

Allochtonen in Nederland
2003

Voorwoord

Voor u ligt de negende uitgave van de CBS-publicatie *Allochtonen in Nederland*. Deze publicatie is bedoeld voor iedereen die beroepshalve of anderszins geïnteresseerd is in de leefsituatie van allochtonen in de Nederlandse samenleving. In deze jaarlijks verschijnende publicatie wordt bijzondere aandacht geschonken aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid. De editie 2003 bevat waar mogelijk specifieke gegevens over allochtonen uit de (voormalige) vluchtelingenlanden Irak, Iran, Afghanistan, Somalië en voormalig Joegoslavië. Nieuw in deze uitgave zijn de kerncijfers en de beschrijving van de positie van allochtonen in hoofdlijnen.

De publicatie is samengesteld op verzoek van en mede gefinancierd door het ministerie van Justitie, Directie Coördinatie en Integratie Minderhedenbeleid.

Het CBS heeft meer in huis aan cijfers over Allochtonen dan in *Allochtonen in Nederland* is opgenomen. Alle informatie kunt u kosteloos vinden in de statistische database StatLine op de uitgebreide website van het CBS (www.cbs.nl).

De Directeur-Generaal van de Statistiek,

Ir. drs. R.B.J.C. van Noort

Voorburg/Heerlen, november 2003

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel. 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2003.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik toegestaan.
Bronvermelding is verplicht.

Prijzen zijn excl. administratie- en verzendkosten.

Prijs: € 15,00

Kengetal: B-52

ISBN 9035727282

CBS-productnummer: 0510803010

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2002–2003	= 2002 tot en met 2003
2002/2003	= het gemiddelde over de jaren 2002 tot en met 2003
2002/'03 ¹⁾	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enzovoort, beginnend in 2002 en eindigend in 2003
1992/'93–2002/'03 ¹⁾	= boekjaar enz., 1992/'93 tot en met 2002/'03

¹⁾2002/'03 betreft het boekjaar 2002/2003.

In geval van afronding kan het voorkomen, dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Inhoud

Voorwoord	3
Kerncijfers	9
Hoofdpijnen	11
Artikelen	
<i>Bevolking</i>	
1. Demografie van allochtonen: historie en prognose	19
2. De niet-westerse derde generatie	31
3. Huishoudenspositie	39
4. Kans op echtscheiding	45
5. Sterfte en herkomst	51
<i>Onderwijs</i>	
6. Overgaan en zittenblijven op de middelbare school	61
7. Deelname en slagen in het hoger onderwijs	65
<i>Arbeidsmarkt</i>	
8. Werken en werkloos zijn	73
9. Werknemers en bedrijfstakken	81
10. Banen met subsidie	87
<i>Inkomen</i>	
11. Stijgende inkomens	97
<i>Sociale zekerheid</i>	
12. Vaak een uitkering	105
Tabellen	113
A. Bevolking	116
B. Onderwijs	128
C. Arbeid	138
D. Inkomen	154
E. Sociale zekerheid	158
Begrippen	167
Aan deze publicatie werkten mee	179

Kerncijfers

		1996	1999	2000	2001	2002
		<i>autochtonen</i>				
		<i>niet-westerse allochtonen</i>				
<hr/>						
Bevolking						
Bevolkingsgroei	%	0,14 4,2	0,21 4,6	0,22 5,1	0,18 4,9	0,10 4,0
Levendgeborenen	x 1 000	150 24	156 28	159 30	155 31	154 32
Migratiesaldo	x 1 000	-18 26	-11 35	-14 45	-16 46	-22 35
Onderwijs		% eindexamenkandidaten				
Slagingspercentage vbo		.	95	95	96	97
		.	87	88	90	91
Slagingspercentage mavo		.	96	96	96	97
		.	84	85	85	86
Slagingspercentage havo		.	87	90	91	91
		.	72	76	79	80
Slagingspercentage vwo		.	90	90	92	94
		.	77	75	80	83
Arbeidsmarkt		% bevolkingsgroep				
Arbeidsparticipatie	15-64 jaar	61 40	66 46	67 48	67 50	68 50
Werkloosheid	15-64 jaar	6 22	3 14	3 11	3 9	3 10
Jeugdwerkloosheid	15-24 jaar	10 34	7 18	6 15	6 14	8 16
Inkomen						
Huishoudinkomen	x 1 000 euro	.	18 13	19 14	.	.
Huishoudens met laag inkomen	%	.	12 36	11 33	.	.
Sociale zekerheid		% bevolkingsgroep 15-64 jaar				
Personen met uitkering		.	13 25	12 24	12 23	.
Arbeidsongeschiktheid		.	8 7	9 8	9 8	.
Bijstand		.	3 16	2 15	2 14	.
WW		.	2 2	2 2	1 2	.

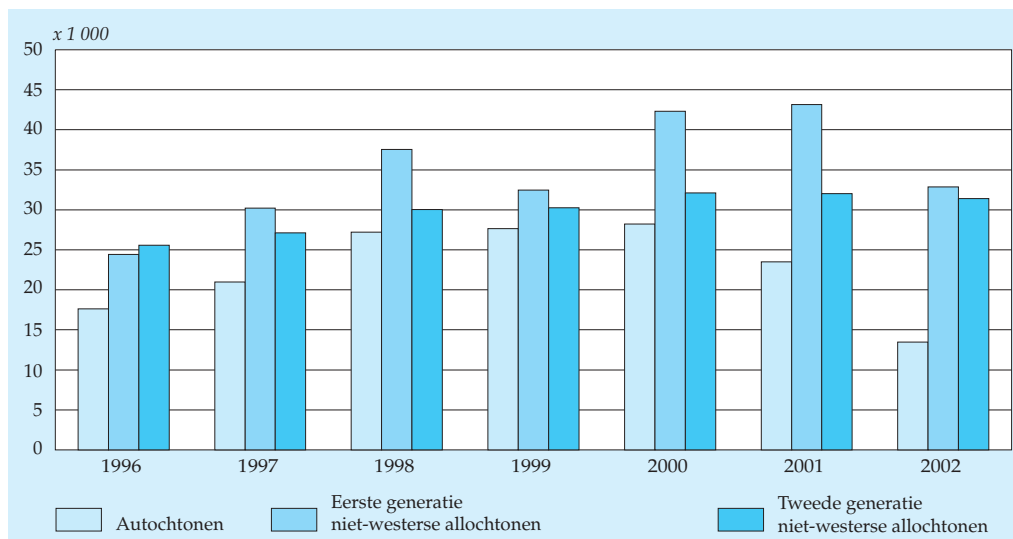
Hoofdpijnen

Niet-westerse bevolking groeit hard

Niet-westerse allochtonen zorgen voor een groot deel van de groei van de Nederlandse bevolking. Tussen 1995 en 2003 is hun aantal met 490 duizend gegroeid, terwijl in dezelfde periode de totale bevolking met 770 duizend toenam. Ze hebben dus bijna tweederde van de bevolkingsgroei voor hun rekening genomen. De niet-westerse bevolking groeide in 2002 met 4 procent, tegen 0,1 procent bij de autochtonen. Immigratie en geboorte hebben ongeveer evenveel bijgedragen aan de groei. De tweede generatie, de in Nederland geboren personen, groeide in 2002 met ruim 5 procent wel iets sneller dan de eerste generatie, de naar Nederland gemigreerde personen, met ruim 3 procent.

De grootste groepen niet-westerse allochtonen worden nog altijd gevormd door de Turken (340 duizend) en Surinamers (320 duizend). Op de derde plaats komen de Marokkanen (295 duizend) en op de vierde plaats de Antillianen en Arubanen (130 duizend). Van deze vier groepen zijn de afgelopen jaren de Antillianen het snelst gegroeid, gevolgd door de Marokkanen. De sterke groei van de Antillianen komt door hoge immigratiecijfers en die van Marokkanen door de hoge vruchtbaarheidscijfers.

1. Bevolkingsgroei naar herkomstgroepering, 1996-2002

Minder immigratie in 2002

De bevolkingsgroei van niet-westerse allochtonen door migratie was in 2002 zo'n 10 duizend kleiner dan in 2000 en 2001. Dit komt doordat het aantal immigranten daalde en het aantal emigranten steeg. De groei is nog wel groter dan in 1996. De daling van immigratie heeft te maken met het strengere toelatingsbeleid en valt samen met de oplopende werkloosheid.

De migratie vanuit Turkije en Marokko bestaat voor een belangrijk deel uit huwelijksmigratie. Jonge Turken en Marokkanen zoeken vaak hun huwelijkspartner in het land van herkomst. Uit Turkije kwamen in 2002 ruim 6 duizend in Turkije geboren migranten naar Nederland, uit Marokko ruim 5 duizend. De immigratie van op de Nederlandse Antillen geboren personen is teruggelopen van meer dan 10 duizend in 2000 naar minder dan 6 duizend in 2002. Migratie van en naar de Antillen houdt verband met de economische omstandigheden in beide landen.

Eind jaren negentig nam het aantal asielmigranten uit vooral Azië nog sterk toe, tot 25 duizend per jaar. Het aantal Afghanen in Nederland is sinds 1995 vertienvoudigd van 3 tot 34 duizend en het aantal Irakezen vervijfvoudigd van 8 tot 42 duizend. Overigens heeft een deel van de asielmigranten een voorlopige verblijfsstatus.

Het aantal ingewilligde asielverzoeken was in 2002 met 9 duizend het laagste sinds 1995. Het aantal ingediende asielverzoeken was eveneens het laagste sinds 1995, terwijl het aantal verwijderde asielzoekers met 21 duizend het hoogste in die periode was.

Jong en in de grote stad

De niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep die veel in de grote steden woont. Slechts een op de tien niet-westerse allochtonen was ouder dan 50 jaar, op 1 januari 2003. Bij de autochtonen was dit een op de drie. Bij de tweede generatie waren er nauwelijks personen van boven de 40 jaar. De spreiding over Nederland is eveneens ongelijkmatig. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag was een op de drie inwoners niet-westers allochtoon, tegen een op de tien in heel Nederland.

Eerder uit huis en vaker alleenstaande moeder

Omdat het een jonge bevolkingsgroep is, wonen relatief veel niet-westerse allochtonen nog bij hun ouders. Opmerkelijk is wel dat ze op jongere leeftijd het huis uit gaan dan autochtonen, bijvoorbeeld voor studie. Ze gaan dan veel bij familie inwonen. Verder kennen ze een relatief hoog percentage alleenstaande ouders. Dit is vooral bij Surinamers en Antillianen het geval. Bijna een op de vijf vrouwen uit deze groep is alleenstaande moeder. Zij zijn vaak ook niet gehuwd. Bij Turkse en Marokkaanse vrouwen is het percentage alleenstaande moeders maar licht hoger dan bij autochtonen. Al met al ligt het percentage gehuwden/samenwonenden bij niet-westerse allochtonen duidelijk lager dan bij autochtonen.

Weinig gemengde huwelijken

Er zijn weinig huwelijken van niet-westerse allochtonen met autochtone Nederlanders. Bij Surinamers en Antillianen komt dit nog het meest voor. Per jaar trouwen een kleine 900 Surinamers met een autochtone partner, dat is ruim 40 procent van alle huwelijken waar een Surinamer bij is betrokken. Van de huwende Antillianen koos tussen 1997 en 2002 zestig procent voor een autochtone Nederlander. Bij de meeste niet-westerse allochtonen ligt het percentage gemengde huwelijken onder de dertig. Van de Turken die trouwen kiest slechts 11 procent voor een autochtone partner. Uitzondering vormen vrouwen die uit 'bruidendorlanden' komen. Van de immigranten uit Thailand trouwt 98 procent met een autochtoon. Ook uit landen als de Filippijnen en Brazilië komen veel vrouwen die met een Nederlandse man trouwen.

Grotere kans op echtscheiding

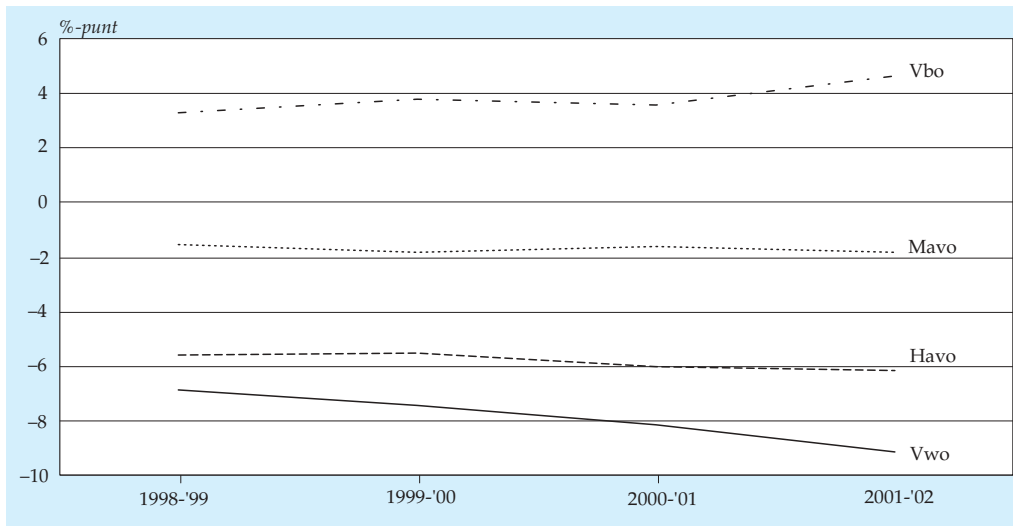
De gemengde huwelijken gaan vaker uit elkaar dan huwelijken met twee autochtonen. Bij huwelijken tussen autochtone vrouwen en Turkse of Marokkaanse mannen van de eerste generatie is er een 3 maal zo groot risico op echtscheiding. Ook huwelijken tussen een eerste generatie Turk of Marokkaan met iemand uit de tweede generatie hebben een hoger risico op echtscheiding. Twee eerste generatie Turken of Marokkanen blijven echter bijna net zo vaak bij elkaar als autochtonen. Huwelijken tussen Surinamers of Antillianen van de eerste generatie zijn naar verhouding instabieler. Waar het de 'bruidendorlanden' betreft, hebben huwelijken tussen een autochtone man en een Zuid-Amerikaanse vrouw de hoogste kans op echtscheiding.

Allochtonen volgen vaak vbo-onderwijs

Niet-westers allochtone leerlingen volgen relatief vaak een vbo-opleiding. In het schooljaar 2001/'02 deed 76 procent van de niet-westers allochtone examenkandidaten een vbo- of mavo-examen. Van de autochtone leerlingen was dit 59 procent. De overige 24 procent van niet-westers allochtone examenkandidaten doet havo of vwo. Onder autochtonen is dit 41 procent. Door de invoering van het studiehuis in 1999 zijn deze percentages bij alle herkomstgroeperingen erg van het betreffende examenjaar afhankelijk. Het studiehuis is de nieuwe tweede fase structuur voor de bovenbouw van havo en vwo. De invoering hiervan heeft een groot effect gehad op de aantallen havo eindexamenkandidaten, die zakten in 2001 van 44 naar 34 duizend. Bij het vwo waren de eerste studiehuisexamens in 2001/'02. De aantallen vwo-eindexamenkandidaten zakten in dat jaar van 29,4 naar 25,9 duizend.

Er is dus geen sprake van evenredige vertegenwoordiging van allochtonen op de vier schoolsoorten. Op dat punt is ook geen verbetering te zien tussen 1998/'99 en 2001/'02. Integendeel, de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen onder vbo-eindexamenkandidaten is groter geworden, met name in het laatst waargenomen examenjaar. De ondervertegenwoordiging bij havo en met name vwo is eveneens geleidelijk groter geworden. Hierbij speelt ook de invoering van het studiehuis een rol. Maar in het vwo was ook al eerder sprake van een achteruitgang.

2. Over- en ondervertegenwoordiging van niet-westerse allochtonen onder de eindexamenkandidaten (verschil tussen het percentage onder de examenkandidaten en de leeftijdsgenoten in de bevolking)

Slagingspercentages nemen toe

De niet-westerse leerlingen die eindexamen doen slagen iets minder vaak dan autochtonen. Het slagingspercentage is de afgelopen vier jaar bij alle schoolsoorten iets toegenomen, zowel onder niet-westerse allochtone als onder autochtone leerlingen. In 2002 bedroeg het slagingspercentage van niet-westerse allochtonen op het vwo 83 procent en op het havo 80 procent. Bij autochtonen was dat respectievelijk 94 procent en 91 procent. De invoering van het studiehuis heeft een licht positieve invloed gehad op de slagingspercentages.

Hoog doorstroompercentage naar vervolgonderwijs

Na het behalen van het diploma in het voorgezet onderwijs kiezen de meeste leerlingen direct voor een voltijd vervolgopleiding. Voor niet-westerse allochtonen zijn de doorstroompercentages hoger dan voor autochtonen. Niet-westerse allochtonen die net hun vwo-diploma hebben gehaald, kozen in 2002 met 79 procent vaker voor het wetenschappelijk onderwijs dan autochtonen (67 procent). Van de autochtonen ging 18 procent van het vwo direct naar het hbo, en bij niet-westerse allochtonen slechts 7 procent. De directe doorstroom van havo naar hbo was in 2002 bij niet-westerse allochtonen met 83 procent 7 procentpunten hoger dan bij autochtonen. Ook doen niet-westerse allochtonen na het vbo- of mavo-diploma vaker een vervolgopleiding in de beroepsopleidende leerweg (bol, het vroegere mbo). De autochtonen kiezen wellicht vaker voor de beroepsbegeleidende leerweg of de deeltijd bol.

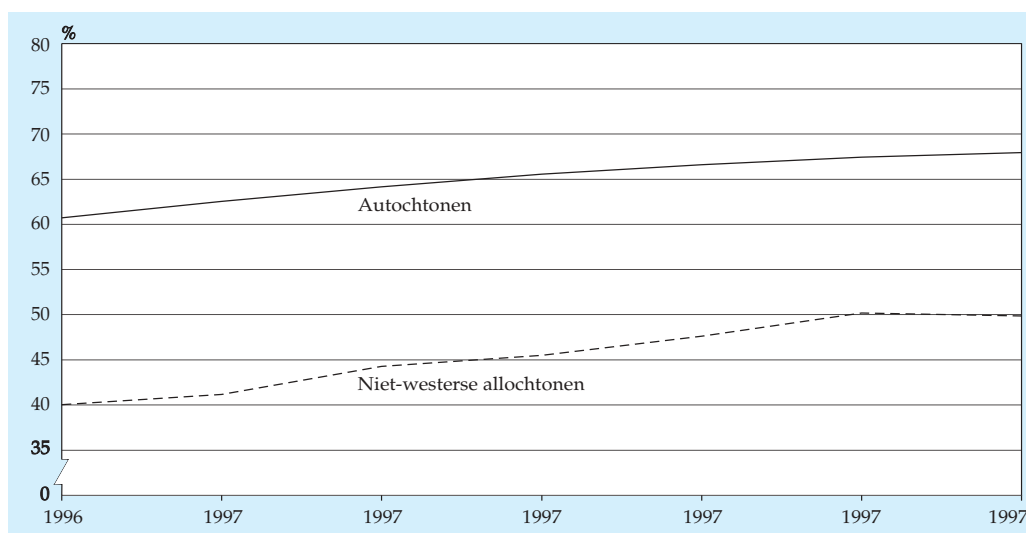
Deelname aan hoger onderwijs neemt toe

In de periode 1995/'96 tot 2001/'02 is het aandeel van de niet-westers allochtone bevolking dat in het hoger onderwijs studeert steeds toegenomen. Dezelfde ontwikkeling is ook bij autochtonen aan de gang. Steeds meer mensen gaan een hogere opleiding volgen. De deelname aan hoger onderwijs bij niet-westerse allochtonen ligt echter nog steeds aanzienlijk lager dan bij autochtonen. Dit komt doordat ze weinig havo en vwo doen, want hun doorstroompercentage naar het hogere vervolgonderwijs is juist erg hoog. Voor het inlopen van de achterstand van niet-westerse allochtonen in het hoger onderwijs zal dus eerst de achterstand in de havo- en vwo-deelname moeten verminderen.

Arbeidsparticipatie niet verder gestegen

In 2002 is de arbeidsdeelname van allochtonen niet meer verder gestegen. Onder autochtonen is het aantal personen met werk nog wel licht toegenomen. De arbeidsdeelname onder Surinamers, zes op de tien werkt, komt in de buurt van die van autochtonen. Daarentegen werkte in 2002 slechts 46 procent van de Turken en Marokkanen. Niet-westerse allochtonen hebben ook minder vaak een baan als werknemer vergeleken met autochtonen. De positie van de tweede generatie is gunstiger dan die van de eerste generatie. Dit geldt vooral voor de allochtonen met één buitenlandse ouder. Deze groep wijkt nauwelijks af van de autochtonen.

3. Netto arbeidsparticipatie van personen van 15–64 jaar, 1996–2002

De stijging van de werkloosheid in 2002 is voor autochtonen, westerse en niet-westerse allochtonen relatief even groot. Niet-westerse allochtonen zijn nog steeds aanzienlijk vaker werkloos dan autochtonen en westerse allochtonen. Het verschil in werkloosheid tussen allochtonen en autochtonen is onder jongeren wel kleiner dan onder personen van 25 jaar of ouder.

Commerciële dienstverlening populair

Niet-westerse allochtonen werken in verhouding vaker in de commerciële dienstverlening dan autochtonen, 60 tegen 45 procent van de personen met een baan in de herkomstgroep. Ze werken veel minder in de niet-commerciële dienstverlening (overheid, onderwijs, zorg) en iets minder in de industrie en bouwnijverheid. Binnen de commerciële dienstverlening werkten de niet-westerse allochtonen in 2000 vaak bij uitzendbureaus en schoonmaakbedrijven.

De tweede generatie werkte veel in de detailhandel. De personen uit deze generatie met één in het buitenland geboren ouder lijken qua bedrijfskeuze behoorlijk op autochtonen.

Vergelijkbare deelname aan gesubsidieerd werk

In vergelijking met autochtonen maakten niet-westerse allochtonen in 2002 vaker gebruik van gesubsidieerd werk via de regeling Instroom-Doorstroombanen (ID) en de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW). Maar dit geldt niet voor banen via de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De hogere deelname aan ID- en WIW-banen komt mede doordat niet-westerse allochtonen vaker een werkloosheids- of bijstandsuitkering hebben en daarmee tot de doelgroepen van deze regelingen behoren. De tweede generatie niet-westerse allochtonen nam relatief weinig deel aan de regelingen voor gesubsidieerd werk. De niet-westerse allochtonen waren minder succesvol in de doorstroom van een ID-baan naar reguliere arbeid dan de autochtonen. De doorstroom van een WIW-baan naar reguliere arbeid is vrijwel even hoog als bij autochtonen.

Gunstigere inkomensontwikkeling

Tussen 1998 en 2000 is het gemiddelde inkomen van niet-westers allochtone huishoudens sterker toegenomen dan dat van autochtone huishoudens. De niet-westerse huishoudens hebben wel een aanzienlijk lager inkomen. Hun gemiddelde huishoudinkomen lag in 2000 met 14 duizend euro een kwart lager dan de 19 duizend euro van huishoudens met een autochtone kostwinner. Van de grootste herkomstgroepen hebben Marokkaanse huishoudens de laagste inkomens. De tweede generatie niet-westers allochtone huishoudens springt er gunstiger uit dan de eerste generatie.

Nog steeds vaak een uitkering

Niet-westerse allochtonen hebben 2,5 maal vaker een uitkering dan autochtonen. Dit verschil is tussen eind 1999 en 2001 nauwelijks kleiner geworden. Ze doen vooral veel vaker een beroep op de bijstand dan autochtonen. Het is in het bijzonder de eerste generatie die vaak een uitkering heeft. De tweede generatie heeft slechts iets vaker uitkeringen dan autochtonen (16 tegen 12 procent). Turken en Marokkanen hebben ook een grotere kans om in de WAO terecht te komen. Dit geldt nog sterker voor Turkse vrouwen. De toename van de WW-uitkeringen na de conjunctuuromslag was in 2002 bij niet-westerse allochtonen iets groter dan bij autochtonen.

1. Demografie van allochtonen: historie en prognose

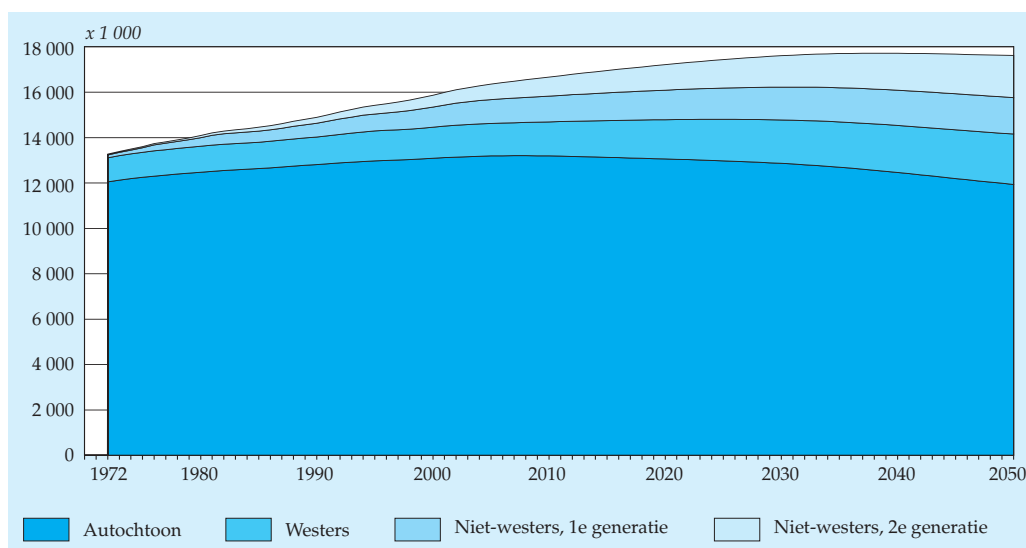
In 1972 telde Nederland naar schatting 1,2 miljoen allochtonen op een bevolking van ruim 13 miljoen. Hiervan behoorden 1,1 miljoen personen tot de westerse allochtonen; de groep niet-westerse allochtonen was slechts 160 duizend personen groot. Sindsdien is het aantal westerse allochtonen langzaam toegenomen, naar 1,4 miljoen in 2003. Het aantal niet-westerse allochtonen daarentegen is explosief gegroeid, naar 1,6 miljoen in 2003. In 1999 waren er voor het eerst meer niet-westerse dan westerse allochtonen. Het CBS verwacht dat het aantal niet-westerse allochtonen verder zal toenemen tot zo'n 3,5 miljoen in 2050 en het aantal westerse tot 2,2 miljoen. Was in 2003 één op de tien inwoners van Nederland een niet-westerse allochtoon, in 2050 zal dit zijn verdubbeld.

In 2003 telde Nederland op een bevolking van 16,2 miljoen inwoners 3,0 miljoen allochtonen, waarvan 1,6 miljoen niet-westerse en 1,4 miljoen westerse allochtonen. Dit betekent dat een op de tien inwoners een niet-westerse allochtoon is en iets minder dan een op de tien een westerse allochtoon. De Nederlandse bevolking heeft hiermee een geheel andere samenstelling dan een aantal decennia geleden. In 1972 telde Nederland 13,3 miljoen inwoners waaronder 1,1 miljoen westerse allochtonen en ongeveer 160 duizend niet-westerse allochtonen. Het aantal niet-westerse allochtonen is in deze periode dus vertienvoudigd en heeft daarmee in belangrijke mate bijgedragen aan de totale bevolkingsgroei. De totale bevolking groeide de afgelopen dertig jaar met bijna 3 miljoen personen. De helft van deze toename bestaat uit niet-westerse allochtonen.

Begin jaren zeventig bestond de niet-westerse allochtone bevolking voor bijna 80% uit Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen (inclusief Arubanen). De Surinamers vormden met naar schatting 54 duizend personen de grootste groep. Rond 1975 en 1980 kende de Surinaamse bevolking in Nederland enkele groeiversnellingen, die samenhangen met omvangrijke immigratiegolven. Verder waren er in 1972 zo'n 31 duizend Turken, 22 duizend Marokkanen en 22 duizend Antillianen (inclusief Arubanen). In de tussenliggende jaren zijn deze vier groepen fors in omvang toegenomen, al ging de groei niet bij alle groepen even hard. Zo was in 2003 de Surinaamse bevolking gegroeid tot 321 duizend en de Turkse groep tot 341 duizend. Verder woonden er 295 duizend Marokkanen in Nederland en 129 duizend Antillianen (inclusief Arubanen). Naast de hier genoemde groepen zijn ook de andere niet-westerse bevolkingsgroepen sterk in omvang toegenomen. Tot deze overige niet-westerse allochtonen werden in 2003 ruim 500 duizend inwoners van Nederland gerekend, aanzienlijk meer dan de 34 duizend in 1972. De samenstelling is zeer divers. De meeste allochtonen binnen deze groep komen uit landen als Irak, Somalië, Iran en Afghanistan.

Begin jaren zeventig was de niet-westerse eerste generatie beduidend groter dan de tweede generatie. Een op de vijf niet-westerse allochtonen behoorde tot de tweede generatie. De niet-westerse eerste generatie had op dat moment nog maar een korte geschiedenis in Nederland en had dus nog niet voor nageslacht in Nederland gezorgd. Inmiddels is de tweede generatie sterk in omvang toegenomen, waardoor ruim een derde van de niet-westerse bevolking tot de tweede generatie behoort.

1.1 Autochtonen en allochtonen

Aantal allochtonen zal blijven toenemen

Ook de komende decennia zal de allochtone bevolking in omvang blijven toenemen. Het aantal niet-westerse allochtonen zal naar verwachting toenemen van 1,6 miljoen in 2003 tot bijna 2,0 miljoen in 2010. Het aantal westerse allochtonen bedraagt momenteel 1,4 miljoen. Deze groep groeit al langere tijd minder snel en zal in 2010 uit 1,5 miljoen personen bestaan. Deze toename van het aantal niet-westerse allochtonen vormt een belangrijk onderdeel van de groei van de totale bevolking van Nederland. Deze groeit tot het jaar 2010 met 474 duizend personen. Driekwart van de groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen. Bijna 20 procent van de groei is toe te schrijven aan westerse allochtonen en zo'n 8 procent aan autochtonen.

Op de lange termijn, tot halverwege deze eeuw, groeit het aantal niet-westerse allochtonen tot bijna 3,5 miljoen. Het aandeel niet-westerse allochtonen in de totale bevolking zal hiermee verdubbelen: van één op de tien naar één op de vijf. Het aantal westerse allochtonen stijgt geleidelijk naar 2,2 miljoen perso-

nen. De autochtone bevolking zal vanaf 2007 in omvang afnemen. Door de vergrijzing zullen namelijk steeds meer mensen komen te overlijden. Het aantal autochtonen daalt hierdoor van 13,2 miljoen in 2003 tot 11,9 miljoen in 2050.

Tweede generatie groeit sneller

Hoeveel allochtonen er in de toekomst in Nederland zullen wonen, hangt nauw samen met ontwikkelingen in de buitenlandse migratie en in de vruchtbaarheid van allochtone vrouwen. De komende jaren zullen naar verwachting jaarlijks ruim 40 duizend niet-westerse allochtonen van de eerste generatie immigreren en ongeveer 20 duizend emigreren. Per saldo groeit de niet-westerse eerste generatie van 1,0 miljoen in 2003 naar 1,1 miljoen in 2010. Ook daarna zet de groei door, tot 1,6 miljoen personen in 2050.

Doordat de eerste generatie snel groeit, zal ook de tweede generatie niet-westerse allochtonen snel toenemen. Bovendien komen steeds meer vrouwen van de eerste generatie op de leeftijd dat ze kinderen krijgen. De komende jaren zullen in Nederland jaarlijks ruim 30 duizend kinderen met een niet-westerse moeder of vader worden geboren. Hierdoor groeit de niet-westerse tweede generatie van ruim 600 duizend in 2003 naar bijna 850 duizend personen in 2010. Deze toename is bijna tweederde van de totale toename van de niet-westerse bevolking. In 2010 behoort 42 procent van de niet-westerse allochtonen tot de tweede generatie, 4 procentpunten meer dan in 2003.

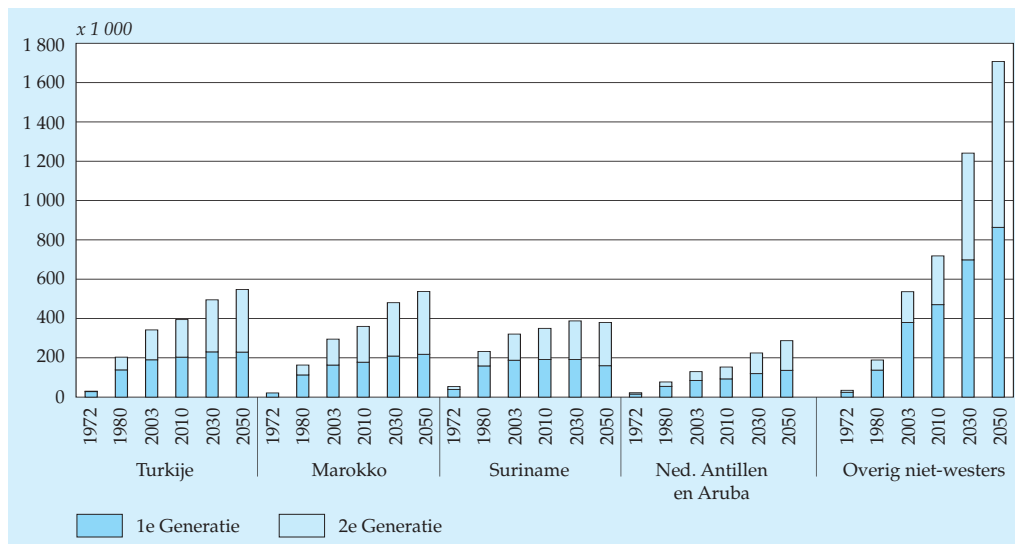
De tweede generatie groeit dus beduidend sneller dan de eerste. Wel zal het groeitempo van de tweede generatie geleidelijk afnemen. Dit komt doordat de eerste generatie gemiddeld steeds ouder wordt en zich dus niet langer in de vruchtbare levensfase bevindt, maar ook doordat naar verwachting veel groepen niet-westerse vrouwen gemiddeld steeds minder kinderen zullen krijgen. Ondanks het afnemende groeitempo zal de tweede generatie na 2035 groter van omvang zijn dan de eerste generatie.

De westerse eerste generatie zal beduidend minder snel toenemen dan de niet-westerse. Vooral voor de eerstkomende jaren wordt verwacht dat per saldo minder westerse dan niet-westerse allochtonen naar Nederland zullen komen. Ook de westerse tweede generatie groeit minder snel dan de niet-westerse. Dit komt onder meer doordat westerse allochtonen in Nederland gemiddeld maar weinig kinderen krijgen. Velen van hen verblijven enkele jaren in Nederland om te werken; zij wachten met het krijgen van kinderen tot ze weer zijn teruggekeerd in hun land van herkomst.

Aziaten worden grootste groep allochtonen

De sterke toename van het aantal niet-westerse allochtonen doet zich voor bij alle onderscheiden groepen. Vooral door de groei van de tweede generatie neemt het aantal Turken toe tot 394 duizend in 2010. De naar grootte tweede groep, de Surinamers, groeit minder snel. Enerzijds komen er minder Surinamers naar Nederland dan Turken, anderzijds krijgen Surinaamse vrouwen gemiddeld minder kinderen dan Turkse. Marokkaanse vrouwen daarentegen krijgen van de onderscheiden groepen gemiddeld het grootste aantal kinderen. Hierdoor streven ze in de komende jaren de Surinamers in aantal voorbij. In 2010 zullen in Nederland 359 duizend Marokkanen wonen en 349 duizend Surinamers. Overigens zal het aantal Surinamers in de verdere toekomst, vanaf 2035, kleiner worden. Deze situatie, die zich alleen bij deze niet-westerse groep voordoet, wordt veroorzaakt door de krimpende eerste generatie.

1.2 Niet-westerse allochtonen naar herkomstgroepering

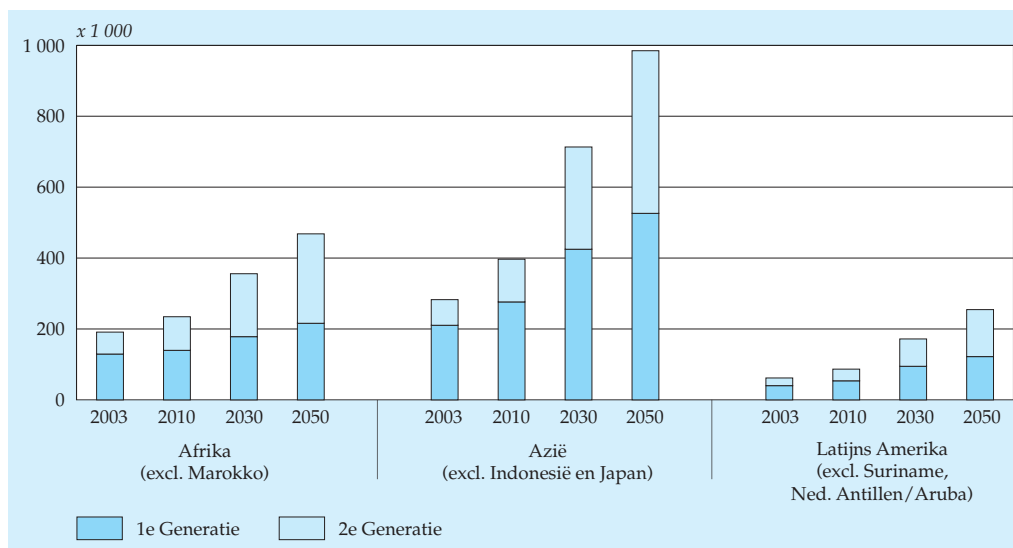

De groep overige niet-westerse allochtonen zal de komende jaren sterk toenemen, van ruim 500 duizend in 2003 tot ruim 700 duizend in 2010. Ook daarna zal de toename onverminderd doorzetten tot 1,7 miljoen personen in 2050. Het aandeel van de klassieke groepen allochtonen – Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen – zal hierdoor net als in de afgelopen decennia verder afnemen. In 2050 zullen ze nog maar de helft vormen van de totale niet-westerse bevolking.

Binnen de groep overige niet-westerse allochtonen vormen de Aziaten de grootste bevolkingsgroep. In 2003 omvatte deze groep 283 duizend personen. Dat is minder dan, bijvoorbeeld, de Marokkanen. In 2010 zal de Aziatische bevolkingsgroep 397 duizend personen groot zijn, net iets groter zijn de Turkse bevolkingsgroep. Deze sterke toename komt voor een deel door de bijna 9 duizend

zend Aziaten die per saldo jaarlijks naar Nederland zullen komen. Bovendien zullen steeds meer Aziatische vrouwen de reproductieve leeftijd bereiken, waardoor ook de tweede generatie snel zal groeien. In 2050 zullen daardoor naar verwachting bijna een miljoen Aziaten in Nederland wonen.

1.3. Niet-westerse allochtonen: Afrika, Azië en Latijns-Amerika

Dalende vruchtbaarheid Marokkaanse en Turkse vrouwen

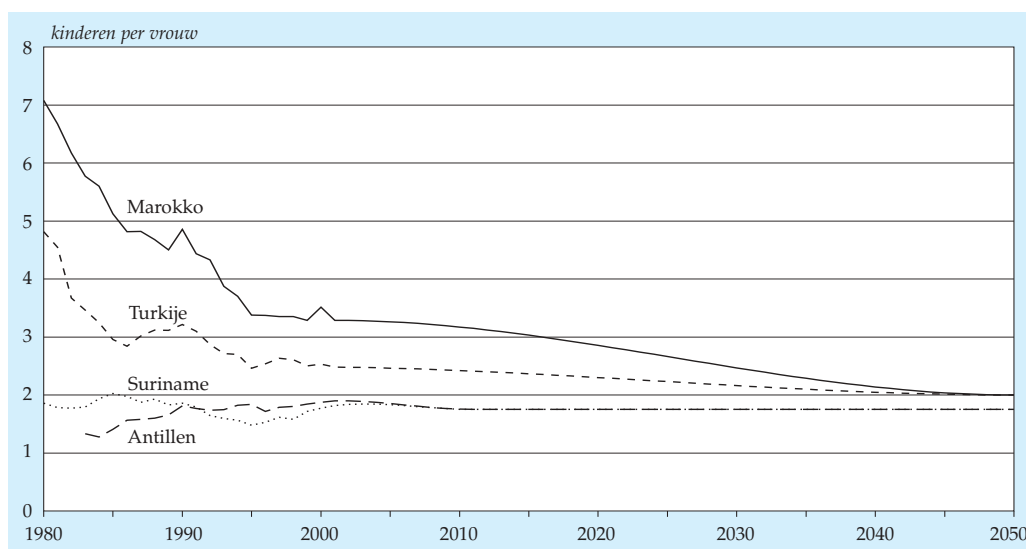
De groei van de tweede generatie allochtonen wordt grotendeels bepaald door de vruchtbaarheid van de eerste generatie allochtone vrouwen (en voor een klein deel door de vruchtbaarheid van autochtone vrouwen die een relatie hebben met een allochtone man). Eerste generatie niet-westerse vrouwen kregen in 1972 zo'n vier duizend kinderen. Rond 1985 lag dit aantal vier keer zo hoog. Sindsdien bleef het aantal kinderen geboren uit eerste generatie niet-westerse vrouwen doorgroeien tot 27 duizend in 2002.

De toename van het aantal kinderen hangt samen met de toename van het aantal vrouwen dat kinderen kan krijgen en van het aantal kinderen per vrouw. Twintig jaar geleden hadden Marokkaanse vrouwen veruit de hoogste vruchtbaarheid: gemiddeld kreeg een Marokkaanse vrouw toen bijna 6 kinderen, een paar jaar daarvoor was dat zelfs nog meer. Hierna kwamen Turkse vrouwen met een vruchtbaarheidscijfer van gemiddeld zo'n 3,5 kind per vrouw. De vruchtbaarheid van Surinaamse en Antilliaanse vrouwen lag beduidend lager met respectievelijk 1,8 en 1,3 kind per vrouw. Overige niet-westerse vrouwen kregen gemiddeld zo'n 2,5 kind per vrouw. In de afgelopen twee decennia is het kindertal van Marokkaanse vrouwen vrijwel continu gedaald; in 2001 kreeg een Marokkaanse vrouw gemiddeld nog maar 3,3 kinderen. Bij Turkse

vrouwen is de vruchtbaarheid afgenomen naar 2,5 kinderen per vrouw. Bij Surinaamse vrouwen is nog steeds sprake van een vruchtbaarheid van 1,8 kinderen per vrouw, hoewel de vruchtbaarheid in eerste instantie daalde tot 1,5 in 1995, waarna zij weer ging stijgen. Onder Antilliaanse vrouwen is de vruchtbaarheid licht gestegen naar 1,9 kinderen per vrouw. Bij de overige niet-westerse vrouwen lag zij gedurende de gehele periode rond de 2,5.

De vruchtbaarheid van Marokkaanse vrouwen ligt dus hoger dan die van Turkse, terwijl beide groepen vrouwen een hogere vruchtbaarheid hebben dan autochtone vrouwen. Vergeleken met de gezinnen in Turkije en Marokko zijn de gezinnen van immigranten echter kleiner. Het is mogelijk dat geïmmigreerde vrouwen door het verblijf in Nederland de Nederlandse voorkeur voor een klein gezin geleidelijk aan overnemen. Tevens is het mogelijk dat een laag gewenst kindertal in Nederland gemakkelijker valt te realiseren door de ruime beschikbaarheid van voorbehoedsmiddelen. Het percentage geïmmigreerde vrouwen dat geboorteregeling toepast is namelijk veel hoger dan in de landen van herkomst.

1.4 Vruchtbaarheid eerste generatie niet-westers allochtone vrouwen

Daling kindertal zet door

Voor het totaal van de in Nederland wonende vrouwen wordt op termijn een gemiddeld kindertal van 1,75 verwacht. Naar verwachting zullen de meeste groepen niet-westers allochtone vrouwen ook de komende jaren gemiddeld meer kinderen krijgen dan autochtone vrouwen. Wel zullen de verschillen naar verwachting kleiner worden. Voor Turkse en Marokkaanse vrouwen wordt verwacht dat ze uiteindelijk gemiddeld 2 kinderen per vrouw zullen krijgen. Dit

geldt ook voor de andere Afrikaanse en voor de Aziatische vrouwen in Nederland. De daling ten opzichte van het huidige niveau is ingegeven door de verwachting dat het opleidingsniveau en de arbeidsparticipatie van deze vrouwen zal toenemen. Een grotere participatie gaat in het algemeen gepaard met uitstel van gezinsvorming. Dat het kindertal niet zal dalen tot het niveau van autochtone vrouwen komt doordat ook in de toekomst veel Turken en Marokkanen als huwelijksmigrant naar Nederland zullen komen en om die reden waarschijnlijk een hogere vruchtbaarheid zullen hebben. Bovendien valt te verwachten dat vooral de nieuwe migranten achterstanden zullen hebben in het onderwijs en op de arbeidsmarkt.

Het kindertal van Antilliaanse en Surinaamse vrouwen ligt momenteel rond of net boven het niveau van autochtone vrouwen. De verwachting is dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn.

Doordat het gemiddelde kindertal voor de meeste groepen niet-westerse vrouwen zal dalen, zal ook het aantal kinderen dat wordt geboren afnemen. In 2002 ging het om 27 duizend kinderen, in 2050 zal dit aantal zijn afgenomen tot 22 duizend.

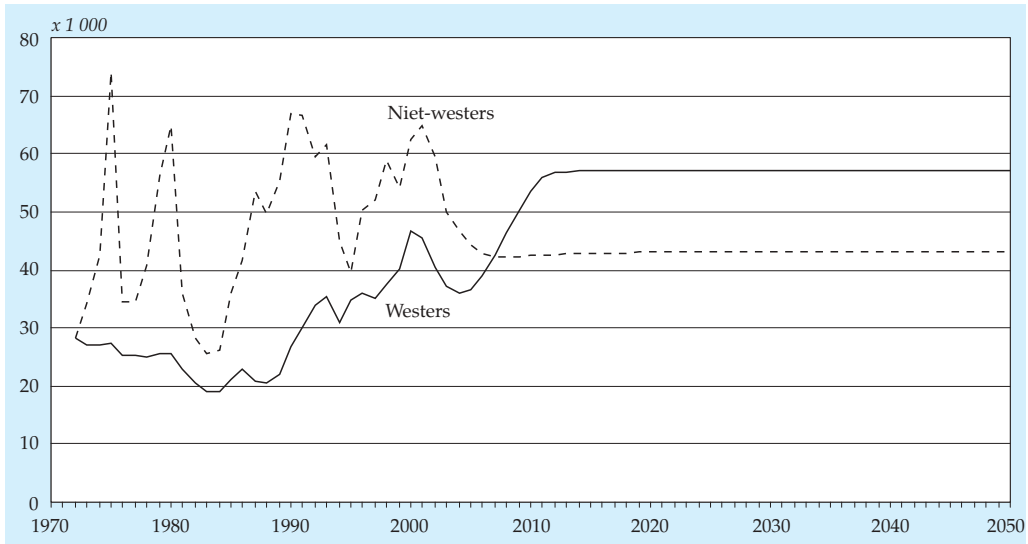
Westers allochtone vrouwen krijgen gemiddeld maar weinig kinderen in Nederland, zelfs minder dan autochtone vrouwen. Dit komt doordat deze vrouwen, en hun eventuele partners, vaak slechts tijdelijk in Nederland verblijven en wachten met het krijgen van kinderen totdat ze zijn teruggekeerd naar het land van herkomst.

Historische ontwikkelingen in de buitenlandse migratie

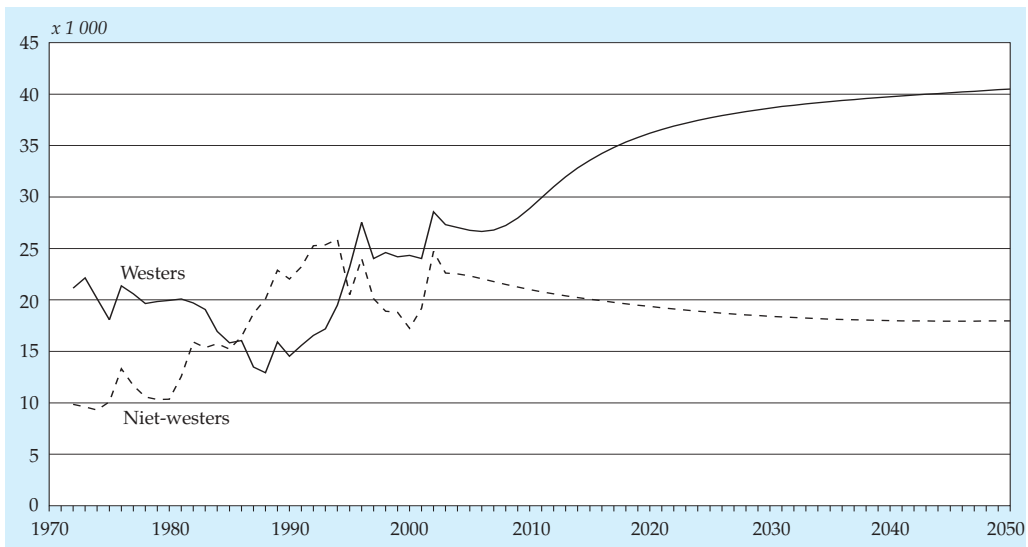
De ontwikkelingen in de aantallen allochtonen van de eerste generatie hangen nauw samen met ontwikkelingen in de buitenlandse migratie. Het aantal allochtonen dat jaarlijks naar Nederland migreert, vertoont een karakteristiek patroon van sterke fluctuaties. De pieken en dalen lijken zowel verband te houden met politieke en economische ontwikkelingen in het land van herkomst als in Nederland. In 1975, 1980 en rond 1990 en 2000 waren er meer dan 60 duizend niet-westerse immigranten. Het aantal westerse immigranten vertoont minder fluctuaties en is sinds 1990 geleidelijk toegenomen van rond de 20 duizend in eind jaren 80 tot 40 duizend in 2002.

Het aantal emigranten kent een veel gelijkmatiger verloop dan het aantal immigranten. Tot 1985 emigreerden jaarlijks ruim 30 duizend, vooral westerse, allochtonen. Daarna is het aantal emigranten geleidelijk toegenomen. In 2002 emigreerden 25 duizend niet-westerse allochtonen en 29 duizend westerse allochtonen.

1.5 Immigratie westerse en niet-westerse allochtonen

1.6 Emigratie westerse en niet-westerse allochtonen

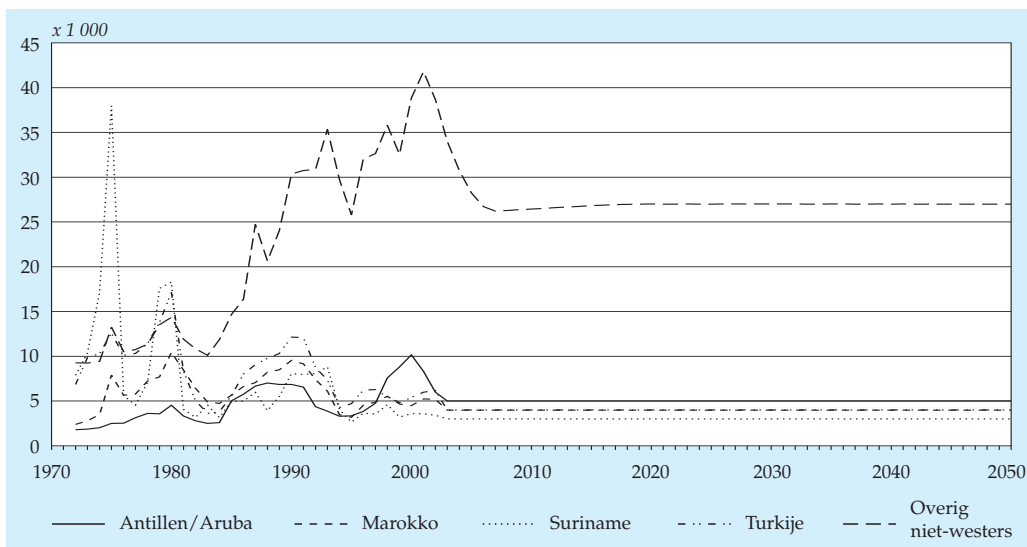
De migratiestromen zijn het resultaat van zeer verschillende ontwikkelingen van de verschillende groepen migranten. De immigratie uit Suriname hield in het verleden vooral verband met de politieke ontwikkelingen in Suriname. De pieken in de jaren zeventig houden verband met de onafhankelijkheid van Suriname. Rond 1975, het jaar dat Suriname onafhankelijk werd, kwam de eerste immigratiegolf. In 1979 en 1980, de laatste jaren waarin de Nederlandse nationaliteit nog automatisch kon worden verworven, kwam de tweede. De emigratie is in de gehele periode 1972–2002 stabiel gebleven; inmiddels is rond een kwart van de immigranten weer vertrokken. Dit leidde per saldo tot de komst van bijna 170 duizend Surinamers naar Nederland.

De economische ontwikkelingen in Nederland zijn van grote invloed op de immigratie van Antillianen: de economische teruggang in de eerste helft van de jaren tachtig en negentig ging gepaard met een daling van de immigratie, terwijl de hoogconjunctuur in de tweede helft van de tachtiger en negentiger jaren samenviel met een sterke stijging. Arbeid is een belangrijk migratiemotief voor Antillianen. In 2001 was dit voor rond 25 procent van de Antillianen het motief om te immigreren, tegen circa 5 procent bij de overige niet-westerse immigranten. De stijgingen en dalingen in de immigratie leiden enkele jaren later, in verzwakte vorm, tot stijgingen en daling bij de emigratie. Inmiddels is rond 45 procent van de vanaf 1972 binnengekomen immigranten weer teruggekeerd. Per saldo zijn tussen 1972 en 2002 ongeveer 80 duizend Antillianen naar Nederland gekomen.

In de jaren zestig kwamen jaarlijks tussen de 2 en 5 duizend Marokkanen naar Nederland. Destijds bestond er in Nederland schaarste aan lager opgeleid personeel, waardoor bedrijven arbeiders gingen aantrekken uit landen rond de Middellandse Zee. In 1973, het jaar van de oliecrisis, werd er een wervingsstop ingesteld voor werknemers uit het Middellandse-Zeegebied. Legale arbeidsmigratie vanuit Marokko (en andere wervingsgebieden) was nauwelijks meer mogelijk. Toch bleef de immigratie uit Marokko in de jaren zeventig stijgen, mede door het proces van gezinshereniging. In de jaren tachtig en negentig kwam de immigratie steeds meer in het teken te staan van gezinsvorming: vestiging in Nederland vanwege huwelijk of niet-gehuwd samenwonen, vaak met een tweede generatie allochtoon. In 2001 kwam ongeveer twee op de drie Marokkanen naar Nederland vanwege gezinsvorming en een op de vier vanwege gezinshereniging. Opvallend is dat de immigratie van Marokkanen in 1980 en 1990 de grootste pieken vertoont. Dat waren jaren van hoogconjunctuur, wat doet vermoeden dat de immigratie toch een relatie vertoont met ontwikkelingen in de economische groei. De emigratie van Marokkanen is beduidend kleiner dan de immigratie en vertoonde tot het midden van de jaren negentig een opgaande lijn. Sindsdien is er sprake van een daling.

Rond een kwart van de immigranten is inmiddels weer vertrokken. Per saldo zijn er tussen 1972 en 2001 zo'n 145 duizend Marokkanen naar Nederland gekomen.

1.7 Immigratie niet-westerse allochtonen naar herkomstgroepering

Het migratiepatroon van Turken lijkt sterk op dat van Marokkanen. Het belangrijkste verschil is dat de emigratie relatief hoger ligt: rond 35 procent van de Turken die sinds 1972 geïmmigreerd zijn, is inmiddels weer vertrokken. Per saldo zijn er vanaf 1972 rond 160 duizend Turken naar Nederland gekomen.

De komst van niet-westerse allochtonen uit andere landen dan Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen en Aruba is vooral asielmigratie: in 2001 bestond ruim de helft uit asielmigranten. De sterke stijging van de immigratie van overige niet-westerse allochtonen hangt dan ook grotendeels samen met de sterke toename van het aantal asielzoekers na 1985. Nadat de opvangprocedure, de regels voor gezinshereniging en gezinsvorming en de regels voor inschrijving in de gemeentelijke basisadministratie waren aangepast, daalde de immigratie van allochtonen in 1994 en 1995. Hierna echter nam zij opnieuw toe. Opvallend is dat 40 procent van de immigranten van na 1972 ons land weer heeft verlaten. Mogelijk hangt dit samen met de afgifte van tijdelijke verblijfsvergunningen aan asielzoekers. De samenstelling van de groep (asiel)migranten wisselt sterk. In het begin van de jaren negentig waren velen afkomstig uit Somalië, eind jaren negentig uit Afghanistan en Irak en recent komen ook veel migranten uit Angola, Sierra Leone en de voormalige Sovjet-Unie. Tussen 1972 en 2001 zijn er per saldo 390 duizend niet-westerse allochtonen uit andere landen dan Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen en Aruba naar Nederland gekomen.

Minder asielmigratie, meer arbeidsmigratie

Hoe groot de toekomstige migratiestromen zullen zijn, hangt samen met verwachtingen ten aanzien asielmigratie, arbeidsmigratie en gezinsvormende en gezinsherenigende migratie. Asielmigranten komen vooral uit Afrika en Azië, arbeidsmigranten uit Europa en Noord-Amerika.

Het aantal niet-westerse immigranten zal de komende jaren sterk dalen, mede vanwege de sterke terugloop van het aantal ingediende asielverzoeken. Op termijn zullen naar verwachting jaarlijks 43 duizend niet-westerse immigranten naar Nederland komen. Door de daling van de asielmigratie zullen op termijn 7 duizend Afrikanen (exclusief Marokkanen) naar Nederland komen, minder dan helft van het aantal dat in 2001 naar Nederland kwam. Ook het aantal Aziatische immigranten zal dalen. Wel wordt verwacht dat in toenemende mate arbeidsmigranten uit Azië zullen komen.

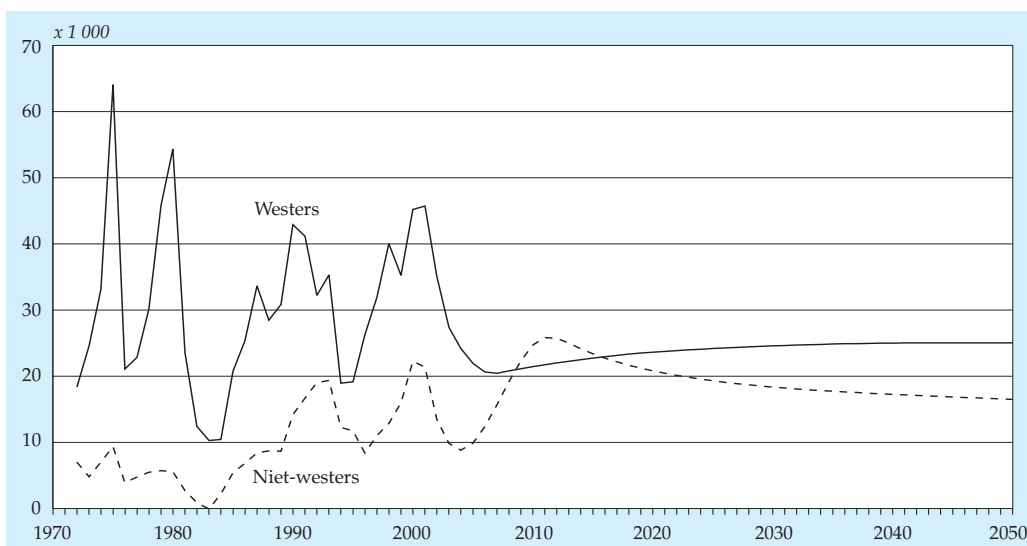
Gezinshereniging en vooral gezinsvorming zal een belangrijk reden blijven voor veel migranten om naar Nederland te komen. Vooral jonge Turken en Marokkanen zoeken vaak hun huwelijkspartner in het land van herkomst. Mede om deze reden wordt verwacht dat jaarlijks 4 duizend Turken en 4 duizend Marokkanen naar Nederland zullen komen.

De immigratie vanuit de Nederlandse Antillen is teruggelopen van meer dan 10 duizend in 2000 naar minder dan 6 duizend in 2002. Voor de lange termijn wordt verondersteld dat jaarlijks 5 duizend immigranten vanaf de eilanden zullen komen. Dit is ongeveer gelijk aan het gemiddelde niveau tussen 1987 en 1997. Het aantal migranten uit Suriname ligt de laatste jaren met iets meer dan 3 duizend op een stabiel niveau. Naar verwachting zal dat op termijn zo blijven.

Niet-westerse immigranten blijven vaak permanent in Nederland wonen. Van de niet-westerse immigranten die in 1995 naar Nederland kwamen, woont nog driekwart in Nederland. Verwacht wordt dat het aantal niet-westerse emigranten geleidelijk zal afnemen. Als gevolg van de ontwikkelingen in de immigratie en emigratie zal het migratiesaldo van niet-westerse allochtonen de eerstkomende jaren afnemen om vervolgens toe te nemen tot 25 duizend personen per jaar.

Het aantal arbeidsmigranten, dit zijn vooral westerse allochtonen, zal op termijn geleidelijk toenemen. Een sterke stijging wordt echter niet verwacht, omdat ook andere westerse landen vanwege de vergrijzing te kampen (zullen) hebben met krapte op de arbeidsmarkt. Wel kan worden verwacht dat de mobiliteit vooral binnen Europa zal toenemen, onder meer vanwege de steeds soepeler regelgeving binnen de Europese Unie. Om deze redenen wordt verwacht dat het aantal westerse immigranten zal toenemen, tot 57 duizend per jaar op termijn. Wel zal de daling die momenteel gaande is vanwege de slechte economische situatie waarschijnlijk enkele jaren aanhouden.

1.8 Migratiesaldo westerse en niet-westerse allochtonen

Veel westerse migranten blijven maar kort in Nederland. Zo is van de westerse immigranten die in 1995 naar Nederland kwamen bijna de helft alweer vertrokken. Door de toename van het aantal immigranten zal daarom ook het aantal emigranten geleidelijk toenemen tot een niveau van ongeveer 40 duizend per jaar.

Cijfers over allochtonen voor de periode 1995–2003 zijn gebaseerd op informatie uit de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Voor het verdere verleden waren tot dusver maar weinig gedetailleerde cijfers over allochtonen beschikbaar. Om meer zicht te krijgen op de historische ontwikkelingen is een schatting gemaakt van de omvang en samenstelling van de allochtone bevolking in de periode 1972–1994. Deze schatting betreft naast de aantallen westerse en niet-westerse allochtonen de aantallen Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen/Arubanen en de groep overige niet-westerse allochtonen. De schatting is als het ware een prognose in het verleden en is mede gebaseerd op de volkstelling van 1971.

De cijfers over de toekomstige ontwikkelingen van de allochtone bevolking zijn afkomstig uit de nieuwe allochtonenprognose 2002–2050 van het CBS. De prognose is onder meer gebaseerd op veronderstellingen over toekomstige ontwikkelingen van de buitenlandse migratie en van het gemiddelde aantal kinderen dat allochtone vrouwen krijgen. Deze veronderstellingen leiden tot de prognose van de aantallen allochtonen naar geslacht, leeftijd, herkomstgroepering en generatie. Onder de niet-westerse allochtonen worden onderscheiden de herkomstgroeperingen Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba, Afrika (excl. Marokko), Azië (excl. Indonesië, voormalig Nederlands-Indië en Japan) en Latijns-Amerika (excl. Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba).

2. De niet-westerse derde generatie

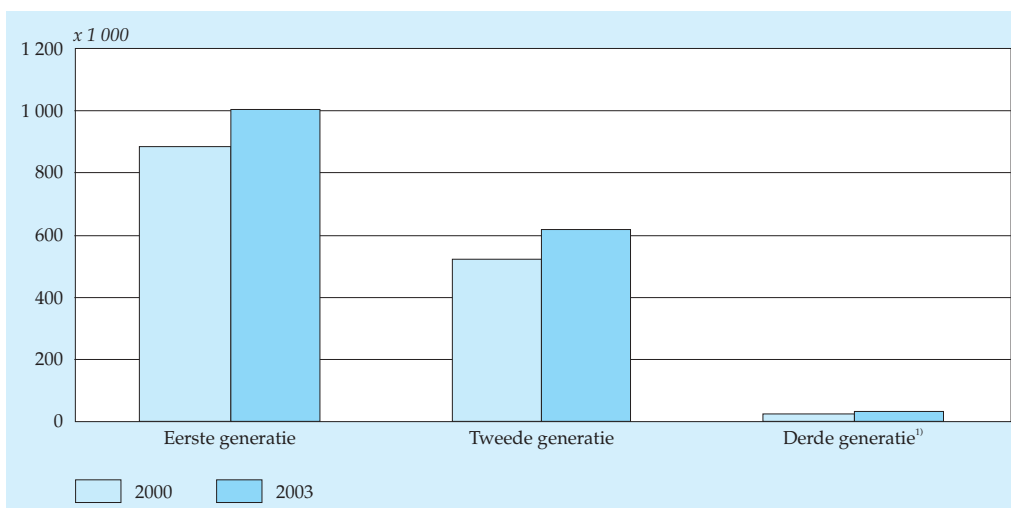
Op 1 januari 2003 woonden in Nederland tussen de 34 duizend en 36 duizend personen met ten minste één grootouder die in een niet-westers land is geboren. Dit is ruim eenderde meer dan in 2000. In bijna de helft van de gevallen gaat het om personen met één of meer Surinaamse grootouders. Tussen de 10 en 14 duizend personen hebben ten minste twee grootouders die in een niet-westers land zijn geboren. De niet-westerse derde generatie is een zeer jonge bevolkingsgroep. Bijna tweederde is jonger dan tien. Van de Marokkaanse derde generatie is zelfs driekwart jonger dan vijf.

De laatste jaren is veel onderzoek gedaan naar de allochtone bevolking in Nederland. Volgens de standaarddefinitie van het CBS worden tot de allochtone bevolking alle personen gerekend van wie ten minste een van beide ouders in het buitenland is geboren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de eerste generatie – in het buitenland geboren – en de tweede – in Nederland geboren.

Steeds meer is er ook behoefte aan informatie over de niet-westerse derde generatie, zoals over de mate waarin allochtonen en hun kinderen integreren en over de effectiviteit van het (integratie)beleid. Bij de niet-westerse derde generatie gaat het om personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één grootouder in een niet-westers land geboren is. Het is dus van belang om te achterhalen in welk land de grootouders geboren zijn. In 2001 is daarom voor het eerst een schatting gemaakt van de omvang van de niet-westerse derde generatie in Nederland. Deze schatting levert een onder- en bovengrens van het aantal personen onderscheiden naar de geboortelanden van de grootouders. De ondergrens is gebaseerd op het aantal personen van wie de geboortelanden van de grootouders zijn te achterhalen in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA). De bovengrens houdt er rekening mee dat een deel van de personen van wie de informatie over de grootouders niet volledig is wellicht tot de derde generatie gerekend moet worden. Alleen voor de niet-westerse derde generatie kan een zinvolle schatting worden gemaakt, niet voor de westerse. Binnen de niet-westerse derde generatie zijn de Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse derde generatie onderscheiden.

De cijfers over de derde generatie zijn geactualiseerd voor 2003. Hierdoor is voor het eerst zicht op de snelheid waarmee de derde generatie in omvang toeneemt. Daarnaast is nu ook meer gedetailleerde informatie beschikbaar over de samenstelling van de derde generatie naar leeftijd en geslacht. Als in dit hoofdstuk personen worden onderscheiden naar het geboorteland van de grootouders betreft het steeds personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

2.1 Niet-westerse bevolking naar generatie, 1 januari

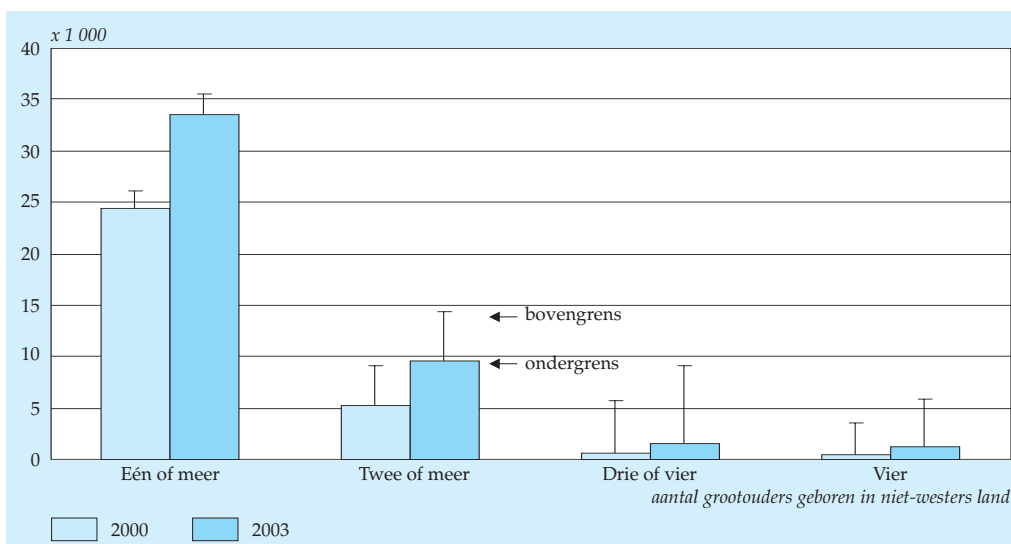

¹⁾ Gebaseerd op de ondergrens van aantal personen met ten minste een niet-westerse grootouder.

Eerste, tweede, derde generatie

De snelheid waarmee de derde generatie in omvang toeneemt, hangt af van de groei van de tweede – in het bijzonder van de leeftijdsgroepen in de gezinsvormende fase – en van het aantal kinderen dat vrouwen van de tweede generatie gemiddeld krijgen. Evenzo hangt het groeitempo van de tweede generatie samen met het groeitempo en de vruchtbaarheid van de eerste.

2.2 Niet-westerse derde generatie, 1 januari

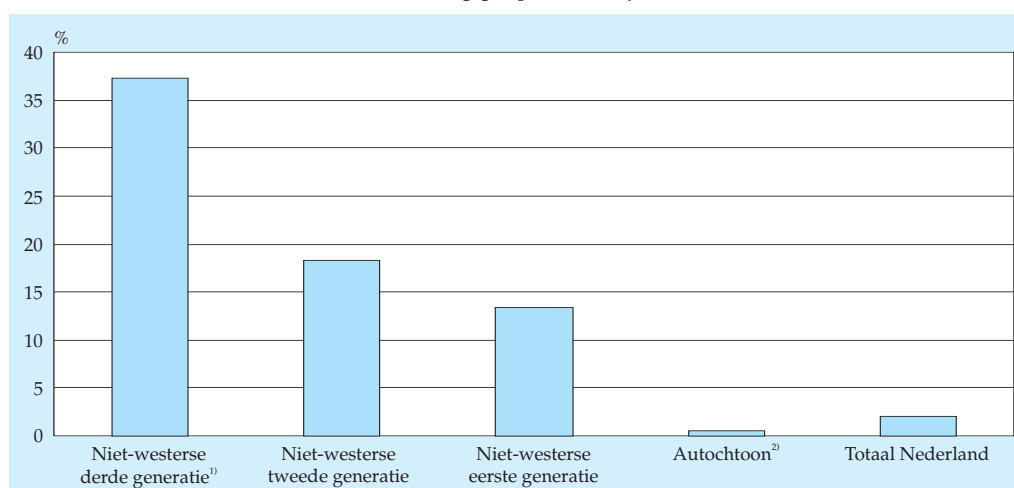
De omvang van de eerste generatie wordt vooral bepaald door de buitenlandse migratie. De niet-westerse eerste generatie is de afgelopen jaren vooral gegroeid door asielmigratie en huwelijksmigratie.

Op 1 januari 2003 woonden in Nederland ongeveer 35 duizend personen van wie ten minste één van de vier grootouders in een niet-westers land is geboren. De ondergrens van het aantal personen bedraagt iets minder dan 34 duizend personen, de bovengrens iets minder dan 36 duizend. Drie jaar eerder bestond de groep nog uit ongeveer 25 duizend personen. Het aantal personen met meer dan één niet-westerse grootouder is beduidend lager. Tussen de 10 duizend en 14 duizend personen hebben twee of meer niet-westerse grootouders. Maximaal 6 duizend personen hebben er vier.

De niet-westerse derde generatie is een snel groeiende bevolkingsgroep. Tussen 1 januari 2000 en 2003 nam deze groep met ruim een derde in omvang toe. De niet-westerse tweede generatie groeide in deze periode met ruim 18 procent. Ondanks dat de tweede generatie procentueel minder snel in omvang toeneemt dan de derde, is de groei in absolute aantallen wel groter omdat de tweede generatie aanzienlijk groter is dan de derde generatie. Tussen 2000 en 2003 groeide de tweede generatie met 96 duizend personen. De niet-westerse eerste generatie is in deze periode met 13 procent gegroeid.

De niet-westerse eerste en tweede generatie nemen een belangrijk deel van de totale bevolkingsgroei voor hun rekening. Ter vergelijking, het aantal autochtonen nam tussen 2000 en 2003 met een half procent toe. Door de toename van het aantal niet-westerse allochtonen – en in mindere mate die van het aantal westerse allochtonen – groeide de totale bevolking van Nederland met 2 procent. De niet-westerse derde generatie draagt getalsmatig nog weinig bij aan de totale bevolkingsgroei.

2.3 Procentuele toename van verschillende bevolkingsgroepen tussen 1 januari 2000 en 2003

¹⁾ Gebaseerd op de ondergrens van aantal personen met ten minste een niet-westerse grootouder.

²⁾ Inclusief derde generatie.

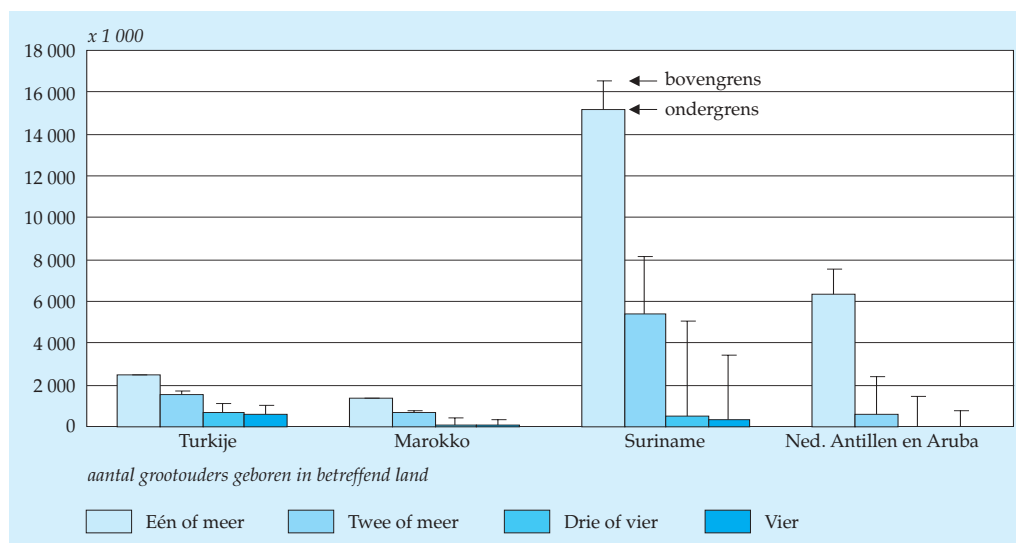
Kinderen van tweede generatie moeders

Grofweg zijn personen van de derde generatie kinderen van de tweede generatie. Uit de geboortestatistieken is bekend hoeveel kinderen er jaarlijks worden geboren uit een niet-westerse moeder van de tweede generatie. Tussen 1 januari 2000 en 2003 waren dit er bijna 12 duizend. Dit aantal is groter dan de toename van de derde generatie (met minstens één niet-westerse grootouder) in deze periode. De verklaring voor dit verschil is dat niet alle kinderen met een tweede generatie moeder tot de derde generatie kunnen worden gerekend. Niet-westerse vrouwen van de tweede generatie trouwen vaak met een man uit het land van herkomst. De kinderen die voortkomen uit deze huwelijken worden – net als de moeder – tot de tweede generatie gerekend omdat de vader in het buitenland is geboren. Bij het vergelijken van de geboortecijfers met cijfers over de omvang van de derde generatie moet worden bedacht dat kinderen geboren uit een autochtone moeder en een tweede generatie vader ook tot de derde generatie kunnen worden gerekend.

Helft derde generatie van Surinaamse afkomst

De vier klassieke allochtone bevolkingsgroepen – Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen – vormen tweederde van de totale niet-westerse bevolking in Nederland. Binnen de tweede generatie vormen ze daarvan zelfs driekwart. Vanwege de langere verblijfs geschiedenis van deze vier allochtone groepen in vergelijking met relatief nieuwe bevolkingsgroepen, zoals Irakezen en Somaliërs, bestaat ook de niet-westerse derde generatie vooral uit personen met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse/Arubaanse grootouders.

2.4 Niet-westerse derde generatie naar geboorteland grootouders, 1 januari

Rond de 16 duizend personen hebben ten minste één in Suriname geboren grootouder. Deze personen vormen hiermee bijna de helft van de totale niet-westerse derde generatie. Personen met ten minste twee in Suriname geboren grootouders zijn er veel minder: zo'n 5 à 8 duizend. De Surinaamse derde generatie wordt op ruime afstand gevolgd door de Antilliaanse/Arubaanse. Rond de 7 duizend personen hebben minstens één Antilliaanse/Arubaanse grootouder. Overigens kunnen in de hier genoemde aantallen dubbelstellingen voorkomen. Zo worden personen met zowel een Antilliaanse/Arubaanse als een Surinaamse grootouder tot de Antilliaanse/Arubaanse derde generatie gerekend en tot de Surinaamse derde generatie.

De Turkse en Marokkaanse derde generatie zijn beduidend kleiner dan de andere twee groepen. Ruim 2 duizend personen hebben één of meer Turkse grootouders en ruim duizend personen hebben één of meer Marokkaanse grootouders. Nog minder personen hebben twee of meer Turkse of Marokkaanse grootouders.

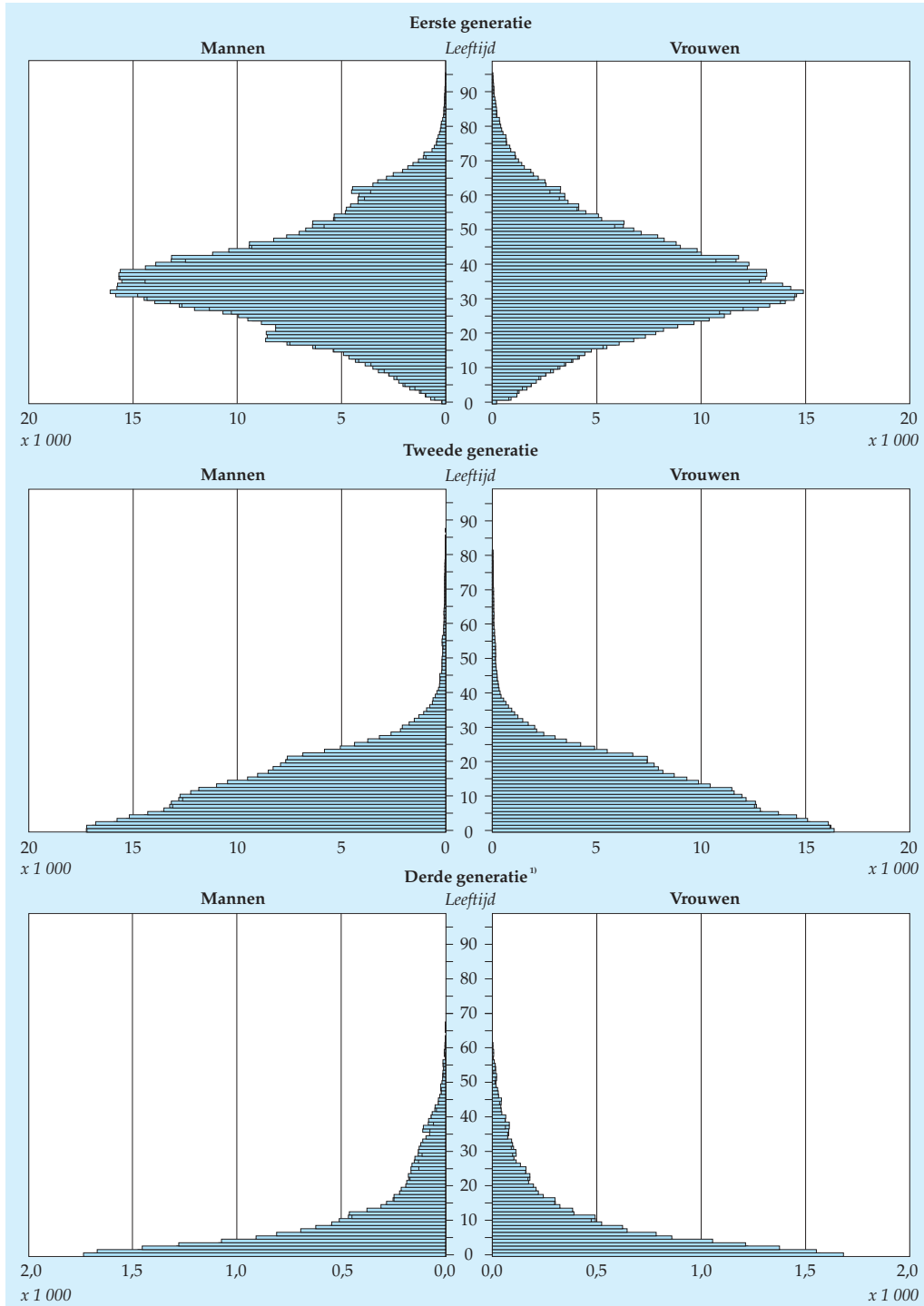
De Turkse tweede generatie is met 151 duizend personen groter dan de Surinaamse, die uit 133 duizend personen bestaat. Toch is de Surinaamse derde generatie groter dan de Turkse. Een van de oorzaken is dat Surinamers van de tweede generatie gemiddeld ouder zijn dan Turken en Marokkanen van de tweede generatie, waardoor ze naar verhouding vaker op de leeftijd zijn dat ze kinderen krijgen. Daarnaast trouwen veel jonge Turken en Marokkanen van de tweede generatie met een partner uit het land van herkomst. De kinderen die deze echtparen krijgen, worden tot de tweede generatie gerekend.

Een zeer jeugdige bevolkingsgroep

Voor het eerst is nu informatie beschikbaar over de samenstelling van de niet-westerse derde generatie naar leeftijd en geslacht. De cijfers in deze paragraaf hebben steeds betrekking op de ondergrens van het aantal personen met ten minste één in het buitenland geboren grootouder. De niet-westerse derde generatie is een groeiende bevolkingsgroep die letterlijk nog in de kinderschoenen staat. Bijna twee derde van de niet-westerse derde generatie is tien jaar of jonger. Van de tweede generatie is dit iets meer dan de helft. De eerste generatie is overwegend tussen de twintig en vijftig jaar oud.

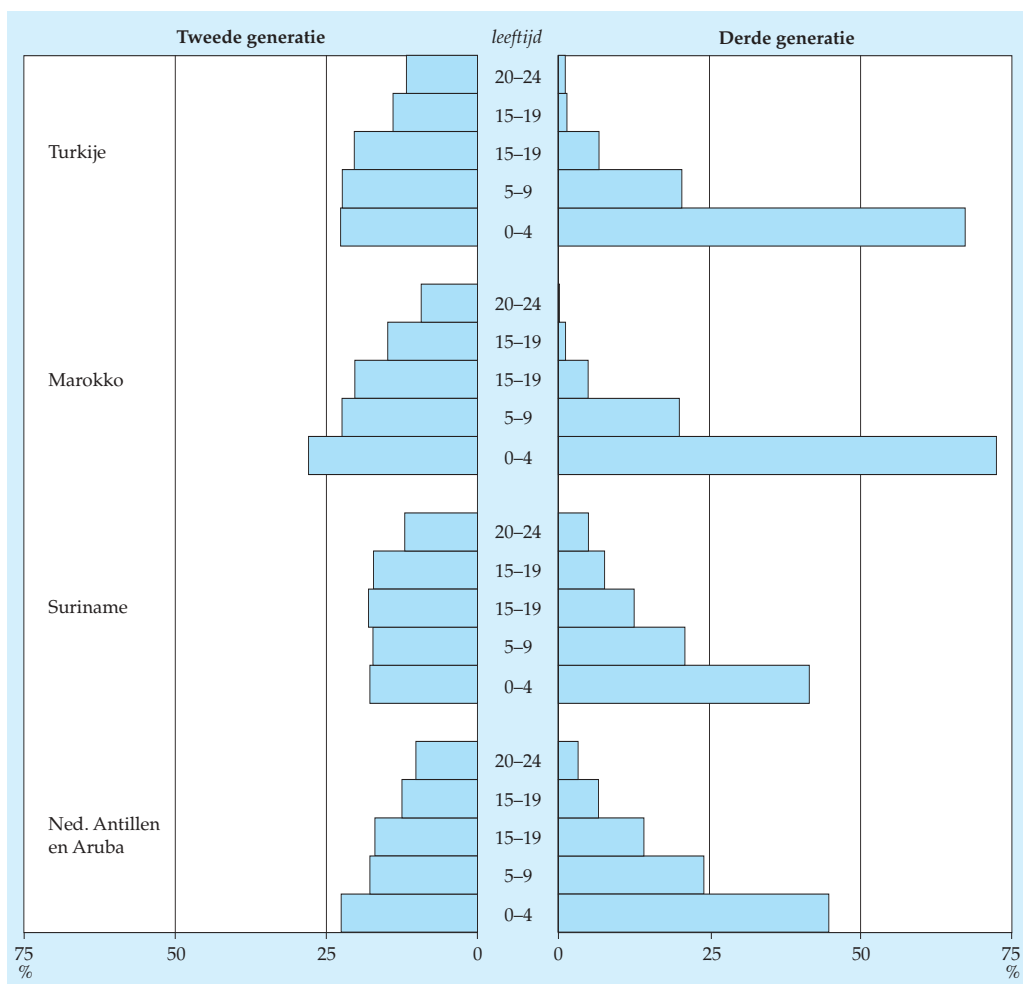
De verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen in de derde generatie is dezelfde als in de tweede: op elke 100 vrouwen zijn er 104 mannen. Deze verhouding komt overeen met de geslachtsverhouding bij geboorte. In de eerste generatie is het mannenoverschot groter: 107 mannen op elke 100 vrouwen. De reden is dat doorgaans meer mannen naar Nederland komen dan vrouwen. Onder de autochtone bevolking zijn er juist minder mannen dan vrouwen. Vrouwen leven namelijk langer dan mannen, waardoor er vooral op hogere leeftijd een vrouwenoverschot is.

2.5 Niet-westerse bevolking naar generatie, geslacht en leeftijd, 1 januari 2003

¹⁾ Gebaseerd op de ondergrens van het aantal personen met ten minste een niet-westerse grootouder.

2.6 Niet-westerse tweede en derde generatie¹⁾ naar herkomst en leeftijd (relatief 1 januari 2003)

¹⁾Gebaseerd op de ondergrens van het aantal personen met ten minste een niet-westerse grootouder.

Vooral de Marokkaanse en Turkse derde generatie zijn zeer jonge bevolkingsgroepen. Bijna 95 procent van de Marokkaanse derde generatie is jonger dan tien. Bijna driekwart is zelfs jonger dan vijf jaar. Van de tweede generatie Marokkanen is de helft jonger dan tien. De derde generatie Surinamers en Antillianen/Arubanen zijn gemiddeld wat ouder dan de Turkse en Marokkaanse derde generatie. Toch zijn ook binnen deze groepen de peuters het sterkst vertegenwoordigd.

Definitie van allochtonen

De standaarddefinitie van het CBS rekent alle personen van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren tot de allochtonen. Allochtonen die zelf in het buitenland zijn geboren, vormen de eerste generatie en allochtonen die in Nederland zijn geboren de tweede generatie. Volgens deze definitie wordt de derde generatie dus niet tot de allochtonen gerekend. Los van de vraag of personen van de derde generatie al dan niet als allochtonen moeten worden beschouwd, is het nuttig vast te stellen om hoeveel personen het gaat. Het gaat hierbij om personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren. Deze personen kunnen worden onderscheiden naar het aantal grootouders dat in het buitenland is geboren. Dit hoofdstuk gaat niet in op de vraag of de standaarddefinitie van allochtonen van het CBS moet worden aangepast.

Methodiek

De schatting van de omvang van de derde generatie is gebaseerd op de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA), die door het CBS wordt gebruikt voor de zogenaamde structuurtelling van de Nederlandse bevolking. Deze structuurtelling vormt de basis van de bevolkingsstatistieken over de omvang en samenstelling van de bevolking. Voor iedere bij de gemeente ingeschreven persoon bevat de structuurtelling onder meer het geboorteland van de persoon zelf en dat van zijn of haar ouders. Teneinde de derde generatie te bepalen dient van personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, het geboorteland van de grootouders te worden bepaald. Dit gebeurt in twee stappen. Eerst wordt van alle personen nagegaan wie hun ouders zijn en in welk land ze zijn geboren. Vervolgens wordt van al deze ouders nagegaan in welk land hun ouders (de grootouders van de te onderzoeken persoon) zijn geboren. Deze tweede stap kan echter alleen worden uitgevoerd wanneer de ouders van de persoon nog staan ingeschreven in de GBA. Informatie over de grootouders kan dan ook niet achterhaald worden wanneer de ouders inmiddels zijn overleden of geëmigreerd. De koppeling tussen de persoon en zijn of haar ouders ontbreekt eveneens wanneer de persoon eind 1994 in een andere gemeente woonde dan zijn ouders. Dit heeft te maken met de overgang naar de geautomatiseerde gemeentelijke basisadministratie eind 1994. Naar verwachting zal dit voor de niet-westerse derde generatie niet al te vaak het geval zijn, omdat de niet-westerse tweede generatie, de ouders van de derde, een jonge bevolkingsgroep vormt. Slechts weinigen zullen de afgelopen jaren zijn overleden of geëmigreerd. Daardoor zal de koppeling tussen hen en hun kinderen in de meeste gevallen kunnen worden gemaakt.

De ondergrens van de omvang van de derde generatie is gebaseerd op al die personen van wie de geboortelands van de grootouders bekend zijn. De bovengrens houdt rekening met het feit dat een deel van de personen van wie de geboortelands van de grootouders onbekend zijn toch tot de derde generatie kan worden gerekend. De mate waarin dit het geval is, wordt geschat door het geboorteland van de grootouders van de tweede generatie te bepalen. Omdat de exacte omvang van de tweede generatie bekend is, kan worden berekend hoe groot het aandeel ontbrekende informatie voor de tweede generatie is. Dit aandeel wordt gebruikt als schatting voor het aandeel ontbrekende informatie voor de derde generatie.

3. Huishoudenspositie

De positie in het huishouden van autochtonen en niet-westerse allochtonen ontwikkelt zich verschillend. Het aantal thuiswonende kinderen bij niet-westerse allochtonen groeit, terwijl het bij autochtonen daalt. Niet-westerse allochtonen gaan wel op jongere leeftijd het huis uit. Het percentage gehuwden/samenwonenden ligt bij niet-westerse allochtonen duidelijk lager dan bij autochtonen. Dit komt mede door het relatief hoge percentage alleenstaande ouders bij niet-westerse allochtonen, en dan vooral bij Surinamers en Antillianen.

Aantal thuiswonende kinderen onder allochtonen groeit

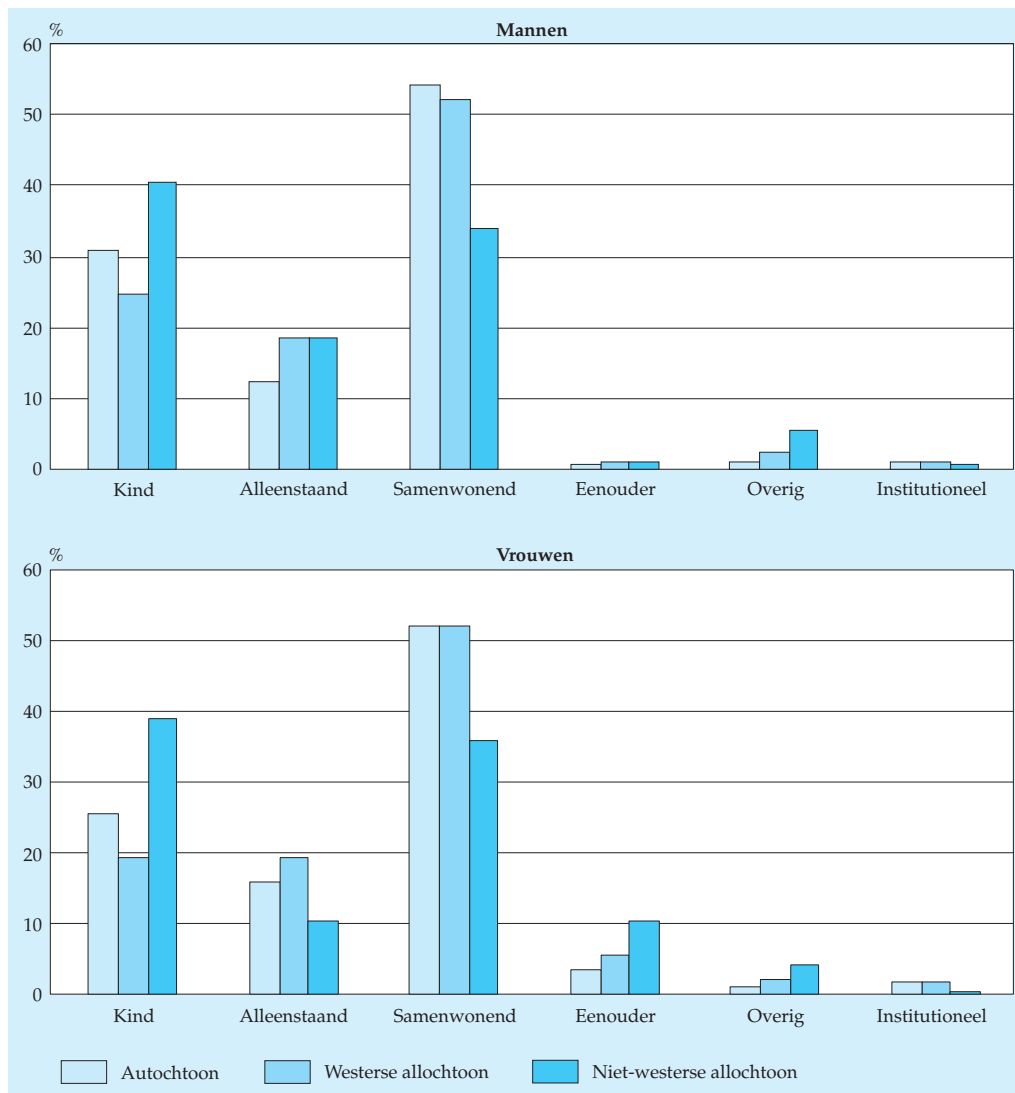
Het aantal thuiswonende kinderen is tussen 1997 en 2002 met 70 duizend toegenomen, bij de mannen met 24 duizend en bij de vrouwen met 46 duizend. De groei van het aantal thuiswonende kinderen komt geheel voor rekening van de niet-westerse allochtonen. Bij de autochtonen daalde het aantal thuiswonende kinderen terwijl het bij niet-westerse allochtonen ongeveer gelijk bleef.

De daling van het aantal thuiswonende kinderen bij autochtonen hangt samen met het feit dat voor 1975 jaarlijks veel meer kinderen zijn geboren dan daarna. De omvangrijke geboortegeneraties van voor 1975 hebben de afgelopen jaren de leeftijden bereikt om uit huis te gaan. Omdat de afgelopen jaren meer autochtone jongens dan meisjes het huis ouderlijk huis verlieten, is de teruggang in het aantal autochtone thuiswonende kinderen bij mannen beduidend groter dan bij vrouwen. Het aantal niet-westers allochtone thuiswonende kinderen is de afgelopen jaren met ongeveer 25 duizend per jaar toegenomen. Deze groei is vooral veroorzaakt door geboorte van kinderen bij niet-westers allochtone vrouwen van de eerste generatie.

Allochtonen gaan eerder uit huis

Het verschil in ontwikkeling tussen het aantal thuiswonende autochtonen (dat daalt) en het aantal thuiswonende niet westerse allochtonen (dat stijgt) hangt samen met de ontwikkeling van het aantal geboorten in beide groepen. Het verschil in ontwikkeling zou nog groter zijn als autochtone en allochtone jongeren op dezelfde leeftijd het huis uit zouden gaan. Dat is echter niet het geval.

3.1 Aandeel personen naar huishoudenspositie per herkomstsgroepering, 2002

Niet-westerse allochtonen verlaten namelijk op gemiddeld jeugdiger leeftijd het ouderlijk huis dan autochtonen. Zo woont van de 20-jarige kinderen bij niet-westerse allochtonen 40 procent nog thuis tegen 75 procent bij autochtonen. Het aandeel alleenstaande 20-jarigen ligt bij niet-westerse allochtonen met bijna 30 procent ongeveer twee keer zo hoog als bij autochtonen. Een verklaring is dat niet-westerse allochtonen vaker voor studie het ouderlijk huis verlaten. Vooral allochtone meisjes kiezen bewust een opleiding buiten de woonplaats van hun ouders, om zo zelfstandig te kunnen wonen. Ook wonen niet-westerse allochtonen op 20-jarige leeftijd iets vaker (al dan niet gehuwd) samen.

Groei van alleenstaanden voor de helft door allochtonen

Het aantal alleenstaanden is tussen 1997 en 2002 bij mannen sterker toegenomen dan bij vrouwen: 116 duizend mannen tegen 80 duizend vrouwen. Bij de autochtonen hing deze stijging voor een groot deel samen met de daling van het aantal thuiswonende kinderen. Het merendeel van hen ging alleen wonen. Voor beide seksen geldt dat de stijging van het aantal alleenstaanden voor ongeveer de helft voortkwam uit de allochtone bevolkingscomponent.

Allochtonen wonen minder vaak samen

Tussen 1997 en 2002 overtrof bij de autochtonen de groei van het aantal alleenstaanden, de groei van het aantal samenwonenden duidelijk. Daarentegen was er bij de niet-westerse allochtonen sprake van een veel sterkere stijging bij samenwonenden dan bij alleenstaanden. Dit komt mede doordat het merendeel van de migranten na vestiging in Nederland met hun partner gaat samenwonen.

Niet-westerse allochtonen zijn veel minder vaak gehuwd of samenwonend dan autochtonen. Dit hangt deels samen met het hogere percentage thuiswonenden kinderen in deze bevolkingsgroep.

Veel alleenstaande Surinaamse en Antilliaanse moeders

In 2002 zijn er ruim 410 duizend alleenstaande ouders, 40 duizend meer dan in 1997. Onder hen zijn 65 duizend alleenstaande vaders en 345 duizend alleenstaande moeders. Bijna 14 procent van de thuiswonende kinderen heeft in 2002 een alleenstaande ouder.

Onder de 345 duizend alleenstaande moeders zijn 77 duizend alleenstaande moeders van niet-westerse herkomst. Hun aantal neemt snel toe. Het aantal alleenstaande moeders is tussen 1997 en 2002 met zo'n 30 duizend gegroeid, 20 duizend van hen zijn van niet-westerse herkomst. Het aantal autochtone alleenstaande moeders is sinds 1997 met 8 duizend toegenomen.

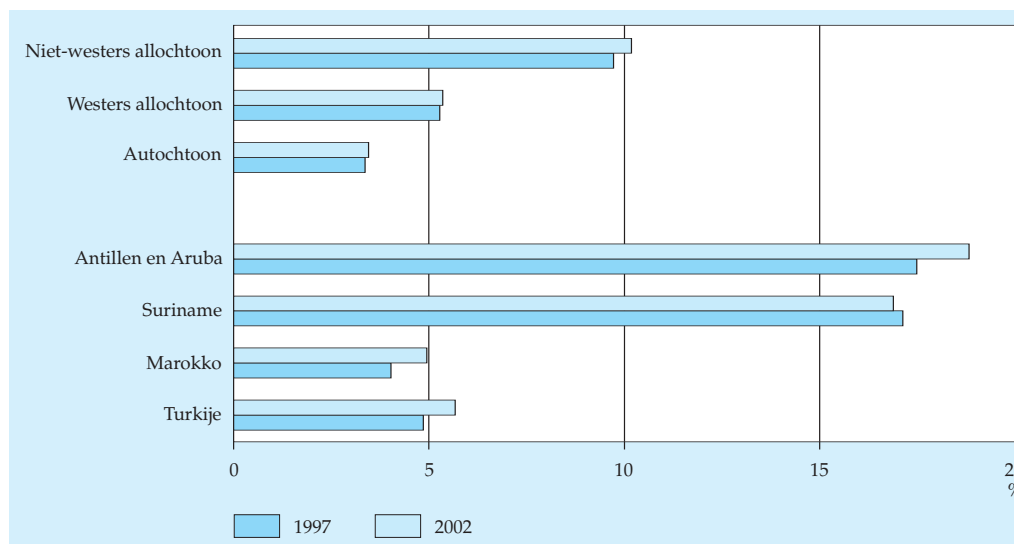
Bij de alleenstaande moeders onder niet-westerse allochtonen voeren Surinamers in 2002 met 28 duizend de lijst aan, gevolgd door Antillianen met 12 duizend, Turken met 9 duizend en Marokkanen met 7 duizend. Voor Turken en Marokkanen geldt dat circa een kwart van de alleenstaande moeders gehuwd is. Dit relatief hoge percentage houdt verband met partners die nog in het buitenland wonen en ook met nog niet voltrokken echtscheidingen. Van de Surinaamse en Antilliaanse vrouwen was in 2002 respectievelijk bijna de helft en tweederde ongehuwd. Dit hoge percentage houdt verband met de situatie dat

in Suriname en de Antillen veel vrouwen zonder huwelijk samenwonen en vrij vaak zonder vaste partner kinderen krijgen en opvoeden.

Tussen 1997 en 2002 is het aantal alleenstaande moeders uit de Nederlandse Antillen met 4 duizend het sterkst gegroeid. Voor alleenstaande moeders uit Turkije, Marokko en Suriname bedroeg de groei zo'n 2,5 duizend. De toename van het aantal alleenstaande moeders bij Turken en Marokkanen is voornamelijk zichtbaar bij gescheiden moeders, terwijl er bij Surinamers, Antillianen en de overige allochtone vrouwen vooral sprake was van een toenemend aantal ongehuwde moeders.

Het aantal alleenstaande vaders is tussen 1997 en 2002 met 37 procent gegroeid. Autochtonen hebben 5 duizend aan deze groei bijgedragen.

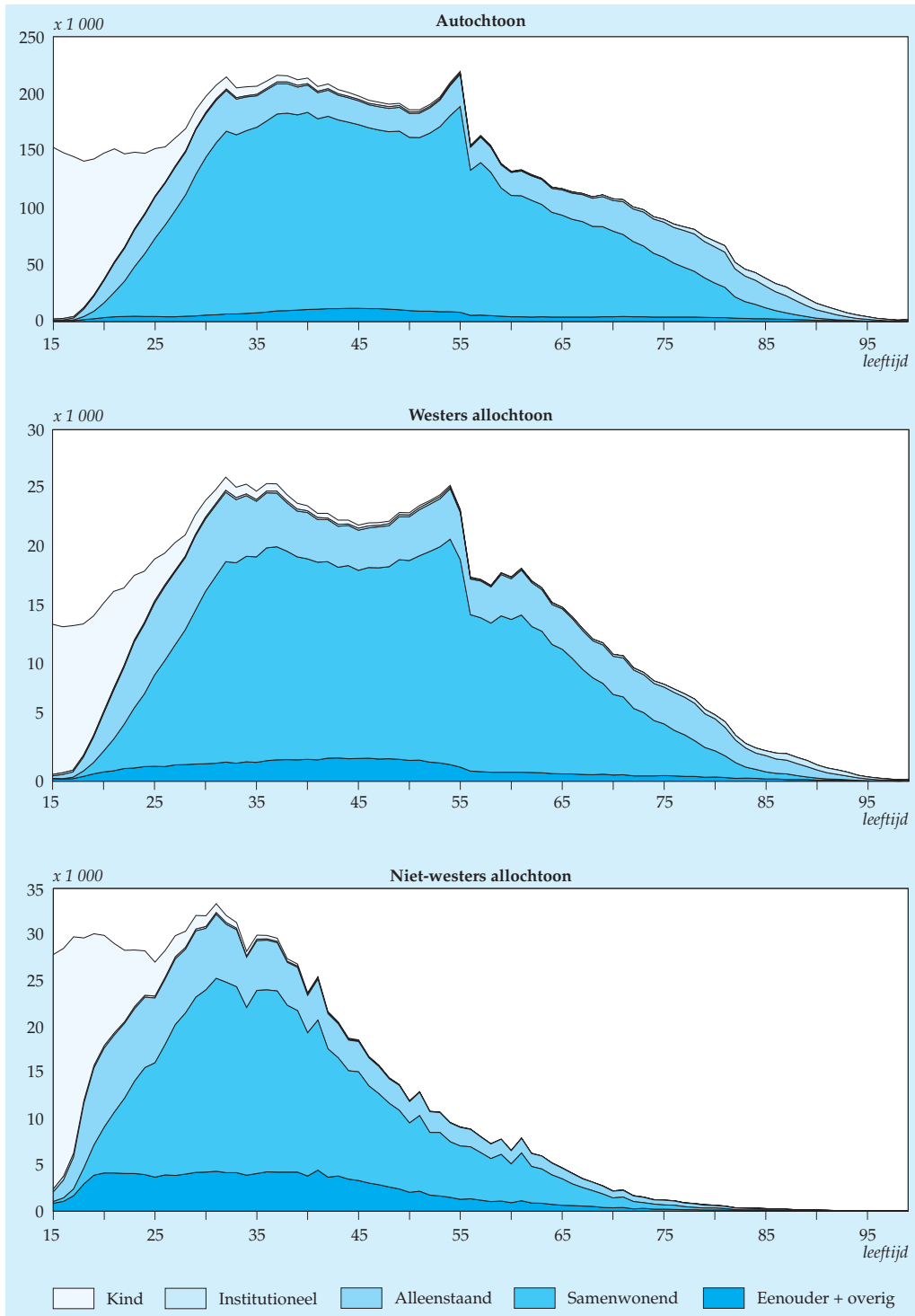
3.2 Percentage alleenstaande moeders naar herkomstgroepering

Turken en Marokkanen wonen veel bij familie in

Personen die bij een gezin inwonen als kamerbewoner of met elkaar een huishouden vormen zonder een intieme relatie te onderhouden, worden ingedeeld in de categorie 'overige huishoudens'. Opvallend is dat bij zowel mannen als vrouwen de groei in de afgelopen jaren voornamelijk voor rekening kwam van de niet-westerse allochtonen. Veel Turkse en Marokkaanse kinderen gaan na vertrek uit het ouderlijk huis bij familie inwonen. Vaak bij een zelfstandig wonende broer of zus, maar soms ook bij een neef of nicht. Zij nemen dan de huishoudenspositie 'overig' in.

3.3 Bevolking naar huishoudenspositie en herkomstgroepering, 1 januari 2002

Weinig niet-westerse allochtonen in tehuizen

Onder ouderen woont een belangrijk deel van de mensen in een verzorging- of verpleeghuis. Doordat de (niet-westerse) allochtonen een relatief jonge bevolkingsgroep vormen, is het aantal institutionelen onder hen nog gering. Voor vrouwen geldt dit nog sterker dan voor mannen. Bij autochtonen woont op 80-jarige leeftijd 20 procent in een tehuis, tegen 5 procent bij niet-westerse allochtonen. In de periode 1997–2002 nam deze zogenoemde institutionele bevolking met 30 duizend af. Het huidige beleid van de overheid is erop gericht dat ouderen langer zelfstandig blijven wonen en dat alleen degenen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen in een tehuis worden opgenomen. De afname van de institutionele bevolking kwam bijna volledig voor rekening van autochtonen.

4. Kans op echtscheiding

Niet-westerse allochtonen hebben een grotere kans op echtscheiding dan autochtonen. Tussen de verschillende groepen niet-westerse allochtonen bestaan in dit opzicht echter grote verschillen. Vooral bij huwelijken tussen autochtone vrouwen en Turkse of Marokkaanse mannen van de eerste generatie is er een zeer groot risico voor echtscheiding. Ook huwelijken tussen Surinamers van de eerste generatie blijken naar verhouding instabiel te zijn. Waar het de 'bruidendorlanden' betreft, hebben huwelijken tussen een autochtone man en een Zuid-Amerikaanse vrouw de hoogste kans op echtscheiding.

In 2001 werden in Nederland ruim 37 duizend huwelijken door echtscheiding ontbonden. Tussen de verschillende herkomstgroeperingen bestaan echter grote verschillen. Uit onderzoek is bekend dat de kans op echtscheiding toeneemt naarmate de achtergrond van de partners meer verschilt.

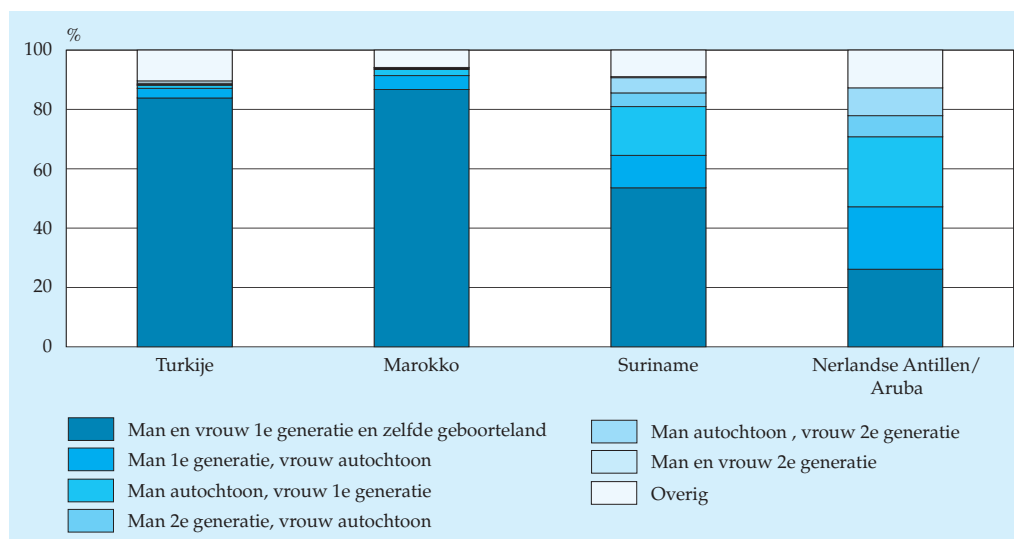
Herkomst van de partners is dan ook een belangrijke variabele in het onderzoek naar de kans op echtscheiding. Enerzijds is echtscheiding onder bepaalde groepen allochtonen minder geaccepteerd dan onder autochtonen, hetgeen de kans op een echtscheiding verkleint. Anderzijds is er bij een huwelijk tussen een autochtoon en een allochtoon sprake van zeer verschillende achtergronden, waardoor de kans op echtscheiding juist weer toeneemt.

Nederland telt circa 3,5 miljoen gehuwde paren. Bij bijna 80 procent hiervan zijn beide partners autochtoon. Van ruim een vijfde van de gehuwde paren is dus ten minste één partner allochtoon. Van ongeveer 170 duizend gehuwde paren is ten minste één partner Turks, Marokkaans, Surinaams of Antilliaans. Deze vier groepen vertonen aanzienlijke verschillen wat betreft hun partnerkeuze. Een grote meerderheid van de Turken en Marokkanen kiest voor een partner uit dezelfde herkomstgroep. Bij veel van deze paren behoren beide partners tot de eerste generatie en is het huwelijk al lang geleden in het land van herkomst gesloten. Dit zijn vooral de Turkse en Marokkaanse echtparen van wie de man in de jaren zestig of zeventig als arbeidsmigrant naar Nederland kwam. De nog in het land van herkomst verblijvende partner en eventuele kinderen kwamen na enige tijd naar Nederland.

De tweede generatie van deze herkomstgroeperingen is gemiddeld jong. Vooral van de Marokkanen van de tweede generatie zijn er dan ook nog betrekkelijk weinig gehuwd. Het aantal gehuwde Turken van de tweede generatie is iets groter, omdat zij op gemiddeld jongere leeftijd trouwen. Surinamers en vooral Antillianen kiezen veel minder vaak dan Turken en Marokkanen voor een partner uit dezelfde herkomstgroep. Door deze verschillen in partnerkeuze en het nog betrekkelijk kleine aantal gehuwden van de tweede gene-

ratie is het niet mogelijk om voor elke herkomstgroepering een betrouwbare berekening te maken van de echtscheidingskansen van gemengde huwelijken en van huwelijken van de tweede generatie.

4.1 Gehuwde paren naar herkomstgroepering partner(s), vier grootste herkomstgroepen, 1 januari 2001

Turken en Marokkanen

Voor huwelijken waarbij ten minste één Turkse partner betrokken is, geldt dat paren die bestaan uit een man van de eerste generatie en een autochtone vrouw verreweg de grootste kans op echtscheiding hebben. Na tien jaar is bijna 70 procent van deze huwelijken ontbonden. Huwelijken tussen twee Turkse partners van de eerste generatie zijn aanzienlijk duurzamer. Na tien jaar is 80 procent nog bij elkaar. Dit is nauwelijks minder dan bij huwelijken tussen twee autochtonen. Bij huwelijken tussen eerste en tweede generatie Turken is de kans op echtscheiding lager dan bij gemengde huwelijken, maar hoger dan bij huwelijken tussen twee partners van de eerste generatie.

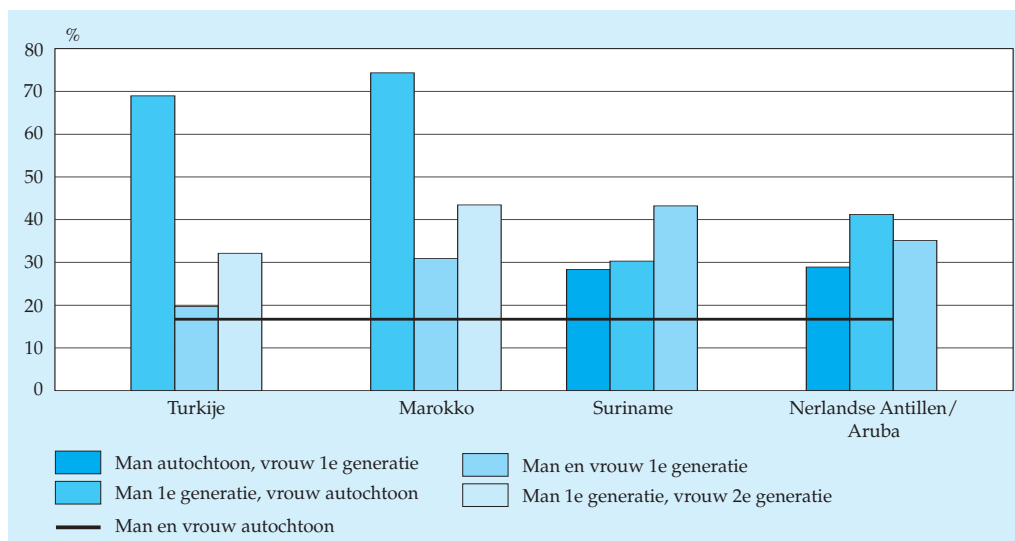
Bij huwelijken waarbij ten minste één Marokkaanse partner betrokken is, zien we een soortgelijk patroon. Wel liggen de echtscheidingspercentages steeds iets hoger dan bij Turken. Van de huwelijken tussen een Marokkaanse man van de eerste generatie en een autochtone vrouw is na tien jaar bijna driekwart ontbonden. Zijn beide partners van Marokkaanse herkomst, dan ligt dit percentage veel lager, net als bij Turken. Een huwelijk tussen twee eerste generatie Marokkanen is wel minder stabiel dan een huwelijk tussen twee eerste generatie Turken.

Surinamers en Antillianen

De echtscheidingscijfers voor Surinamers laten een heel ander patroon zien dan die voor Turken en Marokkanen. De huwelijken die bij deze herkomstgroep de grootste kans lopen in een echtscheiding te eindigen, zijn die tussen twee Surinamers van de eerste generatie. Ruim 40 procent van deze huwelijken is binnen tien jaar beëindigd. De echtscheidingspercentages van de gemengde huwelijken liggen na tien jaar rond de 30, waarbij het geslacht van de autochtone partner weinig verschil maakt.

De echtscheidingskansen voor huwelijken van Antillianen en Arubanen volgen niet hetzelfde patroon als die voor Surinamers. Weliswaar heeft een huwelijk tussen twee eerste generatie Antillianen een grote kans op echtscheiding, maar deze kans is kleiner dan bij een huwelijk tussen twee eerste generatie Surinamers. Ongeveer eenderde haalt de tien huwelijksjaren niet. Bij Antillianen loopt een huwelijk tussen een eerste generatie Antilliaanse man en een autochtone vrouw de grootste kans op echtscheiding. Circa 40 procent van deze huwelijken is binnen tien jaar ontbonden.

4.2 Percentage huwelijken ontbonden door echtscheiding binnen een periode van tien jaar na het huwelijk, 2001

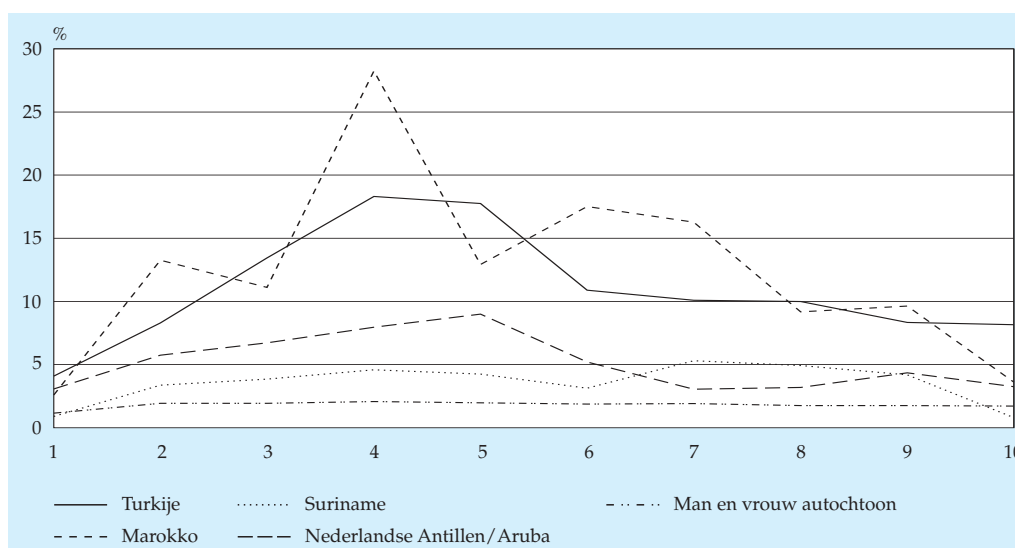
Schijnhuwelijken?

Met de invoering van de Wet voorkoming en bestrijding van schijnhuwelijken, eind 1994, is het aangaan van een schijnhuwelijk bemoeilijkt. Dit betekent echter niet dat er in Nederland in het geheel geen schijnhuwelijken meer voorkomen. Voor velen blijft Nederland een aantrekkelijk land om zich te vestigen, en een huwelijk met iemand die de Nederlandse nationaliteit bezit is voor veel

buitenlanders de enige manier om dit te realiseren. Na drie jaar huwelijk kan een buitenlander een permanente verblijfsvergunning krijgen.

Relatief veel huwelijken tussen een niet-westerse man en een autochtone vrouw worden in het vierde huwelijksjaar ontbonden. Mogelijk is deze piek voor een deel het gevolg van de ontbinding van schijnhuwelijken. Zo hebben huwelijken tussen een autochtone vrouw en een Turkse of Marokkaanse man een kans van 20 à 30 procent om in het vierde huwelijksjaar te worden ontbonden. In hoeverre hier werkelijk sprake is van schijnhuwelijken, kan op basis van deze gegevens echter niet worden vastgesteld. De piek in de echtscheidingen zal voor een deel worden veroorzaakt door de wens om de echtscheiding, in geval van een slecht huwelijk, uit te stellen tot het moment waarop de geïmmigreerde partner voor een zelfstandige verblijfstitel in aanmerking komt. Bij Surinamers en Antillianen doet zich overigens geen piek voor in de echtscheidingskans.

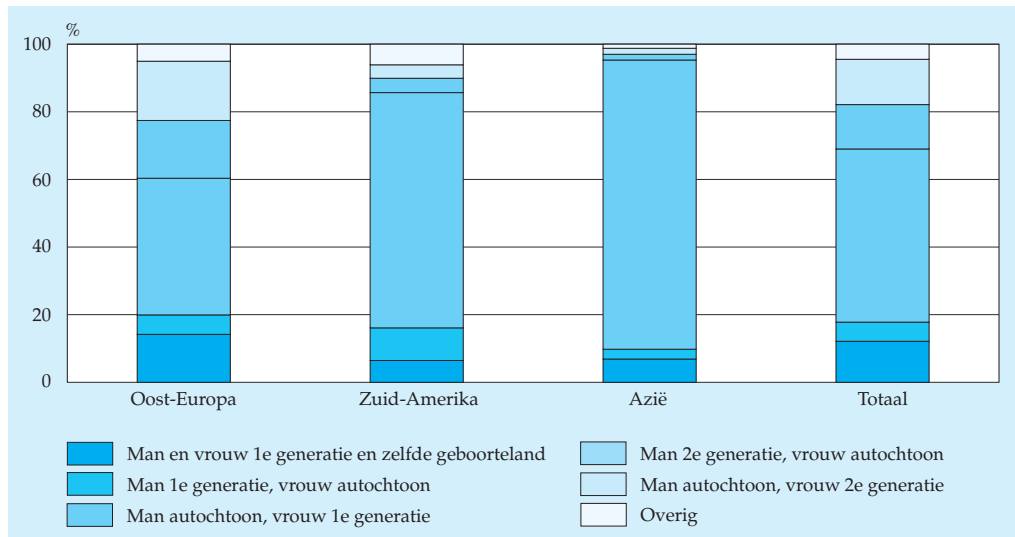
4.3 Echtscheidingskans naar huwelijksduur, 2001: autochtone vrouw met eerste generatie allochtone man

Vrouwen uit bruidendorlanden

Nederland telt ongeveer 27 duizend echtparen waarvan ten minste één van de partners afkomstig is uit Polen, de voormalige Sovjet-Unie, voormalig Tsjecho-Slowakije, Brazilië, Colombia, de Filippijnen of Thailand. Bij bijna tweederde van deze paren is de man autochtoon en komt de vrouw uit het betreffende land. Deze landen worden daarom ook wel aangeduid als bruidendorlanden. Zij kunnen in drie groepen worden ingedeeld: Oost-Europa (Polen, de voormalige Sovjet-Unie en voormalig Tsjecho-Slowakije), Zuid-Amerika (Brazilië en Colombia) en Azië (Thailand en de Filippijnen).

4.4 Gehuwde paren naar herkomstgroepering partner(s), bruidendorlanden, 1 januari 2001

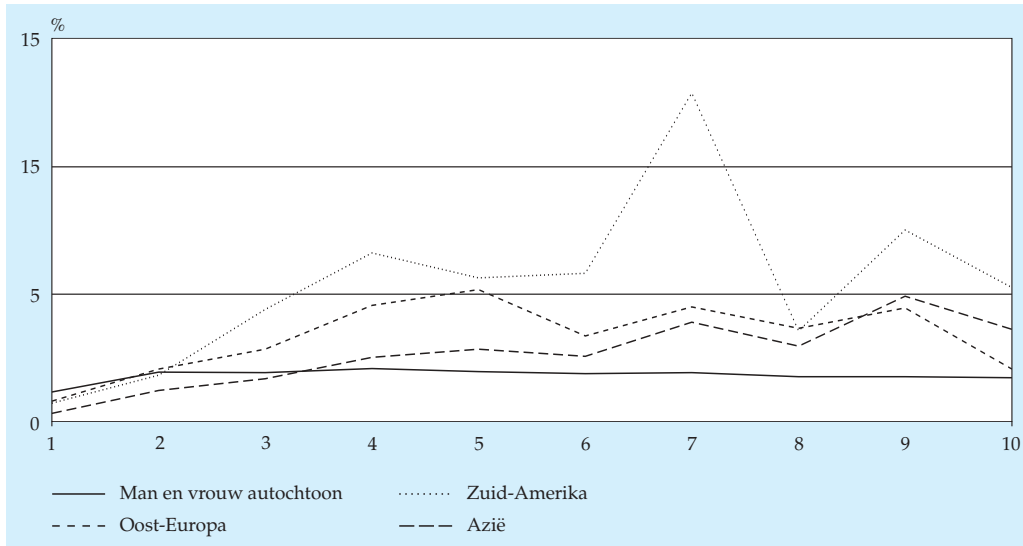
Alleen de paren waarvan de vrouw eerste generatie allochtoon is en de man autochtoon, vormen een voldoende grote groep. Daarom is uitsluitend voor deze paren de kans op echtscheiding berekend.

De echtscheidingskansen voor vrouwen uit Zuid-Amerika zijn het hoogst, gevolgd door die voor vrouwen uit Oost-Europa. De echtscheidingskansen voor vrouwen uit Azië zijn gedurende de eerste drie jaar van het huwelijk lager dan die voor autochtone paren, daarna zijn ze iets hoger.

Anders dan bij paren die bestaan uit een Turkse of Marokkaanse man en een autochtone vrouw, is voor geen van deze herkomstgroepen een duidelijke piek waarneembaar na een huwelijksduur van vier jaar. Dit maakt aannemelijk dat in het geval van huwelijken tussen vrouwen uit de bruidendorlanden en autochtone mannen geen sprake is van schijnhuwelijken. Hogere echtscheidingskansen komen juist voor bij een langere duur van het huwelijk, bijvoorbeeld na zeven jaar bij Zuid-Amerikaanse en Aziatische vrouwen. Dit is echter gebaseerd op een betrekkelijk klein aantal huwelijken, waardoor het toeval een grote invloed heeft op het gevonden patroon.

Na een huwelijksduur van tien jaar blijken de huwelijken tussen autochtone mannen en Zuid-Amerikaanse vrouwen het minst stabiel. Van deze huwelijken is dan 43 procent in een scheiding geëindigd. Van de autochtone paren is na tien jaar 17 procent gescheiden; bij gemengde paren waarvan de vrouw uit Azië komt, is dat 24 procent. Ondanks de culturele verschillen tussen de partners, die ook bij deze gemengde huwelijken bestaan, is de kans op echtscheiding dus beduidend lager dan bij gemengde huwelijken waar de man uit Turkije of Marokko komt.

4.5 Echtscheidingskans naar huwelijksduur, 2001: autochtone man met eerste generatie allochtone vrouw

5. Sterfte en herkomst

Voor niet-westerse allochtonen geldt, gemiddeld genomen, een hoger sterfterisico dan voor autochtonen. Binnen dit gemiddelde bestaan echter aanzienlijke verschillen naar leeftijd, geslacht en herkomst. Soms is zelfs sprake van een lager sterfterisico. Onder jongeren van niet-westerse origine is de kans op overlijden bovengemiddeld groot. Deze kinderen lopen niet alleen een verhoogd risico om te overlijden aan externe oorzaken, maar hebben ook een hogere sterftekans waar het natuurlijke oorzaken betreft. Opvallend zijn de verschillen naar herkomst onder volwassenen. Doorgaans lopen niet-westerse allochtonen een hoger sterfterisico, maar Marokkaanse mannen van circa 35 jaar en ouder vormen hierop een uitzondering. Hun kans om aan een hart-/ vaatziekte of aan longkanker te overlijden is beduidend lager dan die van autochtonen. Dit verschijnsel kan niet afdoende worden verklaard door selectieve migratie.

In de periode 1996–2001 overleden 830 duizend inwoners van Nederland. Ongeveer 2 procent van hen was van niet-westerse origine. De niet-westerse herkomstgroep heeft met 8 procent echter een veel groter aandeel in de totale bevolking. Deze ondervertegenwoordiging in de sterftestatistieken wordt niet veroorzaakt door gunstiger sterftcijfers, maar hangt samen met de naar verhouding zeer jeugdige leeftijdsopbouw van de niet-westers allochtone populatie. In de komende decennia zal het aantal sterfgevallen in deze herkomstgroep dan ook bovengemiddeld sterk gaan toenemen. Eerder onderzoek heeft een aantal opvallende verschillen tussen de belangrijkste herkomstgroepen laten zien met betrekking tot sterfterisico's en doodsoorzaken. Inzicht in de recente ontwikkelingen en in de factoren die bijdragen aan deze verschillen is dan ook van groot belang voor de volksgezondheid.

De forse verschillen in leeftijdsopbouw tussen beide bevolkingsgroepen, autochtonen en niet-westerse allochtonen, maken de vergelijking van hun sterftekanalen geen eenvoudige opgave. Dit geldt vooral voor de verschillen in sterfte op hogere leeftijden en voor de levensverwachting bij geboorte, die bij het huidige lage niveau van kindersterfte vooral wordt bepaald door de sterfterisico's op de hoogste leeftijden.

Wel is een vergelijking naar herkomst nu beter mogelijk dan dertien jaar geleden, toen dit voor het eerst werd gedaan op basis van integrale waarnemingen¹⁾. In de afgelopen jaren is de niet-westerse populatie immers zeer sterk toegenomen, en is de groei in de hogere leeftijdsklassen bovendien sterker dan gemiddeld geweest. Zo verdriedubbelde in deze periode het aantal Turkse en Marokkaanse 65-plussers. Op basis van de in de tabel getoonde aantallen sterfgevallen in de periode 1996–2001 kunnen inmiddels ook voor de hogere – zij het niet de allerhoogste – leeftijdsklassen betrouwbare uitspraken worden gedaan, al zijn de aantallen niet altijd groot genoeg om significante verschillen aan te tonen voor de combinatie van specifieke herkomstgroepen, leeftijdsgroepen en doodsoorzaken.

Tabel 1
Aantal overledenen naar geslacht en herkomst, 1996–2001

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Autochtonen	369 723	377 387	747 110
Westerse allochtonen	30 765	37 894	68 659
Niet-westerse allochtonen	9 929	6 499	16 428
waaronder			
Turken	2 236	1 021	3 257
Marokkanen	1 451	681	2 132
Surinamers	3 204	2 659	5 863
Antillianen/Arubanen	685	584	1 269
Overig niet-westers	2 353	1 554	3 907

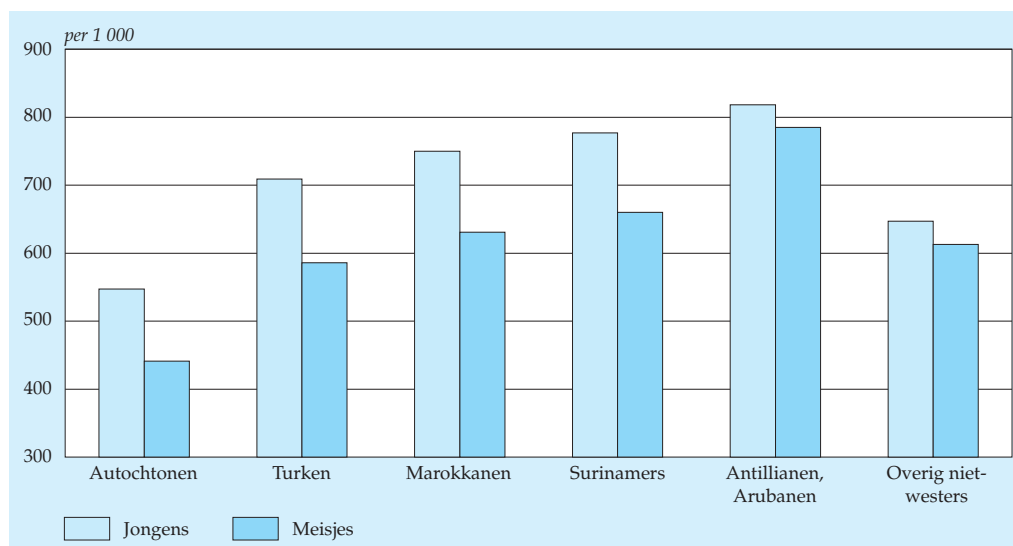
Sterfterisico's en doodsoorzaken onder jongeren

Zuigelingen van niet-westerse origine hebben een circa 35 procent grotere kans om te overlijden dan autochtone zuigelingen. Vooral onder Antilliaanse/Arubaanse zuigelingen, en in mindere mate onder Surinaamse zuigelingen, is sprake van een relatief hoge sterfte. Surinaamse jongetjes en Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en overig niet-westerse meisjes sterven significant vaker als gevolg van 'aandoeningen van de perinatale periode' dan autochtonen. Zo is de kans op overlijden onder pasgeboren meisjes van Antilliaanse/Arubaanse origine bijna 80 procent hoger dan onder autochtone meisjes. Tienergeboorten komen in deze groepen relatief vaak voor. Dergelijke geboorten brengen een circa 60 procent verhoogd risico op zuigelingensterfte²⁾ met zich mee. Verder speelt onder meer het feit dat in deze groepen seksueel overdraagbare aandoeningen meer dan gemiddeld voorkomen een rol³⁾.

Bij Turkse zuigelingen wordt het grootste aantal sterfgevallen toegeschreven aan 'aangeboren afwijkingen' (40 procent van het totaal) en is bovendien sprake van een toenemende incidentie van deze doodsoorzaak. In deze groep komen huwelijken onder verwanten relatief vaak voor. Naar schatting betreft

ongeveer een kwart van de huwelijken in de Turkse en Marokkaanse gemeenschap verbintenissen tussen neven en nichten⁴⁾. Hun kinderen lopen hierdoor een verhoogd risico op genetisch bepaalde aandoeningen.

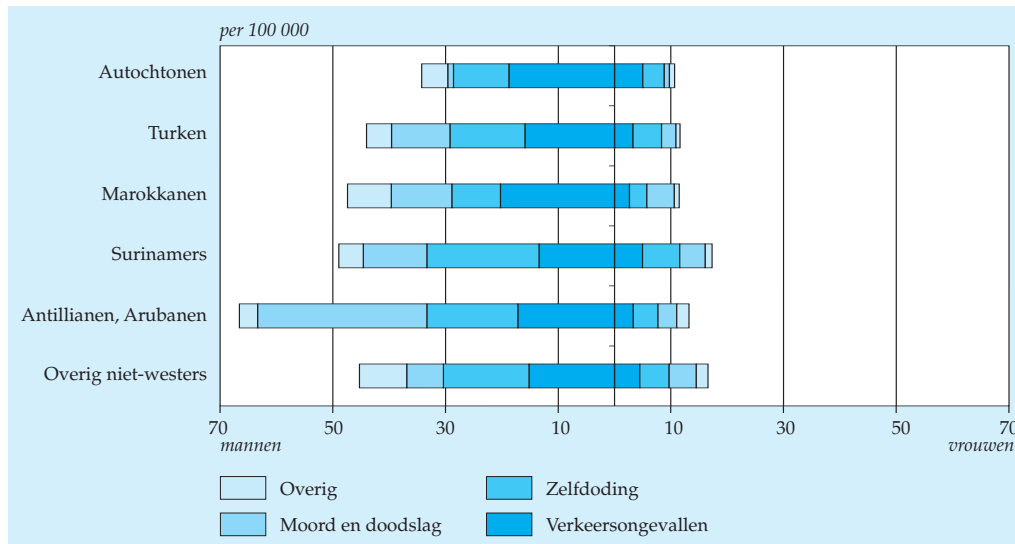
5.1 Zuigelingensterfte naar geslacht en herkomst, 1996–2001

In ons land is sterfte van kinderen in de leeftijd van 1 tot 15 jaar inmiddels een zeldzaam verschijnsel. Onder niet-westerse allochtonen, en dan vooral onder Turken en Marokkanen, komt sterfte op deze leeftijden echter wel vaker voor dan onder autochtonen. In de leeftijdsgroep van 1–4 jaar is het sterfterisico van Turkse en Marokkaanse jongens zelfs twee keer zo hoog als dat van autochtone jongens. Evenals de autochtone kinderen overlijden ze naar verhouding nog maar zelden aan infectieuze en parasitaire ziekten. Niet-natuurlijke oorzaken en kanker komen in deze niet-westerse herkomstsgroepen wel vaker dan gemiddeld voor.

Bij de iets oudere jeugd is niet alleen het verschil naar herkomst, maar ook het verschil tussen jongens en meisjes opvallend. In de leeftijdsgroep van 15 tot 20 jaar is dit verschil vooral onder de niet-westerse allochtonen groot. Onder Antilliaanse jongens van deze leeftijd is de sterfte zelfs vijf keer zo hoog als onder Antilliaanse meisjes. Dit verschil wordt doorgaans toegeschreven aan het aanzienlijk hogere risico dat jongens lopen om te overlijden aan verkeersongevallen, moord, doodslag en andere niet-natuurlijke oorzaken. Het is echter niet de enige oorzaak: ook voor kanker, hart- en vaatziekten, ziekten van het zenuwstelsel en de zintuigen en aangeboren afwijkingen blijken de sterfterisico's voor jongens in deze leeftijdsgroep aanzienlijk hoger te zijn dan voor meisjes.

5.2 Aantal 15-29-jarigen dat per jaar overlijdt aan een niet-natuurlijke doodsoorzaak, 1996-2001

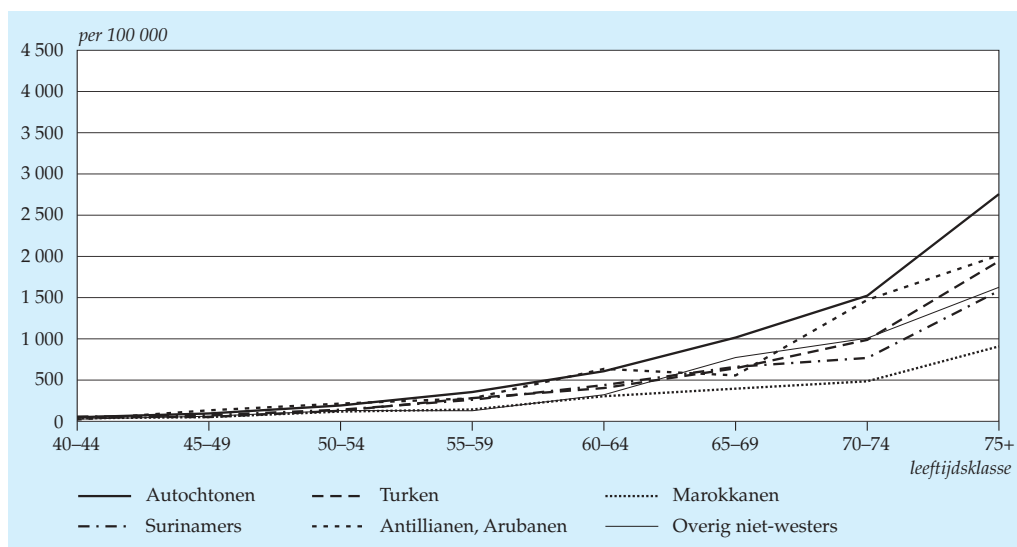
Onder de 20- tot 30-jarigen heeft een aanzienlijk deel van de sterfgevallen – onder jonge allochtone mannen zelfs meer dan de helft – een niet-natuurlijke oorzaak. Zo lopen jonge Antilliaanse mannen een twee keer zo groot risico om door een niet-natuurlijke oorzaak te overlijden als hun autochtone leeftijdsgenoten. Dit komt vooral doordat moord, doodslag en zelfdoding onder jonge allochtone mannen meer dan gemiddeld voorkomen. Daarentegen overlijden in deze leeftijdsgroep autochtonen niet vaker aan verkeersongevallen dan autochtonen.

Sterfterisico's en doodsoorzaken op hogere leeftijden

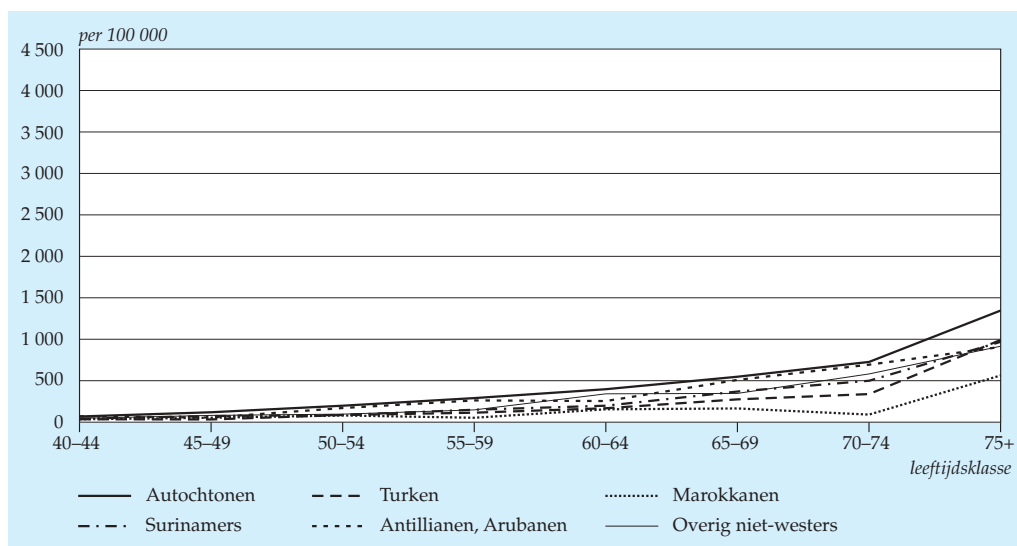
De sterfterisico's voor de verschillende herkomstgroeperingen blijken ook op de hogere leeftijden doorgaans hoger te zijn dan die voor de autochtone bevolking. Marokkanen vormen hierop echter een opvallende uitzondering. Vanaf ongeveer 35-jarige leeftijd ligt het sterfterisico van Marokkaanse mannen aanzienlijk lager dan dat van autochtone mannen en blijkt met het stijgen van de leeftijd dit verschil in sterfterisico zelfs toe te nemen: rond 70-jarige leeftijd is het risico van Marokkaanse mannen slechts ongeveer half zo groot als dat van autochtone mannen. Turkse mannen hebben, tot 70-jarige leeftijd, steeds een iets hoger sterfterisico dan autochtonen. Dit geldt, in iets sterkere mate, ook voor Surinaamse mannen. Vanaf ongeveer 30-jarige leeftijd hebben Marokkaanse en Turkse vrouwen steeds een lager sterfterisico dan autochtone vrouwen. Antilliaanse en Surinaamse vrouwen laten daarentegen doorgaans iets hogere sterftcijfers zien dan autochtone vrouwen.

Op middelbare en hogere leeftijd hebben Marokkaanse mannen en vrouwen van alle herkomstgroepen veruit de laagste kans om aan kanker te overlijden. Ook in de meeste andere herkomstgroepen is deze sterfte lager dan onder autochtonen. De betreffende sterftecijfers zijn voor Marokkanen, Surinamers, Turkse vrouwen en de overig niet-westerse mannen statistisch significant lager dan die voor autochtonen⁵⁾.

5.3a Sterfte aan kanker, mannen, 1996–2001

5.3b Sterfte aan kanker, vrouwen, 1996–2001

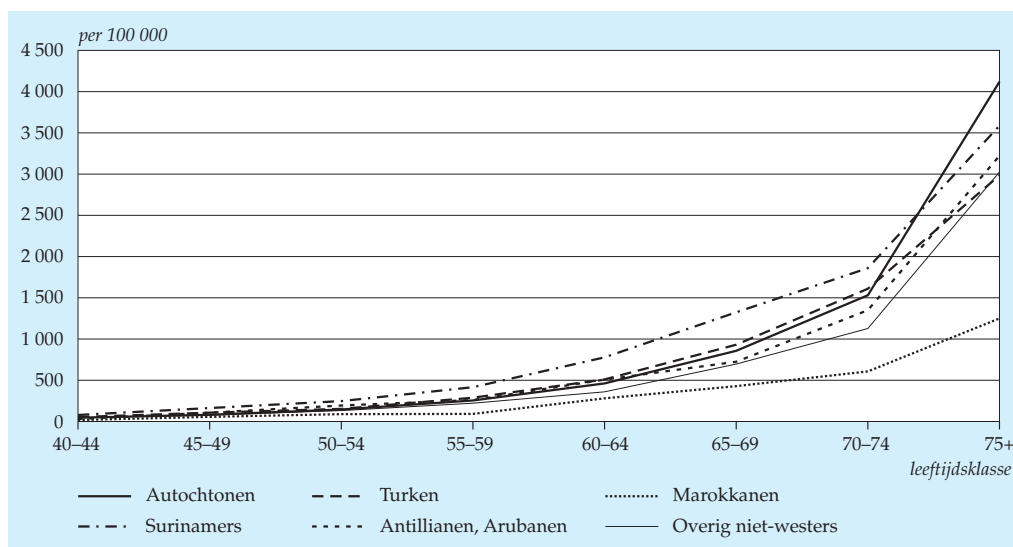

De verschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen zijn vooral groot met betrekking tot longkanker. Niet-westerse vrouwen lopen, ongeacht hun herkomst, minder kans om aan deze vorm van kanker te overlijden dan autochtone vrouwen. Ook Marokkaanse mannen kennen in dit opzicht een aanzienlijk lager risico dan autochtone mannen. Onder Turkse mannen is deze kans daarentegen vergelijkbaar met die onder autochtone mannen. Het feit dat het percentage rokers onder Turkse mannen veel hoger is dan gemiddeld, en hun tabaksconsumptie per roker bovendien groter is, draagt hieraan ongetwijfeld bij.

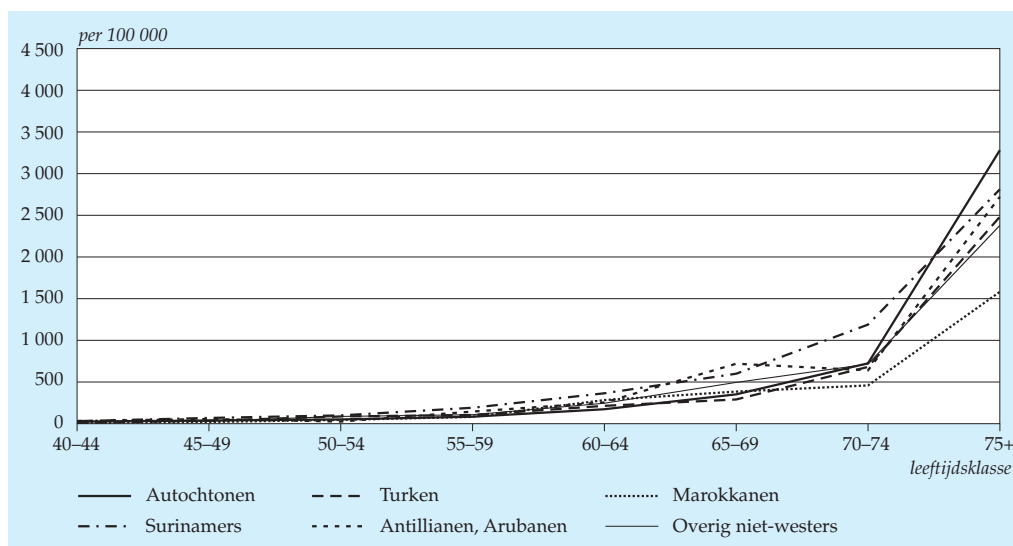
Marokkaanse mannen overlijden ook significant minder vaak aan hart- en vaatziekten dan autochtonen. Onder Surinamers van beide seksen is deze kans daarentegen significant hoger. De kans van Marokkaanse veertigers, vijftigers en zestigers om aan hart- en vaatziekten te overlijden is slechts ongeveer half zo groot als die onder autochtonen. Zij sterven vooral minder vaak aan ischemische hartziekten (hartinfarct). Geheel anders is de situatie onder Turkse mannen: zij lopen op deze relatief jonge leeftijden een risico dat 10 à 20 procent groter is dan dat van autochtonen. Van de hier onderzochte herkomstsgroepen laten Surinaamse mannen het ongunstigste beeld zien.

Zij sterven significant vaker dan autochtonen aan hart- en vaatziekten. Voor veertigers en vijftigers geldt een, ten opzichte van autochtonen, bijna verdubbelde risico. Surinaamse zestigers lopen een circa 60 procent groter risico.

5.4a Sterfte aan hart- en vaatziekten, mannen, 1996-2001

5.4b Sterfte aan hart- en vaatziekten, vrouwen, 1996–2001

Ontwikkelingen en oorzaken

In grote lijnen zijn de verschillen in sterfterisico tussen Turken en Marokkanen en autochtonen nog dezelfde als ongeveer vijftien jaar geleden. In beide herkomstgroepen is het sterfterisico van jongeren nog steeds verontrustend hoog. Turkse mannen van middelbare leeftijd stierven destijds echter significant minder vaak aan longkanker, maar inmiddels lijken ze deze voorsprong op de autochtone mannen te hebben verloren: beide groepen hebben een vergelijkbaar niveau van sterfte aan kanker. Ook sterven Turkse mannen nu op relatief jeugdige leeftijd vaker aan hart- en vaatziekten.

Marokkaanse mannen vanaf de leeftijd van ongeveer 35 jaar hebben nog steeds een veel kleinere kans om te overlijden. Doorgaans wordt hierbij het voorbehoud gemaakt dat dit ten minste voor een deel het gevolg is van selectieve immigratie en selectieve remigratie. Selectieve immigratie lijkt echter geen grote rol te hebben gespeeld⁵⁾. Het is immers niet plausibel dat de jonge, gezonde Marokkanen die destijds overwegend als gastarbeider immigrerden tientallen jaren later lagere sterftcijfers zouden laten zien voor kanker en hart- en vaatziekten, aandoeningen die zich doorgaans op meer gevorderde leeftijd voordoen en niet lijken samen te hangen met de fysieke arbeidsgeschiktheid op jeugdiger leeftijd. Dat selectieve immigratie van belang zou zijn is des te meer onwaarschijnlijk omdat van een dergelijk verband dan kennelijk geen sprake zou zijn geweest in het geval van jonge, gezonde immigranten van Turkse origine. Ook de rol van selectieve remigratie is waarschijnlijk slechts beperkt. De remigratie van Marokkaanse mannen vanaf de leeftijd van 35 jaar heeft namelijk een iets kleinere omvang dan de remigratie van Turkse

mannen van deze leeftijd, terwijl in het licht van hun sterfterisico's het omgekeerde zou worden verwacht.

Oudere Marokkaanse mannen rapporteren veel vaker een 'slechte' of 'matige' gezondheidstoestand dan autochtone mannen⁶⁾, maar hun kans om te overlijden is – paradoxaal – kleiner. Verder onderzoek naar de factoren die aan dit verlaagde sterfterisico bijdragen is dan ook maatschappelijk zeer relevant. Enerzijds dient te worden voorkomen dat het sterfterisico van allochtonen toeneemt door het overnemen van de ongunstige elementen van een autochtoon voedingspatroon. Dit aspect van acculturatie zou de gezondheid van de betreffende herkomstgroepen aanmerkelijk doen verslechteren. Anderzijds kan inzicht in de 'beschermende' factoren die bij Marokkanen kennelijk een rol spelen, van belang zijn voor een verbetering van de gezondheid van alle bevolkingsgroepen. Onderzoek dat dit inzicht zou kunnen bieden is uiterst schaars, vooral onder volwassen Marokkaanse mannen, en de weinige uitkomsten zijn soms tegenstrijdig.

De verschillen in gezondheid naar sociaal-economische status zijn groot bij Antillianen, maar afwezig bij Marokkanen⁷⁾. Deze afwezigheid bij de Marokkanen hangt mogelijk samen met hun relatief lage sterfte. De factoren die Marokkaanse mannen beschermen tegen kanker en hart- en vaatziekten houden waarschijnlijk verband met een traditioneel gezonde levensstijl (gezondere voeding, minder roken en drinken), een levensstijl die wellicht nog het meest wordt aangehangen door Marokkaanse mannen die in de armste wijken wonen. De grote gezondheidsverschillen onder Antillianen en Arubanen zouden daarentegen samen kunnen hangen met de grote verschillen in sociaal-economische status tussen eerdere en latere migrantenstromen.

Noten in de tekst

- ¹⁾ Hoogenboezem, J. en A.Z. Israëls, 1990, Sterfte naar doodsoorzaak onder Turkse en Marokkaanse ingezetenen in Nederland, 1979–1988. Maandbericht Gezondheidsstatistiek, juni 1980, blz. 5–20. CBS, Voorburg/Heerlen.
- ²⁾ Duin, C. van, 2002, Hogere zuigelingensterfte in minder welvarende gebieden en onder niet-westerse allochtonen in Nederland. Maandstatistiek van de Bevolking, maart 2002, blz. 4–6. CBS, Voorburg/Heerlen.
- ³⁾ Enk, W.J.J. van, W.H.M. Gorissen en A. van Enk, 2000, Teenage pregnancy and ethnicity in the Netherlands: frequency and obstetric outcome. *European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* (5), blz. 77–84.
- ⁴⁾ Schulpen, T.W.J., J.E. van Steenberg en H.F. van Driel, 2001, Influences of ethnicity on perinatal and child mortality in the Netherlands. *Archive of Disease in Childhood* (84), blz. 222–226.

- ⁵⁾ Garssen, J., V. Bos, A. Kunst en A. van der Meulen, 2003, Sterftekansen en doodsoorzaken van niet-westerse allochtonen. *Bevolkingstrends* 51(3), blz. 12–27. CBS, Voorburg/Heerlen.
- ⁶⁾ o.a. Poort, E.C., J. Spijker, H. Dijkshoorn en A.P. Verhoeff, 2001, Turkse en Marokkaanse ouderen in Amsterdam, 1999–2000. GG & GD, Amsterdam.
- ⁷⁾ Kunst, A.E., V. Bos en P.J. Mackenbach, 2003, De verwevenheid van gezondheidsverschillen naar sociaal-economische status met gezondheidsverschillen naar sekse en etniciteit. Een beschrijvend overzicht. Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, Erasmus Medisch Centrum, Rotterdam.

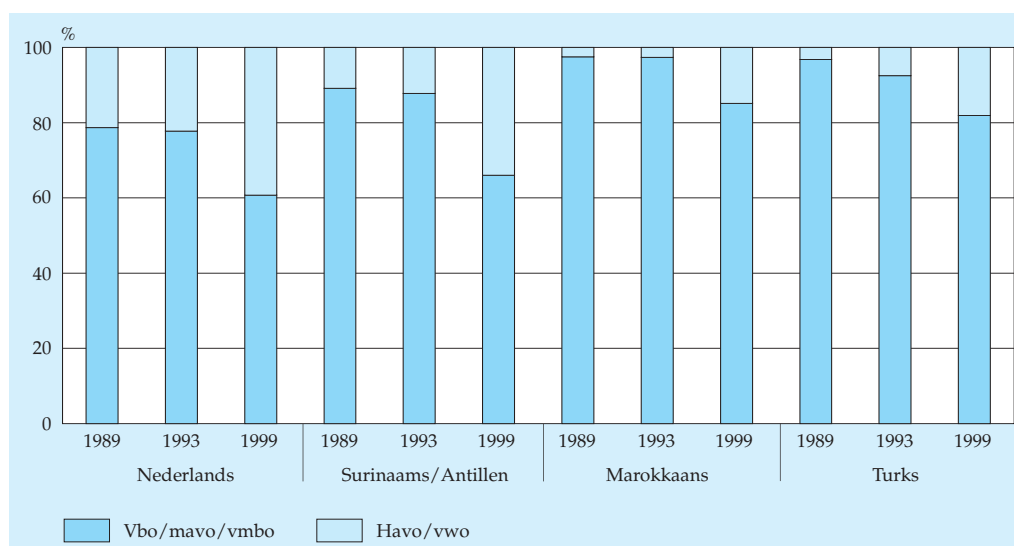
6. Overgaan en zittenblijven op de middelbare school

Een steeds groter deel van de brugklassers gaat naar havo of vwo. Dat geldt zowel voor autochtone kinderen als voor allochtone. In 1989 ging 2 procent van de Marokkaanse en 3 procent van de Turkse brugklassers naar havo of vwo. Tien jaar later lagen deze percentages zes tot zeven keer zo hoog. In dezelfde periode nam het aantal Surinaamse/Antilliaanse brugklassers dat koos voor havo of vwo toe van 11 tot 34 procent.

Van de Marokkaanse en Turkse leerlingen die naar het voortgezet onderwijs gaan, volgt ruim 80 procent een vmbo-opleiding (voorheen mavo, lbo, vbo). Van de Surinamers/Antillianen zit 66 procent op het vmbo, van de autochtonen 61 procent.

Zowel van de Surinaamse/Antilliaanse als van de Nederlandse brugklassers is tussen 1993 en 1999 een steeds groter aandeel naar de havo en het vwo gegaan. Koos in 1989 nog 21 procent van de Nederlandse en 11 procent van de Surinaamse/Antilliaanse brugklassers deze richting, in 1999 was dat gegroeid tot 39 respectievelijk 34 procent. Het verschil tussen Surinamers/Antillianen en Nederlanders is in deze periode dus duidelijk kleiner geworden.

6.1 Schooltype eerste jaar naar herkomst leerling

De groei van het aantal havo- en vwo-leerlingen is onder Marokkaanse en Turkse brugklassers naar verhouding veel groter dan onder leerlingen van Nederlandse of Surinaams/Antilliaanse komaf. In 1989 ging 2 procent van de Marokkaanse en 3 procent van de Turkse brugklassers naar havo of vwo. Tien jaar later lagen deze percentages zes tot zeven keer zo hoog.

Ook al is de deelname aan havo en vwo onder allochtone leerlingen sterk toegenomen, het gaat nog steeds om relatief kleine aantallen. Deze kleine aantallen verhinderen een betrouwbare vergelijking van de schoolloopbanen van leerlingen die in de brugklas met een havo- of vwo-opleiding zijn begonnen. Het is daarentegen wèl mogelijk om de schoolloopbanen van vmbo-brugklassers te vergelijken tegen de achtergrond van hun herkomst.

Van de autochtone leerlingen die in 1999 aan de brugklas van het vmbo begonnen, is een jaar later 13 procent doorgedaan met de tweede klas van havo of vwo. Bij allochtone leerlingen lagen deze percentages lager: van de Turkse en Surinaamse/Antilliaanse vmbo-brugklassers stroomde een jaar later 8 tot 9 procent door naar de tweede klas havo/vwo. Van de Marokkaanse brugklassers was dit slechts 5 procent. Bovendien is dit percentage in de afgelopen tien jaar niet gestegen. Bij de andere groepen allochtone leerlingen is het percentage doorstromers daarentegen wèl gegroeid, evenals bij de autochtone leerlingen. Het percentage Turkse vmbo-brugklassers dat naar havo of vwo doorstroomde is zelfs verdubbeld.

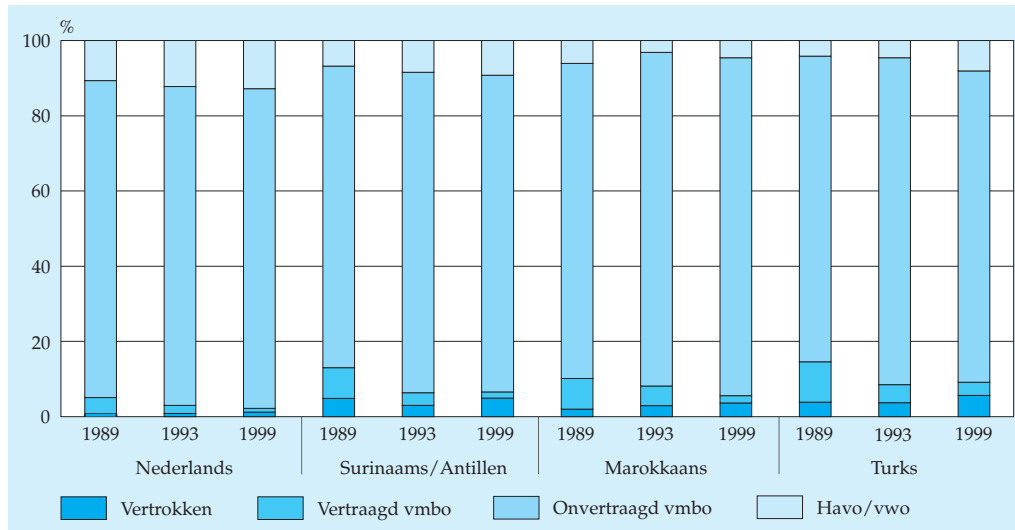
Minder zittenblijvers in vmbo

Bij alle onderscheiden groepen in de afgelopen tien jaar is het percentage leerlingen dat na een jaar op het vmbo vertraging in de opleiding had, dus is blijven zitten, met eenderde tot driekwart gedaald.

Van klas een op klas twee blijkt van het cohort 1999 van de allochtonen zo'n 4 tot 6 procent vertrokken, van de autochtonen slechts 1 procent. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat allochtonen geen onderwijs meer volgen. De reden voor vertrek wordt ingevuld door de scholen, vaak is het onbekend waar de vertrokken leerlingen naar toe zijn gegaan. En leerlingen die naar het buitenland vertrekken, worden niet verder gevolgd.

Ook bij de overgang van de tweede naar de derde klas zijn er nogal wat uitvallers onder de allochtone leerlingen. Verder is het percentage allochtone leerlingen dat in klas 2 blijft zitten hoger dan onder autochtonen. Bij de overgang van klas drie naar klas vier gaat 88 procent van de Nederlandse 3vmbo-leerlingen verder onvertraagd over. Van de Surinamers is dat rond 75 procent. Vanaf cohort 1989 blijven, met uitzondering van leerlingen van Turkse komaf, steeds minder leerlingen zitten in 3vmbo.

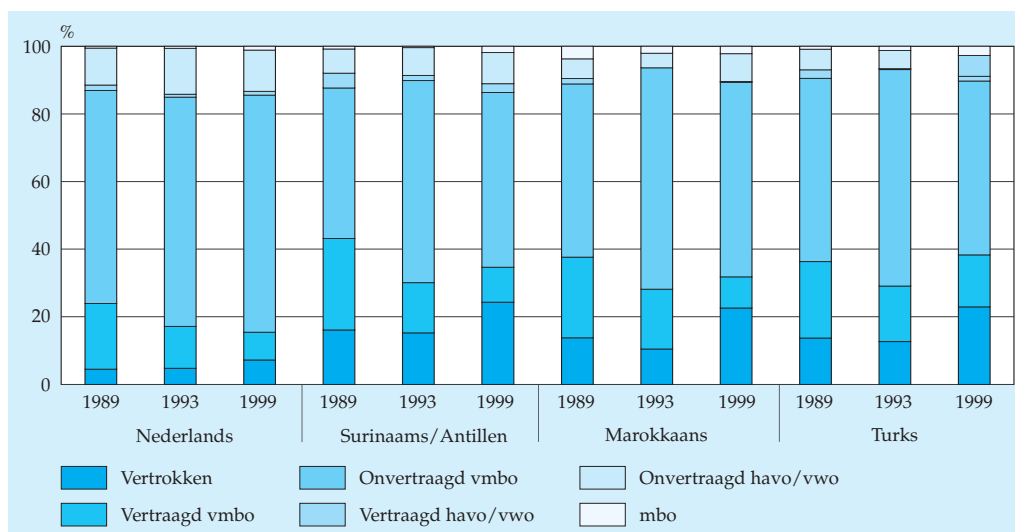
6.2 Schooltype tweede jaar van in vmbo gestarte brugklassers, naar herkomst leerling

Aan het begin van het vierde schooljaar voortgezet onderwijs is van de Nederlandse leerlingen die in 1999 met de brugklas van het vmbo begonnen, in totaal 7 procent vertrokken. Bij de allochtonen ligt dat rond 23 procent. In tien jaar tijd is het percentage allochtone vmbo-brugklassers dat na drie jaar is vertrokken met de helft toegenomen. Vooral het aandeel 'onbekende vertrekreden' is in die tijd gegroeid.

Van de Nederlandse vmbo-leerlingen uit cohort 1999 is in het vierde jaar 12 procent onvertraagd op havo/vwo terecht gekomen. Van de Surinaamse/Antilliaanse leerlingen was dat 9 procent, van de Marokkaanse 8 en van de Turkse 6.

6.3 Schoolpositie aan het begin van het vierde leerjaar van in vmbo gestarte brugklassers, naar herkomst

Het lijkt erop dat het de Marokkanen op het vmbo beter is vergaan dan de Turken. Van de Marokkaanse leerlingen gaan er meer door naar havo/vwo en een groter percentage rondt het vmbo af zonder te blijven zitten. Ook de Surinamers/Antillianen doen het op het vmbo slechter dan de Marokkanen, maar zij stromen vaker door naar havo/vwo – zij het nogal eens vertraagd.

Sedert vele jaren onderzoekt het CBS de schoolloopbanen van brugklassers. In het eerste cohort zaten de leerlingen die in 1965 aan de brugklas begonnen; in het laatste cohort zitten de brugklassers van 1999. Een dergelijk cohort wordt gedurende een aantal jaren gevolgd. Ieder jaar wordt de onderwijspositie van de leerlingen geregistreerd: op welk schooltype zij nu zitten en in welke klas, of zij in hun schoolloopbaan vertraagd zijn en of zij wellicht van school zijn gegaan.

Vanaf 1989 is ook gevraagd naar de etniciteit of herkomst van de leerlingen. In eerste instantie is aan de ouders van de leerlingen het geboorteland gevraagd; in een later stadium zijn de gegevens van de onderzochte leerlingen gekoppeld aan het GBA. Dit is gedaan omdat met name onder allochtonen de non-respons bij de ouders hoog was.

In de verschillende cohorten zitten relatief kleine aantallen allochtone kinderen. Daarom kunnen in dit artikel alleen de schoolloopbanen van Surinamers/Antillianen, Marokkanen en Turken worden besproken. Zij worden vergeleken met die van autochtonen. De gegevens betreffen de eerste 4 jaren van de cohorten 1989, 1993 en 1999. In het vierde schooljaar bevindt een groot deel van het cohort zich in de vierde klas van het vmbo.

7. Deelname en slagen in het hoger onderwijs

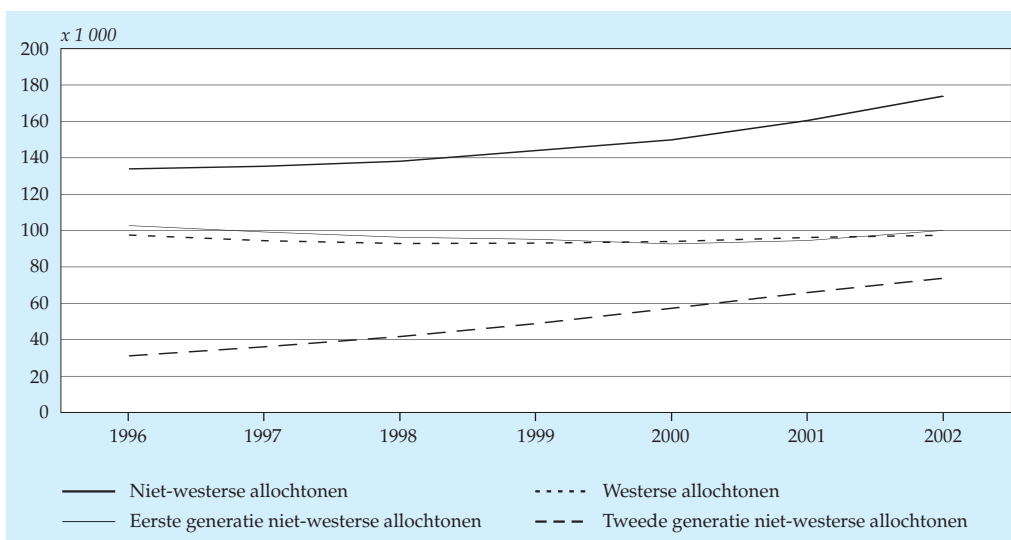
Vergeleken met autochtonen is de participatie in het hoger onderwijs van niet-westerse allochtonen ruim twee keer zo laag. Tussen studiejaar 1995/'96 en 2001/'02 is het aandeel van de niet-westerse allochtonen dat hoger onderwijs volgt wel toegenomen. Dit geldt voor Marokkanen, Turken en Surinamers. Het aandeel studenten afkomstig van de Nederlandse Antillen en Aruba is echter gedaald. Niet-westerse allochtonen kiezen opvallend vaak voor de richtingen economie en recht. De richting techniek trekt, onder zowel autochtonen als allochtonen, vooral mannen aan. De agrarische richtingen zijn het minst populair, vooral onder niet-westerse allochtonen. Het aandeel niet-westerse allochtonen in het totaal aantal geslaagden is in de afgelopen jaren verdubbeld.

In het studiejaar 2001/'02 stonden in totaal 408 duizend studenten ingeschreven in het voltijd hoger onderwijs. Het percentage niet-westerse allochtonen onder de studenten is sinds het studiejaar 1995/'96 toegenomen. In deze periode daalde namelijk het aantal autochtone studenten met 14 duizend en steeg het aantal niet-westers allochtone studenten met een gelijk aantal. Deze ontwikkelingen waren ook waarneembaar voor de totale allochtone en autochtone bevolking van 19-24 jaar. Het aantal tweede generatie niet-westerse allochtonen van die leeftijd verdubbelde tussen 1996 en 2002. In dezelfde periode was het aantal autochtonen van 19 tot 24 jaar met 14 procent gedaald. Het aantal jongeren van deze leeftijd nam in de totale bevolking met 9 procent af.

Participatie hoger onderwijs laag

Bij zowel autochtonen als niet-westerse allochtonen is de participatie in het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo) toegenomen in de periode tussen 1995/'96 en 2001/'02. In totaal is het aandeel studenten in het hoger onderwijs binnen de autochtone bevolking gestegen met 1,7 en 0,8 procentpunten voor respectievelijk hbo en wo. Zij worden in dit opzicht overtroffen door de niet-westerse allochtonen: respectievelijk 3,3 en 0,9 procentpunten. Maar de participatie van de niet-westerse allochtonen in het hoger onderwijs is nog altijd meer dan twee maal zo laag als bij autochtonen.

7.1 Aantal 19-24-jarige allochtonen in de Nederlandse bevolking

Ingeschreven en geslaagde studenten

De resultaten in dit artikel hebben betrekking op personen in het voltijd hoger onderwijs met de Nederlandse nationaliteit en buitenlanders die, voordat ze gingen studeren, al in Nederland woonden (resident studenten). De studenten met een buitenlandse herkomst die voor studie naar Nederland zijn gekomen (non-resident studenten) en de studenten waar het sofi-nummer niet van bekend was, vallen in de overige groep. De gegevens zijn ontleend aan het Centraal Register Ingeschrevenen Hoger Onderwijs (CRIHO), een bestand van de IB-groep. Het CBS heeft de gegevens aan de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) gekoppeld om de herkomst van de studenten te bepalen. Het deeltijd onderwijs is buiten beschouwing gelaten, omdat de groep te slecht met de GBA koppelde.

Geslaagde studenten hebben een afsluitend diploma behaald voor een hbo-opleiding of voor (de eerste fase van) een universitaire opleiding (doctoraaldiploma). In het wetenschappelijk onderwijs zijn echter ook studenten meegeteld die hun beroepsdiploma's hebben behaald. De sectorindeling van het hoger beroepsonderwijs is bepaald door het CBS. De sectorindeling van het wetenschappelijk onderwijs volgt de HOOP-indeling van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Deze sectoren worden ook wel aangeduid als HOOP-gebieden.

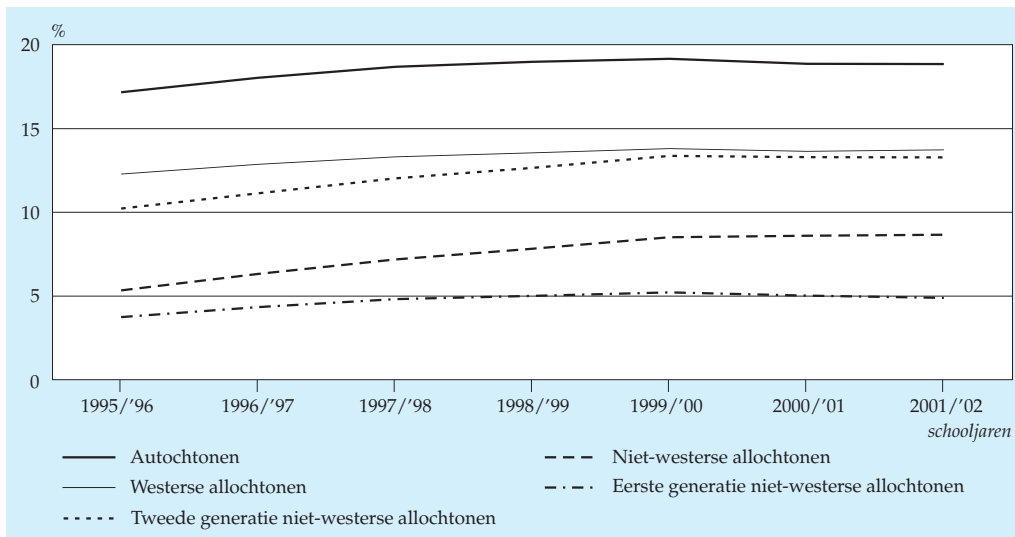
Verdubbeling aandeel Turken en Marokkanen in hbo

Van de autochtonen in de leeftijd van 19 tot en met 23 jaar studeerde in de meest recente jaren gemiddeld 19 procent voltijd aan een instelling voor hoger beroepsonderwijs. Dit percentage is beduidend hoger dan dat voor de andere herkomstgroeperingen. Van de westerse allochtonen en de tweede generatie niet-westerse allochtonen studeerde in 2001/'02 bijna 14 procent aan een hbo-instelling. Het aandeel eerste generatie niet-westerse allochtonen dat aan een hbo-instelling studeerde, was met ongeveer 5 procent het kleinst.

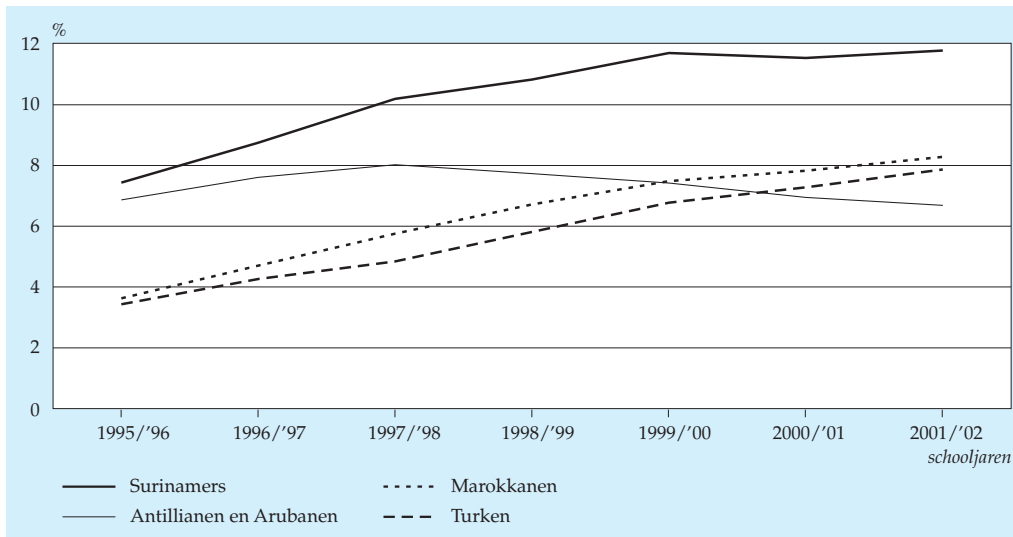
Van de niet-westerse allochtonen studeren vooral steeds meer Surinamers aan een hbo-instelling. Hun aandeel is gestegen van ruim 7 procent in het studiejaar 1995/'96 naar bijna 12 procent in het studiejaar 2001/'02. Opvallend is ook de verdubbeling van het aandeel Turkse en Marokkaanse studenten naar ongeveer 8 procent. Verder valt op dat het aandeel hbo-studenten van Antilliaanse of Arubaanse origine na een aanvankelijke stijging is gedaald tot iets onder het niveau van 1995/'96.

De toename van het aandeel van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse jongeren in het hoger onderwijs hangt samen met de sterke toename van de tweede generatie in de bestudeerde periode. Bij Antillianen/Arubanen zijn de eerste en tweede generatie evenveel toegenomen.

7.2 Percentage van de 19-23-jarigen dat is ingeschreven in het hoger beroepsonderwijs

7.3 Percentage van de 19–23-jarigen dat is ingeschreven in het hoger beroepsonderwijs uit specifieke herkomstlanden

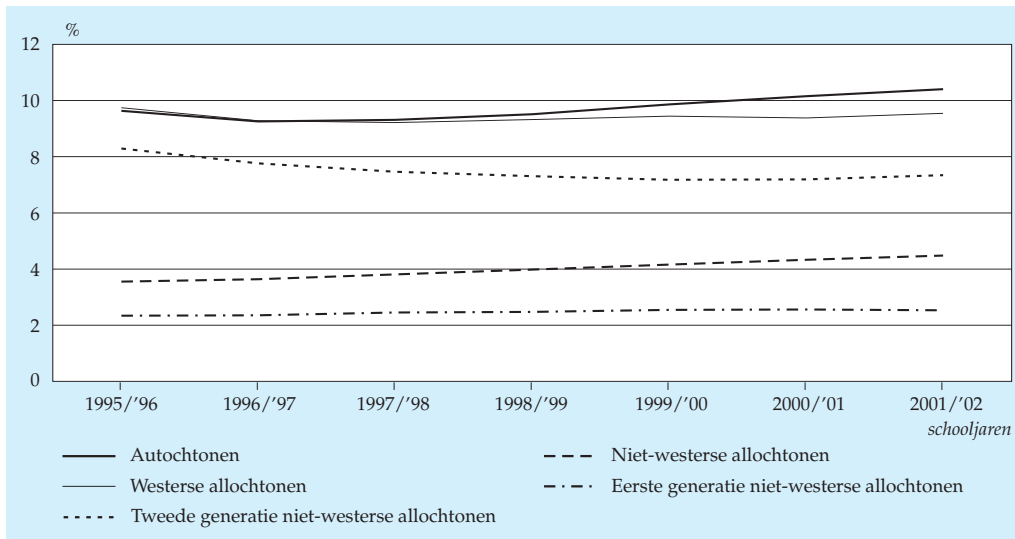

Lichte stijging aandeel universiteit

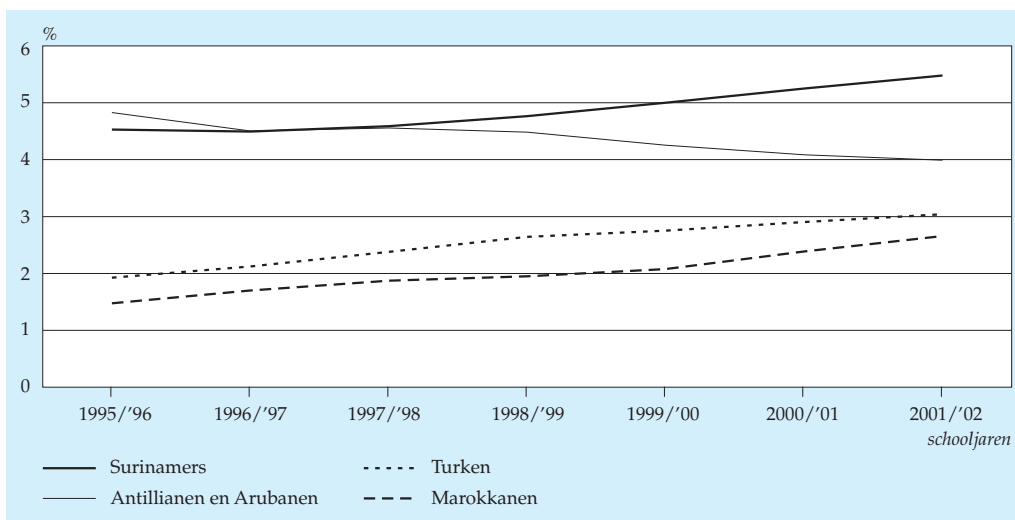
Niet-westerse allochtonen – en binnen deze groep vooral degenen die tot de eerste generatie behoren – volgen minder vaak een wetenschappelijke opleiding dan autochtonen. In de periode 1995/'96–2001/'02 is het percentage autochtone wo-studenten toegenomen van 9,6 naar 10,4. In de totale groep niet-westerse allochtonen is dit percentage gestegen van 3,6 naar 4,5 procent. Het aandeel van de alleen de tweede generatie niet-westerse allochtonen dat studeert in het wetenschappelijk onderwijs is in de zes jaar licht gedaald, van 8,3 naar 7,3 procent.

Het aandeel van de Surinamers in het wo steeg van 4,5 naar 5,5 procent. Ook bij Turkse en Marokkaanse jongeren is sprake van een lichte stijging. Hun aandeel in het wetenschappelijk onderwijs blijft echter met minder dan 3 procent het kleinst van de vier grote herkomstgroepen. De stijging kan echter verklaard worden met de veranderende bevolkingssamenstelling: het aandeel tweede generatie niet-westerse allochtonen is bij Turken, Marokkanen en Surinamers in de betreffende periode sterk toegenomen.

7.4 Percentage van de 20–24-jarigen dat is ingeschreven in het wetenschappelijk onderwijs

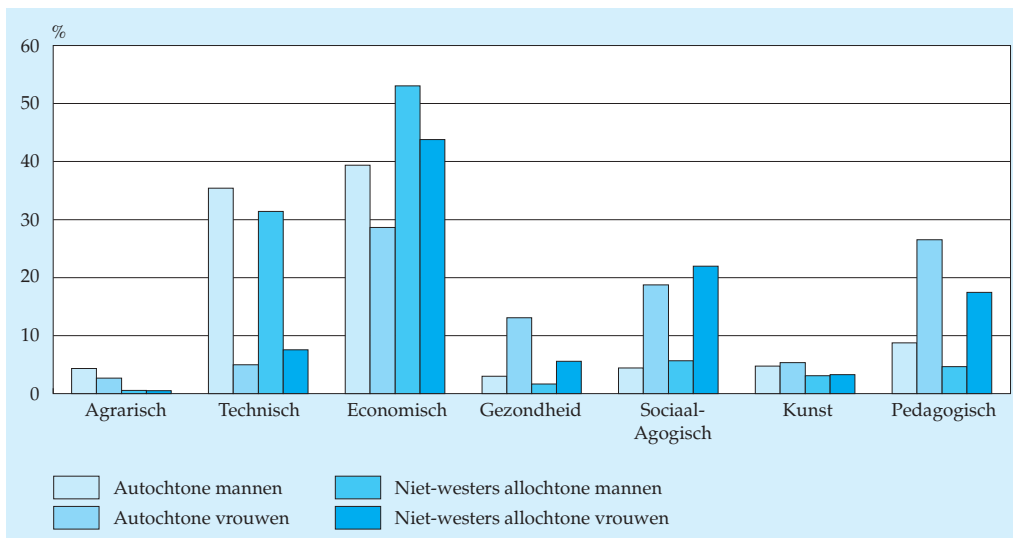
7.5 Percentage van de 20–24-jarigen dat is ingeschreven in het wetenschappelijk onderwijs uit specifieke herkomstlanden

Economie en recht populair

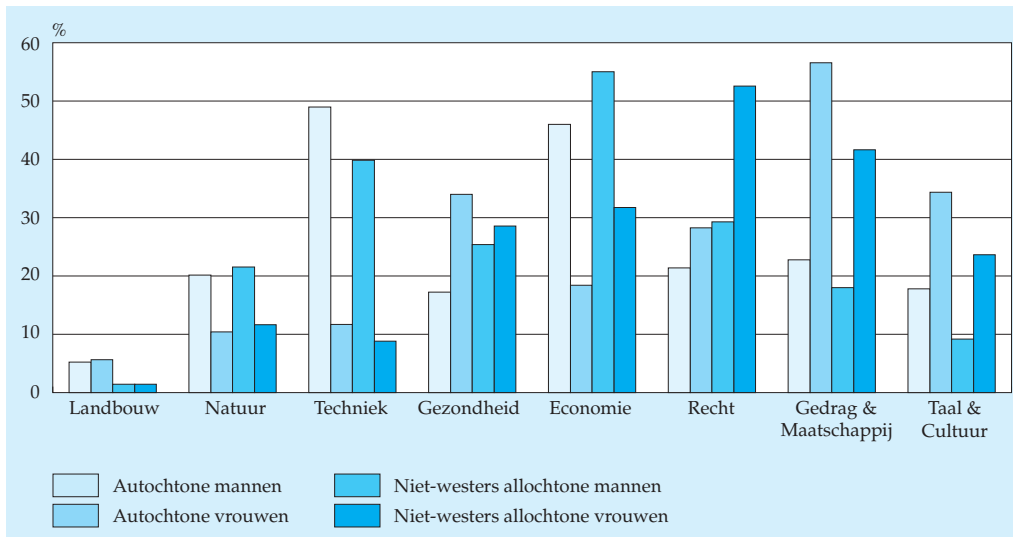
In het hbo verkoos in het studiejaar 2001/'02 het merendeel van de studenten economie boven andere studierichtingen. Opvallend is dat het aandeel van de niet-westerse allochtonen in de economische studierichtingen bijna 15 procentpunten hoger ligt, dan dat van de autochtone studenten in deze sector. De agrarische studierichtingen zijn, vooral onder niet-westerse allochtonen, het minst in trek. Verder valt op dat autochtonen vaker studeren in de sectoren gezondheid, kunst en pedagogiek. De verhouding tussen mannen en vrouwen is in de meeste sectoren voor autochtonen en niet-westerse allochtonen ongeveer gelijk. Uitzondering is de sector techniek, waarvoor niet-westerse allochtone vrouwen vaker kiezen dan autochtone. Daarentegen studeren niet-westerse allochtone mannen minder vaak techniek dan autochtone mannen.

7.6 Verdeling hbo-studenten over de sectoren naar geslacht en herkomst

Wat betreft het wetenschappelijk onderwijs valt op dat niet-westerse allochtonen in het studiejaar 2001/'02 vaak in de sectoren economie en recht studeerden. De sector landbouw trekt, vooral onder niet-westerse allochtonen, de kleinste aantallen studenten. In de sectoren recht en gezondheid is de verhouding tussen mannen en vrouwen anders voor niet-westerse allochtonen dan voor autochtonen. Niet-westers allochtone vrouwen zijn relatief sterker vertegenwoordigd in de sector recht. Bij niet-westerse allochtonen in de sector gezondheid zijn de mannen sterker vertegenwoordigd dan bij autochtonen.

7.7 Verdeling wo-studenten over de sectoren naar geslacht en herkomst

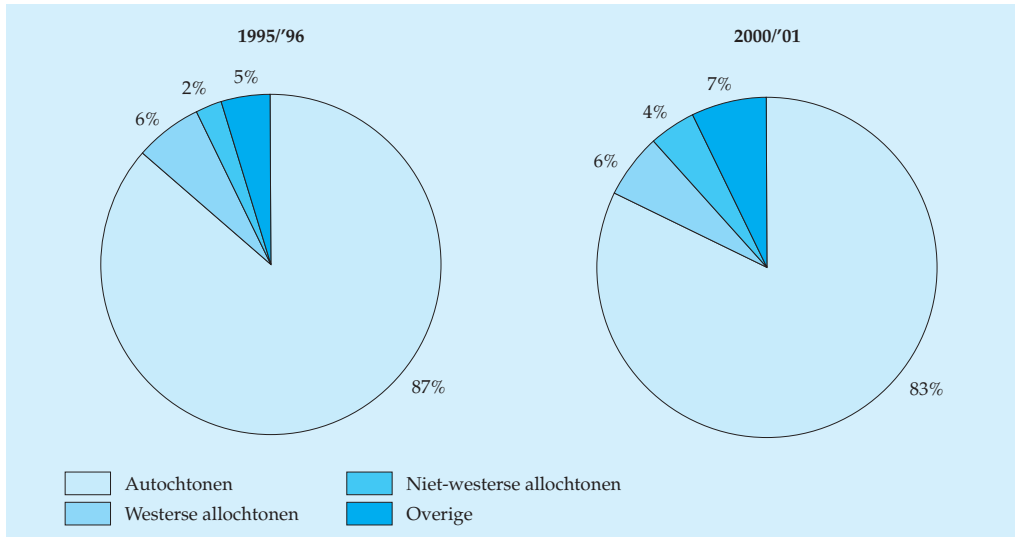

Aandeel geslaagden ook verdubbeld

In het studiejaar 2000/'01 bedroeg het aantal geslaagden in het hoger onderwijs 64 duizend. Dit zijn er 8 duizend minder dan in het studiejaar 1995/'96. Deze afname komt volledig door het aantal geslaagden in het wetenschappelijk onderwijs. De invoering van de prestatiebeurs in 1991 verklaart veel. Sinds 1991 namelijk krijgen studenten gedurende vijf jaar een beurs. Omdat ze er belang bij hadden om sneller af te studeren, leidde dit in 1995/'96 tot een piek van 28 duizend geslaagden in het wetenschappelijk onderwijs. Vijf jaar later is dit aantal weer afgenomen tot het peil dat vóór de invoering van de prestatiebeurs werd waargenomen: ongeveer 20 duizend geslaagden.

Ondanks deze neerwaartse invloed van de prestatiebeurs is het aantal geslaagde niet-westerse allochtone studenten in het hoger onderwijs gestegen. Was in het studiejaar 1995/'96 nog 2 procent van de geslaagden niet-westers allochtoon, zes jaar later was dit 4 procent. Het aandeel van de westerse allochtonen is met 6 procent gelijk gebleven. Het aandeel van de autochtone afgestudeerden is gedaald van 87 naar 83 procent. Deze ontwikkeling hangt grotendeels samen met de toename van het aantal niet-westerse allochtonen in de bevolking.

7.8 Geslaagden in voltijd onderwijs, 1995/96 en 2000/01

Noten in de tekst

- ¹⁾ De auteur was tot 1 april 2003 werkzaam bij het CBS.
- ²⁾ Het onderzoek naar de onderwijsachterstanden van allochtonen is medegefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

8. Werken en werkloos zijn

In 2002 is de arbeidsdeelname van allochtonen niet meer verder gestegen. Onder autochtonen is het aantal personen met werk nog wel licht toegenomen. De arbeidsdeelname onder Surinamers, van wie zes van de tien een baan heeft, komt in de buurt van die onder autochtonen. Daarentegen werkte in 2002 slechts 46 procent van de Turken en Marokkanen. De stijging van de werkloosheid in 2002 is voor autochtonen, westerse en niet-westerse allochtonen relatief even groot. Niet-westerse allochtonen zijn aanzienlijk vaker werkloos dan autochtonen en westerse allochtonen. Het verschil in werkloosheid tussen allochtonen en autochtonen is onder jongeren echter wel kleiner dan onder personen van 25 jaar of ouder.

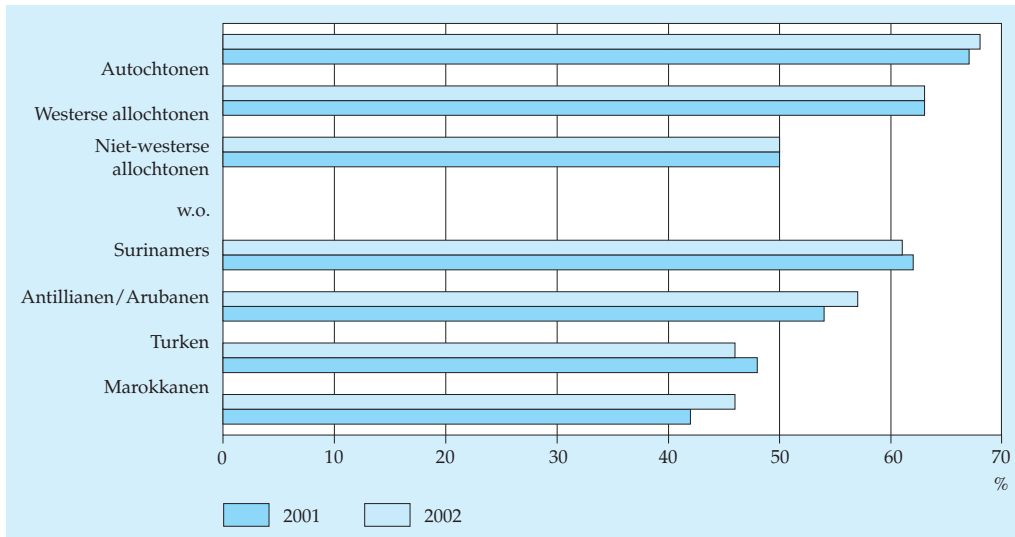
Arbidsdeelname allochtonen niet verder gestegen

Niet-westerse allochtonen behoren minder vaak tot de werkzame beroepsbevolking¹⁾ dan westerse allochtonen en autochtonen. In 2002 had de helft van de niet-westerse allochtonen werk voor ten minste twaalf uur per week. Tussen de groepen niet-westerse allochtonen waren er onderling wel grote verschillen in arbeidsparticipatie. Van de Turken en Marokkanen had 46 procent werk. Surinamers hebben een veel hogere arbeidsparticipatie, zes van de tien waren werkzaam in een betaalde baan. Autochtonen hebben de hoogste arbeidsparticipatie, bijna zeven van de tien hadden werk.

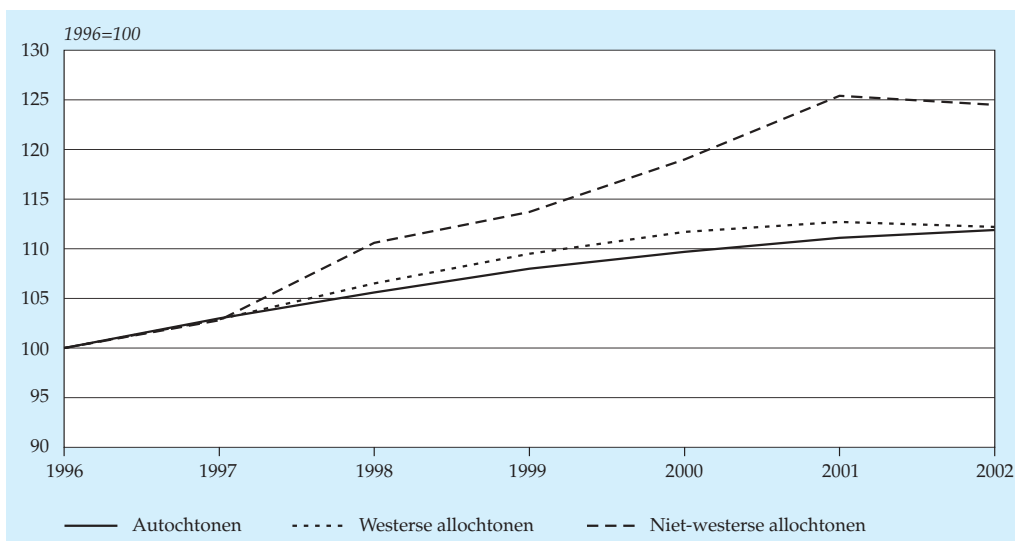
De afgelopen jaren is de arbeidsdeelname van zowel autochtonen als allochtonen toegenomen. In de periode 1996–2001 is de arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen sterker gestegen dan die van autochtonen en westerse allochtonen. Had in 1996 nog 40 procent van de niet-westerse allochtonen een baan, in 2001 was dat 50 procent. De gunstige arbeidsmarkt in deze periode heeft ertoe geleid dat de verschillen in arbeidsdeelname tussen autochtonen en allochtonen kleiner werden. In 2002 zijn deze verschillen echter niet verder verkleind. De arbeidsdeelname van autochtonen is namelijk iets toegenomen ten opzichte van 2001, terwijl de arbeidsdeelname van zowel westerse als niet-westerse allochtonen gelijk is gebleven.

¹⁾ Iemand behoort tot de werkzame beroepsbevolking wanneer hij of zij betaald werk heeft voor ten minste twaalf uur per week. Het aandeel werkenden wordt uitgedrukt in de netto arbeidsparticipatie.

8.1 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering

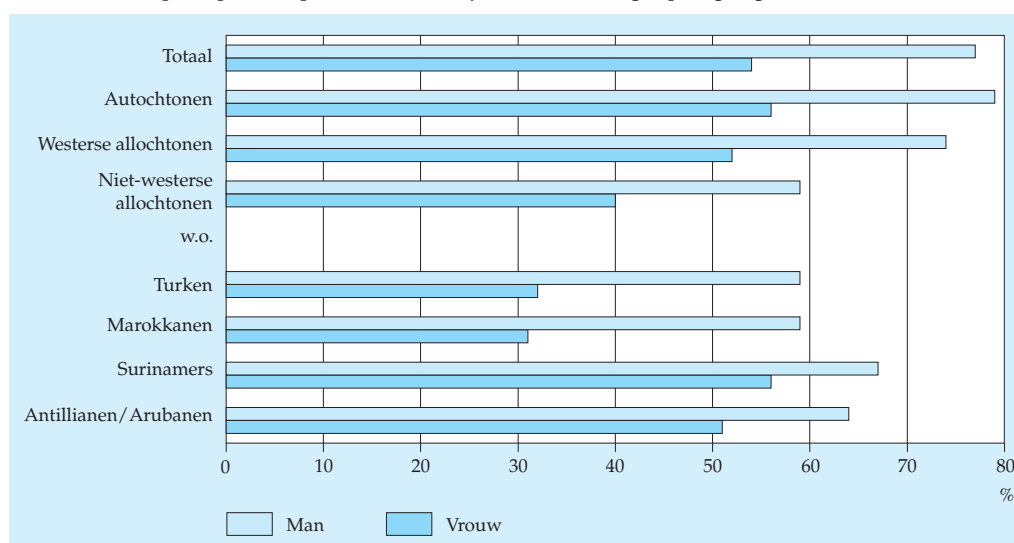
8.2 Index van netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering

Man-vrouw verschillen grootst bij Turken en Marokkanen

Zowel autochtone als allochtone mannen werkten in 2002 ongeveer anderhalf keer zo vaak als vrouwen. Bij de autochtonen had ruim de helft van de vrouwen een baan, terwijl van de autochtone mannen acht van de tien werkten. Tussen de niet-westerse allochtonen onderling waren er echter wel grote verschillen. Zo hadden van Turken en Marokkanen, mannen twee keer zo vaak een baan als vrouwen. Van Surinamers daarentegen werkte 67 procent van de mannen en 56 procent van de vrouwen.

8.3 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15–64 jaar naar herkomstgroepering en geslacht, 2002

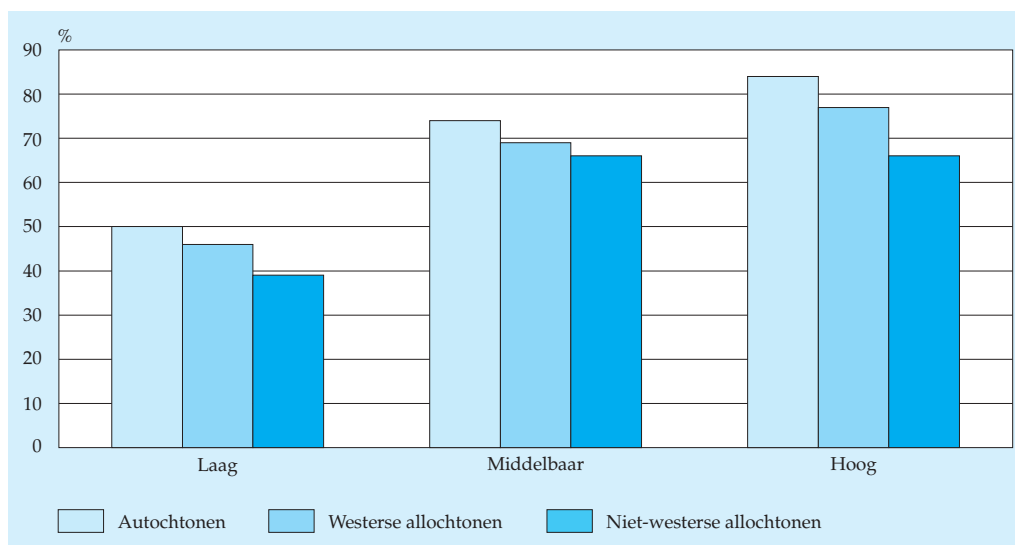
Antilliaanse en Arubaanse jongeren werken minder vaak

De arbeidsdeelname onder 15–24 jarigen was met 47 procent het hoogst onder autochtonen. Van de allochtonen daarentegen behoorde in 2002 van de westerse allochtone jongeren 42 procent tot de werkzame beroepsbevolking en van de niet-westerse jongeren 31 procent. In tegenstelling tot de andere leeftijdsgroepen bestonden er tussen niet-westers allochtone jongeren geen grote verschillen in arbeidsparticipatie. Van de Turken, Marokkanen en Surinamers in de leeftijd van 15–24 jaar had ruim eenderde werk. Alleen de Antilliaanse en Arubaanse jongeren werkten minder vaak. Een kwart van hen had een betaalde baan van twaalf uur of meer per week.

Relatie met opleidingsniveau

De arbeidsdeelname bij personen met een hogere opleiding is groter dan bij laagopgeleiden. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen. In 2002 was de arbeidsdeelname van laagopgeleide¹⁾ autochtonen 50 procent en van hoogopgeleide²⁾ autochtonen 84 procent. Hoogopgeleide autochtonen werkten dus ruim anderhalf keer zo vaak als laagopgeleide autochtonen. Ook bij de westerse en niet-westerse allochtonen is dit het geval.

8.4 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en opleidingsniveau, 2002

Werkloosheid stijgt

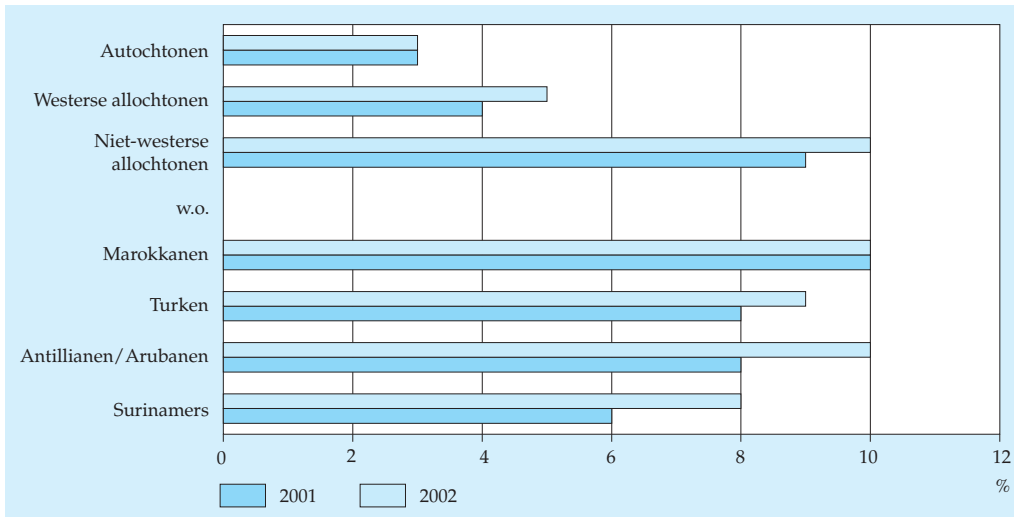
In 2002 is de werkloosheid zowel onder autochtonen als onder niet-westerse allochtonen gestegen. Van 2001 op 2002 steeg het werkloosheidspercentage van deze groepen respectievelijk van bijna 3 naar ruim 3 procent en van 9 naar 10 procent. Net als in 2001 waren niet-westerse allochtonen in 2002 ruim drie-maal zo vaak werkloos als autochtonen.

Vanaf midden jaren negentig daalde de werkloosheid. Vooral onder niet-westerse allochtonen is de werkloosheid in deze periode vrij fors gedaald. Was in 1996 nog ruim 20 procent werkloos, in 2001 was dit slechts 9 procent. In 2002 is het niveau van de werkloosheid weer gelijk aan dat van 2000. Daarmee is een eind gekomen aan de dalende trend van de werkloosheid onder allochtonen.

¹⁾ BO/MAVO/VBO.

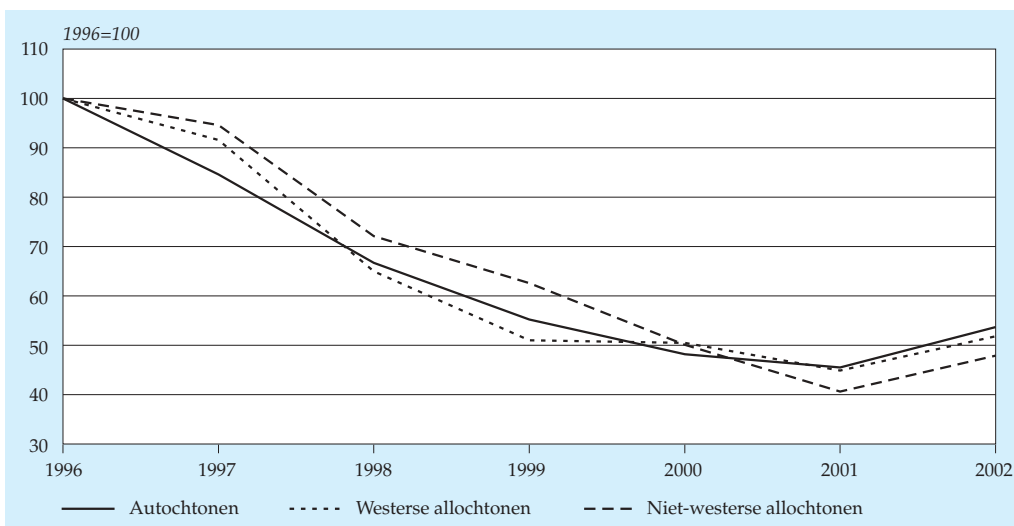
²⁾ HBO/WO.

8.5 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering

De werkloosheidsverschillen tussen de verschillende groepen niet-westerse allochtonen zijn in 2002 iets verkleind. In 2001 was het verschil tussen de Marokkanen, de groep met de meeste werklozen, nog vier procentpunten met de Surinamers, de groep met de minste werklozen. In 2002 bedroeg dit verschil nog twee procentpunten. In 2002 is 10 procent van de Marokkanen, Antillianen en Arubanen werkloos, 9 procent van de Turken en 8 procent van de Surinamers.

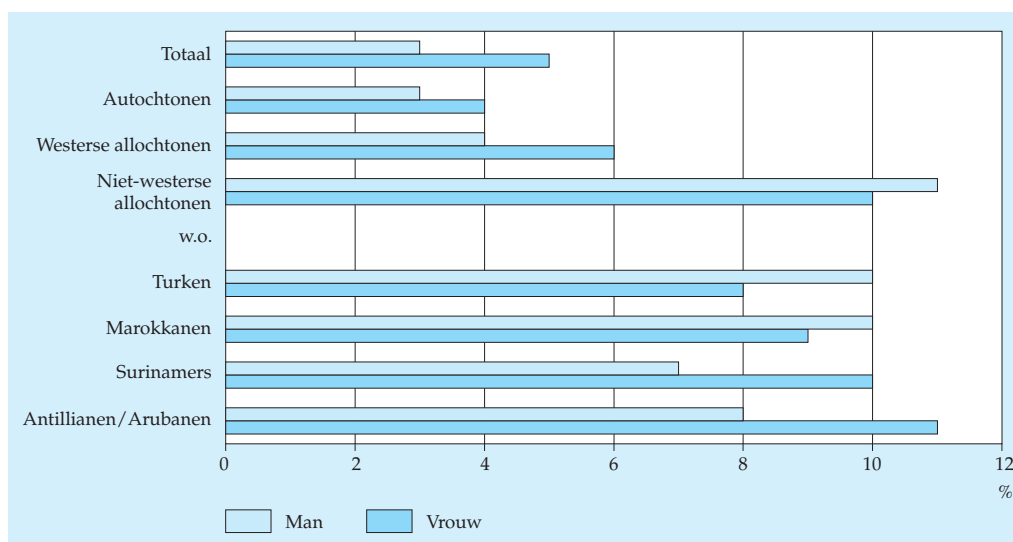
8.6 Index van werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering

Niet-westerse mannen en vrouwen bijna even vaak werkloos

Vrouwen zijn vaker werkloos dan mannen. Net als bij de autochtonen zijn onder de westerse allochtonen vrouwen anderhalf keer zo vaak werkloos als mannen. Bij de niet-westerse allochtonen is de werkloosheid onder mannen en vrouwen echter nagenoeg gelijk. Zowel van de mannen als van de vrouwen is een van de tien werkloos. Surinaamse en Antilliaanse vrouwen zijn evenals autochtonen vaker werkloos dan de mannen. Bij Turken en Marokkanen zijn vrouwen minder vaak werkloos dan mannen.

8.7 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en geslacht, 2002

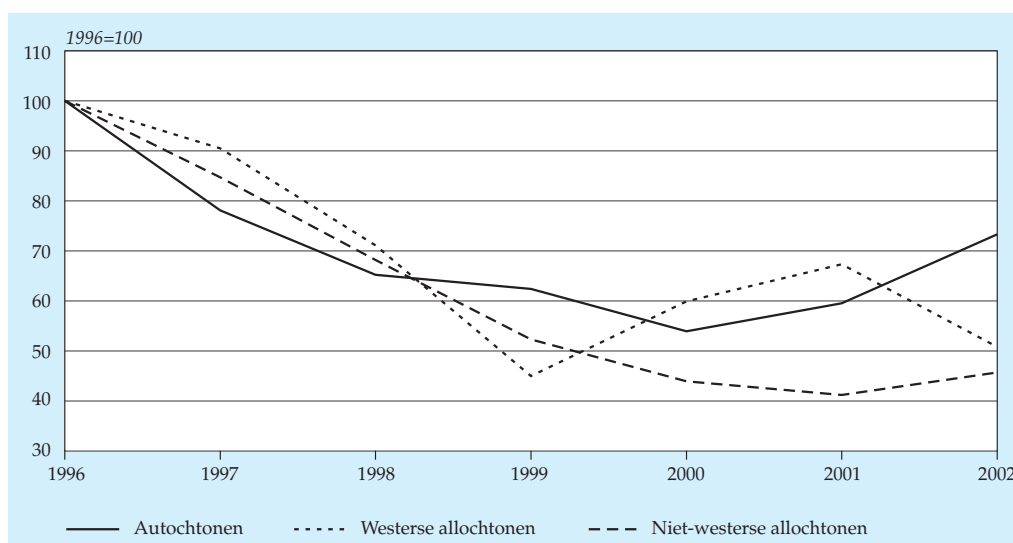

Werkloosheidsverschillen bij jongeren minder groot

Jongeren zijn vaker werkloos dan personen van 25 jaar en ouder. Dit geldt zowel voor autochtonen als voor allochtonen. De hogere werkloosheid onder jongeren hangt samen met de instroom op de arbeidsmarkt. Schoolverlaters hebben vaak enige tijd nodig om een baan te vinden. In 2002 was onder niet-westerse jongeren de werkloosheid tweemaal zo hoog als onder autochtone jongeren. Onder de bevolking van 25 jaar of ouder was dit ruim driemaal zo hoog. Het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen was bij jongeren dan ook kleiner dan bij personen van 25 jaar of ouder.

Vanaf midden jaren negentig is ook bij jongere niet-westerse allochtonen de werkloosheid vrij fors gedaald. Was in 1996 nog 34 procent werkloos, in 2002 was dit 16 procent. In 1996 was de werkloosheid onder niet-westerse jongeren nog driemaal zo hoog als die onder autochtone jongeren. De positie van allochtone jongeren is vanaf midden jaren negentig verbeterd. In 2002 is de werkloosheid onder autochtone jongeren gestegen, terwijl deze bij niet-westerse allochtone jongeren gelijk is gebleven.

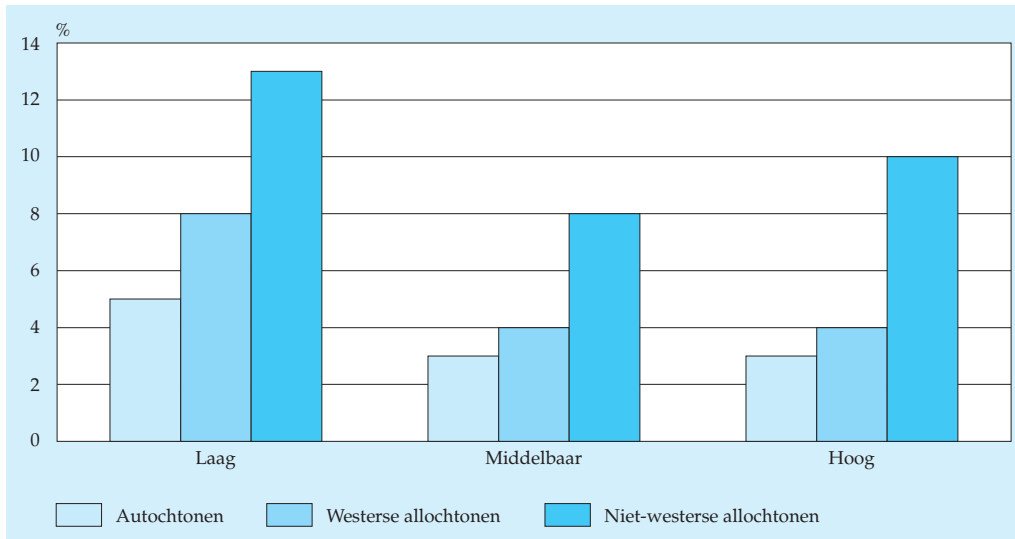
8.8 Index van werkloosheid van 15–24-jarigen naar herkomstgroepering

Zowel laag als hoogopgeleide allochtonen vaker werkloos dan autochtonen

Een minder hoog opleidingsniveau wordt vaak gezien als oorzaak van de hogere werkloosheid onder allochtonen. Echter, zowel de laag-, middelbaar als hoogopgeleide allochtonen zijn vaker werkloos dan autochtonen. In 2002 is bij laagopgeleide personen 13 procent van de niet-westerse allochtonen werkloos tegenover 5 procent bij de autochtonen. Ook bij de hoogopgeleiden is dit verschil aanzienlijk. Van de hoogopgeleide niet-westerse allochtonen is 10 procent werkloos tegenover 3 procent van de autochtonen. Dus ook bij een vergelijkbaar opleidingsniveau is de werkloosheid onder allochtonen hoger dan onder autochtonen. Niettemin geldt voor zowel allochtonen als autochtonen dat personen met een hogere opleiding minder vaak werkloos zijn dan laagopgeleiden.

8.9 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en opleidingsniveau, 2002

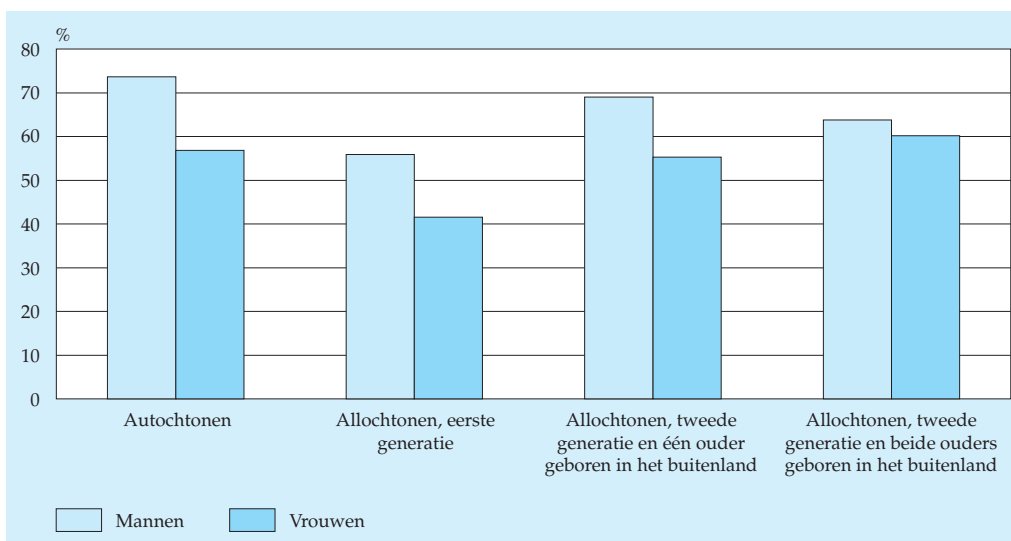

9. Werknemers en bedrijfstakken

Niet-westerse allochtonen hebben minder vaak een baan als werknemer vergeleken met autochtonen. De positie van de tweede generatie is gunstiger dan die van de eerste generatie. Dit geldt vooral voor de allochtonen met één buitenlandse ouder. Deze groep wijkt nauwelijks af van de autochtonen. In verhouding werkten niet-westerse allochtonen vaak bij uitzendbureaus, schoonmaakbedrijven en, de tweede generatie, in de detailhandel. De niet-westerse tweede generatie met één in het buitenland geboren ouder lijkt qua bedrijfskeuze grotendeels op autochtonen.

In het najaar van 2000 waren er ruim 6,8 miljoen werknemers met een of meer banen. Ruim 8 procent van alle werknemers was westers allochtoon en ruim 7 procent niet-westers allochtoon. Ten opzichte van 1999 is het aandeel niet-westerse allochtonen licht toegenomen. Deze groei kwam voor in alle bedrijfstakken en bedrijfsklassen.

9.1 Werknemersaandeel naar herkomstgroepering en geslacht, 2000

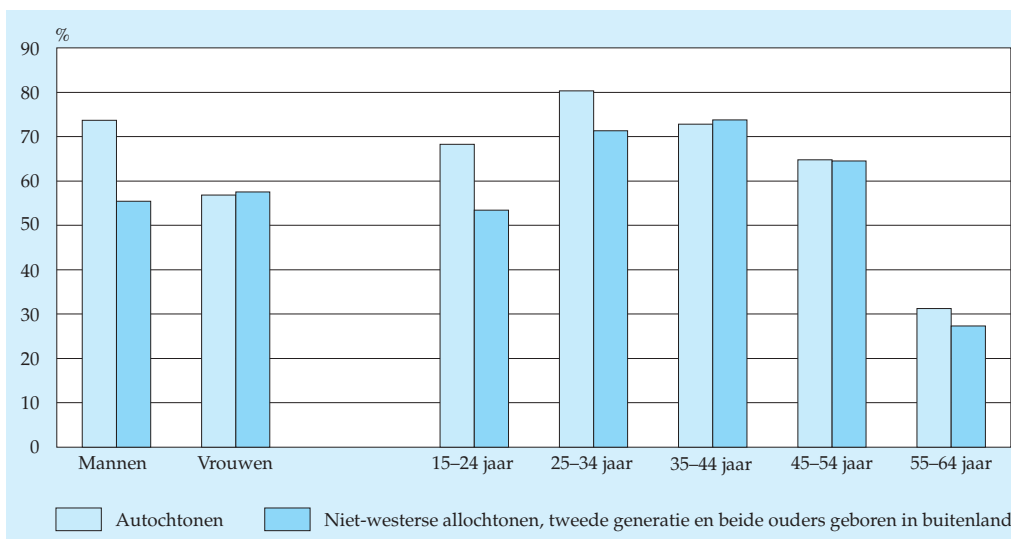
Werknemers

Werknemers zijn in Nederland woonachtige personen met een baan in loondienst. In dit artikel is als leeftijdsafbakening uitgegaan van 15–64 jaar. De peildatum is de laatste werkdag in oktober. Het aantal banen is hoger dan het aantal personen met een baan omdat een persoon meerdere banen kan hebben. In deze analyse zijn alle banen verwerkt waarvoor loon is betaald. De verhouding tussen het aantal werknemers en de bevolking in een groep wordt aangeduid met werknemersaandeel. Het werknemersaandeel wijkt af van de arbeidsparticipatie. Deze laatste gaat uit van de verhouding tussen het aantal mensen met betaald werk van twaalf uur of meer per week en de bevolking. Zelfstandigen tellen hierbij dus mee, terwijl mensen met betaald werk van minder dan 12 uur niet meetellen. Juist vanwege de kleine baantjes is het werknemersaandeel van jongeren van 15–24 jaar hoger dan de arbeidsparticipatie.

Tweede generatie heeft vaker baan

Niet-westerse allochtonen telden in 2000 relatief minder werknemers dan autochtonen: het verschil was ongeveer 15 procentpunten. Bij vergelijking van allochtonen naar generatie had de eerste generatie allochtonen in verhouding een laag percentage werknemers. Het lag 15 tot 20 procentpunten lager dan bij de autochtonen. Daarentegen had de tweede generatie allochtonen van wie één van de ouders geboren is in Nederland, voor bijna iedere leeftijdsgroep een vergelijkbaar percentage werknemers als autochtonen.

9.2 Werknemersaandeel tweede generatie niet-westerse allochtonen naar geslacht en leeftijd, 2000

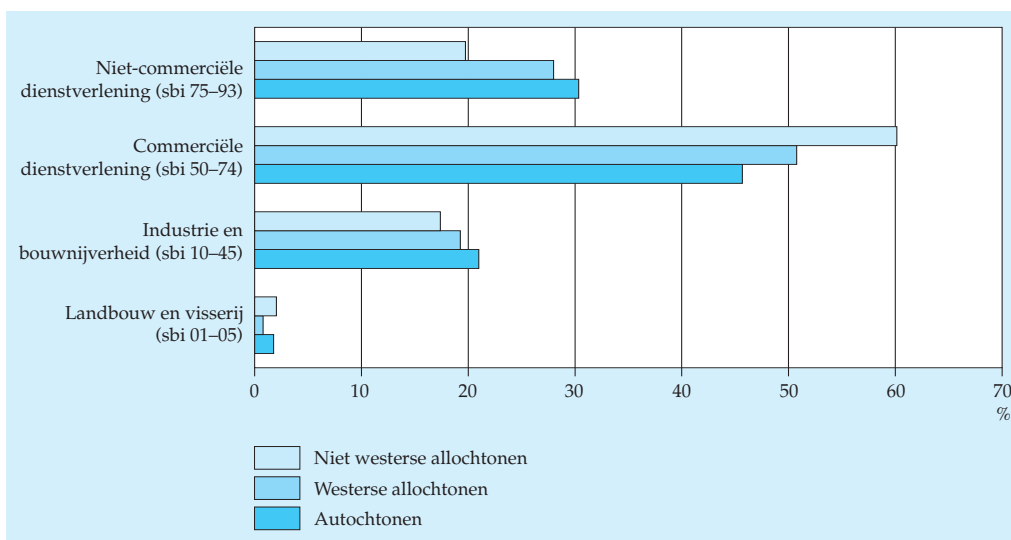

Bij de tweede generatie niet-westerse allochtonen van wie beide ouders geboren zijn in het buitenland, hadden de mannen minder vaak een baan dan autochtonen. Voor de vrouwen in deze groep was het aandeel werknemers hoog en gelijk aan dat van de autochtonen. In deze groep allochtonen hadden vooral personen onder de 35 jaar een lager aandeel werknemers dan de autochtonen. Boven de 35 jaar hadden de niet-westerse allochtonen met beide ouders uit het buitenland, een even groot aandeel werknemers als autochtonen.

Zakelijke dienstverlening populair

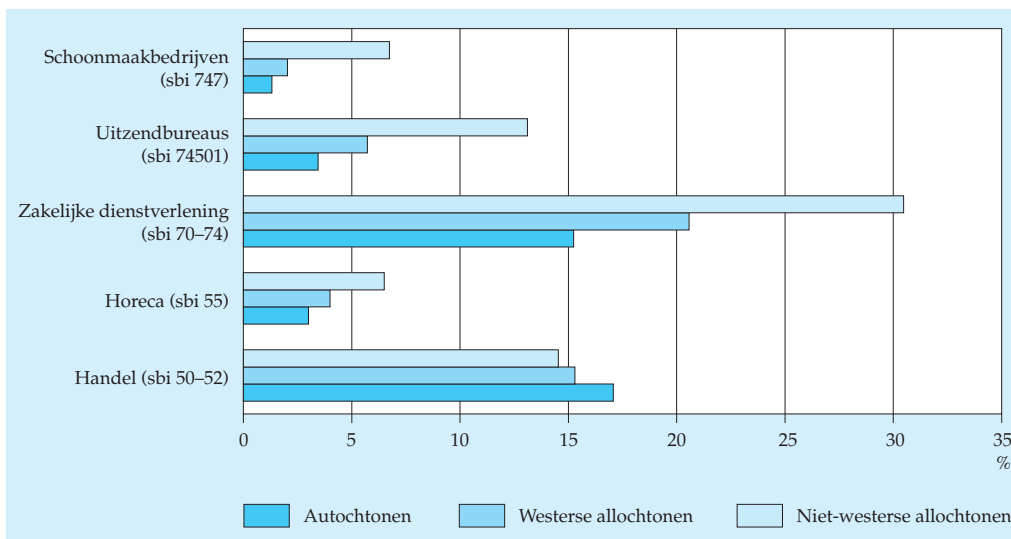
De horeca en zakelijke dienstverlening zijn bedrijfstakken waar veel allochtonen werken. In de zakelijke dienstverlening werkte in 2000 ruim 15 procent van de autochtonen en 25 procent van de allochtonen. Van de niet-westerse allochtonen was dit zelfs meer dan 30 procent. Binnen de zakelijke dienstverlening zijn het vooral de uitzendbureaus en schoonmaakbedrijven waar deze verschillen optreden. Van de autochtone bevolking werkte nog geen 4 procent bij een uitzendbureau. Van de niet-westerse allochtonen was dit 13 procent. Bij de schoonmaakbedrijven was dat respectievelijk 1 en 7 procent.

9.3 Aandeel van herkomstgroeperingen in sectoren, 2000

Ook in de landbouw en visserij en de voedings- en genotmiddelenindustrie werkten niet-westerse allochtonen in relatief grotere aantallen. Daarentegen werkte in 2000 minder dan 3 procent van de niet-westerse allochtone werknemers in de bouwnijverheid. Bij de autochtonen was dat 6,5 procent. In de industrie en handel is het verschil tussen autochtonen en allochtonen gering. Overheid, onderwijs en zorg waren in 2000 minder populair bij de niet-westerse allochtonen. Waar van de autochtonen 27 procent in deze sectoren werkte, was dat van de niet-westerse allochtonen 17 procent.

9.4 Aandeel van herkomstgroeperingen in enkele bedrijfstakken commerciële dienstverlening, 2000

Van de niet-westerse allochtonen met een baan werkte in 1999 nog ruim 15 procent bij een uitzendbureau, in 2000 was dat 2 procentpunten minder. De verklaring is, dat in vergelijking met 1999 er 4 duizend werknemers in de zakelijke dienstverlening minder werken. In Nederland zijn er van 1999 op 2000 echter 132 duizend werknemers bijgekomen. Het aandeel van de werknemers in de zakelijke dienstverlening (waaronder de uitzendbureaus vallen) is dus lager geworden, en dit was zowel het geval voor de autochtonen als voor de allochtonen. Ook de niet-westerse allochtonen vonden vaker een baan in een andere bedrijfstak. Zo zijn ze meer gaan werken in de niet-commerciële dienstverlening.

Niet-westerse tweede generatie vaak werk in detailhandel

Van de niet-westerse allochtonen van de eerste generatie werkte 13 procent bij een uitzendbureau. Van de niet-westerse allochtonen van de tweede generatie met twee ouders geboren in het buitenland was dit zelfs 17 procent, dat is vijf maal vaker dan autochtonen. Een nog groter deel van deze groep, namelijk 21 procent, werkte in de detailhandel, vooral in warenhuizen en supermarkten. Dit is ruim twee maal vaker dan autochtonen. Allochtonen in de zakelijke dienstverlening, die niet bij een uitzendbureau of schoonmaakbedrijf werken, waren in 2000 in dienst bij onder andere verhuurbedrijven, bewakingsdiensten en computerservice- en informatietechnologiebureaus.

Van de allochtonen uit voormalig Joegoslavië werkte een relatief groot aandeel voor een uitzendbureau of in de metaal- en elektrotechnische industrie. Dat is een twee tot drie maal zo groot aandeel als in de groep autochtonen. Van de allochtonen uit Afghanistan, Irak en Somalië komt een zeer groot aandeel van de werknemers terecht bij een uitzendbureau. Van de Somaliërs was dit in 2000 zelfs 44 procent. Relatief veel van de allochtonen uit Afghanistan, Irak en Iran hebben een baan in de horeca. Afghanen werken ook relatief vaak in de detailhandel. Van de allochtonen uit Iran werkte in 2000 een relatief groter deel in de gezondheidszorg.

10. Banen met subsidie

Eind 2002 namen er 178 duizend personen deel aan een van de regelingen voor gesubsidieerd werk. Meer dan eenzesde van deze arbeidsplaatsen werd door niet-westerse allochtonen bezet. Ze maakten daarbij meer gebruik van de Instroom-Doorstroombanen (ID) en de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW) dan van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De tweede generatie niet-westerse allochtonen nam relatief weinig deel aan de drie regelingen.

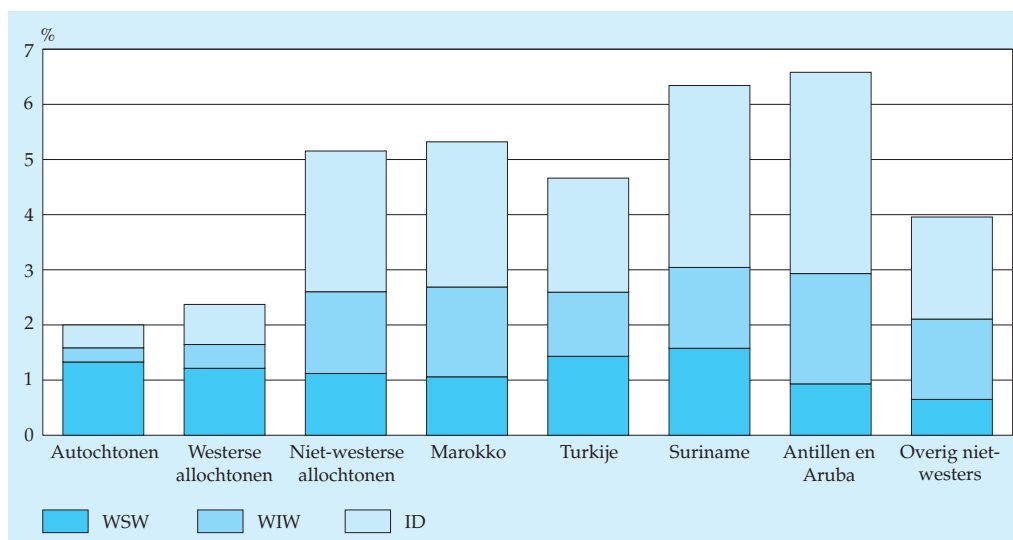
Eind 2002 namen er 178 duizend personen deel aan een van de regelingen voor gesubsidieerd werk. De WSW telde met 97 duizend personen het grootste aantal deelnemers. Daarnaast waren er ongeveer 28 duizend personen werkzaam in een WIW-dienstbetrekking en hadden er 53 duizend een ID-baan. Bijna twee keer zo veel mannen als vrouwen hadden een gesubsidieerde baan, vooral omdat een groot aantal mannen werkzaam was via de WSW. Driekwart van het aantal WSW-banen werd bezet door mannen. Aan de WIW namen iets meer mannen dan vrouwen deel, terwijl dat in de ID net andersom lag.

Veel niet-westerse allochtonen met gesubsidieerd werk

Eind 2002 hadden 123 duizend autochtonen, 16 duizend westerse allochtonen en 31 duizend niet-westerse allochtonen een gesubsidieerde arbeidsplaats. Dit is vastgesteld na koppeling van de statistieken van ID, WIW en WSW aan de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Van 7 duizend deelnemers aan de ID kon de herkomstgroepering niet worden bepaald. De niet-westerse allochtonen bezetten ongeveer eenderde van het totaal aantal ID- en WIW-banen en maar zo'n kleine 7 procent van de WSW-banen. In vergelijking met hun deelname aan de beroepsbevolking bezetten niet-westerse allochtonen veel gesubsidieerde arbeidsplaatsen in de ID en WIW. Gerelateerd aan het aantal personen met een bijstandsuitkering zijn de ID- en WIW-banen gelijkmatiger verdeeld over autochtonen en niet-westerse allochtonen.

Het deel van de niet-westerse allochtone beroepsbevolking dat in 2002 een gesubsidieerde baan had, bedroeg ruim 5 procent: meer dan twee keer zo veel als bij autochtonen en westerse allochtonen. Vooral Antillianen/Arubanen en Surinamers hadden vaak gesubsidieerd werk. Meer dan 6 procent van de beroepsbevolking afkomstig uit de Nederlandse Antillen en Aruba of Suriname had een gesubsidieerde arbeidsplaats. Met name veel Antilliaanse en Arubaanse vrouwen in de beroepsbevolking maken gebruik van gesubsidieerde arbeid. Ruim 8 procent van hen had een gesubsidieerde baan.

10.1 Percentage van de beroepsbevolking met gesubsidieerde baan per herkomstgroepering, eind 2002

Gesubsidieerde arbeid

In de afgelopen jaren zijn verschillende wetten op het terrein van gesubsidieerde arbeid vernieuwd of in werking getreden. Het doel hiervan is om werklozen en personen met een arbeidshandicap zo snel mogelijk aan het werk te helpen en daarmee langdurige werkloosheid te voorkomen. Dit beleid staat ook bekend als de Sluitende Aanpak.

Het besluit **Instroom-Doorstroombanen (ID)** is een van de instrumenten om langdurige werkloosheid terug te dringen. Personen in de bijstand die langer dan één jaar werkloos zijn, vormen de belangrijkste doelgroep. ID-banen zijn gesubsidieerde banen in de collectieve sector, zoals stadswacht, tramcontroleur of klassenassistent. De uitstroom uit ID-banen naar niet-gesubsidieerde arbeidsplaatsen valt tegen. De regeling wordt daarom afgebouwd.

Het doel van de **Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW)** is om langdurig werklozen, uitkeringsgerechtigden en werkloze jongeren sneller aan het werk te krijgen. Instrumenten van de WIW zijn de WIW-dienstbetrekking, de WIW-werkervaringsplaats en subsidies voor scholings- en activeringstrajecten. In dit onderzoek zijn alleen gegevens opgenomen over WIW-dienstbetrekkingen.

De **Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)** is bedoeld om personen met een arbeidshandicap aan een passende en volwaardige baan te helpen. Het merendeel van hen wordt geplaatst in een WSW-dienstbetrekking op een Sociale Werkplaats of bij een reguliere werkgever. Daarnaast is er een klein deel werkzaam in begeleid werken bij een reguliere werkgever. De dienstbetrekkingen en het begeleid werken tezamen worden hier aangeduid als WSW-banen.

ID-banen

Eind 2002 waren er 53 duizend deelnemers in de ID-regeling werkzaam ofwel 0,7 procent van de totale beroepsbevolking. Van ruim 7 duizend ID'ers kan de herkomst niet worden bepaald. Van de overige 46 duizend was 56 procent autochtoon, 33 procent niet-westers allochtoon en 11 procent westers allochtoon. Het aandeel ID'ers in de beroepsbevolking verschilt sterk per herkomstgroep. Niet-westerse allochtonen maakten in 2002 ruim zes keer zo veel gebruik van de ID-regeling als autochtonen. Van de niet-westerse allochtonen in de beroepsbevolking had 2,6 procent een ID-baan. Bij de autochtonen was dit 0,4 procent.

Surinamers vormden in 2002 met 5 duizend personen de grootste groep niet-westerse allochtonen met een ID-baan. Daarna volgden de Marokkanen en Turken, beiden met ruim twee duizend. Onder de Antillianen en Arubanen lag het aantal personen met een ID-baan iets lager, op 2 duizend. Ten opzichte van de beroepsbevolking was het aandeel Antillianen en Arubanen met een ID-baan met 3,7 procent juist het grootst.

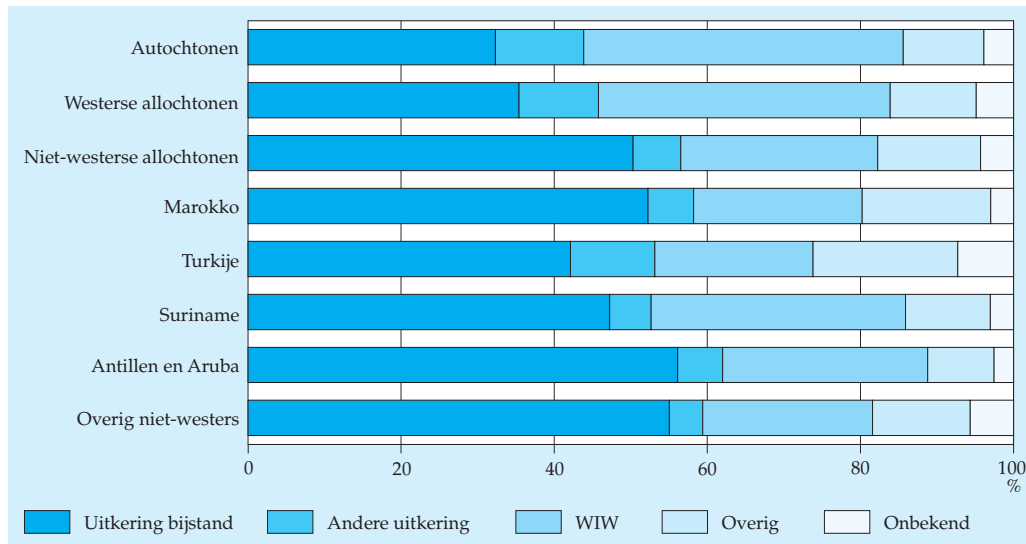
Niet-westerse vrouwen vaak ID-baan

Het percentage ID'ers was in 2002 onder de vrouwelijke beroepsbevolking anderhalf keer zo groot als onder de mannelijke. Bij de Turken en Antillianen/Arubanen lag het aandeel vrouwen met een ID-baan zelfs twee keer zo hoog als bij de mannen. Vooral het percentage Antilliaanse en Arubaanse vrouwen met een ID-baan is opvallend hoog en lag op ruim 5 procent. Van de ID-regeling maakten zeer weinig niet-westerse allochtonen van de tweede generatie gebruik. Van de niet-westerse allochtonen met een ID-baan behoorde 96 procent tot de eerste generatie. In de ID-regeling zaten evenveel westerse allochtonen van de eerste generatie als van de tweede generatie.

Veel instroom vanuit WIW-baan

Gedurende het jaar 2002 zijn ruim 10 duizend personen de ID-regeling ingestroomd. Van de instromers met bekende herkomst was 54 procent autochtoon, 35 procent niet-westers allochtoon en 11 procent westers allochtoon. Dit beeld komt redelijk overeen met de verdeling over herkomstgroepen in de eindstand van 2002. Zowel in de eindstand als de instroom was van ongeveer een van de zeven ID'ers de herkomstgroepering onbekend.

10.2 Instroomsituaties van de ID-instroom in 2002 per herkomstgroepering

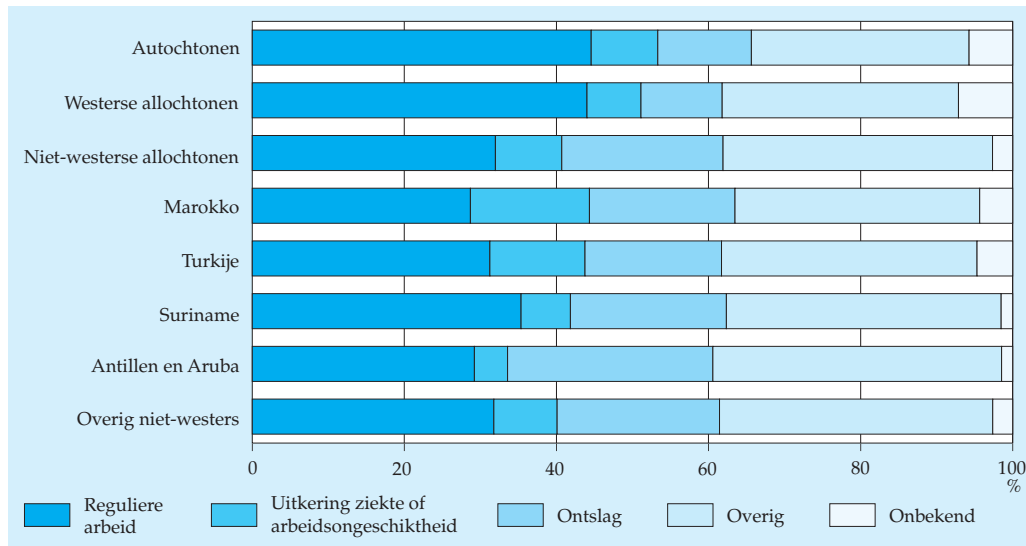
Van de instroom in de ID had 38 procent een bijstandsuitkering en 10 procent een andere uitkering op het moment voor instroom. Verder had 35 procent een WIW-contract voorafgaand aan de ID-baan. Autochtonen zijn minder ingestroomd vanuit de bijstandsuitkering en meer vanuit een WIW-contract. Bij de ingestroomde niet-westerse allochtonen was het aandeel met een bijstandsuitkering met 50 procent echter veel groter.

Minder uitstroom naar reguliere arbeid

In 2002 zijn er ruim 4 duizend personen uit de ID-regeling gestroomd. Van meer dan eenderde van de uitstroom was de herkomstgroepering niet vast te stellen. Door dit grote aantal onbekenden is de verdeling van de uitstroom over de herkomstgroepen dan ook moeilijk te vergelijken met de eindstand en de instroom.

Van de uitgestroomde ID'ers stroomde 38 procent door naar reguliere arbeid. De autochtonen waren hierin succesvoller dan de niet-westerse allochtonen: met 45 procent uitstroom naar een reguliere baan tegenover 32 procent voor de niet-westerse allochtonen. Westerse allochtonen deden in dit opzicht niet onder voor autochtonen. Dit geldt overigens ook voor de niet-westerse allochtonen van de tweede generatie. Zij vormden echter slechts een zeer kleine groep in de uitstroom van de ID.

10.3 Uitstroombestemmingen van de ID-uitstroom in 2002 per herkomstgroepering

WIW-dienstbetrekkingen

Eind 2002 waren er 27,5 duizend personen werkzaam in een WIW-dienstbetrekking ofwel 0,4 procent van de totale beroepsbevolking. Hoewel de WIW in totaal iets minder vrouwelijke dan mannelijke deelnemers telde, was het aandeel WIW'ers in de vrouwelijke beroepsbevolking groter dan in de mannelijke beroepsbevolking, ongeacht herkomstgroepering.

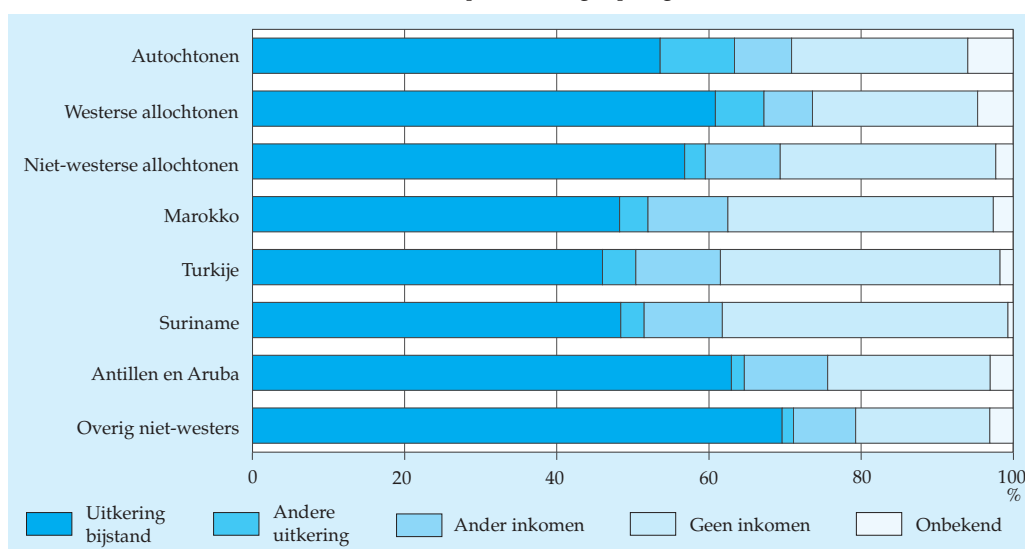
Het aandeel allochtone WIW'ers in de beroepsbevolking is vergelijkbaar met dat in de ID-regeling. Niet-westerse allochtonen maakten in 2002 bijna zes keer zo veel gebruik van de WIW-regeling als autochtonen: respectievelijk 1,5 en 0,3 procent van de beroepsbevolking. Onder de niet-westerse allochtonen was het aandeel WIW'ers met 2,0 procent het grootst bij de Antillianen en Arubanen en met 1,2 procent het laagst bij de Turken. In de Turkse beroepsbevolking was met name het aandeel mannen met een WIW-baan klein (0,8 procent tegenover 1,9 procent van vrouwen).

Van de WIW'ers in de eindstand van 2002 waren er 16 duizend autochtoon, 3 duizend westers allochtoon en 9 duizend niet-westers allochtoon. Net als bij de ID-regeling waren veruit de meeste niet-westerse allochtonen in de WIW van de eerste generatie. Onder de westerse allochtonen met een WIW-dienstbetrekking kwamen de eerste en tweede generatie ongeveer evenveel voor.

Antillianen en Arubanen stromen in vanuit bijstand

In het jaar 2002 zijn ruim 10 duizend nieuwe personen de WIW-regeling ingestroomd. In vergelijking met de eindstand van 2002 bevatte de instroom minder autochtonen en meer niet-westerse allochtonen. Van de instroom had 56 procent een bijstandsuitkering en 7 procent een andere uitkering op het moment voor instroom. Een kwart van de instroom had geen inkomen voorafgaand aan de WIW-dienstbetrekking.

10.4 Instroomsituaties van de WIW-instroom in 2002 per herkomstgroepering

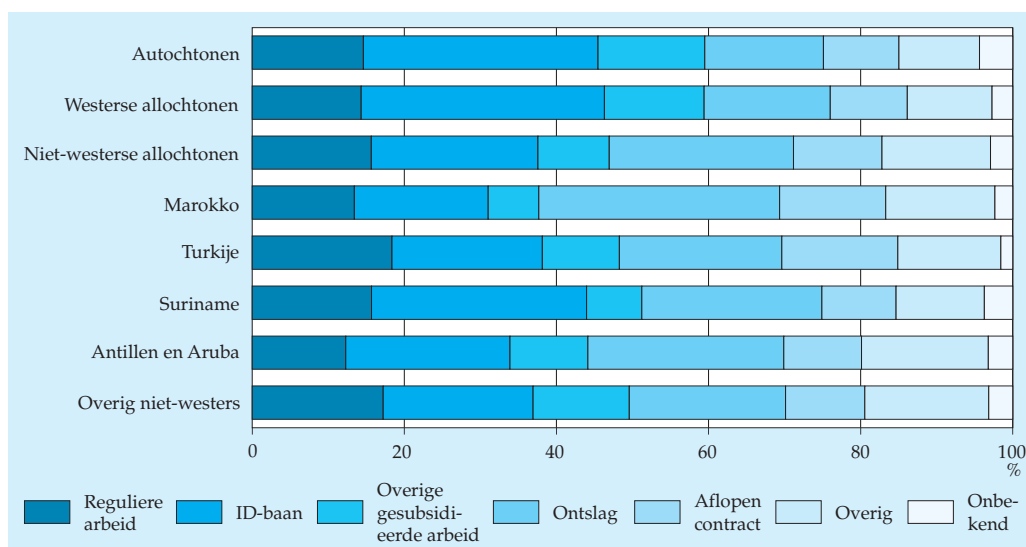
De instroomsituatie van de Antillianen en Arubanen verschilde opvallend veel van de Marokkanen, Turken en Surinamers. Van de ingestroomde Antillianen en Arubanen had 63 procent een bijstandsuitkering, terwijl 21 procent zonder inkomen zat. Van de Marokkanen, Turken en Surinamers stroomde minder dan de helft in vanuit een bijstandsuitkering en kwamen er juist veel meer personen in de WIW vanuit een situatie zonder inkomen.

De instroomsituatie van de niet-westerse allochtonen verschilt ook sterk tussen de eerste en tweede generatie. Van de eerste generatie in de instroom van 2002 had 63 procent een bijstandsuitkering en 22 procent geen inkomen voor instroom in de WIW. Van de tweede generatie stroomde 30 procent in vanuit een bijstandsuitkering en had 53 procent geen inkomen.

Doorstroom naar reguliere arbeid

Met een uitstroom van ruim 13 duizend deelnemers in 2002 toonde de WIW in tegenstelling tot de ID en WSW een afname van het aantal banen. Van de uitstroom uit een WIW-dienstbetrekking stroomde 15 procent door naar reguliere arbeid, 28 procent naar een ID-baan en 12 procent naar een andere gesubsidieerde arbeidsplaats. De overige 45 procent van de uitstroom is niet naar een arbeidsplaats doorgestroomd.

10.5 Uitstroombestemmingen van de WIW-uitstroom in 2002 per herkomstgroepering

Het deel van de WIW-uitstroom dat is doorgestroomd naar reguliere arbeid, lag voor niet-westerse allochtonen een procentpunt hoger dan voor autochtonen. Dit kleine verschil is vooral veroorzaakt door de betere doorstroom van de niet-westerse allochtonen van de tweede generatie naar reguliere arbeid. De autochtonen in de uitstroom zijn daarentegen beduidend vaker dan niet-westerse allochtonen doorgestroomd naar een andere gesubsidieerde arbeidsplaats en zijn minder vaak uitgestroomd vanwege ontslag. Met name onder de uitgestroomde niet-westerse allochtonen van de tweede generatie kwam in 2002 ontslag veel voor en doorstroom naar een ID-baan juist weinig.

WSW-banen

Eind 2002 maakten 97 duizend personen gebruik van een baan in de WSW-regeling, ofwel 1,3 procent van de totale beroepsbevolking. Van hen zat de overgrote meerderheid in een WSW-dienstbetrekking en had maar 1 procent een WSW-baan in de vorm van begeleid werken bij een reguliere werkgever. De WSW-banen zijn ongelijk verdeeld over mannen en vrouwen. Het aandeel

mannen met een WSW-baan was ruim twee keer zo groot als het aandeel vrouwen: 1,7 versus 0,8 procent.

De WSW-populatie bestond eind 2002 voor 84 procent uit autochtonen, voor 9 procent uit westerse allochtonen en slechts voor 7 procent uit niet-westerse allochtonen. In tegenstelling tot de ID en WIW hebben autochtonen ook relatief gezien meer gebruik gemaakt van de WSW dan niet-westerse allochtonen. Van de autochtone beroepsbevolking had 1,3 procent een WSW-baan. Onder de niet-westerse allochtonen was dat 1,1 procent. Tussen de niet-westerse herkomstgroepen zijn wel opmerkelijke verschillen zichtbaar. Inderdaad maakten Antillianen/Arubanen en Marokkanen minder vaak gebruik van de WSW dan autochtonen, maar Surinamers met een aandeel van 1,6 procent juist meer.

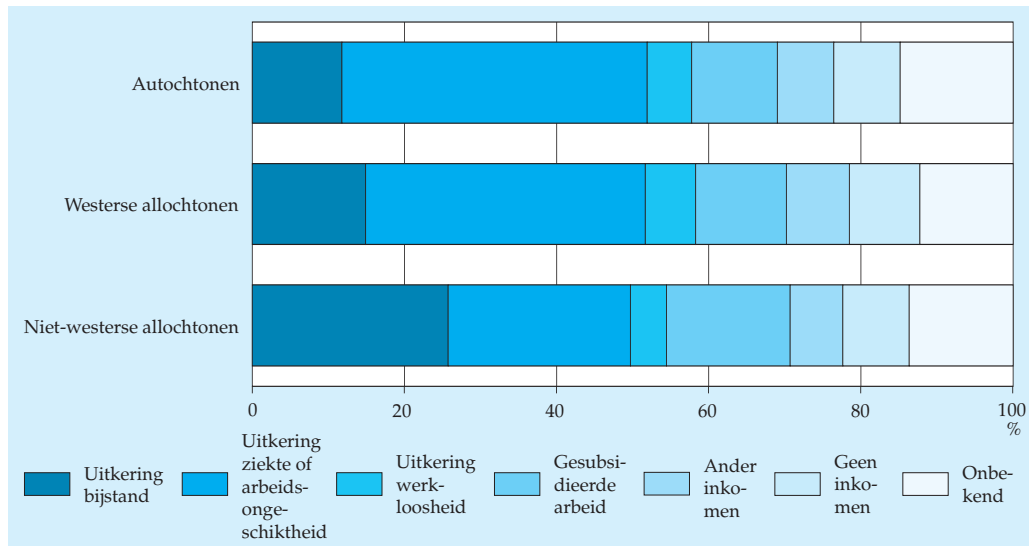
De oververtegenwoordiging van Surinamers zat vooral in het aandeel mannen in de WSW. Van hen had namelijk 2,2 procent een WSW-baan. De bulk van de deelnemers aan de WSW werd echter gevormd door autochtone mannen; zij vormden bijna tweederde van de gehele WSW-populatie. Dit beeld wijkt duidelijk af van de ID en WIW.

Instroom vanuit een andere uitkering

De WSW kent een kleinere in- en uitstroom dan de ID en WIW. Gedurende het jaar 2002 zijn 3,3 duizend personen ingestroomd in een WSW-baan en 2,4 duizend personen uitgestroomd. De instroom in de WSW bestond voor 15 procent uit niet-westerse allochtonen, terwijl de uitstroom en de eindstand van 2002 slechts voor 7 procent uit niet-westerse allochtonen bestond. Meer dan de helft van de instromers had voorafgaand aan de WSW-baan een uitkering: 37 procent een uitkering vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid, 14 procent een bijstandsuitkering en 6 procent een werkloosheidsuitkering. Verder had 12 procent ander gesubsidieerd werk voorafgaand aan de WSW-baan, 7 procent een ander inkomen en 9 procent geen inkomen. Van 14 procent van de WSW-instroom in 2002 is onduidelijk hoe deze personen over de instroomsituaties waren verdeeld.

De instroomsituatie van niet-westerse allochtonen verschilt van autochtonen en westerse allochtonen. Van de 510 niet-westerse allochtonen die in 2002 zijn ingestroomd in de WSW, had een relatief klein deel een uitkering vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid en een relatief groot deel een bijstandsuitkering. Daarnaast stroomden niet-westerse allochtonen vaker in vanuit een andere gesubsidieerde arbeidsplaats. Vanwege de geringe aantallen is de in- en uitstroomsituatie van niet-westerse allochtonen niet verder uitgesplitst naar generatie en herkomstgroepering.

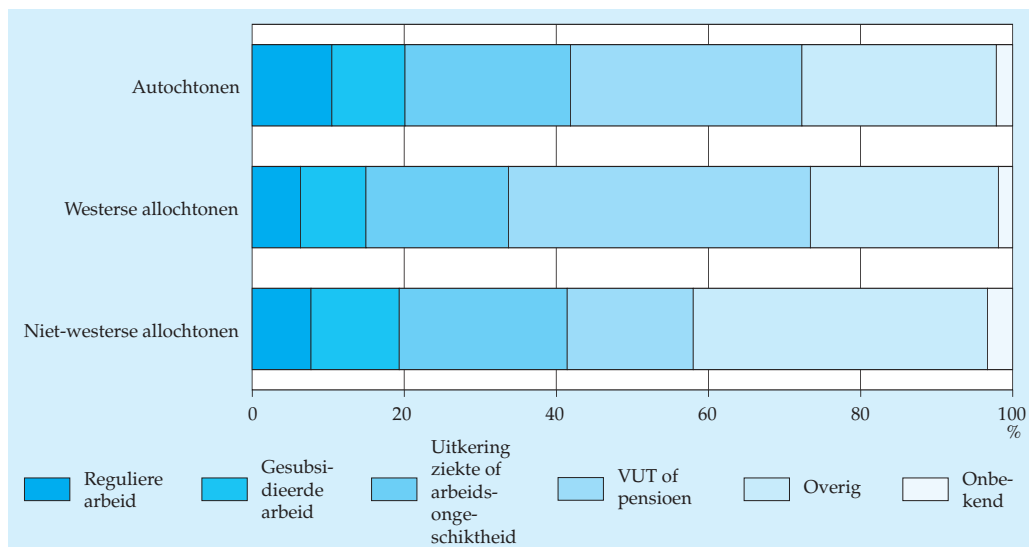
10.6 Instroomsituaties van de WSW-instroom in 2002 per herkomstgroepering

Weinig niet-westerse uitstroom naar VUT of pensioen

Van de 2,4 duizend personen die in 2002 zijn uitgestroomd uit een WSW-baan, ging 30 procent met de VUT of pensioen en kreeg 21 procent een uitkering vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid. Een kleine 20 procent van de uitstroom stroomde door naar een arbeidsplaats buiten de WSW, waarvan de helft reguliere arbeid betreft en de andere helft gesubsidieerde arbeid.

10.7 Uitstroombestemmingen van de WSW-uitstroom in 2002 per herkomstgroepering

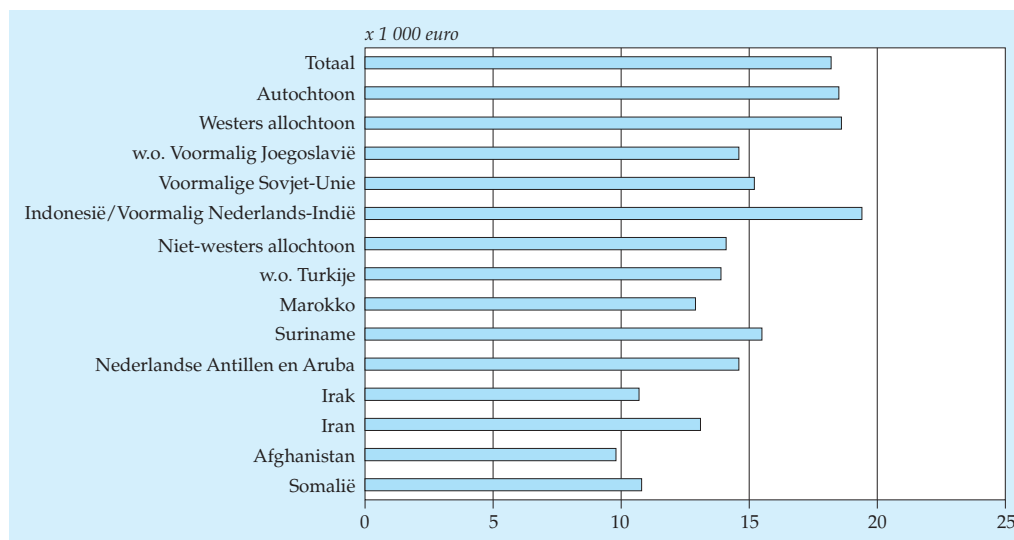
Het percentage van de niet-westerse WSW-uitstroom dat met de VUT of pensioen gaat, is relatief laag. Van de autochtone uitstromers in 2002 stroomde 30 procent uit naar deze bestemming. Onder de niet-westerse allochtonen lag dit percentage op 17 procent en onder de westerse allochtonen op 40 procent. De aantallen allochtonen in de WSW-uitstroom waren met 270 westerse en 180 niet-westerse allochtonen echter gering.

11. Stijgende inkomens

Tussen 1998 en 2000 is het gemiddelde inkomen van niet-westers allochtone huishoudens sterker toegenomen dan dat van autochtone huishoudens. De niet-westerse huishoudens hadden in dezelfde periode wel een aanzienlijk lager inkomen. Van de grootste herkomstgroepen hadden Marokkaanse huishoudens de laagste inkomens. Huishoudens uit vluchtelingenlanden zoals Afghanistan, Irak en Somalië hadden nog minder te besteden. De tweede generatie niet-westers allochtone huishoudens sprong er gunstiger uit dan de eerste generatie.

Het inkomen van niet-westers allochtone huishoudens is verhoudingsgewijs laag. Het lag in 2000 gemiddeld ruim 20 procent lager dan dat van autochtone en westers allochtone huishoudens. Van de vier grootste niet-westerse herkomstgroepen waren de inkomens van Marokkaanse huishoudens het laagst. De inkomens van huishoudens uit Afghanistan, Irak en Somalië waren nog lager: ongeveer een kwart lager dan gemiddeld bij niet-westerse huishoudens. Van huishoudens afkomstig uit Brazilië en India lag daarentegen het inkomen ruim boven het gemiddelde van niet-westerse huishoudens.

11.1 Gemiddeld inkomen van huishoudens naar herkomstgroepering, 2000

Het gemiddelde inkomen van westers allochtone huishoudens ontloopt dat van autochtone huishoudens nauwelijks. Van de westerse herkomstgroepen zijn huishoudens uit Indonesië qua inkomen verhoudingsgewijs goed af. Hun inkomen lag in 2000 bijna 5 procent boven dat van het gemiddelde westers allochtone huishouden. Huishoudens uit voormalig Joegoslavië en de voormalige Sovjet-Unie hadden een relatief laag inkomen, dat zo'n 20 procent beneden het gemiddelde voor westers allochtone huishoudens lag.

Het huishoudinkomen

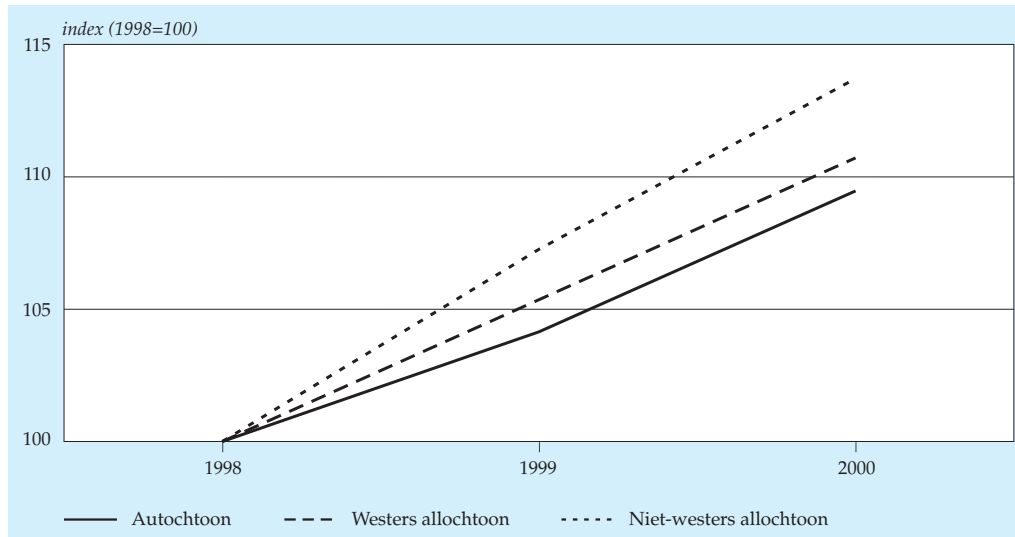
In deze bijdrage gaat het om het inkomen dat huishoudens jaarlijks kunnen besteden. Om de inkomenspositie van huishoudens met een verschillende samenstelling te kunnen vergelijken, is het besteedbare inkomen gestandaardiseerd. Dit gebeurt door het huishoudinkomen te delen door een equivalentiefactor op basis van de grootte en samenstelling van het huishouden. Voor een eenpersoonshuishouden en voor de hoofdkostwinner (degene met het hoogste inkomen) in een meerpersoonshuishouden is deze factor gelijk aan 1. Voor een volgende meerderjarige persoon wordt hieraan 0,38 toegevoegd. Per minderjarig kind is de factor afhankelijk van leeftijd en rangorde van het kind opgehoogd met een waarde die ligt tussen de 0,15 en 0,30.

Nederland telde in 2000 bijna 6,5 miljoen huishoudens waarvan de hoofdkostwinner 52 weken inkomen had. Onder hen waren ruim een miljoen allochtone huishoudens, waarvan 461 duizend niet-westerse. Een huishouden is allochtoon als de hoofdkostwinner allochtoon is. Studentenhuishoudens en institutionele huishoudens zijn buiten beschouwing gelaten.

Inlopen inkomensachterstand

Het inkomen van allochtone huishoudens is tussen 1998 en 2000 sterker toegenomen dan dat van autochtone huishoudens. Bij niet-westerse huishoudens ging het gemiddeld om een toename van 14 procent; bij autochtone huishoudens om 9 procent. Hierbij is geen rekening gehouden met inflatie. Die bedroeg in die periode bijna 5 procent. De verhoudingsgewijs sterke inkomensstijging onder niet-westers allochtone huishoudens houdt verband met een meer dan gemiddelde toename van de arbeidsparticipatie onder deze groep. Turkse huishoudens hebben het inkomensverschil ten opzichte van autochtone huishoudens iets ingelopen. De achterstand van de Marokkaanse huishoudens daarentegen blijft onverminderd groot. Ook de inkomens van westers allochtone huishoudens zijn met 11 procent meer gestegen dan de inkomens van autochtone huishoudens.

11.2 Gemiddeld inkomen van huishoudens naar herkomstgroepering, 1998–2000

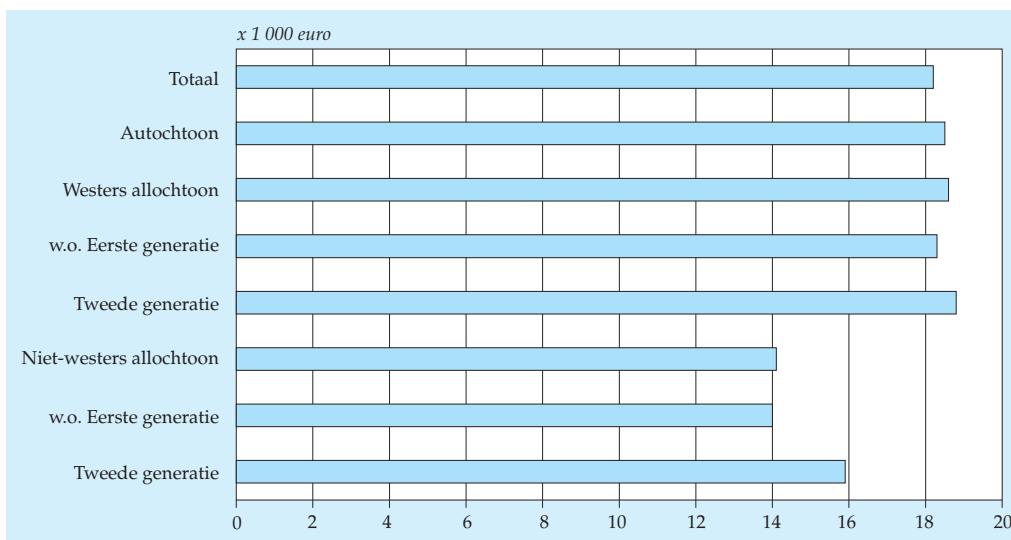
Tweede generatie heeft meer inkomen

De tweede generatie allochtone huishoudens heeft gemiddeld een hoger inkomen dan de eerste generatie. Bij westers allochtone huishoudens lagen in 2000 de inkomsten van de tweede generatie bijna 3 procent hoger. Het inkomen van de tweede generatie niet-westerse huishoudens kwam bijna 14 procent boven dat van de eerste generatie. Vooral bij de meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen was het verschil ten opzichte van de eerste generatie groot. De tweede generatie niet-westerse huishoudens in deze groep had zelfs een vergelijkbaar inkomen als de autochtone huishoudens. Het betreft hier wel een betrekkelijk kleine groep huishoudens.

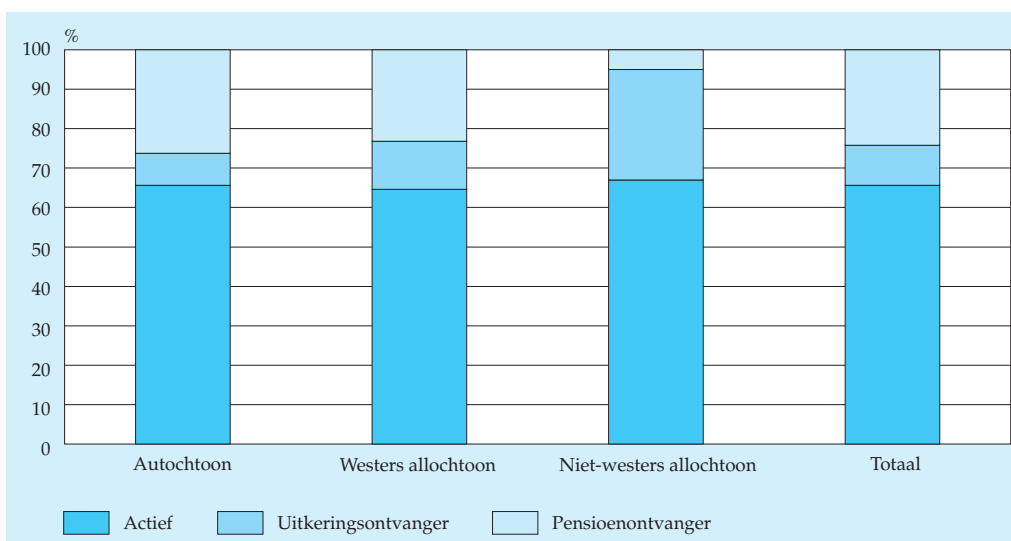
Uitkeringen beïnvloeden inkomens

De inkomenspositie van een huishouden hangt sterk samen met de sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner. Een uitkering gaat bijvoorbeeld vaak gepaard met een relatief laag inkomen. Had 8 procent van de autochtone hoofdkostwinners in 2000 vooral inkomsten uit een uitkering, van niet-westerse kostwinners was dat wel 28 procent. Marokkaanse huishoudens vielen op door hun hoge percentage uitkeringsontvangende hoofdkostwinners. De tweede generatie niet-westerse huishoudens telde daarentegen een uitzonderlijk hoog percentage kostwinners met een betaalde baan. Dit verklaart mede dat zij het qua inkomenspositie verhoudingsgewijs goed doen.

11.3 Gemiddeld inkomen van huishoudens naar herkomstgroepering en generatie, 2000

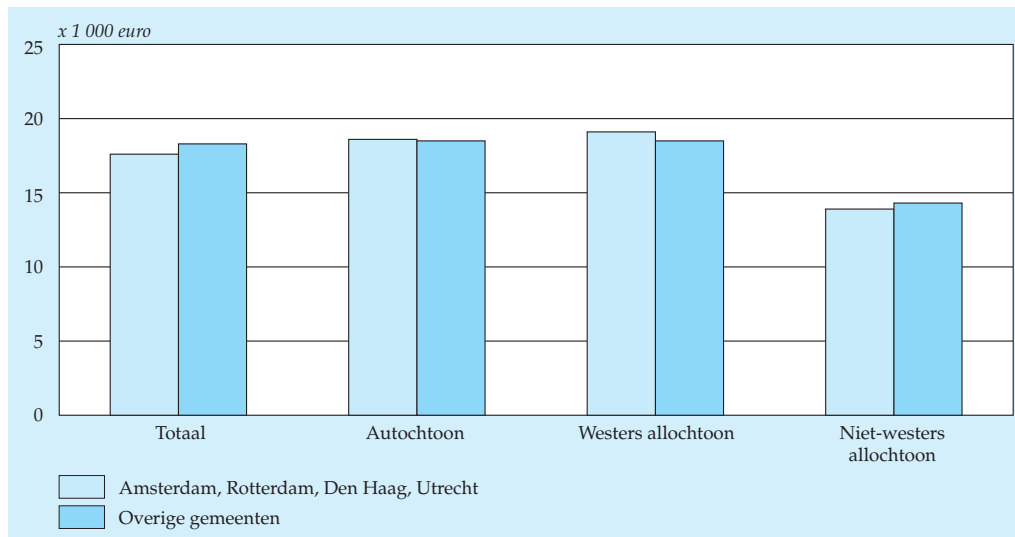
11.4 Aandeel huishoudens naar sociaal-economische categorie per herkomstgroepering, 2000

Inkomens in grote steden lager

Het inkomen van huishoudens in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht was gemiddeld bijna 4 procent lager dan in de rest van het land. Dat hangt samen met de aanwezigheid van een relatief grote groep niet-westerse allochtonen. Deze groep heeft immers een lager inkomen dan de groep autochtonen en westerse allochtonen. Bovendien was het inkomen van niet-westerse huishoudens in de vier grootste steden wat lager dan daarbuiten. Voor de westerse allochtone huishoudens is het omgekeerde het geval: hun inkomen was in de grote steden hoger dan daarbuiten en ook hoger dan dat van de autochtone huishoudens.

11.5 Gemiddeld inkomen van huishoudens naar herkomstgroepering per gemeente, 2000

Veel lage inkomens bij vluchtelingen

Relatief veel niet-westers allochtone huishoudens bevinden zich aan de onderkant van de inkomensverdeling. Zo had in 2000 een op de drie niet-westerse huishoudens een laag inkomen, ofwel driemaal zo veel als bij de autochtone huishoudens. Bij de westerse allochtone huishoudens was het aandeel lage inkomens ruim 15 procent.

Er bestaan grote verschillen tussen afzonderlijke groepen allochtone huishoudens. Zo hadden huishoudens uit voormalig Joegoslavië en de voormalige Sovjet-Unie vrijwel even vaak een laag inkomen als huishoudens uit niet-westerse landen (ruim 30%). Van huishoudens uit Indonesië en voormalig Nederlands-Indië was daarentegen het percentage lage inkomens gelijk aan dat van autochtone huishoudens (11%).

Bij de vier grote niet-westerse herkomstgroepen was het aandeel lage inkomens het grootst bij de Marokkaanse huishoudens: bijna 4 van de 10 hadden een laag inkomen. Surinaamse huishoudens hadden van deze groepen met ruim 27 procent het laagste percentage lage inkomens. Niet-westerse huishoudens afkomstig uit de vluchtelingenlanden Somalië, Irak en Afghanistan hadden een groot aandeel lage inkomens: circa 60 procent. Andere niet-westerse groepen, zoals die uit Brazilië, Kaapverdië, Ghana en de Filippijnen, hadden minder lage inkomens, namelijk zo'n 25 procent.

Wat is een laag inkomen?

Huishoudens hebben een laag inkomen als hun besteedbaar inkomen zich onder de lage-inkomensgrens bevindt. Deze grens is vastgesteld op basis van het hoogste bijstandsniveau in de periode 1977–2000. Het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979 is daarbij als uitgangspunt gekozen. Met behulp van equivalentiefactoren (zie kader: het huishoudinkomen) is voor andere typen huishoudens een vergelijkbaar inkomensniveau bepaald. De lage-inkomensgrens wordt elk jaar aangepast aan de prijsontwikkeling. Zo vertegenwoordigt de grens voor alle jaren een constante koopkracht. In 2000 gold voor een eenpersoonshuishouden een bedrag van 9,4 duizend euro als lage-inkomensgrens.

Van huishoudens met een laag inkomen is vastgesteld of zij ook in de voorafgaande drie jaren een laag inkomen hadden. Tot de langdurige lage inkomens behoren huishoudens die minstens vier jaar achtereen van een laag inkomen moesten rondkomen.

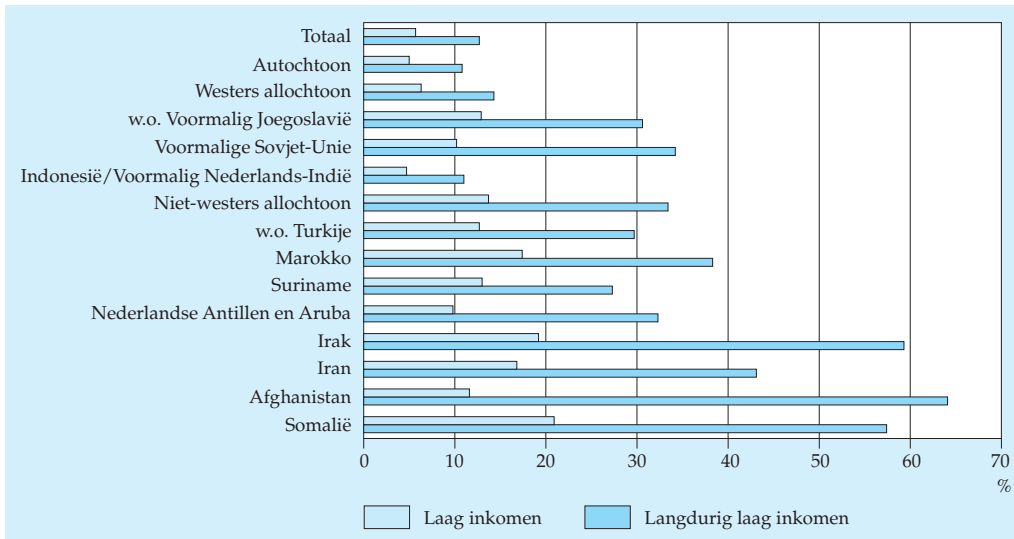
Veel Marokkanen met langdurig laag inkomen

Van de huishoudens met een laag inkomen bevond zich bijna de helft langdurig in deze situatie. Dat kwam in 2000 neer op bijna 6 procent van alle huishoudens. Het aandeel langdurig lage inkomens was verhoudingsgewijs hoog onder niet-westerse huishoudens: bijna 14 procent. Van de vier grote niet-westerse herkomstgroepen hadden Antilliaanse en Arubaanse huishoudens met bijna 10 procent het laagste percentage langdurig lage inkomens. Van de Marokkaanse huishoudens had daarentegen ruim 17 procent al minstens vier jaar een laag inkomen.

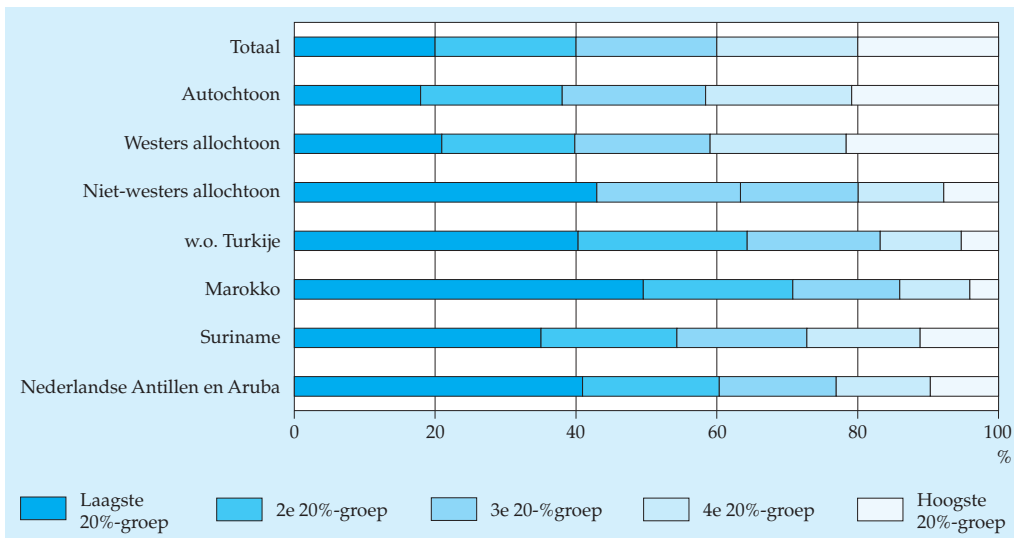
Weinig niet-westerse hoge inkomens

Een minderheid van de niet-westerse huishoudens bevond zich bovenaan de inkomensladder. Onder de 20 procent rijkste huishoudens zijn niet-westerse huishoudens zwaar ondervertegenwoordigd. Slechts 8 procent van de niet-westerse huishoudens behoorde in 2000 tot deze groep. Wel waren er verschillen tussen de niet-westerse groepen: Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse huishoudens behoorden wat vaker tot de hoogste inkomensgroep dan Marokkaanse en Turkse huishoudens. Westers allochtone huishoudens waren licht oververtegenwoordigd in de hoogste inkomensgroep.

11.6 Aandeel huishoudens met (langdurig) laag inkomen naar herkomstgroepering, 2000

11.7 Aandeel huishoudens naar herkomstgroepering per 20%-inkomensgroep, 2000

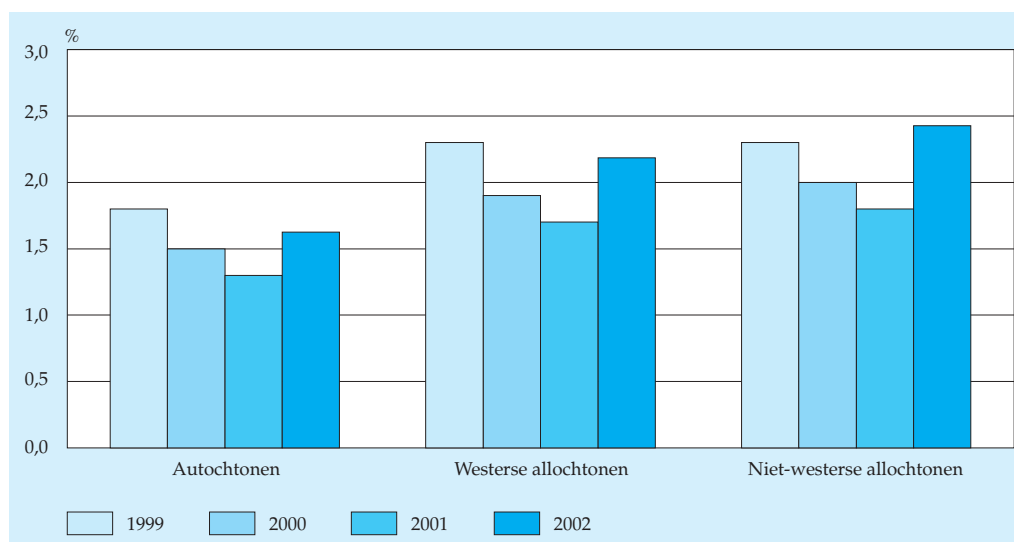

12. Vaak een uitkering

Eind 2001 hadden niet-westerse allochtonen naar verhouding 2,5 maal zo vaak een uitkering als autochtonen. De toename van de WW-uitkeringen in 2002 was bij niet-westerse allochtonen iets groter dan bij autochtonen. Vooral niet-westerse allochtonen doen vaker een beroep op de bijstand dan autochtonen. Van de Afghanen had 44 procent eind 2001 een bijstandsuitkering.

Vanaf januari 2002 is het aantal mensen met een WW-uitkering voor het eerst sinds lange tijd weer toegenomen. Eind 2002 waren er 194 duizend WW-ers. Dat is bijna 20 duizend meer dan eind 2001. Bij de autochtonen nam het aandeel personen van 15-64 jaar met een WW-uitkering toe van 1,3 procent eind 2001 naar 1,6 procent eind 2002. Bij de niet-westerse allochtonen was de toename iets groter, van 1,8 procent naar 2,4 procent.

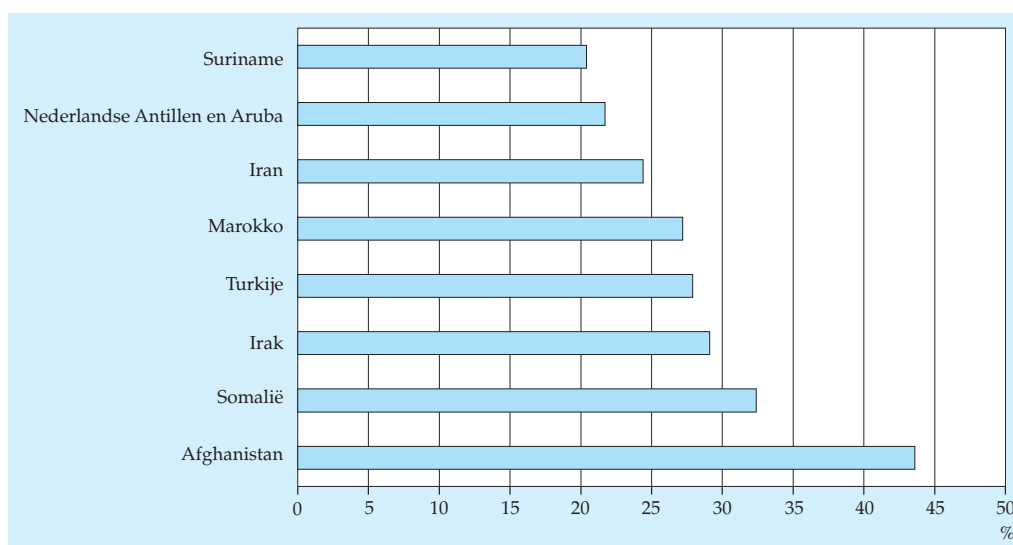
12.1 Personen van 15-64 jaar met een WW-uitkering naar herkomst, einde jaar

Het totaal aantal mensen dat een bijstands-, arbeidsongeschiktheids- of werkloosheidsuitkering ontvangt, is gedaald van 1,51 miljoen eind 1999 naar 1,47 miljoen eind 2001. Die daling zat in het aantal personen dat een bijstands- of WW-uitkering ontving. Het aantal arbeidsongeschikten is van eind 1999 tot eind 2001 wél toegenomen. Eind 2001 ontving 12 procent van de autochtonen tussen 15 en 64 jaar één of meer uitkeringen. Van de niet-westerse allochtonen was dat bijna twee keer zoveel.

Van de grotere groepen niet-westerse allochtonen hebben Turken en Marokkanen vaak een uitkering. Eind 2001 ontving van de Turken 28 procent een uitkering, van de Marokkanen 27 procent. Maar ook onder Antillianen, Arubanen en Surinamers is het aandeel personen met een uitkering aanzienlijk hoger dan onder autochtonen. Van de kleinere groepen niet-westerse allochtonen was eind 2001 vooral het percentage uitkeringsontvangers onder de Afghanen hoog: 44 procent. Van de Somaliërs ontving 32 procent een uitkering, van de Irakezen 29 procent en van de Iraniërs 24 procent.

12.2 Niet-westerse allochtonen van 15–64 jaar met een uitkering naar herkomstland, eind 2001

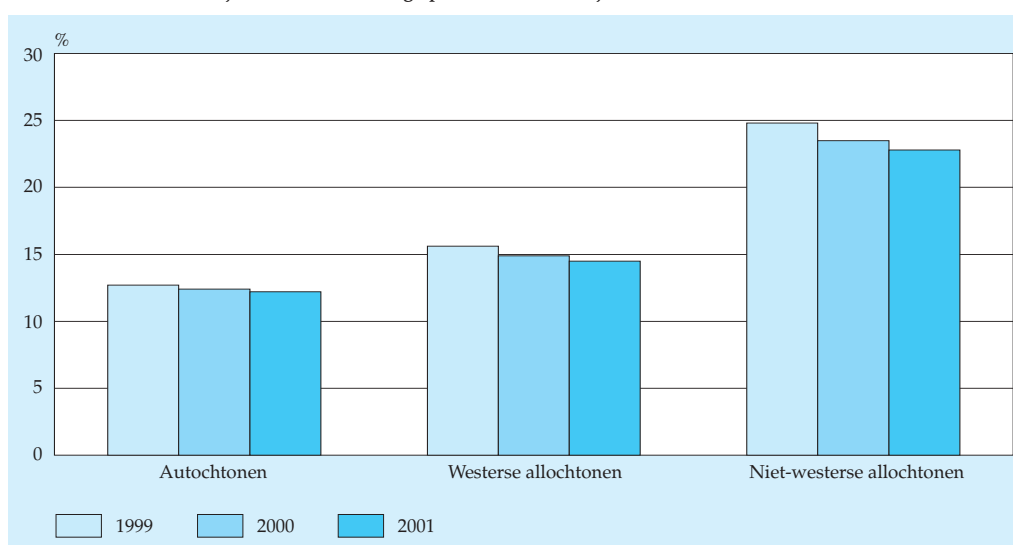
Had eind 2001 van de Afghanen 44 procent een uitkering, de twee jaren daarvoor was dat nog 32 procent. Het gaat dan vooral om bijstandsuitkeringen. De Afgaanse bevolking van 15–64 jaar is tussen eind 1999 en eind 2001 met bijna de helft toegenomen, van 13 duizend naar 20 duizend personen, en bestaat voornamelijk uit asielzoekers.

De toename van het aantal Afghanen in de bijstand wordt voornamelijk veroorzaakt door de nieuwe Vreemdelingenwet die is ingegaan op 1 april 2001. Die wetswijziging heeft juist voor veel Afgaanse asielzoekers de verblijfsstatus veranderd van een “voorlopige vergunning tot verblijf” naar een “verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd”. Na deze omzetting komen ze in aanmerking voor een uitkering volgens de Algemene Bijstandswet. Voor Irakezen, Iraniërs en Somaliërs had deze regeling in 2001 niet zo’n effect. Onder hen was het aandeel uitkeringsontvangers eind 2001 juist lager dan in de jaren ervoor.

Niet-westerse allochtonen hebben 2,5 maal zo vaak een uitkering

Vergeleken met de totale Nederlandse bevolking van 15–64 jaar, bestaat de niet-westerse allochtone bevolking meer uit jongere en minder uit oudere mensen. En juist onder de ouderen zijn veel mensen met een uitkering. Als de niet-westerse allochtone bevolking precies hetzelfde zou zijn opgebouwd, qua leeftijd en geslacht, als de totale Nederlandse bevolking, zou 29 procent van hen eind 2001 een uitkering hebben gehad. Naar verhouding hebben niet-westerse allochtonen dus bijna 2,5 keer zo vaak een uitkering.

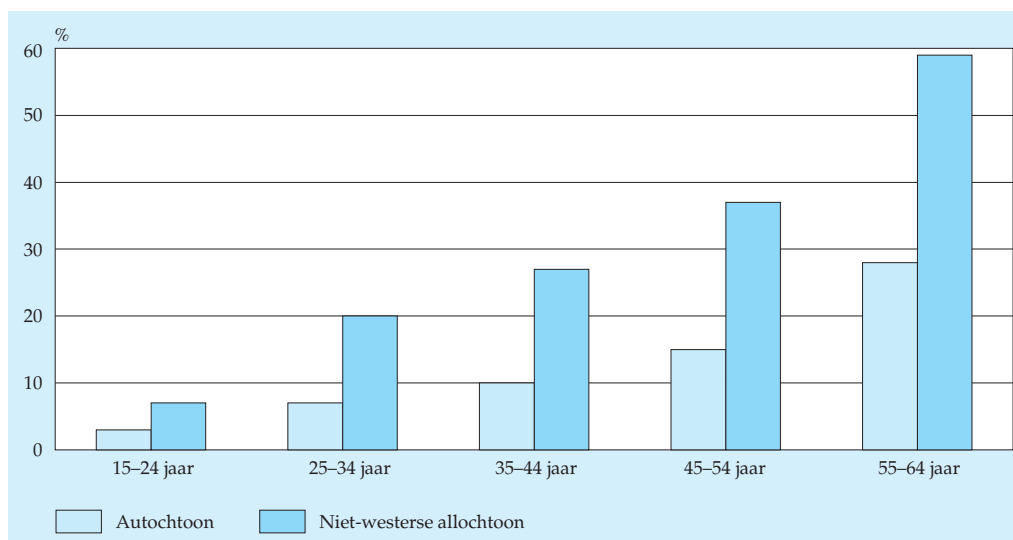
12.3 Personen van 15–64 jaar met een uitkering op het einde van het jaar

Oudere mensen doen naar verhouding meer een beroep op een uitkering dan jongere mensen. Zo had eind 2001 slechts 7 procent van de niet-westerse allochtonen tussen de 15 en 24 jaar een uitkering. Tussen de 55 en 64 jaar lag dat aandeel bijna negen keer zo hoog. Ook de niet-westerse allochtonen van 45 tot 55 jaar deden vaak een beroep op een uitkering. Van hen was ruim één op de drie uitkeringsontvanger. Bij de autochtone bevolking is het verschil tussen jong en oud vrijwel even groot. Van de 15–24 jarigen had slechts 3 procent een uitkering, tegenover 28 procent van de oudste leeftijdscategorie.

Voorals het aandeel Turkse en Marokkaanse mannen van 55 tot 65 jaar met een uitkering is erg hoog. Van de oudere Turkse mannen had 85 procent eind 2001 een uitkering. Van de oudere Marokkaanse mannen was dat 76 procent. Dit is vooral ook hoog vergeleken met de autochtone mannen in deze leeftijdscategorie. Van hen had namelijk maar 34 procent een uitkering.

12.4 Personen met een uitkering naar leeftijd, eind 2001

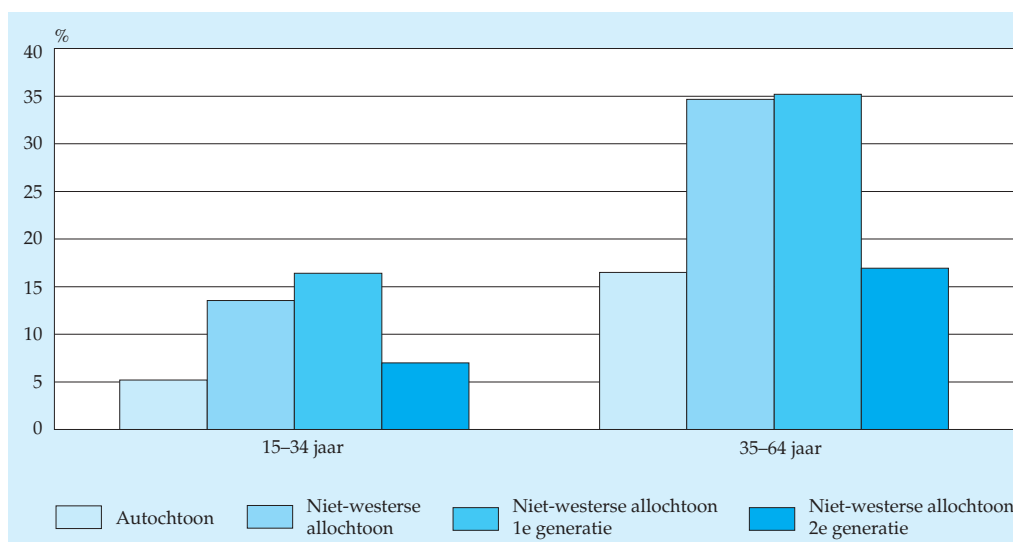
Bijna een kwart van de niet-westerse allochtone vrouwen met een leeftijd tussen de 25 en 34 jaar ontving een uitkering. Van de even oude autochtone vrouwen had daarentegen slechts 9 procent eind 2001 een uitkering. Ook in de middelbare leeftijdsgroepen is het verschil groot. Van de niet-westerse allochtone vrouwen van 35 tot 45 jaar had 30 procent een uitkering, tegen 11 procent van de autochtone. In de leeftijdsklasse van 45 tot 55 jaar was dat respectievelijk 38 en 15 procent.

Minder uitkeringsontvangers in tweede generatie

Onder de eerste generatie niet-westerse allochtonen is het aandeel uitkeringsontvangers hoger dan onder de tweede. Eind 2001 kreeg van de eerste generatie niet-westerse allochtonen 26 procent een uitkering. Van de tweede generatie was dat maar 8 procent, voornamelijk omdat de tweede generatie veel jonger is. Zo was 93 procent van de tweede generatie niet-westerse allochtonen eind 2001 jonger dan 35 jaar. Van de eerste generatie was daarentegen maar 47 procent zo jong. Gecorrigeerd voor de verschillen in de verdeling naar geslacht en leeftijd van deze bevolkingsgroepen, had 16 procent van de tweede generatie niet-westerse allochtonen van 15-64 jaar een uitkering, tegenover 30 procent van de eerste generatie. Van de autochtonen was dat 12 procent. Naar verhouding hebben de tweede generatie niet-westerse allochtonen 1,3 maal zo vaak een uitkering als de autochtonen.

Van de jongeren (15 tot 35 jaar) van de eerste generatie had 16 procent een uitkering. In de tweede generatie had 7 procent van de jongeren een uitkering. Bij de autochtonen was dat 5 procent. Bij de 35–64-jarigen is er geen verschil tussen de tweede generatie niet-westerse allochtonen en de autochtonen; van beide groepen had ruim 16 procent een uitkering.

12.5 Personen met een uitkering naar generatie en leeftijd, eind 2001

Eén op de zeven niet-westerse allochtonen in de bijstand

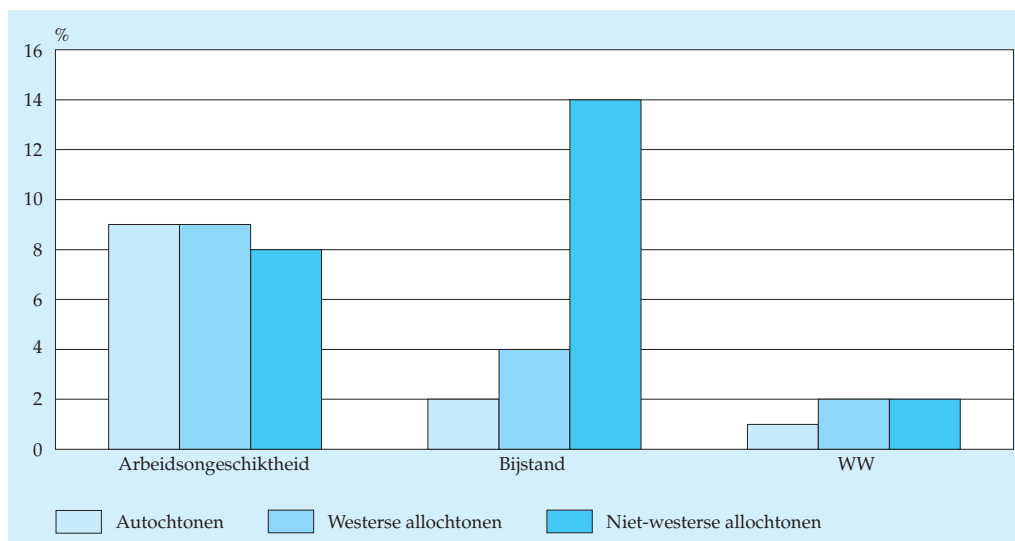
Van de niet-westerse allochtonen had 14 procent eind 2001 een bijstandsuitkering. Van de autochtonen had slechts 2 procent zo'n uitkering. Gecorrigeerd voor verschillen in bevolkingsopbouw had 16 procent van de niet-westerse allochtonen een bijstandsuitkering. Dat is 8 maal zo veel als bij de autochtonen.

Bij de autochtonen is er tussen jongere en oudere mensen nauwelijks verschil in bijstandsafhankelijkheid. Van de jonge autochtonen (15–24 jaar) had 1 procent een bijstandsuitkering en van de ouderen (55–64 jaar) was dat 3 procent. De niet-westerse allochtonen laten een heel ander beeld zien. Van de jonge niet-westerse allochtonen had 5 procent een bijstandsuitkering, terwijl van de ouderen bijna 27 procent in de bijstand zat. Vooral het percentage oudere Marokkaanse vrouwen met een bijstandsuitkering was hoog: 44 procent. Van de Antilliaanse en Arubaanse vrouwen van 55 tot 65 jaar zat 39 procent in de bijstand.

Oudere Turkse mannen vaak arbeidsongeschikt

Autochtonen hebben vaker een arbeidsongeschiktheidsuitkering dan niet-westerse allochtonen. Van de autochtonen was 9 procent geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt, tegen 8 procent van de niet-westerse allochtonen. Maar als we rekening houden met de verschillen in bevolkingsopbouw zou 11 procent van de niet-westerse allochtonen eind 2001 zo'n uitkering ontvangen hebben. Dat is 1,2 keer zo vaak als bij de autochtonen. Het verschil tussen beide groepen is dus veel minder groot dan bij de bijstand.

12.6 Personen met een uitkering naar uitkeringstype, eind 2001

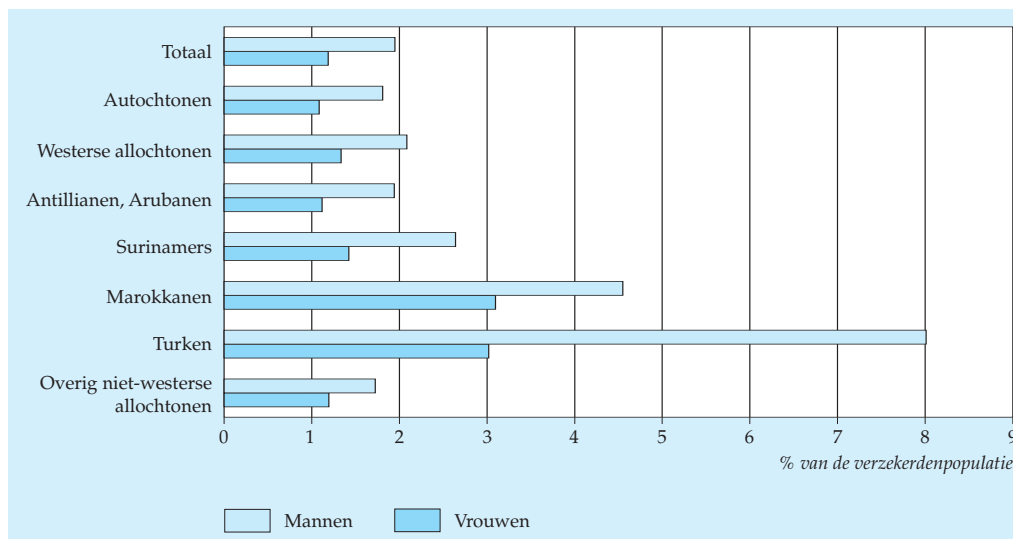

Bij beide groepen zitten ouderen naar verhouding meer in de arbeidsongeschiktheidsregelingen dan jongeren. Echter, het aandeel oudere Turken en Marokkanen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering ligt aanzienlijk hoger dan gemiddeld. Dit geldt vooral voor mannen. Van de Turkse mannen van 55 tot 65 jaar ontving 61 procent eind 2001 een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Van de oudere Marokkaanse mannen maakte 46 procent gebruik van deze regeling. Het relatief lage opleidingsniveau van deze mensen verklaart voor een groot deel dit verschil met de autochtonen. Onder autochtone mannen van 55-64 jaar had 26 procent eind 2001 een arbeidsongeschiktheidsuitkering.

De WAO-instroom bestond in 2000 voor minder dan een kwart uit allochtonen. Turken en Marokkanen vormen een minderheid in deze instroom. In relatie tot het aantal voor de WAO verzekerde werknemers echter is het aantal Turken en Marokkanen dat instroomt in de WAO juist hoog. Door het aantal instromers in de WAO te delen door het aantal verzekerde werknemers, kan het instroomrisico worden berekend. Het instroomrisico van Turkse en Ma-

rookkaanse werknemers is respectievelijk 3,5 en 2,5 keer zo groot als dat van autochtone werknemers. Ook Surinaamse werknemers komen vaker dan autochtonen in de WAO terecht, maar hier is het verschil minder groot dan bij Turken en Marokkanen.

12.7 WAO-instroom in 2000

Vrouwen hebben een grotere kans om arbeidsongeschikt te worden dan mannen. Dat geldt zowel voor autochtonen als voor allochtonen. Terwijl gemiddeld 12 van de duizend verzekerde mannen instromen in de WAO, worden 20 van de duizend verzekerde vrouwen arbeidsongeschikt. Vooral Turkse vrouwen lopen een groot risico om in de WAO terecht te komen. In 2000 zijn 80 van de duizend werkende Turkse vrouwen ingestroomd in de WAO. Mede daardoor komen in de Turkse instroompopulatie meer vrouwen dan mannen voor. De Marokkaanse instroom bestaat echter voor het grootste deel uit mannen. Het aandeel oudere Turken en Marokkanen dat instroomt is opvallend hoog. Toch ligt hier de grootste piek niet in de leeftijdsklasse 55–64 jaar, zoals bij de meeste andere herkomstgroepen het geval is, maar in de klasse 45–54 jaar.

Het instroomrisico is afhankelijk van de plaats in het huishouden. Binnen alle herkomstgroepen lopen alleenstaande ouders het grootste risico om arbeidsongeschikt te worden. Bij Turken en Marokkanen loopt dit instroomrisico op tot respectievelijk 112 en 79 van de duizend verzekerde werknemers. Onder autochtonen lopen ook alleenstaanden een meer dan gemiddeld WAO-risico. Dat laatste geldt niet voor alle herkomstgroepen. Alleenstaande Turken en Marokkanen zijn naar verhouding ondervertegenwoordigd in de WAO-instroom.

Het instroomrisico in de WAO is niet in alle bedrijfstakken even groot. Mensen die werkzaam zijn bij schoonmaakbedrijven, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus of verpleeg- en bejaardentehuizen hebben een hoog risico om arbeidsongeschikt te worden. Turken en Marokanen in deze bedrijfstakken hebben een extra verhoogd risico. Van elke duizend Turken die als uitzendkracht werken, zijn er een jaar later 64 ingestroomd in de WAO. Het arbeidsongeschiktheidsrisico van Turken in de uitzendbranche is daarmee bijna vier keer zo hoog als dat van autochtone uitzendkrachten.

Cijfers standaardiseren

De niet-westers allochtone bevolking van 15 tot 65 jaar telt naar verhouding meer jongeren en minder ouderen dan de Nederlandse bevolking als geheel. Maar onder ouderen vinden we een groter percentage mensen met een uitkering dan onder jongeren. Wanneer we geen rekening houden met de verschillen in bevolkingsopbouw, zal dit de cijfers vertekenen.

Zogenaamde gestandaardiseerde cijfers houden wel rekening met de verschillen. Hierbij wordt namelijk een cijfer berekend voor de niet-westerse allochtonen alsof zij dezelfde verdeling naar geslacht en leeftijd hebben als de totale Nederlandse bevolking. Dit betekent bijvoorbeeld dat het percentage ouderen met een uitkering zwaarder meetelt. Omdat dit onder niet-westerse allochtonen veel hoger is dan onder autochtonen, laten de gestandaardiseerde cijfers grotere verschillen zien.

Naast verschillen in geslacht en leeftijd, zijn er ook verschillen in opleidingsniveau en beroep. Zo zijn er onder de niet-westerse allochtonen relatief meer lager opgeleiden. Als we hiermee rekening houden, zal het verschil in percentage uitkeringsontvangers tussen autochtonen en allochtonen weer kleiner worden.

In dit artikel zijn gestandaardiseerde uitkomsten opgenomen waarbij alleen rekening is gehouden met verschillen in de verdeling naar geslacht en leeftijd.

Tabellen

A. Bevolking

- A.1 Bevolking naar herkomstgroepering, 1 januari
- A.2 Allochtonen naar herkomstgroepering en geslacht, 1 januari 2003
- A.3 Bevolkingsaandeel naar herkomstgroepering, leeftijd en geslacht, 1 januari 2003
- A.4 Bevolkingsaandeel naar herkomstgroepering, generatie en leeftijd, 1 januari 2003
- A.5 Bevolkingsgroei, geboorte, sterfte en buitenlandse migratie naar herkomstgroepering, 2002
- A.6 Immigratie van niet-Nederlandse allochtonen naar migratiemotief, 2002
- A.7 Asielverzoeken naar herkomstgroepering, 1995–2002
- A.8 Bevolking in steden met meer dan 100 duizend inwoners naar herkomstgroepering, 1 januari 2003
- A.9 Huwelijken tussen een autochtoon en een allochtoon naar herkomstland allochtone partner, 1997–2001
- A.10 Huwelijken gesloten in de periode 1997–2001 naar herkomstland van de allochtone partner, 1 januari 2002

Hoofdstuk 3

- A.11 Bevolking naar huishoudenspositie en herkomstgroepering, 1 januari 1997 en 2002
- A.12 Alleenstaande moeders met thuiswonende kinderen naar burgerlijke staat en herkomstgroepering, 1 januari 2002

B. Onderwijs

- B.1a Eindexamenkandidaten voortgezet onderwijs naar schoolsoort en herkomstgroepering, 2002
- B.1b Eindexamenkandidaten voortgezet onderwijs naar schoolsoort en herkomstgroepering, 1999–2002
- B.2 Slagingspercentages in het voortgezet onderwijs, 2002
- B.3 Slagingspercentages voortgezet onderwijs naar herkomstgroepering en gemeentegrootte, 2002
- B.4 Doorstroom van geslaagde examenkandidaten naar voltijd vervolgonderwijs, 2002

Hoofdstuk 7

- B.5 Ingeschreven studenten in het hoger onderwijs naar herkomstgroepering, 1995/'96–2001/'02
- B.6 Percentage jongeren in Nederland dat is ingeschreven in het voltijd hoger onderwijs per herkomstgroepering

- B.7 Geslaagde studenten in het hoger onderwijs naar herkomstgroepering, 1995/'96–2000/'01
- B.8 Percentage jongeren in Nederland dat is geslaagd voor een afsluitend examen in het voltijd hoger onderwijs per herkomstgroepering
- B.9 Percentage ingeschreven studenten hbo naar sector, schooljaar 2001/'02
- B.10 Percentage ingeschreven studenten wo naar HOOP-gebied, schooljaar 2001/'02

C. Arbeid

Hoofdstuk 8

- C.1 Arbeidsmarktpositie van personen van 15–64 jaar, 1996–2002
- C.2 Werkzame beroepsbevolking en netto arbeidsparticipatie van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002
- C.3 Werkloze beroepsbevolking en werkloosheidspercentages van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002

Hoofdstuk 9

- C.4 Personen van 15–64 jaar met een of meerdere banen als werknemer als percentage van de herkomstgroep, ultimo oktober 2000
- C.5 Personen van 15–64 jaar met een of meerdere banen als werknemer als percentage van de overeenkomstige bevolkingsgroep (werknemers-aandeel), ultimo oktober 2000

Hoofdstuk 10

- C.6 Beroepsbevolking en deelnemers aan gesubsidieerde arbeid naar geslacht en herkomstgroepering
- C.7 Deelnemers aan gesubsidieerde arbeid naar herkomstgroepering en generatie, 31 december 2002
- C.8a Instroom in een ID-baan naar herkomstgroepering, generatie en instroomsituatie, 2002
- C.8b Uitstroom uit een ID-baan naar herkomstgroepering, generatie en uitstroombestemming, 2002
- C.9a Instroom in een WIW-dienstbetrekking naar herkomstgroepering, generatie en instroomsituatie, 2002
- C.9b Uitstroom uit een WIW-dienstbetrekking naar herkomstgroepering, generatie en uitstroombestemming, 2002
- C.10a Instroom in een WSW-baan naar herkomstgroepering en instroomsituatie, 2002
- C.10b Uitstroom uit een WSW-baan naar herkomstgroepering en uitstroombestemming, 2002

D. Inkomen

Hoofdstuk 11

- D.1 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van particuliere huishoudens met 52 weken inkomen, 1998–2000
- D.2a Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van huishoudens herkomstgroepering en sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner, 2000
- D.2b Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van particuliere huishoudens met 52 weken inkomen naar herkomstgroepering en samenstelling van het huishouden, 2000
- D.3 Particuliere huishoudens met 52 weken inkomen naar inkomenspositie en herkomstgroepering, 2000

E. Uitkeringen

Hoofdstuk 12

- E.1 Personen met een uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001
- E.2 Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001
- E.3 Personen met een bijstandsuitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001
- E.4 Personen met een WW-uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001
- E.5 Bevolking en personen met een uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001
- E.6 Personen met een uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, 1999–2001
- E.7 WAO-instroom in 2000, persoonskenmerken naar herkomstgroepering vergeleken met de verzekerdenpopulatie
- E.8 WAO-instroom in 2000, baankenmerken naar herkomstgroepering vergeleken met de verzekerdenpopulatie

A. Bevolking

Tabel A.1
Bevolking naar herkomstgroepering, 1 januari

	1995	2000	2002	2003	
	<i>x 1 000</i>				<i>1995=100</i>
Totaal	15 424	15 864	16 105	16 193	105
Autochtonen	12 976	13 089	13 140	13 154	101
Westerse allochtonen	1 317	1 367	1 407	1 416	107
Niet-westerse allochtonen	1 129	1 409	1 558	1 623	144
w.v.					
Eerste generatie	744	886	972	1 005	135
Tweede generatie	385	523	587	618	161
<i>Westerse landen</i>					
België	111	113	113	113	102
Duitsland	414	401	396	393	95
Frankrijk	26	30	32	32	126
Griekenland	10	11	12	12	124
Indonesië	413	405	403	401	97
Italië	31	34	35	36	114
Polen	24	29	32	34	141
Portugal	13	14	16	17	130
Spanje	28	30	31	31	111
Ver. Koninkrijk	66	69	75	76	115
Voormalig Joegoslavië	49	67	75	76	156
Voormalige Sovjet-Unie	11	23	35	39	343
<i>Niet-westerse landen</i>					
Turkije	264	309	331	341	129
Marokko	219	262	284	295	135
Suriname	276	303	315	321	116
Nederlandse Antillen en Aruba	86	107	125	129	150
Afghanistan	3	21	31	34	1 024
Brazilië	6	9	10	11	174
China	22	30	36	39	175
Colombia	5	7	8	9	185
Dominicaanse Republiek	5	7	9	9	178
Egypte	11	14	16	17	154
Ethiopië	8	9	10	10	134
Filippijnen	7	10	11	12	163
Ghana	12	16	17	18	148
Hongkong	17	18	18	18	105
India	9	12	13	13	140
Irak	8	33	41	42	510
Iran	14	23	27	28	200
Kaapverdië	16	18	19	19	118
Pakistan	14	16	17	18	130
Somalië	17	29	29	28	164
Vietnam	13	15	16	17	134

Tabel A.2
Allochtonen naar herkomstgroepering en geslacht, 1 januari 2003

	Eerste generatie		Tweede generatie	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
	<i>x 1 000</i>			
Westerse allochtonen	263	319	418	416
Niet-westerse allochtonen	518	486	315	303
<i>Westerse landen</i>				
<i>w.o.</i>				
België	15	21	38	39
Duitsland	41	63	142	147
Frankrijk	7	10	8	8
Griekenland	5	3	3	3
Indonesië	61	75	135	130
Italië	12	6	9	9
Polen	6	14	7	7
Portugal	6	5	3	3
Spanje	9	9	7	7
Ver. Koninkrijk	25	20	16	15
Voormalig Joegoslavië	28	28	10	10
Voormalige Sovjet-Unie	12	19	5	4
<i>Niet-westerse landen</i>				
<i>w.o.</i>				
Turkije	100	91	78	73
Marokko	89	75	67	65
Suriname	86	101	68	66
Nederlandse Antillen en Aruba	41	43	23	22
Afghanistan	18	13	2	2
Brazilië	2	4	2	2
China	13	14	6	6
Colombia	2	4	1	1
Dominicaanse Republiek	2	5	1	1
Egypte	8	3	3	3
Ethiopië	4	3	1	1
Filippijnen	2	6	2	2
Ghana	6	6	3	3
Hongkong	5	5	4	4
India	5	4	2	2
Irak	22	14	3	3
Iran	14	10	2	2
Kaapverdië	6	6	4	4
Pakistan	7	4	4	3
Somalië	11	9	4	4
Vietnam	6	6	3	3

Tabel A.3
Bevolkingsaandeel naar herkomstgroepering, leeftijd en geslacht, 1 januari 2003

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar of ouder
	%					
Mannen en Vrouwen						
Totaal	12,4	12,1	12,4	16,2	15,1	31,8
Autochtonen	11,8	11,6	11,5	15,7	15,3	34,1
Allochtonen	14,8	14,5	16,0	18,4	14,1	22,2
w.v.						
Westerse allochtonen	9,0	9,5	13,0	17,5	15,9	35,1
Niet-westerse allochtonen	20,0	18,8	18,7	19,1	12,5	10,9
w.o.						
Turkije	20,7	18,8	19,8	20,1	10,0	10,7
Marokko	23,1	20,0	19,9	17,1	9,1	10,8
Suriname	15,2	17,9	16,1	19,1	16,3	15,4
Nederlandse Antillen en Aruba	18,6	19,0	21,3	16,9	12,8	11,4
Mannen						
Totaal	12,8	12,5	12,6	16,6	15,4	30,0
Autochtonen	12,2	12,0	11,9	16,1	15,7	32,1
Allochtonen	15,2	15,0	15,7	18,8	14,1	21,2
w.v.						
Westerse allochtonen	9,6	10,0	12,9	17,8	16,0	33,7
Niet-westerse allochtonen	19,8	19,0	18,0	19,6	12,6	10,9
w.o.						
Turkije	20,4	18,6	18,4	20,9	10,7	10,9
Marokko	22,3	19,2	18,0	18,5	9,3	12,8
Suriname	16,2	18,9	16,2	18,5	15,6	14,6
Nederlandse Antillen en Aruba	19,3	19,5	21,5	17,3	12,5	10,0
Vrouwen						
Totaal	12,0	11,7	12,1	15,8	14,8	33,6
Autochtonen	11,4	11,2	11,2	15,2	14,9	36,0
Allochtonen	14,4	13,9	16,4	18,0	14,1	23,1
w.v.						
Westerse allochtonen	8,4	9,0	13,1	17,3	15,9	36,4
Niet-westerse allochtonen	20,1	18,6	19,4	18,6	12,5	10,8
w.o.						
Turkije	21,0	19,0	21,2	19,2	9,2	10,4
Marokko	23,9	20,8	22,1	15,5	9,0	8,6
Suriname	14,2	17,0	16,1	19,6	17,0	16,1
Nederlandse Antillen en Aruba	18,0	18,5	21,1	16,6	13,1	12,8

Tabel A.4
Bevolkingsaandeel naar herkomstgroepering, generatie en leeftijd, 1 januari 2003

	Eerste generatie						Tweede generatie						Totaal
	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50 jaar	
	%												x 1 000
Westerse allochtonen	2	3	6	8	7	17	7	7	7	10	9	18	1416
Niet-westerse allochtonen	2	7	13	18	12	11	18	12	6	1	0	0	1623
<i>Westerse landen</i>													
België	2	2	5	6	6	11	9	7	6	7	9	31	113
Duitsland	1	1	3	5	4	12	5	4	4	8	9	44	393
Frankrijk	4	4	12	13	8	11	13	9	7	6	5	6	32
Griekenland	2	4	10	14	11	17	13	9	8	9	1	1	12
Indonesië	0	0	1	2	5	25	3	8	12	18	16	8	401
Italië	1	2	7	11	8	19	9	8	11	17	4	3	36
Polen	2	4	16	12	11	13	12	6	3	3	8	10	34
Portugal	3	4	15	15	12	19	11	9	7	5	0	0	17
Spanje	2	2	11	12	9	21	11	10	11	10	1	0	31
Ver. Koninkrijk	3	4	8	16	13	16	11	10	7	5	3	5	76
Voormalig Joegoslavië	2	11	13	19	13	16	13	4	6	1	0	1	76
Voormalige Sovjet-Unie	6	14	18	19	12	10	11	1	0	1	3	6	39
<i>Niet-westerse landen</i>													
Turkije	1	3	12	19	10	11	20	15	8	1	0	0	341
Marokko	1	4	14	17	9	11	22	16	6	0	0	0	295
Suriname	1	3	8	16	16	15	15	15	8	3	1	1	321
Antillen/Aruba	4	9	15	14	12	11	14	10	6	3	1	0	129
Afghanistan	11	25	18	19	11	7	9	0	0	0	0	0	34
Brazilië	4	8	14	20	11	4	20	11	4	1	1	2	11
China	3	9	20	16	10	12	15	8	4	1	1	2	39
Colombia	4	10	15	17	15	7	21	8	2	0	0	0	9
Dominicaanse Republiek	2	12	18	20	13	8	19	6	1	0	0	0	9
Egypte	4	2	7	21	20	6	24	12	3	1	0	0	17
Ethiopië	2	10	16	24	15	4	19	8	1	0	0	0	10
Filippijnen	3	5	13	19	15	10	19	11	4	1	0	0	12
Ghana	1	4	9	20	26	4	26	9	1	0	0	0	18
Hongkong	0	2	6	13	20	16	9	16	15	2	0	0	18
India	3	4	13	19	14	15	16	8	4	2	1	1	13
Irak	6	18	16	24	13	7	14	1	0	0	0	0	42
Iran	2	15	14	25	19	10	11	3	1	1	0	0	28
Kaapverdië	0	4	7	15	17	15	15	17	9	1	0	0	19
Pakistan	3	6	12	19	15	7	20	14	5	0	0	0	18
Somalië	3	17	19	21	7	4	28	1	0	0	0	0	28
Vietnam	0	4	18	20	18	8	17	12	2	0	0	0	17

Tabel A.5
Bevolkingsgroei, geboorte, sterfte en buitenlandse migratie naar herkomstgroepering, 2002

	Bevolkings- groei ¹⁾	Geboorte	Sterfte	Immigratie	Emigratie ²⁾
<i>x 1 000</i>					
Totaal	87,3	202,1	142,4	121,3	96,9
Autochtonen	13,5	156,8	127,3	17,3	33,4
Westerse allochtonen	9,6	12,2	11,8	42,1	33,7
Niet-westerse allochtonen	64,3	33,1	3,3	61,9	29,8
Eerste generatie	32,9		2,7	58,8	24,3
Tweede generatie	31,4	33,1	0,5	3,1	5,6
w.o.					
Turkije	10,7	6,6	0,6	6,6	2,2
Marokko	11,2	7,7	0,5	5,5	2,0
Suriname	5,5	4,6	1,1	3,7	2,3
Ned. Antillen en Aruba	4,4	2,4	0,3	6,2	4,3
Overig niet-westers	32,4	11,9	0,8	39,8	19,1

¹⁾ Inclusief saldo overige correcties (het verschil tussen de begin- en eindstand van de bevolking nadat de componenten geboorte, sterfte, migratie en administratieve correcties zijn verrekend).

²⁾ Inclusief saldo administratieve correcties.

Tabel A.6
Immigratie van niet-Nederlandse allochtonen naar migratiemotief, 2002

	Arbeid	Asiel	Gezinsher- eniging ¹⁾	Gezins- vorming	Overig ²⁾
<i>x 1 000</i>					
Westerse allochtonen	14,8	3,2	6,1	6,2	6,9
Niet-westerse allochtonen	3,2	15,9	8,4	14,5	7,2
Eerste generatie	3,1	15,9	7,6	14,5	7,1
Tweede generatie	0,0		0,8	0,0	0,0
w.o.					
Turkije	0,4	0,4	1,3	3,6	0,2
Marokko	0,1	0,1	1,6	3,1	0,3
Suriname	0,1	0,0	0,7	1,3	0,2
Overig niet-westers	2,6	15,4	4,8	6,6	6,5

¹⁾ Inclusief meemigrerende gezinsleden.

²⁾ De groep overig bestaat uit studenten, stagiaires, au pairs, economisch niet-actieven en mensen die naar Nederland komen voor een medische behandeling.

Bron: Centraal Register Vreemdelingen.

Tabel A.7
Asielverzoeken naar herkomstgroepering, 1995–2002¹⁾

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ingediende asielverzoeken								
Totaal	29 260	22 860	34 440	45 220	39 300	43 560	32 580	18 670
w.v.								
Europa	9 530	4 850	7 450	13 550	12 950	13 140	7 030	3 790
Azië en Midden-Oosten	10 010	12 010	20 700	20 830	13 600	15 420	9 710	4 930
Afrika	8 930	5 610	5 700	9 920	11 710	13 740	14 610	9 360
Amerika	60	50	50	100	110	80	100	70
Onbekend en staatloos	730	340	540	820	920	1 180	1 120	510
w.o.								
Afghanistan	1 910	3 020	5 920	7 120	4 400	5 030	3 630	1 080
Angola	740	420	370	610	1 590	2 180	4 110	1 890
Irak	2 430	4 380	9 640	8 300	3 700	2 750	1 330	1 020
Iran	2 700	1 520	1 250	1 680	1 530	2 530	1 520	670
Sierra Leone	390	250	390	480	1 280	2 000	2 410	1 610
Somalië	3 980	1 460	1 280	2 780	2 730	2 100	1 100	540
Turkije	700	690	1 140	1 220	1 490	2 250	1 400	640
Voormalig Joegoslavië	6 150	1 970	3 780	4 290	5 080	5 650	2 200	860
Ingewilligde asielverzoeken								
Totaal	18 500	23 590	16 990	15 100	13 500	9 730	10 580	8 820
w.v.								
Europa	8 460	6 120	3 180	1 010	5 440	1 390	1 380	1 390
Azië en Midden-Oosten	6 660	11 640	10 610	11 300	5 710	4 990	4 240	2 800
Afrika	3 230	5 630	3 030	2 690	2 250	3 190	3 680	4 300
Amerika	30	20	20	0	10	10	20	10
Onbekend en staatloos	130	180	150	100	90	150	1 250 ²⁾	320
w.o.								
Afghanistan	1 610	4 220	4 240	3 990	4 360	3 400	2 460	310
Angola	350	250	200	140	180	580	310	930
Irak	2 770	4 940	4 340	5 990	540	500	1 050	1 520
Iran	1 380	1 490	1 100	600	290	310	230	390
Sierra Leone	60	130	50	130	160	280	1 420	1 210
Somalië	1 950	3 640	1 180	880	970	870	550	550
Turkije	150	320	170	150	70	80	140	120
Voormalig Joegoslavië	7 870	4 570	2 260	350	4 320	720	770	370
Verwijderde asielzoekers								
Totaal	14 510	16 480	18 880	14 340	18 340	16 620	16 020	21 260
w.v.								
Europa	6 230	5 790	6 640	6 090	8 900	7 680	5 570	6 000
Azië en Midden-Oosten	4 070	5 170	6 710	4 320	5 310	4 740	5 380	6 900
Afrika	3 560	5 010	4 980	3 390	3 660	3 760	4 610	7 710
Amerika	130	110	110	90	90	80	60	90
Onbekend en staatloos	510	400	440	460	370	350	400	570
w.o.								
Afghanistan	490	590	480	670	970	660	1 090	880
Angola	130	520	430	180	110	160	260	760
Irak	410	630	1 040	1 190	1 940	1 310	1 770	2 420
Iran	790	1 110	1 070	440	470	730	780	1 010
Sierra Leone	120	170	160	150	200	290	490	800
Somalië	680	1 020	1 120	680	860	890	940	1 530
Turkije	410	630	790	820	660	880	1 260	1 050
Voormalig Joegoslavië	2 690	2 300	2 910	3 280	6 200	4 150	2 170	2 300

¹⁾ De cijfers zijn afgerond op tientallen.

²⁾ Door de wijze van registratie bij de IND van verleende verblijfsvergunningen regulier voor bepaalde tijd op grond van het 3-jarenbeleid, is voor deze groep in 2001 de nationaliteit niet toe te delen.

Bron: Ministerie van Justitie, IND.

Tabel A.8
Bevolking in steden met meer dan 100 duizend inwoners naar herkomstgroepering, 1 januari 2003

	Totaal	Autochtonen	Allochtonen		
			Totaal	Westerse	Niet-westerse
	<i>x 1 000</i>	%			
Nederland	16 193	81,2	18,8	8,7	10,0
Amsterdam	737	52,8	47,2	13,7	33,5
Rotterdam	600	56,3	43,7	9,9	33,9
's-Gravenhage	464	57,2	42,8	12,4	30,4
Utrecht	265	70,0	30,0	9,9	20,1
Eindhoven	206	74,5	25,5	11,5	14,0
Tilburg	198	78,7	21,3	8,1	13,2
Groningen	177	82,1	17,9	9,1	8,7
Almere	165	68,7	31,3	9,7	21,6
Breda	164	80,5	19,5	9,9	9,6
Nijmegen	156	76,1	23,9	12,1	11,8
Apeldoorn	156	85,6	14,4	7,8	6,6
Enschede	152	73,7	26,3	12,6	13,7
Haarlem	147	77,7	22,3	10,3	12,0
Arnhem	142	72,1	27,9	11,5	16,3
Zaanstad	139	77,0	23,0	8,5	14,5
's-Hertogenbosch	133	81,6	18,4	8,6	9,8
Amersfoort	131	78,8	21,2	8,5	12,7
Haarlemmermeer	123	81,1	18,9	9,8	9,0
Maastricht	122	78,9	21,1	14,5	6,6
Dordrecht	120	74,1	25,9	9,8	16,1
Leiden	118	75,2	24,8	11,5	13,3
Zoetermeer	113	75,0	25,0	11,3	13,7
Zwolle	110	85,3	14,7	6,6	8,1
Emmen	108	89,7	10,3	6,8	3,5
Ede	105	86,3	13,7	7,1	6,6

Tabel A.9**Huwelijken tussen een autochtoon en een allochtoon naar herkomstland allochtone partner, 1997–2001**

	Jaarlijks gemiddeld aantal	Aandeel in huwelijken van betreffende herkomstgroepering
		%
<i>Westerse landen</i>		
Nederlands-Indië/Indonesië	4 025	86
Duitsland	2 657	86
België	812	86
Verenigd Koninkrijk	555	79
Polen	368	87
Voormalige Sovjet-Unie	338	80
Voormalig Joegoslavië	200	33
<i>Niet-westerse landen</i>		
Turkije	298	11
Marokko	342	13
Suriname	878	43
Ned. Antillen en Aruba	417	61
Thailand	181	98
Filipijnen	162	90
Brazilië	130	87

Tabel A.10
Huwelijken gesloten in de periode 1997–2001 naar herkomstland van de allochtone partner, 1 januari 2002

	Man en vrouw eerste generatie allochtoon (zelfde land)	Man en vrouw eerste generatie allochtoon (verschillend land) ¹⁾	Man eerste generatie, vrouw tweede generatie allochtoon ¹⁾	Man tweede generatie, vrouw eerste generatie allochtoon ²⁾	Man eerste generatie, vrouw autochtoon
Totaal	33 194	6 369	6 369	4 939	12 983
<i>Westerse landen</i>					
w.o.					
Nederlands-Indië/Indonesië	641	216	177	1 071	1 144
Duitsland	449	369	229	641	1 382
België	171	155	76	168	689
Verenigd Koninkrijk	234	332	87	51	996
Voormalig Joegoslavië	1 644	156	144	90	323
Polen	173	24	13	48	74
Voormalige Sovjet-Unie	347	37	10	27	70
Italië	70	112	67	73	308
Frankrijk	99	85	39	29	291
Verenigde Staten	147	126	56	19	359
Spanje	53	76	40	40	185
Hongarije	31	7	6	37	30
Oostenrijk	11	26	21	30	61
Roemenië	110	15	6	3	59
Griekenland	46	44	34	25	149
Portugal	90	50	19	17	92
Voormalig Tsjecho-Slowakije	32	9	8	8	38
Australië	27	31	13	5	133
Canada	14	34	14	3	78
Zwitserland	7	27	10	16	70
Japan	200	15	3	5	7
<i>Niet-westerse landen</i>					
w.o.					
Turkije	7 156	430	2 538	1 667	820
Marokko	8 845	413	1 439	326	858
Suriname	4 320	424	616	294	1 029
Ned. Antillen en Aruba	828	275	128	55	600
Egypte	709	292	58	8	390
China	748	88	30	37	11
Irak	693	219	19	–	85
Iran	514	116	24	2	182
Thailand	14	3	2	1	23
Filippijnen	75	6	3	5	17
Brazilië	54	27	7	8	69
Vietnam	500	29	1		22
India	342	103	14	8	56
Zuidafrika	103	48	17	6	102
Pakistan	324	151	43	10	47
Nigeria	84	117	27	1	202
Sri Lanka	436	13	1		33
Hongkong	86	207	37	28	15
Colombia	40	20	6	2	28
Afganistan	372	56	2		16
Ghana	217	41	11		83
Kaapverdië	229	35	14	6	36
Somalië	332	41	4		23
Tunesië	139	44	33	5	146
Algerije	83	124	24	9	128
Dominicaanse Republiek	40	21	3		17
Syrië	187	78	3		46
Ethiopië	153	74	3		34

¹⁾ Gerangschikt naar geboorteland van de man.

²⁾ Gerangschikt naar geboorteland van de ouders van de man.

Man autochtoon, vrouw eerste generatie allochtoon	Man tweede generatie allochtoon, vrouw autochtoon	Man autochtoon, vrouw tweede generatie allochtoon	Man en vrouw tweede generatie allochtoon ²⁾	Totaal
24 060	18 875	19 470	3 236	129 495
1 863	8 576	8 540	1 233	23 461
2 564	4 746	4 593	446	15 419
1 022	1 142	1 208	100	4 731
880	428	469	50	3 527
372	125	179	27	3 060
1 468	150	149	21	2 120
1 479	79	61	7	2 117
250	534	569	72	2 055
500	257	279	27	1 606
632	82	87	14	1 522
420	228	305	30	1 377
256	177	184	16	744
118	206	215	22	710
388	8	16	1	606
67	90	86	18	559
147	57	66	17	555
314	57	77	9	552
147	39	54	2	451
183	48	64	6	444
109	88	90	7	424
129	5	10	2	376
343	150	175	642	13 921
622	104	126	106	12 839
2 057	608	694	229	10 271
613	379	495	50	3 423
23	19	17	3	1 519
257	19	44	14	1 248
32	4	7		1 059
128	6	19	1	992
859	15	7	1	925
774	9	8	1	898
544	15	22		746
132	2	2		688
79	30	31	2	665
264	35	52	7	634
20	3	4		602
151	1	2	1	586
34	1	4		522
70	18	32	17	510
372	1	6	1	476
13				459
90		1		443
86	11	13	6	436
21				421
25	7	13	1	413
20	5	12	2	407
275	3	2		361
15	4			333
49	1			314

Tabel A.11
Bevolking naar huishoudenspositie en herkomstgroepering, 1 januari 1997 en 2002

	Thuis- wonend kind	Alleen- staand	Samen- wonend	Eenouder	Overig	Institu- tioneel	Totaal
Mannen							
	<i>x 1 000</i>						
2002 ¹⁾							
Autochtoon	1 994	799	3 510	50	74	64	6 492
Westers allochtoon	167	127	354	7	17	6	678
Niet-westers allochtoon	326	149	271	8	43	6	803
Totaal	2 487	1 074	4 136	65	134	77	7 972
Groei tussen 1997 en 2002							
Autochtoon	-38	64	48	5	0	-8	72
Westers allochtoon	2	16	14	1	3	0	36
Niet-westers allochtoon	60	36	59	2	10	1	168
Totaal	24	116	122	8	13	-8	275
	%						
Relatieve groei tussen 1997 en 2002							
Autochtoon	-1,9	8,7	1,4	11,5	0,6	-11,4	1,1
Westers allochtoon	1,0	15,0	4,3	14,2	17,9	-5,4	5,6
Niet-westers allochtoon	22,5	31,8	27,9	36,6	30,3	11,4	26,4
Totaal	1,0	12,1	3,0	14,3	10,7	-9,4	3,6
Vrouwen							
	<i>x 1 000</i>						
2002 ¹⁾							
Autochtoon	1 692	1 060	3 471	230	76	120	6 649
Westers allochtoon	142	141	380	39	16	11	729
Niet-westers allochtoon	295	79	270	77	31	3	756
Totaal	2 128	1 280	4 121	346	123	134	8 133
Groei tussen 1997 en 2002							
Autochtoon	-8	42	36	8	0	-21	56
Westers allochtoon	1	14	19	3	2	-2	38
Niet-westers allochtoon	53	24	63	20	8	0	170
Totaal	46	80	118	31	10	-22	263
	%						
Relatieve groei tussen 1997 en 2002							
Autochtoon	-0,5	4,1	1,0	3,4	-0,2	-14,8	0,8
Westers allochtoon	1,0	11,2	5,2	8,2	15,4	-13,6	5,5
Niet-westers allochtoon	22,0	44,7	30,6	35,8	35,8	7,4	29,0
Totaal	2,2	6,7	2,9	9,8	9,0	-14,3	3,3

¹⁾ Voorlopige cijfers.

Tabel A.12

Alleenstaande moeders met thuiswonende kinderen naar burgerlijke staat en herkomstgroepering, 1 januari 2002¹⁾

	Totaal	Ongehuwd	Gehuwd	Verweduwd	Gescheiden
	<i>x 1 000</i>				
Autochtoon	229,6	44,8	13,8	57,7	113,3
Turkije	9,0	0,7	2,8	1,0	4,6
Marokko	6,6	0,6	1,5	0,8	3,6
Suriname	27,7	12,3	1,9	1,0	12,5
Nederlandse Antillen en Aruba	11,9	7,9	0,8	0,2	3,0
Overig niet-westers allochtoon	61,0	17,5	7,5	8,7	27,3
Totaal	345,9	83,7	28,4	69,5	164,3
	%				
Autochtoon	100	19	6	25	49
Turkije	100	7	31	11	51
Marokko	100	10	23	13	54
Suriname	100	44	7	4	45
Nederlandse Antillen en Aruba	100	66	7	1	25
Overig niet-westers allochtoon	100	29	12	14	45
Totaal	100	24	8	20	47
	<i>x 1 000</i>				
Groei tussen 1997 en 2002					
Autochtoon	7,6	9,5	-1,3	-9,8	9,2
Turkije	2,6	0,2	0,6	0,2	1,6
Marokko	2,3	0,3	0,4	0,2	1,4
Suriname	2,4	2,2	-0,7	0,0	0,9
Nederlandse Antillen en Aruba	4,2	3,3	0,1	0,0	0,8
Overig niet-westers allochtoon	11,8	6,8	0,9	-0,1	4,2
Totaal	30,8	22,4	-0,2	-9,5	18,0

¹⁾ Voorlopige cijfers.

B. Onderwijs

Tabel B.1a
Eindexamenkandidaten voortgezet onderwijs naar schoolsoort, 2002

	Vbo	Mavo	Havo	Vwo	Totaal
	%				x 1 000
Totaal	30,2	31,1	22,4	16,3	159,1
Man	34,5	30,1	20,6	14,8	78,6
Vrouw	26,1	32,0	24,2	17,7	80,6
Autochtonen	28,2	31,2	23,4	17,2	128,0
Man	32,9	30,1	21,4	15,6	63,4
Vrouw	23,6	32,2	25,4	18,8	64,6
Westerse allochtonen	25,8	30,5	23,3	20,4	10,3
Man	29,4	30,6 ¹⁾	21,7	18,3	5,1
Vrouw	22,3	30,3 ¹⁾	24,9	22,5	5,2
Niet-westerse allochtonen	44,9	30,6	16,0	8,4	20,9
Man	47,2	29,7	15,0	8,1 ¹⁾	10,1
Vrouw	42,7	31,5	17,0	8,8 ¹⁾	10,8
Eerste generatie	51,2	28,5	13,8	6,4	6,5
Tweede generatie	42,0	31,6	17,0	9,3	14,4
w.o.					
Turkije	49,9	32,5	13,1	4,5	4,5
Marokko	53,7	29,1	12,6	4,7	4,4
Suriname	44,6 ¹⁾	30,9 ¹⁾	16,0 ¹⁾	8,5 ¹⁾	5,0
Nederlandse Antillen en Aruba	45,4 ¹⁾	28,6 ¹⁾	15,2 ¹⁾	10,8	1,7

¹⁾ De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van het Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.1b
Eindexamenkandidaten voortgezet onderwijs naar schoolsoort en herkomstgroepering, 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
	<i>x 1 000</i>			
Totaal vbo	50,2	47,8	46,6	48,1
Autochtonen	38,5	36,5	35,4	36,1
Westerse allochtonen	3,2	2,8	2,6	2,6
Niet-westerse allochtonen	8,5	8,5	8,5	9,4
Totaal mavo	47,3	47,8	47,2	49,5
Autochtonen	38,3	38,8	38,1	39,9
Westerse allochtonen	3,2	3,1	3,0	3,1
Niet-westerse allochtonen	5,7	5,9	6,2	6,4
Totaal havo	43,4	43,5	33,5	35,7
Autochtonen	36,8	36,6	28,2	29,9
Westerse allochtonen	3,1	3,1	2,3	2,4
Niet-westerse allochtonen	3,4	3,8	3,0	3,4
Totaal vwo	30,8	29,9	29,4	25,9
Autochtonen	26,4	25,4	25,0	22,0
Westerse allochtonen	2,5	2,5	2,4	2,1
Niet-westerse allochtonen	2,0	2,0	2,1	1,8

Bron: Inspectie van het Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.2
Slagingspercentages in het voortgezet onderwijs, 2002

	Vbo	Mavo	Havo	Vwo
	%			
Totaal	95	95	90	93
Man	95	95 ¹⁾	90 ¹⁾	93 ¹⁾
Vrouw	96	95 ¹⁾	90 ¹⁾	93 ¹⁾
Autochtonen	97	97	91	94
Man	96	97 ¹⁾	91 ¹⁾	94 ¹⁾
Vrouw	98	97 ¹⁾	91 ¹⁾	94 ¹⁾
Westerse allochtonen	95	95	87	92
Man	93	95 ¹⁾	87 ¹⁾	92 ¹⁾
Vrouw	97	95 ¹⁾	86 ¹⁾	92 ¹⁾
Niet-westerse allochtonen	91	86	80	83
Man	90	86 ¹⁾	81 ¹⁾	83 ¹⁾
Vrouw	93	86 ¹⁾	80 ¹⁾	84 ¹⁾
Eerste generatie	91 ¹⁾	84	77	83 ¹⁾
Tweede generatie	91 ¹⁾	87	82	83 ¹⁾
w.o.				
Turkije	88	78	75	77
Marokko	92 ¹⁾	87 ¹⁾	85	79 ¹⁾
Suriname	93	88	77	78
Nederlandse Antillen en Aruba	91 ¹⁾	91	84 ¹⁾	93

¹⁾ De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep

Tabel B.3
Slagingspercentages voortgezet onderwijs naar herkomstgroepering en gemeentegrootte, 2002

	Vbo	Mavo	Havo	Vwo
	%			
Totaal	95	95	90	93
Vier grote gemeenten	92	90	86	91
Overige gemeenten	96	96	90	93
Totaal autochtonen	97	97	91	94
Vier grote gemeenten	95	95	91 ¹⁾	94 ¹⁾
Overige gemeenten	97	97	91 ¹⁾	94 ¹⁾
Totaal westerse allochtonen	95	95	87	92
Vier grote gemeenten	95 ¹⁾	91	85 ¹⁾	91 ¹⁾
Overige gemeenten	95 ¹⁾	95	87 ¹⁾	92 ¹⁾
Totaal niet-westerse allochtonen	91	86	80	83
Vier grote gemeenten	91 ¹⁾	85	79 ¹⁾	81 ¹⁾
Overige gemeenten	91 ¹⁾	87	81 ¹⁾	84 ¹⁾

¹⁾ De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van het Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.4
Doorstroom van geslaagde examenkandidaten naar voltijd vervolgonderwijs, 2002

	Vo	Bol	Hbo	Wo	Overig
Autochtonen	%				
Vbo	1	49			50
Mavo	7	66			27
Havo	3	5	76		16
Vwo			18	67	15
Niet-westerse allochtonen					
Vbo	1	74			25
Mavo	9	75			16
Havo	3	3	83		10
Vwo			7	79	14

Toelichting:

Vo: voortgezet onderwijs, voltijd.

Bol: beroepsopleidende leerweg, voltijd.

Overig: Stroom niet of niet direct door naar een voltijd vervolgonderwijs. Ook doorstroom naar de beroepsbegeleidende leerweg is begrepen in de categorie overig.

Tabel B.5
Inggeschreven studenten in het hoger onderwijs naar herkomstgroepering, 1995/96–2001/02

	1995/'96	1996/'97	1997/'98	1998/'99	1999/'00	2000/'01	2001/'02
	<i>x 1 000</i>						
Hoger beroepsonderwijs							
Totaal	229,0	231,5	235,2	239,0	246,2	247,5	249,2
Autochtonen	194,9	194,9	195,7	195,6	197,7	195,9	193,8
Allochtonen	22,4	24,4	26,2	28,2	30,7	32,6	34,3
Westerse allochtonen	14,0	14,2	14,4	14,7	15,2	15,5	15,8
Niet-westerse allochtonen	8,5	10,2	11,8	13,5	15,4	17,0	18,5
w.v.							
Eerste generatie	4,6	5,3	5,7	5,9	6,2	6,3	6,6
Tweede generatie	3,9	4,9	6,1	7,5	9,2	10,8	11,9
w.o.							
Marokko	1,1	1,6	2,0	2,4	2,8	3,1	3,4
Turkije	1,4	1,7	1,9	2,3	2,8	3,1	3,4
Suriname	2,8	3,2	3,6	3,9	4,2	4,5	4,7
Nederlandse Antillen en Aruba	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6
Overig niet-westers	2,2	2,7	3,1	3,6	4,2	4,9	5,5
Overige ¹⁾	11,7	12,3	13,4	15,2	17,8	19,1	21,1
Wetenschappelijk onderwijs							
Totaal	167,3	154,2	148,7	147,9	150,5	153,6	159,2
Autochtonen	137,4	125,4	119,7	117,9	119,4	121,0	124,6
Allochtonen	21,7	20,8	20,8	21,4	22,2	23,3	24,8
Westerse allochtonen	14,4	13,3	12,7	12,6	12,7	13,0	13,4
Niet-westerse allochtonen	7,3	7,5	8,1	8,7	9,4	10,3	11,4
w.v.							
Eerste generatie	4,1	4,1	4,1	4,2	4,2	4,3	4,4
Tweede generatie	3,1	3,5	4,0	4,5	5,3	6,0	7,0
w.o.							
Marokko	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,3
Turkije	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,7
Suriname	2,4	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,7
Nederlandse Antillen en Aruba	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2
Overig niet-westers	2,5	2,6	2,9	3,2	3,6	4,0	4,6
Overige ¹⁾	8,2	8,0	8,1	8,6	8,9	9,4	9,7

¹⁾ Zie toelichting in de tekst.

Bron: CBS, IB-groep.

Tabel B.6
Percentage jongeren in Nederland dat is ingeschreven in het voltijd hoger onderwijs per herkomstgroepering

	1995/'96	1996/'97	1997/'98	1998/'99	1999/'00	2000/'01	2001/'02
<i>% 19 tot en met 23-jarigen ¹⁾</i>							
Hoger beroepsonderwijs							
Totaal	16,1	16,9	17,6	18,0	18,3	18,0	18,0
Autochtonen	17,2	18,0	18,7	19,0	19,2	18,9	18,9
Allochtonen	8,2	9,0	9,6	10,0	10,5	10,4	10,4
Westerse allochtonen	12,3	12,9	13,3	13,5	13,8	13,6	13,7
Niet-westerse allochtonen	5,3	6,3	7,2	7,8	8,5	8,6	8,7
w.v.							
Eerste generatie	3,7	4,3	4,8	5,0	5,2	5,0	4,9
Tweede generatie	10,2	11,1	12,0	12,7	13,4	13,3	13,3
w.o.							
Turkije	3,4	4,3	4,8	5,8	6,8	7,3	7,9
Marokko	3,6	4,7	5,8	6,7	7,5	7,8	8,3
Suriname	7,4	8,7	10,2	10,8	11,7	11,5	11,8
Nederlandse Antillen en Aruba	6,9	7,6	8,0	7,7	7,4	6,9	6,7
<i>% 20 tot en met 24-jarigen ²⁾</i>							
Wetenschappelijk onderwijs							
Totaal	9,3	9,0	9,0	9,2	9,5	9,7	9,9
Autochtonen	9,6	9,3	9,3	9,5	9,9	10,1	10,4
Allochtonen	6,2	6,0	6,0	6,1	6,2	6,2	6,3
Westerse allochtonen	9,7	9,3	9,2	9,3	9,4	9,4	9,5
Niet-westerse allochtonen	3,6	3,6	3,8	4,0	4,2	4,3	4,5
w.v.							
Eerste generatie	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,5
Tweede generatie	8,3	7,8	7,5	7,3	7,2	7,2	7,3
w.o.							
Turkije	1,9	2,1	2,4	2,6	2,8	2,9	3,0
Marokko	1,5	1,7	1,9	1,9	2,1	2,4	2,7
Suriname	4,5	4,5	4,6	4,8	5,0	5,3	5,5
Nederlandse Antillen en Aruba	4,8	4,5	4,6	4,5	4,3	4,1	4,0

¹⁾ Het grootste gedeelte van de ingeschreven hbo-studenten heeft deze leeftijd.

²⁾ Het grootste gedeelte van de ingeschreven wo-studenten heeft deze leeftijd.

Bron: CBS, IB-groep.

Tabel B.7
Aantallen geslaagde studenten in het hoger onderwijs naar herkomstgroepering, 1995/96–2000/01

	1995/'96	1996/'97	1997/'98	1998/'99	1999/'00	2000/'01
	<i>x 1 000</i>					
Hoger beroepsonderwijs						
Totaal	43,2	43,4	42,5	43,2	44,4	43,8
Autochtonen	37,7	37,7	36,7	36,7	37,2	36,1
Allochtonen	3,3	3,5	3,5	3,8	3,9	4,2
Westerse allochtonen	2,3	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3
Niet-westerse allochtonen	0,9	1,1	1,3	1,5	1,6	1,9
w.v.						
Eerste generatie	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Tweede generatie	0,4	0,4	0,6	0,7	0,8	1,1
w.o.						
Marokko	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,4
Turkije	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Suriname	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Nederlandse Antillen en Aruba	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Overig niet-westers	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
Overige ¹⁾	2,2	2,2	2,3	2,7	3,3	3,5
Wetenschappelijk onderwijs						
Totaal	28,7	25,3	22,3	20,6	20,1	20,3
Autochtonen	24,4	21,6	18,8	17,2	16,8	16,6
Allochtonen	3,1	2,8	2,5	2,5	2,3	2,5
Westerse allochtonen	2,2	2,0	1,7	1,7	1,5	1,6
Niet-westerse allochtonen	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
w.v.						
Eerste generatie	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5
Tweede generatie	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4
w.o.						
Marokko	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Turkije	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Suriname	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
Nederlandse Antillen en Aruba	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Overig niet-westers	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Overige ¹⁾	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1

¹⁾ Zie toelichting in de tekst.

²⁾ Gegevens zijn nog niet bekend.

Bron: CBS, IB-groep.

Tabel B.8
Percentage jongeren in Nederland dat is geslaagd voor een afsluitend examen in het voltijd hoger onderwijs per
herkomstgroepering

	1995/'96	1996/'97	1997/'98	1998/'99	1999/'00	2000/'01
	% 21 tot en met 26-jarigen ¹⁾					
Hoger beroepsonderwijs						
Totaal	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	3,7
Autochtonen	3,5	3,7	3,8	4,0	4,1	4,0
Allochtonen	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5	1,5
Westerse allochtonen	1,9	2,2	2,1	2,2	2,3	2,2
Niet-westerse allochtonen	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1
w.v.						
Eerste generatie	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Tweede generatie	1,7	1,5	1,8	1,8	1,9	2,1
w.o.						
Turkije	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,8
Marokko	0,3	0,5	0,5	0,7	0,9	1,0
Suriname	1,0	1,0	1,3	1,2	1,4	1,5
Nederlandse Antillen en Aruba	1,0	1,1	1,2	1,2	1,1	0,9
	% 22 tot en met 27-jarigen ²⁾					
Wetenschappelijk onderwijs						
Totaal	1,7	1,6	1,4	1,4	1,4	1,5
Autochtonen	1,8	1,7	1,6	1,5	1,6	1,6
Allochtonen	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
Westerse allochtonen	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2
Niet-westerse allochtonen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
w.v.						
Eerste generatie	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3
Tweede generatie	1,5	1,4	1,2	1,0	0,9	0,9
w.o.						
Turkije	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Marokko	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Suriname	0,6	0,7	0,5	0,6	0,5	0,5
Nederlandse Antillen en Aruba	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5

¹⁾ Het grootste gedeelte van de geslaagde hbo-studenten heeft deze leeftijd.

²⁾ Het grootste gedeelte van de geslaagde wo-studenten heeft deze leeftijd.

Bron: CBS, IB-groep.

Tabel B.9
Percentage ingeschreven studenten hbo naar sector, schooljaar 2001/02

	Agra- risch	Tech- nisch	Econo- misch	Gezond- heid	Sociaal- agogisch	Kunst	Peda- gogisch	Totaal
	%							
Totaal	3,1	19,2	35,9	7,8	11,3	6,4	16,3	100
Man	3,9	33,9	40,8	3,0	4,3	6,0	8,1	100
Vrouw	2,4	5,5	31,2	12,3	17,9	6,8	23,9	100
Autochtonen	3,5	19,7	33,8	8,2	11,8	5,1	17,9	100
Man	4,3	35,4	39,4	3,0	4,4	4,7	8,7	100
Vrouw	2,7	5,0	28,7	13,1	18,7	5,4	26,5	100
Westerse allochtonen	1,6	18,7	40,0	6,2	11,6	8,4	13,7	100
Man	1,8	31,2	44,1	3,1	5,0	7,8	7,3	100
Vrouw	1,4	6,4	36,0	9,2	18,1	8,9	19,9	100
Niet-westerse allochtonen	0,5	19,1	48,3	3,6	14,0	3,2	11,2	100
Man	0,6	31,4	53,1	1,7	5,7	3,1	4,7	100
Vrouw	0,5	7,6	43,8	5,6	22,0	3,3	17,4	100
Eerste generatie	0,6	22,5	44,4	4,3	13,9	3,3	11,0	100
Tweede generatie	0,5	17,3	50,4	3,3	14,1	3,1	11,4	100
w.o.								
Turkije	0,0	19,3	48,0	2,3	13,7	1,8	14,9	100
Marokko	0,0	15,6	47,4	2,6	19,1	0,6	14,7	100
Suriname	0,4	18,7	47,7	3,8	16,6	2,6	10,2	100
Nederlandse Antillen en Aruba	1,3	17,4	40,0	5,2	16,1	6,5	14,2	100
Overig niet-westers	1,1	22,2	52,3	4,4	8,3	5,3	6,6	100
Overige ¹⁾	3,5	15,5	40,4	8,8	4,4	20,2	7,1	100

¹⁾ Zie toelichting in de tekst.

Bron: CBS, IB-groep.

Tabel B.10
Percentage ingeschreven studenten wo naar HOOP-gebied, schooljaar 2001/02

	Land- bouw	Natuur	Tech- niek	Gezond- heid	Econo- mie	Recht	Gedrag en Maat- schappij	Taal en Cultuur	Totaal
	%								
Totaal	2,4	7,7	15,2	12,5	17,3	13,0	18,8	12,8	100
Man	2,3	10,1	23,9	9,1	23,5	11,0	11,1	8,7	100
Vrouw	2,5	5,2	5,9	16,2	10,5	15,1	27,1	17,3	100
Autochtonen	2,7	7,8	15,7	12,6	16,5	12,3	19,4	12,8	100
Man	2,6	10,1	24,5	8,6	23,0	10,7	11,4	8,9	100
Vrouw	2,8	5,2	5,9	17,0	9,2	14,1	28,3	17,2	100
Westerse allochtonen	1,6	7,5	14,1	11,9	14,9	15,0	18,8	15,9	100
Man	1,3	10,3	22,4	9,9	20,4	13,2	12,1	10,1	100
Vrouw	1,8	4,6	5,6	14,1	9,3	16,8	25,8	21,7	100
Niet-westerse allochtonen	0,7	8,4	12,2	13,5	21,7	20,5	14,9	8,2	100
Man	0,7	10,8	19,9	12,7	27,5	14,6	9,0	4,6	100
Vrouw	0,7	5,8	4,4	14,3	15,9	26,3	20,8	11,8	100
Eerste generatie	0,7	9,1	13,6	16,6	20,2	18,4	13,4	7,7	100
Tweede generatie	0,7	7,9	11,2	11,5	22,6	21,8	15,9	8,4	100
w.o.									
Turkije	0,0	6,5	9,5	13,7	21,4	29,2	13,7	6,0	100
Marokko	–	7,7	10,8	10,8	20,8	28,5	14,6	7,7	100
Suriname	0,7	7,9	9,0	13,1	21,3	23,6	17,6	6,7	100
Nederlandse Antillen en Aruba	0,9	8,8	13,2	14,9	17,5	16,7	20,2	9,6	100
Overig niet-westers	0,9	9,2	15,2	14,3	23,5	14,3	12,7	9,7	100
Overige ¹⁾	1,4	7,2	15,0	10,9	25,4	9,7	15,5	14,3	100

¹⁾ Zie toelichting in de tekst.

Bron: CBS, IB-groep.

C. Arbeid

Tabel C.1
Arbeidsmarktpositie van personen van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, 1996–2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Totaal	%						
Netto arbeidsparticipatie							
Autochtonen	61	63	64	66	67	67	68
Westerse allochtonen	56	58	60	62	63	63	63
Niet-westerse allochtonen	40	41	44	46	48	50	50
w.o.							
Turkije	34	35	37	40	44	48	46
Marokko	31	35	38	39	34	42	46
Suriname	53	52	58	58	63	62	61
Nederlandse Antillen en Aruba	46	45	50	53	55	54	57
Werkloosheid							
Autochtonen	6	5	4	3	3	3	3
Westerse allochtonen	10	9	6	5	5	4	5
Niet-westerse allochtonen	22	21	16	14	11	9	10
w.o.							
Turkije	24	22	16	13	9	8	9
Marokko	28	22	20	16	13	10	10
Suriname	15	13	12	10	9	6	8
Nederlandse Antillen en Aruba	21	21	16	14	8	8	10
Mannen							
Netto arbeidsparticipatie							
Autochtonen	75	76	78	79	79	80	79
Westerse allochtonen	67	69	72	72	74	73	74
Niet-westerse allochtonen	49	49	53	56	58	59	59
w.o.							
Turkije	46	49	51	53	61	61	59
Marokko	44	45	51	53	47	56	59
Suriname	62	57	63	63	71	66	67
Nederlandse Antillen en Aruba	53	50	60	66	61	61	64

Tabel C.1 (slot)
Arbeidsmarktpositie van personen van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, 1996–2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Werkloosheid							
Autochtonen	4	3	3	2	2	2	3
Westerse allochtonen	8	7	5	4	3	3	4
Niet-westerse allochtonen	21	21	16	13	10	9	11
w.o.							
Turkije	23	21	15	12	8	8	10
Marokko	26	24	20	16	12	8	10
Suriname	13	13	12	10	7	8	7
Nederlandse Antillen en Aruba	20	20	14	13	8	9	8
Vrouwen							
Netto arbeidsparticipatie							
Autochtonen	46	48	50	52	54	55	56
Westerse allochtonen	45	47	48	51	51	54	52
Niet-westerse allochtonen	30	32	34	34	36	40	40
w.o.							
Turkije	21	21	22	26	26	34	32
Marokko	15	23	24	22	19	26	31
Suriname	45	48	54	54	55	59	56
Nederlandse Antillen en Aruba	39	41	39	42	50	47	51
Werkloosheid							
Autochtonen	10	8	6	5	5	4	4
Westerse allochtonen	12	11	9	7	7	6	6
Niet-westerse allochtonen	23	20	16	15	13	9	10
w.o.							
Turkije	27	24	18	14	13	7	8
Marokko	33	16	19	17	15	16	9
Suriname	16	14	12	11	11	5	10
Nederlandse Antillen en Aruba	22	23	18	14	9	7	11

Bron: Enquête Beroepsbevolking.

Tabel C.2
Werkzame beroepsbevolking en netto arbeidsparticipatie van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002

	Totaal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
	<i>x 1 000</i>										
Werkzame beroepsbevolking											
Totaal	7 141	4 219	2 922	838	1 902	2 050	1 741	610	1 945	3 106	2 085
Autochtonen	5 961	3 520	2 442	691	1 556	1 699	1 486	528	1 530	2 652	1 777
Westerse allochtonen	644	371	273	65	166	182	168	63	167	264	212
Niet-westerse allochtonen w.o.	535	328	207	82	179	169	86	19	248	189	96
Turkije	103	69	34	19	40	30	11	2	64	29	9
Marokko	84	57	26	18	30	25	8	2	49	25	9
Suriname	138	72	66	17	41	42	31	6	50	63	26
Nederlandse Antillen en Aruba	52	28	24	5	16	15	10	5	20	21	11
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	711	428	283	53	200	236	172	50	280	254	173
Westerse allochtonen	272	154	117	13	60	75	90	33	74	105	92
Niet-westerse allochtonen w.o.	439	273	165	40	140	161	82	17	206	150	81
Turkije	82	58	24	7	33	30	10	2	51	23	8
Marokko	69	49	20	8	26	25	8	2	41	20	8
Suriname	110	55	55	8	27	39	30	6	41	48	22
Nederlandse Antillen en Aruba	39	22	17	3	9	13	9	5	17	15	7
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	465	270	195	93	145	114	81	32	133	197	135
Westerse allochtonen	371	216	155	52	106	106	77	30	92	159	120
Niet-westerse allochtonen	94	54	40	42	39	8	3	2	41	38	15

Tabel C.2 (slot)

Werkzame beroepsbevolking en netto arbeidsparticipatie van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002

	Totaal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
%											
Netto arbeidsparticipatie											
Totaal	66	77	54	44	81	79	73	37	48	73	82
Autochtonen	68	79	56	47	85	82	75	37	50	74	84
Westerse allochtonen	63	74	52	42	77	76	72	35	46	69	77
Niet-westerse allochtonen w.o.	50	59	40	31	59	61	55	27	39	66	66
Turkije	46	59	32	35	55	55	43	14	39	66	66
Marokko	46	59	31	35	58	57	38	15	37	66	76
Suriname	61	67	56	35	74	77	66	34	44	78	81
Nederlandse Antillen en Aruba	57	64	51	25	62	81	64	56	46	70	65
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	54	65	43	32	58	63	62	31	42	66	69
Westerse allochtonen	60	73	49	34	68	69	71	36	46	64	73
Niet-westerse allochtonen w.o.	51	62	40	32	55	61	55	25	40	67	66
Turkije	48	64	30	42	52	55	43	14	40	70	69
Marokko	46	61	29	37	55	56	38	15	37	72	75
Suriname	65	72	60	50	69	77	66	33	50	80	80
Nederlandse Antillen en Aruba	57	64	50	24	52	83	65	56	47	69	66
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	60	68	52	36	82	82	71	35	41	70	78
Westerse allochtonen	65	75	56	44	83	82	73	34	46	73	80
Niet-westerse allochtonen	45	49	40	30	80	72	48	51	33	61	68

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel C.3

Werkloze beroepsbevolking en werkloosheidspercentages van 15-64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002

	Totaal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
<i>x 1 000</i>											
Werkloze beroepsbevolking											
Totaal	302	147	155	78	74	75	58	18	127	107	68
Autochtonen	205	92	112	57	42	49	43	13	77	79	48
Westerse allochtonen	35	16	19	6	10	9	8	3	14	12	9
Niet-westerse allochtonen w.o.	63	39	24	15	22	17	7	2	36	16	11
Turkije	10	7	3	3	4	2	1	-	8	2	1
Marokko	9	6	3	3	3	2	1	-	7	1	1
Suriname	12	5	7	4	4	2	1	1	9	2	2
Nederlandse Antillen en Aruba	5	3	3	1	3	0	1	0	2	2	1
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	67	38	30	7	24	23	11	3	34	19	14
Westerse allochtonen	16	6	10	1	4	6	4	1	6	5	5
Niet-westerse allochtonen w.o.	51	31	20	6	20	17	7	2	28	14	10
Turkije	7	5	2	0	4	2	1	-	5	1	1
Marokko	7	5	2	1	3	2	1	-	5	1	1
Suriname	9	4	6	1	4	2	1	1	6	2	2
Nederlandse Antillen en Aruba	4	2	2	0	3	0	1	0	2	1	1
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	30	17	13	14	8	4	4	1	16	9	5
Westerse allochtonen	19	10	9	5	5	4	4	1	8	7	4
Niet-westerse allochtonen	11	7	4	9	2	-	-	-	8	2	1

Tabel C.3 (slot)

Werkloze beroepsbevolking en werkloosheidspercentages van 15-64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2002

	Totaal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15-24 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55-64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
%											
Werkloosheidspercentages											
Totaal	4	3	5	8	4	4	3	3	6	3	3
Autochtonen	3	3	4	8	3	3	3	2	5	3	3
Westerse allochtonen	5	4	6	8	5	5	4	4	8	4	4
Niet-westerse allochtonen w.o.	10	11	10	16	11	9	8	8	13	8	10
Turkije	9	10	8	12	10	8	7	-	11	6	7
Marokko	10	10	9	15	9	9	7	-	12	5	11
Suriname	8	7	10	18	9	5	4	11	15	3	6
Nederlandse Antillen en Aruba	10	8	11	16	16	3	6	6	10	8	12
Eerste generatie allochtonen											
Totaal	9	8	9	11	11	9	6	6	11	7	8
Westerse allochtonen	6	4	8	7	7	7	4	4	8	4	5
Niet-westerse allochtonen w.o.	10	10	11	13	12	10	8	9	12	9	11
Turkije	8	8	8	2	10	8	7	-	9	5	6
Marokko	9	8	9	11	9	9	7	-	10	5	12
Suriname	8	6	9	10	13	6	4	12	13	3	8
Nederlandse Antillen en Aruba	10	10	11	11	22	4	6	6	10	9	13
Tweede generatie allochtonen											
Totaal	6	6	6	13	5	3	5	4	11	4	4
Westerse allochtonen	5	4	6	8	5	3	5	5	8	4	4
Niet-westerse allochtonen	11	12	9	18	5	-	-	-	17	5	6

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel C.4
Personen van 15-64 jaar met een of meerdere banen als werknemer als percentage van de herkomstgroep, ultimo oktober 2000

	SBI- code	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen			
					Totaal	Eerste generatie	Tweede generatie	
							één ouder geboren in buiten- land	beide ouders geboren in buiten- land
<i>x 1 000</i>								
Totaal		6 856,6	5 771,5	584,5	500,3	398,8	32,5	69,0
<i>% van herkomstgroep</i>								
Totaal		100	100	100	100	100	100	100
Mannen		57,1	57,2	55,5	58,0	59,8	52,5	50,1
15-24 jaar		9,2	9,0	7,3	13,9	8,7	24,4	38,8
25-34 jaar		14,8	14,4	14,1	19,9	21,8	17,6	10,1
35-44 jaar		15,1	15,1	14,3	15,7	19,0	6,8	0,9
45-54 jaar		13,0	13,5	14,1	6,7	8,2	2,9	0,2
55-64 jaar		5,0	5,2	5,8	1,8	2,2	0,9	x
Vrouwen		42,9	42,8	44,5	42,0	40,2	47,5	49,9
15-24 jaar		8,6	8,4	7,0	12,8	7,3	23,3	39,4
25-34 jaar		12,5	12,4	12,9	13,7	14,2	16,1	9,5
35-44 jaar		11,2	11,2	11,9	10,2	12,2	5,4	0,8
45-54 jaar		8,4	8,5	10,1	4,5	5,5	2,2	0,2
55-64 jaar		2,2	2,3	2,6	0,8	0,9	0,5	x
Generatie								
Autochtoon		84,2	100					
Eerste generatie		8,9		36,7	79,7	100		
Tweede generatie, waarvan								
één ouder geboren in buitenland		4,9		51,9	6,5		100	
beide ouders geboren in buitenland		2,0		11,4	13,8			100
Aantal banen								
1 baan (geen bijbanen)		94,5	95,0	94,6	89,1	88,8	92,8	88,8
2 banen		5,1	4,7	5,0	9,7	9,8	6,8	10,1
3 of meer banen		0,4	0,3	0,4	1,3	1,4	0,5	1,0
Aantal SV-dagen								
Minder dan 50 dagen		2,1	2,0	2,1	3,4	2,6	5,1	6,7
50 tot 100 dagen		5,3	5,1	5,3	7,7	6,3	10,7	14,4
100 tot 150 dagen		6,6	6,5	6,3	7,8	6,5	10,4	14,1
150 tot 200 dagen		8,4	8,3	8,4	8,9	8,1	10,5	12,8
200 tot 260 dagen		19,1	19,0	18,8	20,3	20,6	19,3	18,9
260 dagen en meer		58,6	59,1	59,2	52,0	55,9	44,1	33,0
BLSV-klassen								
Minder dan EUR 5 000		13,0	12,6	11,6	19,2	14,3	28,4	43,4
EURO 5 000 tot 10 000		9,9	9,6	9,8	12,6	11,8	12,6	17,1
EURO 10 000 tot 15 000		11,2	10,9	11,4	13,7	14,1	11,5	12,0
EURO 15 000 tot 25 000		29,3	28,8	29,7	35,0	38,2	25,6	20,7
EURO 25 000 en meer		36,7	38,1	37,5	19,5	21,5	21,9	6,8

Turkije	Marokko	Suriname	Neder- landse Antillen en Aruba	Overig					Westerse allochtonen uit voormalig Joegoslavië
				Totaal	waaronder				
					Irak	Iran	Afgha- nistan	Somalië	
99,7	82,0	138,1	47,0	133,5	7,3	7,5	4,4	5,5	26,1
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
62,9	63,9	49,3	53,5	61,3	81,4	64,8	76,5	80,9	56,5
16,1	18,9	10,0	13,1	13,3	17,4	11,9	26,1	22,5	12,0
25,3	23,5	14,9	17,4	19,6	34,8	17,9	28,8	39,7	18,9
16,5	14,0	13,8	13,1	19,1	22,4	25,6	15,9	15,4	13,7
3,9	5,1	8,3	7,6	7,9	6,0	7,9	5,0	2,9	9,7
1,2	2,4	2,2	2,2	1,5	0,8	1,5	x	x	2,1
37,1	36,1	50,7	46,5	38,7	18,6	35,2	23,5	19,1	43,5
14,6	19,1	10,4	11,8	10,4	7,3	9,6	12,7	9,6	11,0
14,0	11,8	15,6	14,4	12,5	5,5	9,4	5,8	6,6	13,7
6,7	3,9	15,4	11,7	10,7	4,6	12,1	4,4	2,5	9,6
1,5	1,3	7,8	7,2	4,5	1,2	3,7	x	x	8,4
0,3	0,1	1,5	1,5	0,6	0,8	1,5	x	x	2,1
75,6	78,0	78,0	77,9	86,2	97,9	96,5	99,7	99,9	81,2
1,7	2,4	7,8	16,2	7,8	1,8	2,7	x	x	10,7
22,7	19,6	14,3	5,9	5,9	x	0,8	x	x	8,2
90,2	86,2	90,3	90,6	88,1	89,3	92,1	87,2	84,9	93,2
8,8	12,2	8,7	8,5	10,1	9,7	7,5	11,7	12,6	6,4
0,9	1,6	1,0	1,0	1,8	1,0	x	1,1	2,6	0,4
3,2	3,2	2,4	4,2	4,3	7,1	4,9	9,8	6,2	2,9
8,0	7,8	5,5	9,0	9,2	13,6	11,0	15,4	11,5	7,2
7,8	8,3	6,1	8,3	8,9	11,6	9,7	13,3	11,6	6,8
9,1	9,2	8,0	9,3	9,5	10,6	9,0	11,8	12,7	8,5
21,0	20,6	19,9	20,9	19,7	19,2	19,1	17,1	22,8	22,8
50,9	50,9	58,1	48,3	48,4	38,0	46,4	32,6	35,3	51,7
20,2	23,8	13,3	18,8	21,9	32,5	23,3	42,9	25,8	16,6
13,8	13,8	9,8	12,4	14,0	15,8	12,6	17,2	17,2	12,0
13,6	13,4	13,0	14,1	14,5	15,2	14,7	14,3	17,6	14,0
34,8	34,6	38,0	33,2	32,9	28,7	32,1	22,0	34,0	38,2
17,6	14,4	26,0	21,5	16,7	7,8	17,2	3,7	5,5	19,2

Tabel C.4 (slot)

Personen van 15-64 jaar met een of meerdere banen als werknemer als percentage van de herkomstgroep, ultimo oktober 2000

	SBI- code	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen			
					Totaal	Eerste generatie	Tweede generatie	
							één ouder geboren in buiten- land	beide ouders geboren in buiten- land
<i>% van herkomstgroep</i>								
Bedrijfsgrootte								
Minder dan 10 werknemers		16,3	16,5	15,5	14,7	14,1	18,3	16,5
10-99 werknemers		25,1	25,6	23,4	21,4	21,4	23,7	19,9
100 werknemers en meer		57,4	56,6	59,9	63,2	63,8	57,0	62,8
Onbekend		1,2	1,2	1,2	0,7	0,6	1,0	0,8
Bedrijfssector								
Landbouw en visserij	01-05	1,7	1,8	0,8	2,0	2,3	0,8	1,3
Industrie en bouwnijverheid	10-45	20,6	21,0	19,3	17,4	19,5	10,9	8,5
Commerciële dienstverlening	50-74	47,2	45,7	50,8	60,1	56,9	64,5	76,7
Niet-commerciële dienstverlening	75-93	29,4	30,4	28,0	19,7	20,7	22,8	12,7
Onbekend		1,2	1,2	1,2	0,7	0,6	1,0	0,8
Bedrijfstak								
Landbouw en visserij	01-05	1,7	1,8	0,8	2,0	2,3	0,8	1,3
Delfstoffenwinning	10-14	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	x	x
Industrie	15-37	14,0	13,9	14,8	14,4	16,4	7,5	6,4
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	0,5	0,5	0,5	0,2	0,2	0,2	0,1
Bouwnijverheid	45	6,0	6,5	3,8	2,7	2,8	3,1	2,0
Handel	50-52	16,7	17,1	15,3	14,5	12,0	21,6	26,0
Horeca	55	3,3	3,0	4,0	6,5	6,3	7,2	7,6
Vervoer en communicatie	60-64	6,4	6,4	6,7	5,5	5,5	6,4	5,0
Financiële instellingen	65-67	3,9	4,0	4,1	3,1	2,9	4,2	4,0
Zakelijke dienstverlening	70-74	16,8	15,2	20,6	30,5	30,3	25,0	34,1
Openbaar bestuur	75	7,0	7,2	7,0	4,8	4,9	5,9	3,9
Onderwijs	80	5,9	6,1	6,0	3,1	3,3	3,6	1,4
Gezondheids- en welzijnszorg	85	12,9	13,4	11,0	9,1	9,9	8,6	5,0
Cultuur en overige dienstverlening	90-93	3,6	3,6	4,0	2,7	2,6	4,7	2,4
Onbekend		1,2	1,2	1,2	0,7	0,6	1,0	0,8
Bedrijfsklassen								
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	2,1	2,1	1,7	2,8	3,2	1,1	1,2
Grafische industrie	22	1,3	1,4	1,5	0,9	0,9	1,5	0,9
Aardolie- en chemische industrie	23-25	1,6	1,6	1,9	1,6	1,8	0,8	0,6
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	5,3	5,2	6,1	5,3	6,1	2,6	2,3
Autohandel en -reparatie	50	1,8	1,9	1,5	1,3	1,2	1,5	1,6
Groothandel	51	6,2	6,3	6,7	5,1	5,3	5,6	3,6
Detailhandel	52	8,7	8,9	7,1	8,2	5,5	14,6	20,9
Openbaar vervoer en wegvervoer	60	2,6	2,8	2,0	1,5	1,6	1,6	1,0
Uitzendbureaus (staf en uitzendkrachten)	74501	4,4	3,5	5,7	13,1	12,7	9,7	17,3
Schoonmaakbedrijven	747	1,8	1,3	2,0	6,7	7,5	1,7	4,7
Ziekenhuizen	8511	3,7	3,8	3,5	2,1	2,2	2,4	1,3
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	4,5	4,7	3,3	3,1	3,4	2,6	1,5

Bron: SSB.

Turkije	Marokko	Suriname	Neder- landse Antillen en Aruba	Overig					Westerse allochtonen uit voormalig Joegoslavië
				Totaal	waaronder				
					Irak	Iran	Afgha- nistan	Somalië	
18,3	13,4	9,5	10,9	19,6	24,0	15,8	19,5	8,2	15,8
23,4	24,0	17,6	20,0	22,7	23,9	24,0	24,1	18,2	26,8
57,4	62,1	72,4	68,5	56,9	51,0	59,7	55,7	73,3	57,0
0,9	0,5	0,5	0,6	0,9	1,1	x	x	x	0,5
4,7	2,8	0,4	0,5	1,8	5,2	1,0	3,3	2,1	1,3
25,7	19,2	13,4	15,2	15,0	15,6	17,2	13,1	15,7	25,7
56,1	62,0	55,8	57,3	67,5	67,0	57,7	72,4	74,4	54,9
12,7	15,6	29,8	26,3	14,9	11,1	23,6	10,5	7,5	17,6
0,9	0,5	0,5	0,6	0,9	1,1	x	x	x	0,5
4,7	2,8	0,4	0,5	1,8	5,2	1,0	3,3	2,1	1,3
x	x	0,0	x	0,1	x	x	x	x	x
22,2	15,9	10,6	11,3	12,7	12,9	14,3	11,4	14,4	20,3
0,1	0,2	0,4	0,3	0,1	x	x	x	x	x
3,3	3,1	2,4	3,5	2,1	2,6	2,6	1,6	1,2	5,2
14,7	18,0	13,6	11,9	14,2	13,0	14,9	16,4	10,9	15,3
3,7	6,3	3,3	4,0	12,9	8,7	7,2	13,7	2,3	5,0
4,4	4,3	7,8	5,6	4,7	3,2	5,0	2,4	3,5	4,6
2,4	2,1	5,1	3,3	2,3	1,0	2,2	x	1,4	2,0
31,0	31,3	26,1	32,5	33,4	41,1	28,4	39,0	56,3	28,1
3,5	3,4	8,3	6,2	2,7	3,2	4,3	2,0	1,5	3,2
2,0	2,4	4,5	3,7	2,5	1,8	3,5	1,6	x	2,5
4,8	7,5	14,1	13,3	6,7	4,2	12,5	5,3	3,8	8,8
2,4	2,3	2,8	3,2	2,9	1,9	3,3	1,6	1,3	3,1
0,9	0,5	0,5	0,6	0,9	1,1	x	x	x	0,5
4,3	3,8	1,6	1,5	2,7	2,6	1,7	2,2	2,8	2,9
0,9	1,0	1,0	0,8	1,0	0,9	1,2	1,8	x	0,9
2,4	1,7	1,2	1,4	1,4	1,3	1,3	x	1,5	1,9
8,1	5,1	3,8	5,1	5,0	5,2	7,2	3,4	6,3	10,3
1,5	1,3	1,4	1,0	1,0	1,9	1,5	1,6	x	1,8
5,0	5,1	4,5	4,3	6,1	4,6	4,7	4,2	5,5	5,6
8,2	11,6	7,8	6,6	7,1	6,5	8,7	10,7	4,5	7,9
1,8	1,5	2,0	1,3	0,9	0,8	1,6	x	x	1,7
14,3	11,8	10,1	16,4	15,0	23,4	12,4	21,4	44,4	12,2
8,6	11,3	3,6	3,5	6,9	4,3	1,6	5,7	5,2	4,8
1,1	1,6	3,2	3,1	1,8	1,0	3,1	1,3	x	2,7
1,1	2,2	5,2	5,1	2,2	1,3	3,6	1,6	1,6	3,0

Tabel C.5

Personen van 15–64 jaar met een of meerdere banen als werknemer naar generatie als percentage van de overeenkomstige bevolkingsgroep (werknemersaandeel), ultimo oktober 2000

	Totaal	Autochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen			
				Totaal	Eerste generatie	Tweede generatie	
						één ouder geboren in buitenland	beide ouders geboren in buitenland
<i>% van de overeenkomstige bevolkingsgroep</i>							
Totaal	63,3	65,4	57,6	50,1	48,3	63,6	56,5
Geslacht							
Man	71,2	73,7	64,8	55,9	55,4	65,7	55,4
Vrouw	55,0	56,8	50,5	43,7	40,5	61,4	57,6
Leeftijd							
15–24 jaar	64,5	68,2	55,7	49,2	44,7	57,3	53,4
25–34 jaar	76,3	80,3	68,8	56,5	54,3	75,8	71,3
35–44 jaar	70,4	72,8	65,6	54,5	53,9	71,1	73,7
45–54 jaar	63,3	64,8	60,8	45,4	44,9	61,8	64,5
55–64 jaar	30,5	31,2	28,8	19,0	18,7	32,4	x
Mannen							
15–24 jaar	65,4	68,9	57,3	50,5	48,2	57,4	51,9
25–34 jaar	81,5	85,0	74,1	65,0	63,8	78,6	72,1
35–44 jaar	79,5	82,2	73,6	61,8	61,3	76,6	76,4
45–54 jaar	76,0	78,0	71,4	53,3	52,9	70,8	64,2
55–64 jaar	42,2	43,6	39,0	23,8	23,5	42,1	x
Vrouwen							
15–24 jaar	63,6	67,6	54,2	47,8	41,1	57,2	54,9
25–34 jaar	71,0	75,5	63,8	47,4	44,3	72,8	70,4
35–44 jaar	61,0	63,0	58,0	46,1	45,4	65,3	70,9
45–54 jaar	50,3	51,1	50,3	37,1	36,7	52,8	64,9
55–64 jaar	18,7	19,0	18,3	12,9	12,7	23,0	x

Bron: SSB.

Tabel C.6
Beroepsbevolking en deelnemers aan gesubsidieerde arbeid naar geslacht en herkomstgroepering

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen					
				Totaal	Turkije	Marokko	Suriname	Antillen, Aruba	Overig
<i>x 1 000</i>									
Beroepsbevolking 15–64 jaar, jaargemiddelden 2002¹⁾									
Totaal	7 444	6 165	680	599	113	93	151	57	185
Mannen	4 366	3 611	388	367	76	64	77	31	119
Vrouwen	3 077	2 553	292	232	37	29	73	26	66
Aantal deelnemers aan gesubsidieerde arbeid op 31 december 2002²⁾									
Totaal	177 630	123 310	16 110	30 870	5 270	4 950	9 580	3 750	7 320
ID	53 000	25 650	4 920	15 280	2 340	2 450	4 980	2 080	3 420
WIW	27 520	15 600	2 940	8 880	1 310	1 510	2 220	1 140	2 700
WSW	97 110	82 060	8 260	6 710	1 620	990	2 380	530	1 200
Mannen	112 830	83 040	9 880	16 390	2 910	3 070	4 630	1 630	4 150
ID	24 580	12 010	2 160	7 020	1 160	1 360	1 960	770	1 770
WIW	14 890	8 730	1 560	4 550	610	920	1 010	490	1 520
WSW	73 360	62 310	6 160	4 830	1 140	790	1 670	370	860
Vrouwen	64 790	40 270	6 240	14 480	2 360	1 880	4 940	2 130	3 180
ID	28 410	13 650	2 760	8 260	1 170	1 100	3 020	1 320	1 650
WIW	12 630	6 870	1 370	4 340	700	590	1 210	650	1 190
WSW	23 760	19 750	2 110	1 890	480	200	710	160	340
<i>in % van de beroepsbevolking</i>									
Totaal	2,4	2,0	2,4	5,2	4,7	5,3	6,3	6,6	4,0
ID	0,7	0,4	0,7	2,6	2,1	2,6	3,3	3,7	1,9
WIW	0,4	0,3	0,4	1,5	1,2	1,6	1,5	2,0	1,5
WSW	1,3	1,3	1,2	1,1	1,4	1,1	1,6	0,9	0,6
Mannen	2,6	2,3	2,5	4,5	3,8	4,8	6,0	5,2	3,5
ID	0,6	0,3	0,6	1,9	1,5	2,1	2,5	2,5	1,5
WIW	0,3	0,2	0,4	1,2	0,8	1,4	1,3	1,6	1,3
WSW	1,7	1,7	1,6	1,3	1,5	1,2	2,2	1,2	0,7
Vrouwen	2,1	1,6	2,1	6,2	6,4	6,5	6,8	8,2	4,8
ID	0,9	0,5	0,9	3,6	3,2	3,8	4,1	5,1	2,5
WIW	0,4	0,3	0,5	1,9	1,9	2,0	1,7	2,5	1,8
WSW	0,8	0,8	0,7	0,8	1,3	0,7	1,0	0,6	0,5

¹⁾ Jaargemiddelde 2002, aantallen inclusief herkomstgroepering onbekend.

²⁾ De aantallen van de herkomstgroeperingen sommen niet op tot het totaal vanwege personen die niet konden worden gekoppeld aan de GBA of waarvan herkomstgroepering onbekend is.

Tabel C.7
Deelnemers aan gesubsidieerde arbeid naar herkomstgroepering en generatie, 31 december 2002

	ID		WIW		WSW	
		%		%		%
Totaal	53 000	100	27 520	100	97 110	100
Autochtonen	25 650	48	15 600	57	82 060	84
Westerse allochtonen	4 920	9	2 940	11	8 260	9
Eerste generatie	2 480	5	1 410	5	2 620	3
Tweede generatie	2 430	5	1 530	6	5 640	6
Niet-westerse allochtonen	15 280	29	8 880	32	6 710	7
Eerste generatie	14 690	28	7 860	29	6 110	6
Tweede generatie	590	1	1 020	4	610	1
w.o.						
Turkije	2 340	4	1 310	5	1 620	2
Eerste generatie	2 170	4	1 020	4	1 470	2
Tweede generatie	170	0	290	1	150	0
Marokko	2 450	5	1 510	5	990	1
Eerste generatie	2 350	4	1 310	5	910	1
Tweede generatie	100	0	200	1	80	0
Suriname	4 980	9	2 220	8	2 380	2
Eerste generatie	4 770	9	1 840	7	2 160	2
Tweede generatie	210	0	380	1	220	0
Antillen, Aruba	2 080	4	1 140	4	530	1
Eerste generatie	2 040	4	1 080	4	470	0
Tweede generatie	50	0	60	0	60	0
Overig niet-westers	3 420	6	2 700	10	1 200	1
Eerste generatie	3 360	6	2 610	9	1 100	1
Tweede generatie	60	0	90	0	100	0
Niet gekoppeld aan GBA	7 140	13	90	0	80	0

Tabel C.8a
Instroom in een ID-baan naar herkomstgroepering, generatie en instroomsituatie, 2002 ¹⁾

	Instroom		Situatie voor instroom					
			Uitkering bijstand	Andere uitkering	Her- intreder	WIW	WSW / ID	Onbekend
	%							
Totaal	10 450	100	38	10	7	35	5	5
Autochtonen	4 810	100	32	12	6	42	4	4
Westerse allochtonen	920	100	35	10	6	38	5	5
Niet-westerse allochtonen	3 130	100	50	6	8	26	5	4
Eerste generatie	2 950	100	50	6	8	26	5	4
Tweede generatie	180	100	50	10	9	22	5	4
w.o.								
Turkije	510	100	42	11	11	21	8	7
Marokko	540	100	52	6	10	22	7	3
Suriname	920	100	47	5	7	33	5	3
Antillen, Aruba	390	100	56	6	4	27	5	3
Overig niet-westers	780	100	55	4	9	22	4	6

¹⁾ Een persoon met herhaalde instroom is eenmaal opgenomen in de instroom.

Tabel C.8b
Uitstroom uit een ID-baan naar herkomstgroepering, generatie en uitstroombestemming, 2002 ¹⁾

	Uitstroom		Bestemming na uitstroom					
			Reguliere arbeid zelfde werk- gever	Reguliere arbeid andere werk- gever	Uitkering ziekte of arbeids- on- geschikt- heid	Ontslag	Overig	Onbekend
	%							
Totaal	4 290	100	23	15	8	15	31	7
Autochtonen	1 610	100	27	17	9	12	29	6
Westerse allochtonen	310	100	28	16	7	11	31	7
Niet-westerse allochtonen	840	100	22	10	9	21	35	3
Eerste generatie	790	100	21	10	9	21	36	3
Tweede generatie	50	100	29	16	6	22	22	4
w.o.								
Turkije	130	100	21	10	13	18	34	5
Marokko	120	100	18	10	16	19	32	4
Suriname	260	100	25	10	6	21	36	2
Antillen, Aruba	140	100	17	12	4	27	38	1
Overig niet-westers	190	100	23	8	8	21	36	3

¹⁾ Een persoon met herhaalde uitstroom is eenmaal opgenomen in de uitstroom.

Tabel C.9a
Instroom in een WIW-dienstbetrekking naar herkomstgroepering, generatie en instroomsituatie, 2002 ¹⁾

	Instroom		Situatie voor instroom						
			Geen inkomen	Gesubsidieerde arbeid	Uitkering werkloosheid	Uitkering ziekte of arbeidsongeschiktheid	Uitkering bijstand	Ander inkomen	Onbekend
		%							
Totaal	10 240	100	25	2	3	4	56	7	4
Autochtonen	4 980	100	23	2	4	6	54	6	6
Westerse allochtonen	940	100	22	2	3	3	61	5	5
Niet-westerse allochtonen	4 240	100	28	2	2	1	57	8	2
Eerste generatie	3 430	100	22	2	2	1	63	8	2
Tweede generatie	810	100	53	2	1	2	30	11	2
w.o.									
Turkije	640	100	37	1	2	2	46	10	2
Marokko	800	100	35	2	2	2	48	9	3
Suriname	880	100	38	2	1	2	48	9	1
Antillen, Aruba	530	100	21	2	1	1	63	9	3
Overig niet-westers	1 400	100	18	2	1	0	70	7	3

¹⁾ Een persoon met herhaalde instroom is eenmaal opgenomen in de instroom.

Tabel C.9b
Uitstroom uit een WIW-dienstbetrekking naar herkomstgroepering, generatie en uitstroombestemming, 2002 ¹⁾

	Uitstroom		Bestemming na uitstroom						
			Reguliere arbeid	ID-baan	Overige gesubsidieerde arbeid	Ontslag	Aflopen contract ²⁾	Overig	Onbekend
		%							
Totaal	13 440	100	15	28	12	18	10	12	4
Autochtonen	7 940	100	15	31	14	16	10	11	4
Westerse allochtonen	1 330	100	14	32	13	17	10	11	3
Niet-westerse allochtonen	4 140	100	16	22	9	24	12	14	3
Eerste generatie	3 440	100	15	25	10	22	12	13	3
Tweede generatie	700	100	18	6	9	35	10	20	2
w.o.									
Turkije	640	100	18	20	10	21	15	14	2
Marokko	770	100	13	18	7	32	14	14	2
Suriname	1 130	100	16	28	7	24	10	12	4
Antillen, Aruba	530	100	12	22	10	26	10	17	3
Overig niet-westers	1 080	100	17	20	13	21	10	16	3

¹⁾ Een persoon met herhaalde uitstroom is eenmaal opgenomen in de uitstroom.

²⁾ Beëindiging wegens het bereiken van de maximumleeftijd (23 jaar) of aflopen 2-jaarsperiode.

Tabel C.10a
Instroom in een WSW-baan naar herkomstgroepering en instroomsituatie, 2002¹⁾

	Instroom	Situatie voor instroom							
		Geen inkomen	Gesubsidieerde arbeid	Uitkering werkloosheid	Uitkering ziekte of arbeidsongeschiktheid	Uitkering bijstand	Ander inkomen	Onbekend	
		%							
Totaal	3 300	100	9	12	6	37	14	7	14
Autochtonen	2 480	100	9	11	6	40	12	7	15
Westerse allochtonen	300	100	9	12	7	37	15	8	12
Niet-westerse allochtonen	510	100	9	16	5	24	26	7	14

¹⁾ Een persoon met herhaalde instroom is eenmaal opgenomen in de instroom.

Tabel C.10b
Uitstroom uit een WSW-baan naar herkomstgroepering en uitstroombestemming, 2002¹⁾

	Uitstroom	Bestemming na uitstroom						
		Reguliere arbeid	Gesubsidieerde arbeid	Uitkering ziekte of arbeidsongeschiktheid	VUT of pensioen	Overig	Onbekend	
		%						
Totaal	2 420	100	10	10	21	30	26	2
Autochtonen	1 960	100	10	10	22	30	26	2
Westerse allochtonen	270	100	6	9	19	40	25	2
Niet-westerse allochtonen	180	100	8	12	22	17	39	3

¹⁾ Een persoon met herhaalde uitstroom is eenmaal opgenomen in de uitstroom.

D. *Inkomen*

Tabel D.1
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van particuliere huishoudens met 52 weken inkomen, 1998–2000

	1998	1999	2000	
	<i>1 000 euro</i>			<i>1998=100</i>
Totaal	16,6	17,3	18,2	110
Autochtonen	16,9	17,6	18,5	109
Westerse allochtonen	16,8	17,7	18,6	111
Eerste generatie	16,4	17,4	18,3	112
Tweede generatie	17,1	17,8	18,8	110
Niet-westerse allochtonen	12,4	13,3	14,1	114
Eerste generatie	12,3	13,1	14,0	114
Tweede generatie	14,6	15,0	15,9	109
Turkije	11,8	12,9	13,9	118
Marokko	11,2	12,1	12,9	115
Suriname	13,7	14,5	15,5	113
Nederlandse Antillen en Aruba	13,5	13,9	14,6	108
Overige niet-westerse landen	12,0	12,7	13,6	113

Bron: Regionaal Inkomensonderzoek.

Tabel D.2a
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van particuliere huishoudens met 52 weken inkomen naar herkomstgroepering en sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner, 2000

	Huishoudens met 52 weken inkomen				Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen			
	Totaal	Actief	Pensioen	Uitkering	Totaal	Actief	Pensioen	Uitkering
	<i>x 1 000</i>	%	%	%	<i>1 000 euro</i>			
Totaal	6 477,2	65	24	10	18,2	19,8	16,3	12,1
Autochtonen	5 421,8	65	26	8	18,5	20,1	16,3	12,8
Westerse allochtonen	590,1	64	23	12	18,6	20,4	17,1	12,1
Eerste generatie	249,3	58	27	13	18,3	20,3	17,1	11,7
Tweede generatie	340,8	68	20	11	18,8	20,4	17,0	12,5
Niet-westerse allochtonen	461,4	67	5	28	14,1	16,1	12,7	9,7
Eerste generatie	420,4	65	5	29	14,0	16,0	12,4	9,7
Tweede generatie	41,0	83	3	13	15,9	16,9	18,5	9,4
w.o.								
Turkije	94,6	66	5	28	13,9	15,6	11,5	10,3
Marokko	75,6	61	5	33	12,9	14,9	10,9	9,6
Suriname	122,0	70	7	22	15,5	17,4	13,2	10,3
Nederlandse Antillen en Aruba	40,6	68	4	28	14,6	16,7	14,6	9,5

Bron: Regionaal Inkomensonderzoek.

Tabel D.2b
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van particuliere huishoudens met 52 weken inkomen naar herkomstgroepering en samenstelling van het huishouden, 2000

	Huishoudens met 52 weken inkomen				Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen			
	Totaal	Een-persoons	Meer-persoons zonder kinderen	Meer-persoons met kinderen	Totaal	Een-persoons	Meer-persoons zonder kinderen	Meer-persoons met kinderen
	<i>x 1 000</i>	%			<i>1 000 euro</i>			
Totaal	6 477,2	32	40	28	18,2	15,9	21,1	16,5
Autochtonen	5 421,8	31	42	27	18,5	16,1	21,2	17,0
Westerse allochtonen	590,1	36	39	25	18,6	16,5	21,6	17,1
Eerste generatie	249,3	41	36	23	18,3	16,5	21,4	16,7
Tweede generatie	340,8	33	41	26	18,8	16,5	21,7	17,3
Niet-westerse allochtonen	461,4	32	21	48	14,1	13,4	17,6	13,1
Eerste generatie	420,4	31	20	49	14,0	13,4	17,2	13,0
Tweede generatie	41,0	40	30	30	15,9	13,3	20,5	14,7
w.o.								
Turkije	94,6	16	21	62	13,9	13,0	15,6	13,6
Marokko	75,6	23	20	57	12,9	12,6	15,7	12,1
Suriname	122,0	38	23	39	15,5	13,9	19,9	14,5
Nederlandse Antillen en Aruba	40,6	42	21	37	14,6	13,6	19,4	13,0

Bron: Regionaal Inkomensonderzoek.

Tabel D.3
Particuliere huishoudens met 52 weken inkomen naar inkomenspositie en herkomstgroepering, 2000

	Aantal huishoudens	Huishoudens met laag inkomen	Huishoudens met lang- durig laag inkomen	Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen
	<i>x 1 000</i>	%	%	<i>1 000 euro</i>
Totaal	6 477,2	12,7	5,7	18,2
Autochtonen	5 421,8	10,8	5,0	18,5
Westerse allochtonen	590,1	14,3	6,3	18,6
Eerste generatie	249,3	16,8	7,4	18,3
Tweede generatie	340,8	12,5	5,5	18,8
w.o.				
Indonesie/voormalig Nederlands-Indië	195,2	11,0	4,7	19,4
Voormalig Joegoslavië	23,5	30,6	12,9	14,6
Voormalige Sovjet-Unie	7,2	34,2	10,2	15,2
Niet-westerse allochtonen	461,4	33,4	13,7	14,1
Eerste generatie	420,4	34,2	14,4	14,0
Tweede generatie	41,0	25,5	5,8	15,9
w.o.				
Turkije	94,6	29,7	12,7	13,9
Marokko	75,6	38,3	17,4	12,9
Suriname	122,0	27,3	13,0	15,5
Nederlandse Antillen en Aruba	40,6	32,3	9,8	14,6
Irak	10,4	59,3	19,2	10,7
Iran	8,3	43,1	16,8	13,1
Afghanistan	5,0	64,1	11,6	9,8
Pakistan	4,7	38,1	15,0	13,5
India	4,1	26,8	10,6	16,7
Filipijnen	1,6	22,6	6,3	15,2
China	8,7	48,1	20,0	12,7
Hongkong	5,3	37,0	17,0	14,0
Vietnam	5,2	28,8	14,7	14,2
Overig Azië	12,2	36,3	12,3	14,4
Somalië	9,3	57,4	20,9	10,8
Kaapverdië	6,9	25,3	10,5	14,6
Ghana	6,6	25,1	8,0	15,6
Egypte	5,3	39,2	14,1	13,4
Ethiopië	3,3	41,5	20,3	12,6
Overig Afrika	17,1	30,7	7,4	15,4
Brazilië	1,6	22,4	8,3	16,2
Dominicaanse Republiek	2,1	62,9	24,5	10,8
Colombia	1,4	42,2	13,5	13,1
Overig Latijns-Amerika	7,2	31,2	13,6	15,3

Bron: Regionaal Inkomensonderzoek.

E. Uitkeringen

Tabel E.1
Personen met een uitkering van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001 ¹⁾

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen					
				Totaal	Turkije	Marokko	Suriname	Antillen en Aruba	Overig
<i>x 1 000</i>									
Totaal	1 470	1 080	149	241	61	50	46	19	66
15-24	65	40	5	21	4	4	3	3	7
25-34	211	133	19	60	16	13	9	5	17
35-44	299	204	27	68	17	13	12	5	21
45-54	388	297	41	50	12	9	12	4	13
55-64	506	406	57	43	13	11	9	3	7
Mannen	754	564	74	116	30	28	18	7	32
15-24	29	18	2	9	2	2	1	1	3
25-34	82	50	7	24	6	6	3	2	8
35-44	132	89	11	32	8	7	5	2	11
45-54	203	158	20	24	6	5	5	1	7
55-64	308	249	33	26	9	8	4	1	4
Vrouwen	716	516	75	126	31	22	28	12	33
15-24	37	22	3	12	2	2	2	2	4
25-34	129	82	11	36	10	7	6	3	10
35-44	167	115	16	36	9	6	8	3	10
45-54	186	139	21	25	6	4	7	2	6
55-64	198	157	23	17	4	3	5	2	3
<i>% van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	13	12	15	23	28	27	20	22	19
15-24	3	3	3	7	6	7	6	10	7
25-34	9	7	8	20	23	23	16	22	17
35-44	12	10	11	27	33	35	21	25	23
45-54	17	15	18	37	54	49	31	29	30
55-64	29	28	32	59	72	68	51	46	48
Mannen	14	13	15	21	26	28	17	16	17
15-24	3	2	3	6	5	6	4	7	6
25-34	7	5	6	16	16	20	12	15	15
35-44	10	8	10	23	28	33	18	19	21
45-54	17	16	17	36	55	53	28	24	29
55-64	36	34	37	65	85	76	48	39	49
Vrouwen	13	12	14	25	30	26	23	27	21
15-24	4	3	4	8	8	7	7	13	9
25-34	11	9	10	24	29	27	20	29	20
35-44	13	11	13	30	41	38	24	31	26
45-54	16	15	18	38	53	44	34	33	32
55-64	23	21	27	52	53	52	54	52	47
Gestandaardiseerd gemiddelde ²⁾									
Totaal	13	12	14	29	36	35	24	26	24

¹⁾ Betreft personen met een uitkering op 31 december 2001 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2002.

²⁾ Gecorrigeerd voor verschillen in leeftijds- en geslachtsopbouw in de bevolking.

Tabel E.2

Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001¹⁾

	Totaal	Autochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen					
				Totaal	Turkije	Marokko	Suriname	Antillen en Aruba	Overig
<i>x 1 000</i>									
Totaal	948	777	90	81	31	18	20	4	9
15-24	32	25	2	4	1	1	1	0	1
25-34	103	82	8	14	6	4	2	1	1
35-44	175	140	14	21	8	4	5	1	3
45-54	281	233	28	21	7	4	6	1	3
55-64	357	298	39	21	8	5	5	1	2
Mannen	530	435	49	46	17	13	9	2	6
15-24	16	13	1	2	1	1	0	0	0
25-34	40	32	3	6	2	2	1	0	1
35-44	82	65	6	11	4	3	2	0	2
45-54	160	133	15	12	4	3	3	1	2
55-64	232	192	24	16	7	5	3	0	1
Vrouwen	419	343	42	35	14	5	11	2	4
15-24	16	13	1	2	1	1	0	0	0
25-34	63	50	5	9	4	2	2	0	1
35-44	93	75	8	10	4	1	3	1	1
45-54	122	100	13	9	3	1	3	1	1
55-64	125	105	15	5	2	0	2	0	1
<i>% van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	9	9	9	8	14	10	9	4	3
15-24	2	2	1	1	2	2	1	1	1
25-34	4	4	3	5	9	7	4	3	1
35-44	7	7	6	8	17	12	8	5	3
45-54	12	12	12	15	31	20	17	9	6
55-64	21	20	22	29	46	32	28	14	11
Mannen	10	10	10	8	15	13	8	4	3
15-24	2	2	2	1	2	2	2	1	1
25-34	3	3	3	4	6	6	3	2	1
35-44	6	6	5	8	15	14	7	4	3
45-54	14	14	13	18	36	31	16	9	8
55-64	27	26	27	38	61	46	30	16	14
Vrouwen	8	8	8	7	13	6	9	4	2
15-24	2	2	1	1	2	2	1	1	1
25-34	5	5	4	6	12	8	5	3	1
35-44	7	7	6	9	20	8	9	5	3
45-54	11	10	11	13	25	8	17	9	5
55-64	15	14	17	17	24	4	25	12	8
Gestandaardiseerd gemiddelde²⁾									
Totaal	9	9	8	11	20	13	11	6	4

¹⁾ Betreft personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong) op 31 december 2001 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2002.

²⁾ Gecorrigeerd voor verschillen in leeftijds- en geslachtsopbouw in de bevolking.

Tabel E.3
Personen met een bijstandsuitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001¹⁾

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen					
				Totaal	Turkije	Marokko	Suriname	Antillen en Aruba	Overig
<i>x 1 000</i>									
Totaal	375	188	42	145	26	29	24	14	53
15–24	28	11	3	15	2	3	2	2	6
25–34	84	35	8	41	8	8	6	4	15
35–44	101	49	10	42	7	8	7	4	17
45–54	86	48	11	27	5	5	5	2	10
55–64	76	46	10	20	4	5	4	2	5
Mannen	141	64	15	61	11	13	8	5	24
15–24	10	3	1	6	1	1	1	1	3
25–34	31	12	3	16	3	3	2	1	6
35–44	39	17	4	19	3	4	2	1	8
45–54	33	17	4	12	2	2	2	1	5
55–64	28	15	4	9	2	3	1	1	2
Vrouwen	234	124	26	84	15	16	16	10	28
15–24	18	7	2	9	1	1	2	2	3
25–34	54	23	6	25	5	5	4	3	9
35–44	62	32	7	24	4	4	4	2	9
45–54	53	31	7	16	3	3	3	1	5
55–64	47	30	6	11	2	2	3	1	3
<i>% van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	3	2	4	14	12	16	11	16	15
15–24	1	1	2	5	4	4	4	9	6
25–34	4	2	4	13	11	14	10	18	15
35–44	4	2	4	17	14	22	12	19	19
45–54	4	2	5	20	21	28	13	18	22
55–64	4	3	6	27	23	33	21	30	33
Mannen	3	1	3	11	9	14	8	11	13
15–24	1	0	1	4	2	4	3	5	5
25–34	3	1	3	10	8	12	7	12	12
35–44	3	2	3	14	11	18	9	13	16
45–54	3	2	4	17	18	23	11	14	19
55–64	3	2	4	23	22	27	13	19	30
Vrouwen	4	3	5	16	14	19	13	22	18
15–24	2	1	2	6	5	5	6	12	8
25–34	5	3	5	17	14	18	13	25	18
35–44	5	3	5	20	18	29	14	24	22
45–54	5	3	6	23	25	33	16	22	26
55–64	6	4	7	33	26	44	28	39	37
Gestandaardiseerd gemiddelde²⁾									
Totaal	3	2	4	16	15	21	12	18	19

¹⁾ Betreft personen met een bijstandsuitkering op 31 december 2001 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2002.

²⁾ Gecorrigeerd voor verschillen in leeftijds- en geslachtsopbouw in de bevolking.

Tabel E.4
Personen met een WW-uitkering van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001¹⁾

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen					
				Totaal	Turkije	Marokko	Suriname	Antillen en Aruba	Overig
<i>x 1 000</i>									
Totaal	156	118	18	19	6	4	4	1	5
15-24	7	5	1	2	1	0	0	0	0
25-34	28	19	3	7	3	1	1	0	1
35-44	32	22	4	6	2	1	1	0	2
45-54	30	24	4	3	1	0	1	0	1
55-64	59	49	7	2	1	1	1	0	0
Mannen	89	67	10	11	3	3	2	1	3
15-24	3	2	0	1	0	0	0	0	0
25-34	13	8	1	3	1	1	1	0	1
35-44	16	10	2	4	1	1	1	0	1
45-54	16	12	2	2	0	0	0	0	1
55-64	42	35	5	2	0	1	0	0	0
Vrouwen	67	51	8	8	3	1	2	1	2
15-24	4	3	0	1	0	0	0	0	0
25-34	16	11	2	3	1	1	1	0	1
35-44	16	12	2	3	1	0	1	0	1
45-54	14	11	2	1	0	0	0	0	0
55-64	17	14	2	0	0	0	0	0	0
<i>% van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	1	1	2	2	3	2	2	1	1
15-24	0	0	0	1	1	1	0	0	0
25-34	1	1	1	2	4	3	2	1	1
35-44	1	1	1	2	4	3	2	2	2
45-54	1	1	2	2	3	2	2	2	2
55-64	3	3	4	3	3	3	3	3	3
Mannen	2	2	2	2	3	3	2	1	2
15-24	0	0	0	1	1	1	0	0	0
25-34	1	1	1	2	3	3	2	1	1
35-44	1	1	1	3	4	3	2	2	2
45-54	1	1	2	3	4	3	2	2	2
55-64	5	5	6	4	4	5	4	4	4
Vrouwen	1	1	1	2	3	1	2	1	1
15-24	0	0	0	1	1	1	0	0	0
25-34	1	1	1	2	4	2	2	1	1
35-44	1	1	2	2	4	1	2	2	1
45-54	1	1	2	2	2	1	2	2	1
55-64	2	2	2	1	1	0	2	2	2
Gestandaardiseerd gemiddelde²⁾									
Totaal	1	1	2	2	3	2	2	2	2

¹⁾ Betreft personen met een WW-uitkering op 31 december 2001 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2002.

²⁾ Gecorrigeerd voor verschillen in leeftijds- en geslachtsopbouw in de bevolking.

Tabel E.5
Bevolking en personen met een uitkering van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, eind 2001

	Bevolking	Personen met een uitkering naar soort uitkering					
		Totaal ³⁾	Totaal	Arbeids- onge- schikt- heid	Bijstand	WW	IOAW / IOAZ
	<i>x 1 000</i>		%	<i>x 1 000</i>			
Totaal	10 908	1 490	14	968	377	156	38
w.o.							
Herkomstgroep onbekend ¹⁾		21		19	2	0	0
Autochtonen	8 828	1 080	12	777	188	118	30
Westerse allochtonen	1 024	149	15	90	42	18	4
Indonesie	321	39	12	24	10	5	1
Voormalig Joegoslavië	55	12	22	4	7	1	0
Italië	27	4	15	2	1	1	0
Spanje	23	4	15	2	1	0	0
Overig westers ²⁾	598	90	15	57	22	11	3
Niet-westerse allochtonen	1 057	241	23	81	145	19	3
Turkije	220	61	28	31	26	6	1
Marokko	182	49	27	18	29	4	1
Suriname	226	46	20	19	24	4	0
Nederlandse Antillen en Aruba	87	19	22	4	14	1	0
Afghanistan	20	9	44	0	8	0	0
China en Tibet	26	3	12	0	2	0	0
Irak	28	8	29	0	8	0	0
Iran	20	5	24	1	4	0	0
Somalie	17	6	32	0	5	0	0
Overig niet-westers ²⁾	231	35	15	8	24	3	0

¹⁾ Betreft personen van wie de herkomstgroepering onbekend is, doordat zij in het buitenland wonen of door een andere oorzaak niet in de Gemeentelijke Basisadministratie kunnen worden teruggevonden.

²⁾ Verschil tussen totaal en bekende landen.

³⁾ Omdat sommige personen meer dan één uitkering hebben en een aantal personen met een uitkering in het buitenland woont zijn de hier gepubliceerde totaalcijfers iets lager dan eerder gepubliceerde cijfers over het aantal uitkeringen.

Tabel E.6
Personen met een uitkering ¹⁾ van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, 31 december

	1999	2000	2001
<i>% van de desbetreffende groep in de bevolking</i>			
Totaal	14,0	13,7	13,5
Arbeidsongeschiktheid	8,3	8,5	8,7
Bijstand	3,9	3,6	3,4
WW	1,9	1,6	1,4
Autochtonen	12,7	12,4	12,2
Arbeidsongeschiktheid	8,4	8,6	8,8
Bijstand	2,5	2,3	2,1
WW	1,8	1,5	1,3
Westerse allochtonen	15,6	14,9	14,5
Arbeidsongeschiktheid	8,6	8,7	8,8
Bijstand	4,8	4,3	4,1
WW	2,3	1,9	1,7
Eerste generatie	16,3	15,3	14,6
Tweede generatie	15,1	14,6	14,4
Voormalig Joegoslavië	25,0	23,1	22,3
Niet-westerse allochtonen	24,8	23,5	22,8
Arbeidsongeschiktheid	7,2	7,5	7,7
Bijstand	15,8	14,5	13,8
WW	2,3	2,0	1,8
Eerste generatie	28,2	27,0	26,2
Tweede generatie	8,1	7,6	7,7
Turkije	29,8	28,7	27,9
Marokko	28,4	27,7	27,2
Suriname	22,4	21,2	20,4
Nederlandse Antillen en Aruba	24,1	22,8	21,7
Irak	36,2	31,7	29,1
Afghanistan	31,8	32,0	43,6
Iran	26,5	27,6	24,4
Somalië	37,4	34,1	32,4

¹⁾ Het betreft personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong), bijstandsuitkering (ABW) of werkloosheidsuitkering (WW, IOAW of IOAZ)

Tabel E.7
WAO-instroom in 2000, persoonskenmerken naar herkomstgroepering vergeleken met de verzekerdenpopulatie

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen				
				Turkije	Marokko	Suriname	Antillen en Aruba	Overig
<i>in % van de overeenkomstige groep in de verzekerdenpopulatie</i>								
Totaal	1,5	1,4	1,7	4,7	3,6	2,0	1,5	1,4
Geslacht								
Man	1,2	1,1	1,3	3,0	3,1	1,4	1,1	1,2
Vrouw	2,0	1,8	2,1	8,0	4,5	2,6	1,9	1,7
Leeftijd								
15-24 jaar	0,5	0,4	0,4	1,9	1,4	0,5	0,3	0,3
25-34 jaar	1,2	1,1	1,2	5,0	4,3	1,7	1,1	1,2
35-44 jaar	1,6	1,5	1,7	6,5	5,6	2,4	2,1	1,8
45-54 jaar	2,3	2,2	2,5	10,1	7,0	3,4	2,7	2,4
55-64 jaar	2,6	2,4	2,8	9,3	4,5	4,0	3,8	2,1
Plaats in huishouden ¹⁾								
Alleenstaande	1,8	1,7	1,8	3,0	3,1	2,1	1,6	1,5
Alleenstaande ouder	3,3	3,2	3,3	11,2	7,9	3,4	2,7	3,2
Partner in stel zonder kind	1,7	1,6	1,8	4,8	4,5	1,9	1,2	1,6
Partner in stel met kind(eren)	1,6	1,4	1,7	6,2	5,6	2,3	1,8	2,0
Overig	0,5	0,5	0,6	1,3	1,0	0,7	0,5	0,5

¹⁾ De 1,8 duizend personen waarvan plaats in huishouden onbekend is, zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel E.8
WAO-instroom in 2000, baankenmerken naar herkomstgroepering vergeleken met de verzekerdenpopulatie

	SBI-code	Totaal	Autochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen				
					Turkije	Marokko	Suri-name	Antillen en Aruba	Overig
<i>in % van de overeenkomstige groep in de verzekerdenpopulatie</i>									
Totaal ¹⁾		1,4	1,3	1,5	3,9	3,1	1,9	1,4	1,1
Bedrijfstak									
Landbouw en visserij	01-05	1,3	0,9	2,1	6,1	7,1	x	x	1,3
Delfstoffenwinning	10-14	0,8	0,8	0,8	x	x	x	x	x
Industrie	15-37	1,5	1,4	1,7	4,0	3,5	2,2	1,7	1,4
w.v.									
Voedings- en genotmiddelenindustrie	15-16	1,7	1,4	2,1	5,2	3,7	2,8	1,5	1,7
Grafische industrie	22	1,3	1,3	1,5	2,8	x	1,6	x	0,9
Aardolie- en chemische industrie	23-25	1,3	1,2	1,6	4,2	3,0	1,8	0,9	0,9
Metaal- en elektrotechnische industrie	27-35	1,3	1,2	1,5	3,4	2,9	1,9	1,7	1,3
Sociale werkplaatsen	36631	2,1	2,0	2,2	5,8	5,1	2,6	x	2,6
Energie- en waterleidingbedrijven	40-41	0,8	0,8	0,9	x	x	x	x	x
Bouwnijverheid	45	1,3	1,3	1,6	2,9	2,1	1,4	0,8	1,3
Autohandel en -reparatie	50	1,0	1,0	1,1	1,1	2,2	1,5	x	0,7
Groothandel	51	1,1	1,0	1,2	4,1	2,7	1,3	0,9	1,0
Detailhandel	52	1,0	1,0	1,1	1,6	1,6	1,1	0,5	0,7
Horeca	55	1,0	0,9	1,0	1,6	1,8	1,5	0,4	0,7
Vervoer en communicatie	60-64	1,3	1,3	1,4	2,4	2,2	1,9	1,4	1,0
Financiële instellingen	65-67	1,2	1,2	1,3	1,6	1,4	1,7	1,1	0,7
Zakelijke dienstverlening	70-74	1,5	1,4	1,6	5,2	3,5	1,9	1,4	1,3
w.v. Uitzendbureaus	74501	2,0	1,7	2,2	6,4	3,2	2,1	1,7	1,4
Schoonmaakbedrijven	747	2,6	2,3	2,7	4,6	4,4	2,5	1,2	2,0
Overheid	75	1,1	1,1	1,2	2,3	2,0	1,6	1,1	0,4
Onderwijs	80	1,5	1,5	1,4	2,7	3,2	1,9	1,6	1,0
Gezondheids- en welzijnszorg	85	1,9	1,8	2,1	4,0	4,4	2,9	2,7	1,9
w.v. Ziekenhuizen	8511	1,5	1,5	1,7	3,6	2,9	2,0	1,6	1,5
Verpleeg- en bejaardentehuizen	8531	2,0	2,0	2,2	4,2	4,8	3,0	3,0	1,9
Cultuur en overige dienstverlening	90-99	1,2	1,2	1,3	4,2	3,4	1,5	0,6	1,0

¹⁾ Baankenmerken zijn getabelleerd over personen met één baan.

Begrippen

Allochtonen

Om te bepalen of iemand autochtoon of allochtoon is, gebruikt het CBS gegevens over zijn geboorteland en dat van zijn ouders.

In deze publicatie worden doorgaans tot de allochtonen gerekend allen die in Nederland woonachtig zijn en:

- zelf in het buitenland zijn geboren met minstens één in het buitenland geboren ouder (eerste generatie);
- zelf in Nederland zijn geboren met eveneens minstens één in het buitenland geboren ouder (tweede generatie).

Kort geformuleerd is de definitie:

'Een allochtoon is een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.'

In het buitenland geboren personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren worden in deze definitie niet tot de allochtonen gerekend maar tot de autochtonen, omdat zij in veel opzichten op autochtonen lijken. In het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid worden deze personen wél tot de etnische minderheden gerekend. Binnen de deelcategorie 'niet-westers' zijn zij echter slechts een kleine groep. (zie ook herkomstgroepering).

Bovenstaande definitie van allochtonen is in 1999 vastgesteld als standaard voor CBS-publicaties. Bij de onderwijsstatistieken gelden afwijkende definities, die zijn gebaseerd op specifieke regelgeving (Cumi-leerlingen, allochtonen in de Basiseducatie).

Onder 'in Nederland woonachtige personen' moet in de regel worden verstaan: personen die legaal in Nederland verblijven en zijn opgenomen in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA).

Asielmigranten

Asielzoekers, statushouders en uitgenodigde vluchtelingen die opgenomen zijn in het bevolkingsregister.

Asielverzoek

Schriftelijke wens om in de zin van het Verdrag van Genève van 1951 als vluchteling te worden erkend.

Asielzoekers

Personen die in Nederland een aanvraag om toelating als vluchteling hebben ingediend.

Banen

Een baan is een bezette arbeidsplaats. Het aantal banen is gelijk of hoger dan het aantal personen met een baan omdat een persoon meerdere banen kan hebben. De in 'Banen naar herkomstgroepering' beschreven uitkomsten, met als peildatum de laatste werkdag in oktober, betreffen de banen van werknemers in de leeftijdsklasse 15–64 jaar en woonachtig in Nederland. Onder een werknemer wordt verstaan iemand die arbeid verricht op basis van loon of salaris. Zelfstandigen en personen met een baan maar die niet woonachtig zijn in Nederland behoren niet tot de onderzoekspopulatie. De banen van dagblad/tijdschriftbezorgers, alfahulpen en andere banen die niet worden waargenomen in de bedrijfsadministraties, zijn niet volledig opgenomen in het Banenbestand en zijn daardoor ook in deze cijfers beperkt vertegenwoordigd.

Banenbestand, Sociaal Statistisch Bestand (SSB)

Het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) is een verzameling van bestanden die onderling gekoppeld kunnen worden en waarvan de statistische informatie, afkomstig uit meerdere bronnen, onderling is geharmoniseerd. Een van de bestanden van het SSB is het Banenbestand, met informatie over alle banen die in het betreffende verslagjaar zijn waargenomen.

Bedrijfssector, bedrijfstak en bedrijfsklasse

Voor de indeling van bedrijven naar economische activiteit wordt de Standaard bedrijfsindeling van 1993 (SBI 1993) gebruikt. In deze CBS-indeling wordt de economische activiteit van een bedrijf gekenmerkt door het voortgebrachte product, de in het productieproces gebruikte grondstoffen en hulpdiensten plus de aard van het productieproces. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid. De Standaard bedrijfsindeling heeft een hiërarchische opbouw. In deze publicatie is het hoogste niveau een indeling in

vier bedrijfssectoren. Deze zijn onderverdeeld in bedrijfstakken, die op hun beurt weer gesplitst zijn in bedrijfsklassen. De onderscheiden groepen zijn genummerd met bijbehorende SBI-codes.

Beroepsbevolking

Tot de beroepsbevolking van 15–64 jaar worden gerekend:

- personen die ten minste 12 uur per week werken, of
- personen die werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste 12 uur per week gaan werken, of
- personen die verklaren ten minste 12 uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste 12 uur per week te vinden.

Van de beroepsbevolking worden personen die ten minste 12 uur per week werken tot de *werkzame beroepsbevolking* gerekend en degenen die niet of minder dan 12 uur werken tot de *werkloze beroepsbevolking*.

Besteedbaar inkomen

Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (o.a. alimentatie voor ex-partner) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. Het bruto-inkomen omvat winst uit onderneming, bruto-inkomsten uit arbeid, inkomsten uit vermogen en bruto-ontvangen overdrachten (zoals uitkeringen in verband met werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en pensioen).

Tot het huishoudensinkomen wordt het inkomen gerekend van alle personen in het huishouden.

Bruto arbeidsparticipatie

De bruto arbeidsparticipatie of participatiegraad laat zien welk gedeelte van de bevolking van 15–64 jaar beschikbaar is voor de arbeidsmarkt (d.w.z. voor ten minste 12 uur per week betaald werk hebben of 12 uur per week willen gaan werken) en dus behoort tot de beroepsbevolking.

BLSV-klasse

Het bruto loon sociale verzekeringen (BLSV) is het loon waarover premieheffing voor de werknemersverzekeringen plaatsvindt. Het BLSV wordt in alle loonadministraties gehanteerd.

Doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden

Tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden behoren alle in ons land woonachtige personen die geboren zijn in Turkije, Marokko, Suriname, de Nederlandse Antillen, Aruba, Griekenland, Italië, voormalig Joegoslavië, Portugal, Spanje, Kaapverdië en Tunesië, alsmede de in ons land woonachtige kinderen van genoemde personen. Daarnaast behoren de in ons land verblijvende Molukkers, vluchtelingen (statushouders), woonwagengebouwen en zigeuners tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden.

De doelgroepen van dit beleid zijn door de regering vastgesteld in de Minderhedennota van 15 september 1983.

Doelgroepen van de Wet SAMEN

Tot de doelgroepen van de Wet Stimulering Arbeidsdeelname Minderheden (SAMEN) behoren met ingang van 1 januari 1998 alle in ons land woonachtige personen die geboren zijn in voormalig Joegoslavië, Turkije, Zuid- en Midden-Amerika, Afrika, Azië (inclusief de Molukken, met uitzondering van Japan en voormalig Nederlands-Indië). Ook de in ons land woonachtige kinderen van genoemde personen behoren tot de doelgroepen van de Wet SAMEN.

De doelgroepen worden vastgesteld door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Eerste generatie allochtonen

Alle in ons land woonachtige personen die niet in Nederland zijn geboren en ten minste één in het buitenland geboren ouder hebben.

Enquête Beroepsbevolking (EBB)

De EBB is een doorlopend steekproefonderzoek onder personen die woonachtig zijn in Nederland met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen. Als gevolg van de wijze van steekproeftrekking is bij de EBB vooraf niet bekend of op een adres personen van allochtone herkomst wonen. Daarom wordt aan de respondenten het geboorteland gevraagd. Met ingang van de EBB 1994 wordt ook gevraagd naar het geboorteland van de ouders.

Examenresultaten

De gepresenteerde resultaten vormen een onderdeel van de uitkomsten van een lopend onderzoek dat het CBS uitvoert in het kader van gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Het onderzoek wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

De gegevens zijn gebaseerd op het examenresultatenregister van de Informatie Beheergroep (IBG). Deze registratie bevat alle examengegevens van circa 90% van de totale groep eindexamenkandidaten. De gegevens over de herkomstgroepering komen uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA). De gegevens uit beide bestanden zijn samengevoegd en opgehoogd tot de totale populatie eindexamenkandidaten. Door koppeling van bestanden kan echter selectiviteit naar herkomstgroepering optreden. Het absolute aantal allochtonen kan hierdoor iets onderschat zijn.

Het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo) is in de analyses buiten beschouwing gelaten. Ook de opleidingen die vallen onder het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij en overige landbouwopleidingen behoren niet de onderzoekspopulatie.

Het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) is inclusief het leerwegondersteunend onderwijs lwoo. In de bestanden is het onderscheid tussen deze twee onderwijsvormen niet te maken.

Met doorstroom van eindexamenkandidaten wordt de doorstroom uit het examenjaar naar vervolgonderwijs bedoeld. Leerlingen die na het eindexamen een jaar iets anders gaan doen en daarna doorstromen naar vervolgonderwijs zijn dus niet waargenomen.

De doorstroom werd bepaald door het examenresultatenregister te koppelen aan het lesgeldregister en het centraal register inschrijvingen hoger onderwijs, beide bestanden afkomstig van de Informatie Beheergroep. Uit het lesgeldregister kan worden bepaald of een leerling zich het volgende schooljaar heeft ingeschreven in het voortgezet onderwijs, danwel de voltijd beroepsopleidende leerweg (bol). Helaas konden leerlingen die doorstromen naar de beroepsopleidende leerweg (bbl) danwel de deeltijd beroepsopleidende leerweg niet worden waargenomen. Bij de doorstroom naar het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs werden zowel voltijd- als deeltijdstudenten meege-
nomen.

Gezinsherenigende migratie

Bij gezinsherenigende migratie gaat het om gezinnen die al voor de immigratie bestonden, waarbij één of meer gezinsleden zich bij al langer in Nederland woonachtige gezinsleden voegen.

Gezinsvormende migratie

Van gezinsvormende migratie is sprake als men zich in Nederland vestigt met het oog op een huwelijk of niet-gehuwd samenwonen.

Herkomstgroepering

Indeling van allochtonen geschiedt op basis van het geboorteland van henzelf en van hun ouders.

In aanvulling op de standaarddefinitie van allochtonen (zie aldaar) gebruikt het CBS ook een vaste indeling van allochtonen naar herkomstgroepering.

Gezien de grote verschillen in sociaal-economische en -culturele situatie worden steeds twee hoofdcategorieën naar herkomstgroepering onderscheiden: westerse en niet-westerse allochtonen.

Westerse allochtonen: Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika, Japan, Oceanië en Indonesië.

Niet-westerse allochtonen: Afrika, Azië (excl. Japan en Indonesië), Zuid- en Midden-Amerika en Turkije.

Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden zoveel mogelijk ook nog vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen. Afhankelijk van mogelijkheden en doel worden soms meer herkomstlanden onderscheiden.

De verschillen met de indelingen van doelgroepen van het minderhedenbeleid zijn beperkt.

De doelgroep van de Wet SAMEN van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid omvat de gehele categorie niet-westers plus het voormalige Joegoslavië dat onder 'westers' valt.

De doelgroepen van het integratiebeleid minderheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor zover deze zijn af te bakenen via het geboorteland, omvatten de vier onderscheiden herkomstlanden binnen niet-westers, verder Tunesië en Kaapverdië, die zijn ondergebracht bij 'overige niet-westers' en tot slot Zuid-Europa en het voormalige Joegoslavië die onder 'westers' vallen.

Bij het bepalen van het land van herkomst wordt prioriteit gegeven aan het geboorteland van de persoon zelf. Is dat Nederland dan wordt vervolgens gekeken naar het geboorteland van de moeder. Is dat ook Nederland dan is tot slot het geboorteland van de vader bepalend. Uitzondering hierop zijn degenen die zelf in het buitenland zijn geboren, maar twee in Nederland geboren ouders hebben. Deze personen worden op basis van de definitie van allochtonen

door het CBS tot de autochtonen gerekend, maar door de ministeries van BZK en SZW tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid.

Een ander klein maar wezenlijk verschil met de werkwijze van de ministeries is dat in hun procedure (de zogenaamde BiZA-methode) gekeken wordt of het geboorteland een doelgroeland is, terwijl het CBS alleen kijkt of het een buitenland is. Zodra volgens de CBS-methode een geboorteland buitenland is, is dat het land van herkomst van de betreffende persoon. In de procedure van de ministeries wordt pas gestopt als een geboorteland niet alleen buitenland is, maar ook doelgroeland van het minderhedenbeleid. Deze methode leidt voor sommige mensen bij een andere afbakening van doelgroelanden tot een ander herkomstland. De CBS-methode leidt steeds tot hetzelfde herkomstland.

Immigranten

Personen die aangifte doen van het feit dat zij zich voor een bepaalde tijd in Nederland vestigen. Aan het inschrijvingscriterium wordt voldaan indien de verwachte verblijfsduur in Nederland in het halfjaar volgend op de vestiging ten minste vier maanden bedraagt

Inkomens Panel Onderzoek (IPO)

Het IPO verschaft de gegevens voor de Inkomensstatistiek. Vanaf 1989 bedraagt de steekproefomvang ongeveer 75 duizend huishoudens met in totaal 220 duizend individuen. De administraties van de belastingen vormen de voornaamste bron van de gegevens. Deze zijn aangevuld met administratieve gegevens over individuele huursubsidie en studiefinanciering. Kinderbijslag en diverse sociale premies zijn berekend.

Integratiebeleid etnische minderheden

Beleid van de overheid gericht op een gelijkwaardige plaats en volwaardige ontplooiingskansen van etnische minderheden in onze samenleving. De doelstelling van dit beleid is gerealiseerd op het moment dat de desbetreffende doelgroepen van het beleid een evenredig aandeel hebben in de verdeling van 'maatschappelijke goederen' als arbeid, onderwijs en huisvesting. (zie ook minderheidsgroepering en doelgroepen het integratiebeleid etnische minderheden)

Laag inkomen

Huishoudens hebben een laag inkomen als hun besteedbaar inkomen zich onder de lage-inkomensgrens bevindt. Deze grens is vastgesteld op basis van het hoogste bijstandsniveau in de periode 1977–2000. Het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979 is daarbij als uitgangspunt gekozen. Met behulp van equivalentiefactoren (zie kader: het huishoudinkomen) is voor andere typen huishoudens een vergelijkbaar inkomensniveau bepaald. De lage-inkomensgrens wordt elk jaar aangepast aan de prijsontwikkeling. Zo vertegenwoordigt de grens voor alle jaren een constante koopkracht. In 2000 gold voor een eenpersoonshuishouden een bedrag van 9,4 duizend euro als lage-inkomensgrens.

Van huishoudens met een laag inkomen is vastgesteld of zij ook in de voorafgaande drie jaren een laag inkomen hadden. Tot de langdurige lage inkomens behoren huishoudens die minstens vier jaar achtereenvolgend van een laag inkomen moesten rondkomen.

Minderheden

Die allochtone groeperingen die in onze samenleving in een achterstandssituatie verkeren en daarom tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid worden gerekend (ministeries van BZK en SZW). Met name gaat het hierbij om achterstanden bij arbeid, onderwijs en huisvesting. (zie ook 'allochtonen', 'herkomstgroeperingen' en 'Wet SAMEN').

Netto arbeidsparticipatie

De netto arbeidsparticipatie of arbeidsdeelname toont aan welk gedeelte van de bevolking van 15–64 jaar daadwerkelijk betaald werk heeft van minstens 12 uur per week en dus behoort tot de werkzame beroepsbevolking.

Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS)

Vanaf 1997 zijn diverse afzonderlijke onderzoeken op het terrein van de leefsituatie geïntegreerd in het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS), een groot steekproefonderzoek. De kern ervan bestaat uit een basisvragenlijst met vragen over sociaal-economische en demografische kenmerken en enkele hoofdindicatoren van de leefsituatie. Het basisgedeelte wordt vervolgens gesplitst in een aantal deelsteekproeven voor verdere inhoudelijke onderzoeken over gezondheid, criminaliteit, arbeidsomstandigheden, milieu, wonen, politiek, tijdsbesteding en maatschappelijke participatie.

Regionaal Inkomensonderzoek (RIO)

Sedert 1946 houdt het Centraal Bureau voor de Statistiek regelmatig onderzoek naar de regionale inkomensverdeling waarbij gegevens vanaf het niveau van gemeente worden gepubliceerd. De basisgegevens zijn voornamelijk afkomstig van de Belastingdienst en van de Gemeentelijke basisadministraties. Deze basisgegevens zijn verder aangevuld met gegevens over de huursubsidie en de studiefinanciering. De steekproef bestaat uit 5,0 miljoen personen en 1,9 miljoen huishoudens. Hierdoor is het mogelijk om voor de 538 gemeenten (per 01-01-1999) gegevens samen te stellen.

SV-dagen

Het aantal SV-dagen is het aantal werkdagen waarover premieheffing voor de werknemersverzekeringen plaatsvindt. Ook als iemand slechts één uur op één dag werkt, wordt deze dag als een SV-dag meegeteld. Personen met 260 of meer SV-dagen zijn een volledig jaar werknemer. Minder SV-dagen duidt op een deeltijdbaan waarbij niet op alle dagen gewerkt wordt of op een beëindigde of begonnen baan gedurende het verslagjaar.

Tweede generatie allochtonen

Alle in ons land woonachtige personen die in Nederland zijn geboren, maar ten minste één ouder hebben die buiten Nederland is geboren.

Uitkeringen:

De uitkomsten betreffen in Nederland wonende personen met een van de volgende uitkeringen:

- arbeidsongeschiktheidsuitkering krachtens de WAO, WAZ of Wajong;
- bijstandsuitkering op grond van de ABW;
- werkloosheidsuitkeringen krachtens de WW;
- wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

De uitkomsten zijn samengesteld door gegevens over uitkeringsontvangers te combineren met informatie uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). De GBA bevat informatie over het geboorteland van de persoon zelf en van beide ouders.

Voor uitkeringen krachtens de ABW, IOAW of IOAZ geldt het volgende. Indien de uitkering aan een paar is verstrekt, is zowel de aanvrager van de uitkering als de partner meegeteld. In beginsel ontvangen aanvrager en partner ieder de helft van de uitkering. Omdat sommige personen meer dan één uitkering hebben en een aantal personen met een uitkering in het buitenland woont zijn de hier gepubliceerde totaalcijfers iets lager dan eerder gepubliceerde cijfers over het aantal uitkeringen.

Voortgezet onderwijs

Onder het voortgezet onderwijs vallen hier het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo), het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Het vmbo, de opvolger van mavo en vbo, is al wettelijk ingevoerd maar deze verandering in het onderwijssysteem is voor de examenkandidaten 2001/'02 nog niet van toepassing. Deeltijd voortgezet onderwijs en landbouwonderwijs zijn niet meegerekend.

Vruchtbaarheid (Total Fertility Rate)

De Total Fertility Rate (TFR) drukt het gemiddeld aantal kinderen uit dat vrouwen zouden krijgen als de in een bepaald jaar waargenomen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers over een langere periode zouden gelden. De TFR is dus een maat voor het gemiddeld kindertal. Er zijn echter allerlei omstandigheden die deze interpretatie kunnen bemoeilijken. Als bijvoorbeeld generaties vrouwen het krijgen van kinderen uitstellen, dan daalt de TFR. Dit betekent niet dat het gemiddeld kindertal daadwerkelijk afneemt. Bij 'inhaal' zal de TFR in latere jaren weer stijgen.

Werkloosheidspercentage

De werkloze beroepsbevolking in procenten van de beroepsbevolking

Werkloze beroepsbevolking

Alle mensen zonder werk (of met werk van minder dan twaalf uur per week) die minstens twaalf uur per week willen werken, daarvoor direct beschikbaar zijn en bovendien actief zoeken naar werk. In deze publicatie komt alleen de werkloze beroepsbevolking van 15-64 jaar aan de orde.

Werkzame beroepsbevolking

Alle mensen die ten minste twaalf uur per week werken (werknemers, zelfstandigen en meewerkende gezinsleden). In deze publicatie komt alleen de werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar aan de orde.

Wet SAMEN

De Wet Stimulering arbeidsdeelname minderheden (de Wet SAMEN) moet bevorderen dat het aantal werknemers uit de etnische minderheden binnen ondernemingen en instellingen een evenredige afspiegeling gaat vormen van het arbeidsaanbod in de regio (de 18 regio's van de arbeidsvoorziening). De werkgever is verplicht jaarlijks te melden hoeveel werknemers hij heeft uit de doelgroep. Als er te weinig mensen uit de doelgroep bij hem werken moet de werkgever ook aangeven wat hij gaat doen om dat aantal te verhogen.

De Wet SAMEN is per 1 januari 1998 in werking getreden en is in feite een gewijzigde 'Wet bevordering evenredige arbeidsdeelname allochtonen' (WBEEA).

Aan deze publicatie werkten mee

Redactie

Ir. Otto Swertz (projectleiding), drs. Pieter Duimelaar, drs. Jacques Thijssen,
drs. Carel Harmsen en mr. Jacqueline Vergeer

Auteurs

Hoofdlijnen

Ir. Otto Swertz en dr. Suzan van der Aart

1. Demografie van allochtonen: historie en prognose
Drs. Andries de Jong en drs. Maarten Alders

2. De niet-westerse derde generatie
Drs. Maarten Alders en drs. Ingeborg Keij

3. Huishoudenspositie
Drs. Andries de Jong en drs. Mila van Huis

4. Kans op echtscheiding
Drs. Mila van Huis en drs. Liesbeth Steenhof

5. Sterfte en herkomst
Drs. Joop Garssen, drs. Vivian Bos¹⁾, dr. Anton Kunst¹⁾ en drs. Anouschka
van der Meulen

6. Overgaan en zittenblijven op de middelbare school
Drs. Christine Jol

7. Deelname en slagen in het hoger onderwijs
Drs. Esther van Kralingen²⁾

8. Werken en werkloos zijn
Drs. Sabine Lucassen

9. Werknemers en bedrijfstakken
Drs. Jo van Cruchten, dr. Chantal Melser en Leo van Toor

10. Banen met subsidie
Drs. Robert Selten en drs. Wout Jansen Heijtmajer

11. Stijgende inkomens
Dr. Hendrika Lautenbach

12. Vaak een uitkering
Drs. Annelies Boerdam

Noten in de tekst

¹⁾ Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg, Erasmus MC, Universitair Medisch Centrum Rotterdam.

²⁾ De auteur was tot 1 april 2003 werkzaam bij het CBS.